अवधानसरस्वतीविरचितः

शतश्लोकी

सम्पादिका अनुवादिका च

डा. सि.पार्वती

सहायकसंशोधिका श्रेणी-1

प्राच्यविद्यासंशोधनालयः

मैसूरु विश्वविद्यानिलयः

मैसूरु

UNIVERSITY OF MYSORE

ORIENTAL RESEARCH INSTITUTE SERIES NO.212

मैसूरु विश्वविद्यानिलयः

प्राच्यविद्यासंशोधनालयग्रन्थमालासङ्ख्या-२१२

ŚATAŚLOKĪ
of
AVADHĀNASARASVATĪ

अवधानसरस्वतीविरचितः

शतश्लोकी

ORIENTAL RESEARCH INSTITUTE

MYSURU

प्राच्यविद्यासंशोधनालयः

मैसूरु

२०१७

First Edition : 2017

Copies : 1000

Price : Rs. 300 /-

Published by : The Director
Oriental Research Institute
University of Mysore, Mysuru-570 005

Printed at : Vani Press
1098/4, Geetha Road,
Chamarajapuram, Mysuru-570005

अवधानसरस्वतीविरचितः

शतश्लोकी

प्रधानसम्पादिका :

विदुषी. डा. प्रा. एच्.पि. देवकी

निर्देशिका, प्राच्यविद्यासंशोधनालयः

निवृत्तप्राध्यापिका, स्नातकोत्तरसंस्कृताध्ययनविभागः

मानसगङ्गोत्री, मैसूरु विश्वविद्यानिलयः, मैसूरु

प्राच्यविद्यासंशोधनालयः

मैसूरु

२०१७

ŚATAŚLOKĪ
of
AVADHĀNASARASVATĪ

General Editor :

Vidushi : Prof. Dr. H.P. DEVAKI
Director, Oriental Research Institute
University of Mysore, Mysuru

Retired Professor
Department of Studies in Sanskrit
Manasagangothri, Mysuru

ORIENTAL RESEARCH INSTITUTE
MYSURU

2017

प्राच्यविद्यासंशोधनालयग्रन्थमालासङ्ख्या-२१२

अवधानसरस्वतीविरचितः

शतश्लोकी

सम्पादिका :

डा. सि.पार्वती

संशोधनसहायिका

प्राच्यविद्यासंशोधनालयः, मैसूरु

मार्गदर्शकः :

अलङ्कार-व्याकरणशास्त्रविद्वान्, संस्कृतकोविदः, प्रतिभापटुः, वेदविद्यानिधिः

डा. टि.वि.सत्यनारायणः M.A., Ph.D.

निवृत्तउपनिर्देशकः, गौरवसलहागारः,

प्राच्यविद्यासंशोधनालयः,

मैसूरु विश्वविद्यानिलयः, मैसूरु

प्राच्यविद्यासंशोधनालयः

मैसूरु

२०१७

ORIENTAL RESEARCH INSTITUTE SERIES NO.212

ŚATAŚLOKĪ
of
AVADHĀNASARASVATĪ

Editor :

Dr. C. PARVATHI M.A., Ph.D.
Research Assistant
Oriental Research Institute
Mysore

Under the Guidance of :

Alankara-Vyakaranashastra Vidwan, Samskrita Kovda, Pratibhapatu, Vedavidyanidhi

Dr. T.V. SATYANARAYANA M.A., Ph.D.
Retired Deputy Director & Honorary Advisor
Oriental Research Institute
University of Mysore, Mysuru

ORIENTAL RESEARCH INSTITUTE
MYSURU
2017

FOREWORD

I am immensely happy in bringing out the publication of 'Śataślokī' a manuscript on Āyurveda, written in Sanskrit language, now edited with Kannada translation by Dr.(Mrs.) C.Parvathi, Research Assistant Grade-1, working at Oriental Research Institute, University of Mysore. This 126 year old prestigious institute has published so far about 211 works and the present work Śataślokī bears the serial number 212 among the publications of the institute under 'Oriental Research Institute series'.

The text of Śataślokī is a brief treatise containing 126 verses composed in different meters, most of them in Śārdūlavikrīḍita, focusing on āyurvedic remedies for different diseases. Avadhānasarasvatī the author of Śataślokī who flourished most probably in 15 A.D. clearly mentions his name and purpose of this work in the concluding verses of the text. 'Vaidya-Śataślokī' and 'Auṣadhasamgraha' are the other titles of 'Śataślokī' as documented in another ayurvedic treatise 'Bheṣajakalpa' written by the same author.

Avadhānasarasvatī hailed from a family of physicians belonging to 'ātreya-gotra' who lived in a village called 'Makśikāranya' belonging to a city by name Tuṇḍīramaṇḍala near Kanchipurum, now belonging to modern Tamilnadu state. His father was also an āyurvedic physician. In course of time Venkateśa alias Śrīśailanātha the son of Avadhānasarasvatī too continued the occupation of his father and grand-father. Venkateśa has authored Bheṣajakalpa-vyākhyā and Praśnottaramāla.

The book 'Śataślokī' sheds light on herbal medicines for the curing of ninety types of health disorders. It serves as an immediate 'hand-book' for the physicians of āyurveda who have attained mastery in the field. It may also serve as a reference book for the learners of 'āyurveda' only under the guidance of an efficient physician. A noteworthy aspect in 'Śataślokī' is that the author seems to be deliberately silent about the proportions of herbal extracts to be used in the preparation of medicines and the dosage of medicines for certain diseases. But instead of one hundred the textual portion comprises 126 verses. It seems that the author might have composed only hundred verses and named the text in accordance to the number of verses.

In course of time additional verses are added to the text, focusing on all the main branches of 'āyurveda'. The author enlists about ninety types of health disorders and prescribes herbal preparations for their curing, thus focusing on all the eight branches of Āyurveda in nutshell.

The textual portion of Śataślokī commences with salutation to Lord Viṣṇu and reverence to Ganapati and then main purpose of the work. The concluding verse highlights the purpose of the author :

idaṃ samasta-rogāṇāṃ praśaṃsauṣadha-
saṃgrahaṃ /
akārṣīd-bāla-bodhārthaṃ abhidhānasarasvatī //

About the manuscript of Śataślokī :

Totally about nine palm-leaf manuscripts of Śataślokī scribed in Grantha, Telugu, Kannada and Nandinagari scripts are preserved in the Oriental Research Institute of Mysore. But, the complete text appears only in three manuscripts bearing the numbers P.157, P.5816, P.5853. The editorial task of Śataślokī by Dr.(Mrs.) Parvathi is mainly based on these three manuscripts with complete textual portions written in

Grantha script. The other six manuscripts of the same text are incomplete. As a first step of her editorial task, (Mrs.) Parvathi has transliterated the Grantha script in to Devanagari and also provided translation in kannada for all the 126 verses. In addition to this she has collected the images and botanical names for all the medicinal plants that are referred to in Śataślokī. About 192 images that are enclosed at the end of the text certainly help the readers to have a clear picture of those plants used for therapetical purpose. Dr. Parvathi richly deserves appreciation for this commendable attempt in her editorial task.

Meaning and branches of Āyurveda :

Indian tradition admits the divine origin of āyurveda, accordingly Dhanvantari who is an incarnation of Viṣṇu is the celestial physician and the founder of Āyurveda. The ancient classics which are recognized as 'Bṛhat-trayī' on Āyurveda are Carakasaṃhitā attributed to sage Caraka a great physician, Suśrutasaṃhitā authored by sage Suśruta that throws light on surgery, Aṣṭāṅgahṛdaya composed by Vāgbhaṭa who hailed from a family of physicians. In the introductory verses of Aṣṭāṅgahṛdaya he declares himself as the grandson of Vṛddha-Vāgbhaṭa who

authored Aṣṭāṅgasaṃgraha. All the above classics on Āyurveda enumerate eight main sections or branches of this vast knowledge and all the later writers on Āyurveda received inspiration from the 'Bṛhat-trayī'.

Suśruta in his treatise (Suśrutasaṃhitā - Sūtrasthāna (1.15) derives the meaning of āyurveda in the statement ; **'āyurasmin vindate, anena vā āyurvindati ityāyurvedah'**. The above ancient classics on Āyurveda like Carakasaṃhitā, Suśrutasaṃhitā and Aṣṭāṅgahṛdaya and another later treatise Mādhavanidhāna, enumerate the eight branches of Āyurveda and all the later works on āyurveda are inspired and closely followed these classical treatises of unique knowledge. In Carakasaṃhitā especially in Sūtrasthāna-28, the eight branches are enumerated in the statement **'tasya-āyurvedasya aṅgāni-aṣṭau - tat - yathā-kāyacikitsā-śālākyam-śalyāpahaṛtṛkaṃ, viṣāgara-vairodhika-praśama-naṃ, bhūtavidyā, kaumārabhṛtyakaṃ, rasāya-naṃ, vājīkaraṇaṃ ceti'**. The eight branches are noted below with brief note on each in the view of well known sages Caraka and Suśruta.

1. Kāyacikitsā - General medicine.

2. Śālakya - treatment of the diseases of the organs in the head and neck.
3. Śalyāpahaṛtrkā - extraction of foreign bodies through surgery.
4. Viṣāgara-vairodhika-praśamana - is the management of conditions caused by natural and artificial Poisons.
5. Bhūtavidyā - the treatment of the psychic diseases caused by the demoniac seizures.
6. Kaumārabhṛtya - management of children.
7. Rasāyanacikitsā - prescription of elixirs to retain youth and prevention of old age.
8. Vājīkaraṇa - the administration of medicines for sexual disorders among men.

i) Kāyacikitsā (Internal medicine or General medicine : Kāya-cikitsā is the study of medicines intended for internal consumption and diseases of the human body such as fever, insanity, leprosy and urinary disorders. Here, the meaning of kāya is Agni, that is the vital heat which runs through the entire systems of the body and the treatment based on this Agni is called as Kāyacikitsā (Cikitsā = Treatment). This is really the

general treatment and it encompasses all other branches too.

In Śataślokī verses 1-60 shed light on plant extracts of therapeutic usage pertaining to Kāyacikitsā. These verses reserved for the preparations in the form mixture, paste used for fever and common cold.

ii) Kaumārabhṛtya or Balāroga cikitsā (Paediatrics) : This branch deals with diseases of children. It has been separated because, children need special type of treatment. The doses are low and the medicines should also be not strong.

Śataślokī throws light on the treatment of women without issues in the verse 60, nurture and nourishment of a pregnant woman in the verse 61 and inducing medicines for smooth delivery in the verse 62, paediaticks or treatment of children in the verses 63-64.

iii) Graharoga cikitsā (Bhūtavidyā): This particular branch deals with diseases caused by evil spirits. The branch is rarely in practice today and would require research work further.

Verses 65-66 in Śataślokī concentrates on treatments for such problems.

iv) Ūrdhvāṅga Roga cikitsā : Ūrdhvāṅga is upper part of the body i.e. the Head and Neck region. This branch which is equal to modern ENT departmrnt deals with diseases that are associated with the head and neck region. The branch is also called "Śālākaya Taṅtra" because of the use of special kind of instrument called "Śalāka". Ear, Nose, Throat diseases and also disorders related with the eye and head are dealt with in this particular branch.

In Śataślokī, verses 68-71 shed light on the treatment for ophthalmic problems (eye diseases) and 72-74 for ear and verse 75 for nasal problem, in verse 78 for treatment of dental problem. The verses 79-80 refer to curing of disorders in throat.

v) Śalyaroga cikitsā (Śalya Taṅtra) Surgery - Śalya Taṅtra deals, with the description and uses of various surgical instruments. This is a special branch, refers to diseases that are caused by a foreign body like an arrow or sword etc. Suśruta has been accepted as the father of 'surgery'. In this surgical branch where in diseases due to an external trauma are treated surgically, especially for soldiers wounded in wars. The elaborate description about various kinds of instruments

such as scissors, scalpal, tongs etc in Suśruta-saṃhitā is really amazing.

Śataślokī highlights about some particular therapies for wounds and burns, fissures in the foot in the verses 83-94 and also preparation of ointments and pastes blended with herbal extracts. The herbal therapies suggested by Avadhānasaraswathī to avoid skin blemishes are basic inspiration for beauty parlours of modern days.

vi) Daṃṣṭra-roga-cikitsā [Daṃṣṭra = tooth] : This particular branch which is also called 'agada-tantra' deals with the treatment of poisons. These poisons may be animal oriented like snake and scorpion biting, plant oriented or derived from ores. The above classical texts on ayurveda give elaborate descriptions about various snake bites, scorpion bites with their symptoms and treatment.

Śataślokī provides sufficient information of therapies in case of snake-bites in verses 107-109, insect-bite in 110, scorpion-bites in the verse 112, treatment for the biting of spider in 113, rat-bites in 114, biting of dogs in 115 , poison caused by tooth and nails in 116.

vii) Jarā-cikitsā : [Jarā = old Age] This branch is also known as Rasayana. It is the Science of Tonics. It deals with the diseases associated with the aging process. Medicines for the preservation of youth and prolonged life, promoting intelligence and strength and giving power to resist diseases are described in Rasāyana. Rejuvenation of body tissues is possible according to Āyurveda by using some particular herbal extracts and ashes of metals (Svarṇa bhasma) and compounds of minerals. It actually provides methodical ways to prohibit the aging process to some extent through the consumption of some elixirs prepared by using gold ashes and some plant extracts.

In Śataślokī the verses 117-119 are reserved for the preparation of special elixirs to avoid symptoms of old age and medication to postpone the aging process.

viii) Vājīkaraṇa : [Vāji = Horse] This particular branch deals with virility and progeny and is related to the treatment of semen disorder among men. In Caraka and Suśruta there is a mention of variety of aphrodisiac medicines and even food material for certain sexual disorders among men.

The verses 120-122 in Śataślokī focus on special tonics and medicines for the improvement of semen disorder among men, thus refers to 'vājīkaraṇa' the eighth branch of āyurveda.

Thus, within the limitation of 126 verses in Śataślokī, the author Avadhānasarasvatī endevours to enlist herbal medicines in nutshell for all the diseases that come under 'aṣṭāṅga' eight branches of āyurveda. It also sheds light on the plants of medicinal value and their therapeutic usage and also some products collected from animal source when blended in a particular quantity. But the author is deliberately silent and maintains secrecy regarding the mixing proportion of herbal extracts and dosage of medicines to avoid quacks.

The present work 'Śataślokī' is a good reference book for practicing doctors and those who are interested in Āyurveda. The images of plants provided by Dr.Parvathi helps the general readers and students of Āyurveda as well as Botany to identify them easily.

I sincerely thank Dr.Dayananda Mane,Vice-chancellor (In charge) of the University of Mysore for his constant encouragement and cooperation in the academic progress of this 126 year old Oriental

Research Institute. I am also thankful to the Registrar and Finance Officer, University of Mysore for their encouragement in bringing about this book.

My thanks are due to the Director, Prasaranga, University of Mysore for his suggestions and timely help. The neat appearance of the text is due to the efficiency of Vani Press, Chamarajapuram, Mysuru and I am thankful to the propriter of this printing press.

27-09-2017

Dr(Mrs) H.P.Devaki
Director
Oriental Research Institute
University of Mysore, Mysuru

ಕೃತಜ್ಞತಾಸಮರ್ಪಣೆ

ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥವಾದ 'ಶತಶ್ಲೋಕೀ' ಎಂಬ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಸಂಪಾದನಾ ಕಾರ್ಯದ ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಪ್ರೇರಣೆ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ, ಸಲಹೆ, ಸಹಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ನನ್ನಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣರಾದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ನನ್ನ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಥಮವಾಗಿ, ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿದ ನನಗೆ, ಅಂದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹಿರಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದ ಡಾ. ಟಿ.ವಿ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣರವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ ಅಂದಿನ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದ ದಿ || ಡಾ. ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್‌ರವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ಣ ನಮನಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನಿಧಾನಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಸಂಶೋಧನಾಕಾರ್ಯವು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಇದನ್ನು ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರತರಲು ಕಾರಣರಾದ ಇಂದಿನ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ವಿದುಷಿ ಪ್ರೊ. ಡಾ. ಹೆಚ್.ಪಿ. ದೇವಕಿಯವರಿಗೂ ಮನದಾಳದ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ ಹಾಗೂ ಈ ಸಂಪಾದನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿರುವ ಹಿಂದಿನ ಇತರ ನಿರ್ದೇಶಕರುಗಳಾದ ಪ್ರೊ. ಬಿ.ಎ. ದೊಡಮನಿರವರಿಗೂ, ಪ್ರೊ. ಎಂ.ಆರ್.ವೀರಭದ್ರಸ್ವಾಮಿರವರಿಗೂ, ಡಾ. ಸಿ.ಎನ್.ಬಸವರಾಜು ಹಾಗೂ ಡಾ. ಎಂ.ಶಿವಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಸಂಪಾದನಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದ ವಿದ್ವಾನ್ ಡಾ. ಟಿ.ವಿ.ಸತ್ಯನಾರಾಯಣರವರ ಸಹಕಾರ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ, ಸಲಹೆ ಅಪಾರವಾದದ್ದು. ಅವರು ಹಿರಿಯ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ, ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಹಾಗೂ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿ ಪುನಃ ಆಗಮಿಸಿದಾಗಲೂ, ನನ್ನ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಮೀಸಲಿರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಲಿಪಿಗಳ ಪುನರಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಸಂಪಾದನಾ ಕಾರ್ಯದ ಹಂತಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ನಂತರ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಸರಿಯಾದ ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಲು ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಸಹಾಯ ಅಪಾರವಾದದ್ದು. ಗ್ರಂಥದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅದರ ಸರಿ-ತಪ್ಪುಗಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಹೋದರರಾದ ಡಾ. ಎನ್. ನಾಗಶಯನ ನಟೇಶ್, ಮುಖ್ಯ ವೈದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಎನ್.ಎಫ್.ಎಸ್.ಜಿ., ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಗೌರ್ನಮೆಂಟ್ ಹೆಲ್ತ್ ಸ್ಕೀಮ್ ಅಂಡ್ ವೆಲ್‌ಫೇರ್, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಇವರನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ಸೂಕ್ತವಾದ ಕನ್ನಡಾರ್ಥವನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಲು ಸಹಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ನನ್ನ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ ಹಾಗೂ ಡಾ. ಎನ್. ನಾಗಶಯನ ನಟೇಶ್‌ರವರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ರೋಗಗಳು ಹಾಗೂ ಔಷಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸ್ನೇಹಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ, ಅನುವಾದದ ಪ್ರತಿಹಂತದಲ್ಲೂ ಸಹಾಯಹಸ್ತವನ್ನು ನೀಡಿರುವ ಡಾ. ಭಾರತಿ ಬಿ.ಹಿರೇಮಠ, ಸರ್ಕಾರಿ ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯರು, ದರ್ಜೆ-1 ರವರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ, ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಹಿರಿಯ-ಕಿರಿಯ ಸಂಶೋಧಕ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳಿಗೂ, ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಭಾಗದವರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಸಂಪಾದನಾ ಕೃತಿಯನ್ನು ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ. ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಂತಹ ಶ್ರೀ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್‌ರವರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪಾರ್ವತಿ ಸಿ.

ಪೀಠಿಕೆ

'ಶತಶ್ಲೋಕೀ' ಎಂಬ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಆಯುರ್ವೇದ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಜ್ವರ, ಕೆಮ್ಮು, ಶೀತ, ಪಿತ್ತ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಸುಮಾರು ೬೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರೋಗಗಳಿಗೆ ಶ್ಲೋಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಿಯು ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಜೀವನವನ್ನು ಬಯಸುವುದು ಸರ್ವೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ವಿಷಯ. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಆದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ತನಗುಂಟಾದಂತಹ ನೋವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ತನ್ನ ಶರೀರಬಾಧೆಯನ್ನು ಶಮನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲುಂಟಾದಂತಹ ನೋವುಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಈ ರೀತಿಯ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿ ಎನ್ನಬಹುದು. ಈ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮೊದಲನೆಯ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದರೆ ಅದು ಆಯುರ್ವೇದ.

ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವುದೇ ಮಹತ್ತರವಾದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ದೇಹವನ್ನು ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಲು, ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬದುಕಿರಲು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಆಯುರ್ವೇದವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಆಯುರ್ವೇದ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ 'ಆಯುಸ್' ಹಾಗೂ 'ವೇದ' ಎಂಬ ಎರಡು ಪದಗಳಿವೆ. 'ಆಯುಷ್' ಎಂದರೆ ಜೀವಿತಕಾಲವೆಂದೂ, 'ವೇದ' ಎಂದರೆ ತಿಳಿಯುವುದು (ತಿಳಿವಳಿಕೆ) ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಆಯುರ್ವೇದವು ಅಥರ್ವವೇದದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿತೆನ್ನಬಹುದು.

ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನು ಅಥರ್ವವೇದದ ಉಪಾಂಗವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಧನ್ವಂತರಿಯು ಆಯುರ್ವೇದಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರವರ್ತಕನೆನ್ನಬಹುದು.

ಧನ್ವಂತರಿಯ ಆಯುರ್ವೇದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆತನ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಚರಕ, ಸುಶ್ರುತ, ವಾಗ್ಭಟ, ಮಾಧವ ಮೊದಲಾದ ಪಂಡಿತರು ತಮ್ಮ ಮಹಾಗ್ರಂಥಗಳಾದ ಚರಕಸಂಹಿತೆ, ಸುಶ್ರುತಸಂಹಿತೆ, ಅಷ್ಟಾಂಗ-ಹೃದಯ ಹಾಗೂ ಮಾಧವನಿಧಾನಗಳೆಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚರಕಸಂಹಿತೆ, ಸುಶ್ರುತಸಂಹಿತೆ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಾಂಗಹೃದಯಗಳು 'ಬೃಹತ್ರಯೀ' ಎಂಬ ಬಿರುದಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ.

ಆಯುರ್ವೇದ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ 'ಅಷ್ಟಾಂಗ' ಎಂಬ ಎಂಟು ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ :-

1. ಕಾಯಚಿಕಿತ್ಸೆ : ಶರೀರದ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟಾಗ-ಬಹುದಾದ ಜ್ವರ, ಉನ್ಮಾದ, ಅತಿಸಾರ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯು ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

2. ಕೌಮಾರಭೃತ್ಯ : ಮಗುವಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಪೋಷಣೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಪರೀಕ್ಷೆ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರೋಗಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕೌಮಾರಭೃತ್ಯ ಎನ್ನುವರು.

3. ಗ್ರಹ-ಭೂತವಿದ್ಯಾ : ದೇವತೆ, ಪಿತೃ, ಪಿಶಾಚ ಹಾಗೂ ಗ್ರಹಾದಿಗಳ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕಷ್ಟವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು, ಆ

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಉಪಹಾರ, ಪೂಜೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ರೋಗವನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸುವ ಉಪಾಯವು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಆಯುರ್ವೇದ ಅಂಗವನ್ನು ಗ್ರಹ-ಭೂತವಿದ್ಯೆ ಎನ್ನುವರು.

4. ಊರ್ಧ್ವಾಂಗ : ಕಿವಿ, ಕಣ್ಣು, ಮುಖ, ಗಂಟಲುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ರೋಗ ಶಮನಕ್ಕಾಗಿರುವ ಆಯುರ್ವೇದಾಂಗವನ್ನು ಊರ್ಧ್ವಾಂಗ ಅಥವಾ ಶಾಲಾಕ್ಯತಂತ್ರ ಎನ್ನುವರು.

5. ಶಲ್ಯ : ಅನೇಕ ರೀತಿಯಾದ ಹುಲ್ಲು, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಕಲ್ಲು, ಮಣ್ಣು, ಕೂದಲು, ಉಗುರು ಮುಂತಾದ ಶಾರೀರಿಕ ಹಾಗೂ ಆಗಂತುಕ ಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು, ಯಂತ್ರ, ಶಸ್ತ್ರ, ಕ್ಷಾರಕರ್ಮ, ಅಗ್ನಿಕರ್ಮ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು, ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವ್ರಣಗಳನ್ನು (ಗಾಯ) ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು ಶಲ್ಯವೆಂಬ ಆಯುರ್ವೇದಾಂಗವು ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಶಲ್ಯತಂತ್ರ ಎನ್ನುವರು.

6. ಅಗದತಂತ್ರ : ಹಾವು, ಕೀಟ, ಇಲಿ, ಚೇಳು ಮುಂತಾದ ವಿಷಜಂತುಗಳ ಕಚ್ಚುವಿಕೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಅಥವಾ ಕೃತ್ರಿಮ ವಿಷದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಮನುಷ್ಯನ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಅಗದತಂತ್ರವು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.

7. ರಸಾಯನತಂತ್ರ : ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೂ ತಾರುಣ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಿಸುವಿಕೆಗಾಗಿ ಆಯುಸ್ಸು, ಬಲ, ಬುದ್ಧಿಯ ವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ರೋಗನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ರಸಾಯನತಂತ್ರ ಎನ್ನುವರು.

8. ವಾಜೀಕರಣ : ವೀರ್ಯವೃದ್ಧಿ, ವೀರ್ಯೋತ್ಪಾದನೆಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮೈಥುನೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಆಯುರ್ವೇದಾಂಗವು ವಾಜೀಕರಣ.

ಈ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಆಯುರ್ವೇದ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹಲವಾರು ವೈದ್ಯ ಪಂಡಿತರು ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಔಷಧ-ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹ ಆಯುರ್ವೇದ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. 15ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿ-ದ್ದರೆನ್ನಲಾದ ಅವಧಾನ ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಪಂಡಿತರು 'ವೈದ್ಯಶತಶ್ಲೋಕೀ' ಅಥವಾ 'ಶತಶ್ಲೋಕಿ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದ ಪ್ರಕಾರದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಔಷಧ ಸಂಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಶ್ಲೋಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಔಷಧಸಂಗ್ರಹ'ವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಿದೆ. ಶತಶ್ಲೋಕಿ ಎಂದಿದ್ದರೂ ನೂರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಧಿಕವಾದ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ 'ಅಷ್ಟಾಂಗ' ವಿಧಾನಗಳಿಗೂ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

1. ಕಾಯಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜ್ವರ, ಕ್ಷಯ, ಮೂಲರೋಗ, ಅತಿಸಾರ, ವಮನ, ಕೆಮ್ಮು ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಸೇವಿಸಬಹುದಾದಂತಹ ಔಷಧ ಪದಾರ್ಥಗಳು.

2. ಕೌಮಾರಭೃತ್ಯಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗರ್ಭಿಣಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾ, ಬಾಲರೋಗ, ಸುಖಪ್ರಸೂತಿಗಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಔಷಧೋಪಚಾರಗಳು.

3. ಗ್ರಹ-ಭೂತವಿದ್ಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬಾಲಗ್ರಹ, ಭೂತಗ್ರಹ, ಸಂನ್ಯಾಸರೋಗಗಳ ಔಷಧೋಪಚಾರಗಳು.

4. ಶಾಲಾಕ್ಯತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಕ್ಷಿ (ಕಣ್ಣು), ಕಿವಿ, ನಾಸಿಕ, ಮುಖ, ರೋಗಗಳಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಔಷಧಿಗಳು.

5. ಶಲ್ಯತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಗುರು ಮತ್ತು ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದಾದ ಗಾಯ, ಸುಟ್ಟ ಗಾಯಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಗಾಯಗಳಿಗೆ ಔಷಧೋಪಚಾರಗಳು.

6. ಅಗದತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾವಿನ ವಿಷ, ಚೇಳು, ಇಲಿ, ಕೀಟ, ನಾಯಿ ಮುಂತಾದ ವಿಷಜಂತುವಿನ ವಿಷದಿಂದಾಗುವ ಅಪಾಯುಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಬಹುದಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

7. ರಸಾಯನತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೂ

8. ವಾಜೀಕರಣಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಚ್ಯವಿದ್ಯಾಸಂಶೋಧನಾಲಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಂದಿನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಗ್ರವಾಗಿ ದೊರೆತಿರುವ ಶತಶ್ಲೋಕಿ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ 45 ಶ್ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ಶ್ಲೋಕ ಸಂಖ್ಯೆ 35 ರಿಂದ 39 ರವರೆಗೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದೆ. ಶ್ಲೋಕ ಸಂಖ್ಯೆ 51 ರವರೆಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಮೂಲ ಮಾತೃಕೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪದಗಳ ಅರ್ಥವೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದು ಮತ್ತು ಹಲವು ಪದಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಶ್ಲೋಕ ಸಂಖ್ಯೆ 36 ರಿಂದ 39 ಹಾಗೂ ಶ್ಲೋಕ ಸಂಖ್ಯೆ 52 ರಿಂದ ಮುಕ್ತಾಯದವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಂಥಕಾರನ ಪರಿಚಯ

'ಶತಶ್ಲೋಕೀ' ಅಥವಾ 'ವೈದ್ಯಶತಶ್ಲೋಕೀ' ಗ್ರಂಥದ ಕರ್ತೃ ಅವಧಾನಸರಸ್ವತಿ. ಒಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇವರ ಹೆಸರು ಅಭಿಧಾನಸರಸ್ವತಿ ಎಂದಿದೆ. ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಶತಶ್ಲೋಕೀ ಗ್ರಂಥದ ಹಲವು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತಿವಾಕ್ಯಗಳು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ -

इदं समस्तरोगाणां प्रशंसौषधसङ्ग्रहम्
अकार्षीद्बालबोधार्थमभिधानसरस्वतीम् । (A)

अकार्षीद्बालबोधार्थमवधानसरस्वती । (F)

इत्यवधानसरस्वती शतश्लोकं समाप्तम् । (E)

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಶತಶ್ಲೋಕೀ ಗ್ರಂಥದ ಕರ್ತೃ ಅವಧಾನಸರಸ್ವತೀ ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಶತಶ್ಲೋಕೀ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ 'ವೈದ್ಯಶತಶ್ಲೋಕೀ', 'ಔಷಧಸಂಗ್ರಹ' ಎಂಬ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳೂ ಇವೆ. ಸ್ವತಃ ಗ್ರಂಥಕಾರರೇ ಇದು ಔಷಧಸಂಗ್ರಹವೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವಧಾನಸರಸ್ವತಿಯವರ ತಂದೆ ಏಕಾಮ್ರನಾಥ. ಇವರು 'ಆಯುರ್ವೇದಸುಧಾನಿಧಿ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಇವರು ವೈದ್ಯವೃತ್ತಿಯ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆನ್ನಬಹುದು. ಭೇಷಜಕಲ್ಪ ಎಂಬ ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಶ್ಲೋಕವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ.

श्रीमान् दन्तिमुखदेवः श्रेयांसि विदधातु नः
यत्प्रसादेन निर्विघ्नं सिध्यन्ति कृतिनां क्रियाः ।

अवधानसरस्वत्यास्सूनुरात्रेयशेखरः
वेङ्कटेशो वितनुते द्रव्यकल्पस्य योजनम् ।।

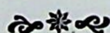
ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಅವಧಾನಸರಸ್ವತಿಯವರ ಪುತ್ರ ವೆಂಕಟೇಶನೆಂದೂ ಆತನೂ ಆಯುರ್ವೇದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರು ಆತ್ರೇಯ ಗೋತ್ರೋದ್ಭವರು.

❁ ಅವಧಾನಸರಸ್ವತಿಯವರು ಕ್ರಿ.ಶ. 15ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರು ತುಂಡೀರಮಂಡಲದ ಮಕ್ಷಿಕಾರಣ್ಯ ಎಂಬ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತುಂಡೀರಮಂಡಲ ಇಂದಿನ ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯದ ಕಾಂಚೀಪುರಂ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣ.

ಅವಧಾನಸರಸ್ವತಿಯವರ ಮಗನಾದ ವೆಂಕಟೇಶನು 'ಭೇಷಜಕಲ್ಪವ್ಯಾಖ್ಯಾ' ಮತ್ತು 'ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಮಾಲಾ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕರ್ತೃವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ವೆಂಕಟೇಶನಿಗೆ ಶ್ರೀಶೈಲನಾಥನೆಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಿದೆ.

ಅವಧಾನಸರಸ್ವತಿಯವರು ತಮ್ಮ ಶತಶ್ಲೋಕೀ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚರಕ, ಸುಶ್ರುತ, ವಾಗ್ಭಟ ಇವರುಗಳ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶತಶ್ಲೋಕೀ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 126 ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅವಧಾನಸರಸ್ವತಿಯವರಿಂದಲೇ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೃತಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ 'ಔಷಧಸಂಗ್ರಹ'ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಶತಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ಲೋಕಗಳೇ ಕಂಡು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶತಶ್ಲೋಕಿಯನ್ನೇ 'ಔಷಧಸಂಗ್ರಹ'ವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

❁ New Catalogus Catalogorum, page 414

ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ವಿವರಗಳು

ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವಧಾನಸರಸ್ವತಿ ವಿರಚಿತ 'ಶತಶ್ಲೋಕೀ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಪ್ರಾಚ್ಯವಿದ್ಯಾಸಂಶೋಧನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ಇಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಹನ್ನೆರಡು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿರುವ ದಾಖಲೆ ಇದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬಹಳ ಶಿಥಿಲವಾಗಿವೆ. ಕಾಗದದ ಒಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ದಾಖಲಾತಿ (A.693) ಇದ್ದರೂ ಅದು ಈವರೆಗೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ಹಾನಿಗೊಳಗಾಗದಿರುವ, ಗ್ರಂಥಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ನೂರಿಪ್ಪತ್ತಾರು ಶ್ಲೋಕಗಳುಳ್ಳ ಸುಮಾರು 43 ಪುಟಗಳಷ್ಟಿರುವ (ಸವ್ಯಾಖ್ಯಾ) ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಪಾದನಾಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ವಿವರಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿವೆ :

	ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸಂಖ್ಯೆ	ಲಿಪಿ	ಸಂಕೇತ	ಅಳತೆ	ಪುಟ	ಸಮಗ್ರ / ಅಸಮಗ್ರ
1.	P.157	ಗ್ರಂಥ	A	41 x 35	33-76	ಸಮಗ್ರ
2.	P.5816	ತೆಲುಗು	B	37.5 x 3	32-61	ಸಮಗ್ರ
3.	P.5837	ತೆಲುಗು	C	33 x 3	103-134	ಅಸಮಗ್ರ
4.	P.8711	ಕನ್ನಡ	D	22 x 3.5	55-113	ಅಸಮಗ್ರ
5.	P.5853	ತೆಲುಗು	E	44.5 x 4	1-35	ಸಮಗ್ರ
6.	P.2714	ತೆಲುಗು	F	11 x 5	1-64	ಅಸಮಗ್ರ
7.	P.7625	ಕನ್ನಡ	G	42 x 3	1-5	ಅಸಮಗ್ರ
8.	P.8831	ನಂದಿನಾಗರಿ	H	40 x 3.5	1-15	ಅಸಮಗ್ರ
9.	P.10054	ನಂದಿನಾಗರಿ	I	45 x 3	4-26	ಅಸಮಗ್ರ

विषयानुक्रमणिका

पृ.सं.

पृ.सं.

अवधानसरस्वतीविरचितः

शतश्लोकी

।। श्री गणाधिपतये नमः ।। श्रीरस्तु ।।

*श्रीनाथं शिरसा नत्वा ज्वराद्यामयशान्तये ।
भेषजानि प्रशस्तानि सङ्गृह्यन्ते समन्ततः ।।

---

* i) इयं श्लोकः 'डि' मातृकायां नास्ति । श्री श्रीमत्पञ्चगुरुभ्यो नमः । शतश्लोक वरवुदक्के आयुरारोग्य अष्टैश्वर्यमस्तु ।। - D

ii) अविघ्नमस्तु ।। शतश्लोकी ।। श्रीनाथुं सिरसा नत्वा ------- समासतः ।। - E

iii) श्री साम्बशिवचरणारविन्दाय (नमः) । गरळपुरीशाय नमः । साम्बब्रह्मणे नमः । गणेशाय नमः । शारदांबायौ नमः । दक्षिणामूर्तये नमः । श्रीनाथं पार्वतीनाथं वाणीनाथं जगत्पतिं दुर्गां वटुकहेरम्बा नमस्ते । सततम्यहं शतश्लोकी। श्रीनाथं -------- भेपजानि पयत्नानि सङ्गृहीतं समाश्रितः । - F

iv) शुभमस्तु । निर्विघ्नमस्तु । श्रीमहागणपतये नमः । श्रीनिवासार्य-गुरुचरणारविन्दाभ्यां नमः । श्रीसीतारामाभ्यां नमः । वैद्यशतश्लोकम् । गुरूपदेशः प्रथमं हस्तशुद्धिर्विदीयकम् । तृतीय्यं वहुशास्त्रज्ञं चतुर्थन्नाडीलक्षणम् । पञ्चमं योगविज्ञानं रसशुद्धिं च षष्टमम् । सप्तमं पुटपाकज्ञं पिण्डप्रकृति चाष्टमम् । अष्टाङ्गानि सुविज्ञेयं भिपक्शास्त्रविशारदैः । शतश्लोकारम्भः । - G

v) श्री गणेशशारदागुरुभ्यो नमः । शतश्लोकिग्रन्थः । - H

vi) इयं श्लोकः G H मातृकायोः न दृश्यते ।

❁सर्वज्वरस्य -

मुस्तापर्पटधन्वयासधनिकाभूनिम्बविश्वामृता
मृद्वीकादशमूलनिम्बसहदेव्यारग्वधोत्यादयः ।
सेव्याम्बास्सुनिषण्णचन्दनबलापाठावरीशारिवा
खर्जूरत्रिफलामधूकमधुकं[1]चाश्वत्थजं वल्कलम् ।। 1 ।।

*रास्नानिर्जरदारुचव्यचपलामूलानि [2]मूर्वोत्पला
मञ्जिष्ठाकणवेणुपत्रिकटुकाभार्जीपटोलानि[3] च ।
[4]स्तन्यंक्षोणिभुजङ्ग[5]पुष्यलतिकारुद्राक्षगोरोचना
वाशाकेर[6]जलाज्यवत्सकशितास्सर्वा निहन्ति ज्वरान् ।। 2 ।।

❁ ज्वरस्य - H

1. मधुयवनिका - D ; मधुकन्या - H, G

* ।। दोषज्वरस्य ।। - B, C, D

2. मूर्वोत्पलं - B, E ; मूर्वोत्पला - G ; मूलोत्पलम् - C, D ; मूर्वोत्फल - H

3. निशा - C, D, E ; निचा - G, H

4. स्तंन्यक्षीर - D ; स्तंन्यभुजङ्ग - E ; स्तन्यक्षोणि - G

5. पुष्य - न दृश्यते । भूमिलतिका - D, E ; पुष्यालक - H

6. केशकेरजलाज्य - D ; केरजलाज्यः - C ; वासाकेरखेलाद्य - E ; केलजलाज्य - H ; केरजलानि वत्सक - G

एतौ श्लोकौ 'F' हस्तप्रतौ न दृश्यते । केवलं तेलुगु व्याख्यानमस्ति ।

शीतज्वरस्य -

[1]पाठादार्वीमहबलात्रिकटुकाऽजाजीरसोनस्तथा
विष्णुक्रान्तसिनाडिकागृहभवोधूमस्तुलस्या द्वयम् ।
नारङ्गस्य शलाटुपत्रमरळुत्वक्पत्रनिर्गुण्डिका
भार्ज़ी पक्ववटश्छिदाश्च सकलान् शीतज्वरान् घ्नन्त्यलम् ।। 3 ।।

[2]रक्तपित्तस्य -

वाशापर्पटसेव्यचन्दनपयःकेरप्रसूनाम्बुद
द्राक्षायष्टिमधूकमेघनिनदा[3]श्रेष्ठाश्च खर्जूरिकाः ।
दूर्वादाडिमशुष्कगोमयवरीक्षीराज्य[4]मत्स्येक्षण
[5]क्षौद्रंमोचरसोवटांकुरसिता[6]घ्नंत्यस्रपित्तमयान् ।। 4 ।।

[7]प्रदरस्य -

जम्बूक्षीरतरुत्वगम्बुदावरीलाक्षाजपाचन्दनं
रम्भाकेरजपुष्पधात्रीखदिरं किञ्जल्कमम्भोरुहम् ।

---

1. पाठादारु - F

   'F' तालपत्रे अयं श्लोकसङ्ख्ये ।
2. रक्तपैत्यस्य - F, G, H
3. श्रेष्ठासु - A ; श्रेष्ठांस - E
4. मभेक्षण - F
5. क्षौद्रं न दृश्यते - F ; रम्भमोच - F
6. घ्नंत्यसृक् - A ; हन्त्यस्रपित्तमयान् - D ; सान्ध्यपित्तमयः - F
7. रक्तप्रदरस्य - C, E ; उदररोगस्य - F

इक्षोर्दण्डपटुबिसंकुवलयं कूष्माण्डकालिङ्ग्योः
पत्रं च प्रदरं निहन्ति सुदृशा[1]मुद्रिक्तमप्यञ्जसा ।। 5 ।।

अस्थिस्त्रावस्य -

वाराहीप्रियवृक्ष[2]मोचकतरोः पुष्पं मधुकोद्भवं
[3]पाठा लोध्रसरोजपत्रकदळीकन्दंश्वदंष्ट्राम्बुदम् ।
जम्ब्वाम्रास्थिशतावरी सरसिजं किञ्जल्कमप्युत्पलं
धात्रीयष्ट्यमृताजतूनि च जयन्त्यस्थिस्त्रवं योषिताम् ।। 6 ।।

[4]कासस्य -

भार्जीकर्कट[5]शृङ्गिका त्रिकटुकं मांसीहरिद्रावचा
चव्यग्रन्थिकदीप्यकाग्निलशुनाजाजीद्वयारग्वधाः ।
निर्गुण्डीदशमूलसर्षपवरारास्माचतुर्जातकम्
देवाह्वाच मनश्शिलाकरिकणा तेजोवती सैन्धवम् ।। 7 ।।

---

1. मुद्रिकरक्रमयाज - H ; मुद्रिक्तरक्तमयान् - F
2. मोचक - H ; किंशुकतरोः - C
3. एला - A
4. खासश्वासहिक्कायाः - F, G ; कासश्वासहिध्मानाम् - A ; श्वासहिध्मस्य - B ; काशश्वासहिध्मस्य - E
5. श्रृङ्गीरात्रिकटुक - E

श्वासस्य -

ताळीसागरु हिंगुमूलकटुकाक्षीरीकपोताझटा
वृश्चीकामयमातुलुंगकयवक्षाराश्च जातीफलम् ।
भृंगाळर्क कुरुंटका कसनजिद्वाशाहरिन्मञ्जरी
कार्पासीदळमेदिनी कुरवकस्फूर्जातका किंशुकः ।। 8 ।।

हिध्माज्वरस्य -

तद्वत्कुण्डलिवृश्चिकाळिखदिराभूता कुळुत्थः पुरः
शाखोटासीवसोमवल्कसुरसान्यङ्कोलबीजानि च ।
[1]क्षौंद्रक्षीर[2]सिता हरन्ति कसनं श्वासं च हिध्मानलं
कापित्थं बदरास्थि [3]पिञ्चभसितं [4]हिध्मज्वरं नाशयेत् ।। 9 ।।

क्षयस्य -

जीवन्ति घृतधन्वमांसममृताजक्षीरखर्जूरिका
द्राक्षानागबलाष्टवर्गनवनीतान्यश्वगन्धा[5]वचा ।
कूष्माण्डञ्च मधूलिका च कसनश्वासापहं चोदितं
पूर्वं भेषजसंचयक्षयमपि व्यक्तं नयन्ति क्षयम् ।। 10 ।।

---

1. क्षौद्रम् - E, D ; द्राक्षाक्षौद्रशिता - F
2. सितेक्षुदाडिमपयश्वासञ्चहिध्मालनम् - G
3. पिञ्छ - A ; पिञ्छु - H
4. हिध्मांशटी चोधरेत् - A ; हिध्मांशटीशोधयेत् - E
5. निशा - D, G

[1]स्वरसादस्य -

भार्जी ग्रन्थिककाकमाचिचविका रास्नाटरूषागरू
द्राक्षामाक्षिक[2]भृंगराजबृहतीद्वन्द्वाग्निकैडर्यकम् ।
एलापत्रकविश्वभेषजकणाजाजिलवंगत्वचः
तीक्ष्णं च स्वरसादहृच्चकसनश्वासपहांचौषधम् ।। 11 ।।

अरोचकस्य -

व्योषत्रिजातकसितापिचुमन्दपुष्प-
सिन्धूत्थजीरकगदार्द्रकमातुलुङ्गाः ।
ताळीसचव्यकणमूलझरस्यळर्का
[3]निघ्नन्त्यरोचकमपि प्रबलं क्षणेन ।। 12 ।।

[4]वमनरोगस्य -

मृद्भ्रष्टलोष्टहिमदाडिममातुलुङ्गाः
जम्ब्वाम्रपल्लवसितामधुबिल्वलाजाः ।
कोलास्थिकेरजलसक्तुकपित्थशुण्ठी-
ताळीसजीरकपयोधनिका वमिघ्नाः ।। 13 ।।

---

1. स्वरसादरोगस्य - F
2. भृङ्ग - न दृश्यते - B, C, D, F ; तेकराज - E ; तेकरोज - F ; केकराज - H
3. निघ्नन्त्य .... आरभ्य क्षणेन पर्यन्तं F मातृकायां न दृश्यते ।
4. चर्दिहरस्य - D, F ; वमनस्य - C, H

हृद्रोगस्य -

दशमूलपञ्चलवणहिंगुबलादारु[1]नागरक्षाराः ।
रास्नापुनर्नव[2]शिवघृततैलान्यपहरन्ति हृद्रोगम् ।। 14 ।।

[3]मदमूर्छरोगस्य -

द्राक्षाखर्जूररंभाफलहिममधुकस्तन्यकोलास्थिगोपी
कूष्माण्डक्षीरकेरसलिल[4]घृतसितामस्तुमद्येक्षुलाजाः ।
दुस्पृक्शैलेयकृष्णाबिसजलदावरीदाडिमांभोमधूकं
जीवन्ती सेव्यनागाह्वयमपि च मदं घ्नंति मूर्छादिकं च ।। 15 ।।

[5]तृष्णारोगस्य -

यष्टिसेव्यशशाङ्कचन्दनवरीमुस्तापटोलामृता
धात्रीपर्पटमुद्गयूषधनिकाकाश्मर्यभूनिम्बकैः ।
द्राक्षाक्षौद्र[6]शितेक्षुदाडिमपयः खर्जूरकेरीजलैः
गोपीलाजमधूक[7]सक्तु[8]सलिलक्षीरैश्च तृट्छाम्यति ।। 16 ।।

---

1. नागरलाक्षाः - A ; नागलक्षाराः - B
2. शिफा - B ; तुका - A ; शुभा - C ; शिता - D, F ; शिषा - E
3. मदमूर्छमयस्य - A
4. वरी - D
5. तृष्णायाः - A ; दाहस्य - D ; तृष्णरोगयानि - C
6. क्षीर - F
7. मूर्छायाः - F
8. सतिल - A

[1]संन्यासरोगस्य -

[2]संन्यासे केश[3]लुञ्छन नस्यांजनधूमदहननखतोदाः ।
दंशनमळिमुख्यैरपि लशुनपटुव्योषमातुलुङ्गैश्च ।। 17 ।।

[4]अर्शरोगस्य -

वर्षाभूवज्रवल्ली[5]मथितशिखिवरासूरणद्वन्द्वमौर्वी
कैडर्यव्योषा भल्लातकी[6]करञ्जकटिल्लाम्लिकाहस्तिकन्याः ।
मुण्डिन्योलूकदन्तिलशुनगुडयवक्षारगोमूत्रकुम्भा
निघ्नन्त्यर्शांसि रक्तस्रुतिदहनविधिक्षारकर्माणि चैव ।। 18 ।।

❋ [7]रक्तार्शरोगस्य -

लेपोऽर्शस्य हरितमञ्जरिकाविशल्य
जीमूतनागपटुटंकणगेहधूमाः ।

---

1. सन्यासस्य - H ; सन्निरोगस्य - D
2. सन्यासे कच - D, F, H
3. लुञ्छनधूम x x तन नखरोदाह । दरिशन मलिमुख्यैरपि - E
   सन्यासे आरभ्य दहनपर्यन्तं C मातृकायां पत्रं तृटितम् ।
4. मूलरोगस्य - D, F
5. मधूक - D ; मधित - E, H
6. रजनिकरिकठिल्लाम्ल - A ; रविनिशमांलिख - F
7. रक्तार्शसः - A ; रक्तार्शः - H

❋ 'F' मातृकायां पूर्वार्धस्य 'वायुकिलस्य' इति नामः । उत्तरार्धस्य 'रक्तार्शः' इति नामः ।

रक्तार्शसंकुटजतार्क्ष्यपलाण्डुपद्म

किञ्जल्कगव्यनवनीतमयूरकास्स्युः ।। 19 ।।

उदावर्तरोगस्य -

श्यामात्रिवृद्बिल्वरसोनदन्ती

स्नुक्शङ्खिनीहिंगुशिवागवाक्ष्यः ।

एरण्डकंकुष्ठकुळुत्थव्योष

मूत्राण्युदावर्तरुजं जयन्ति ।। 20 ।।

अतिसारस्य -

पाठावत्सकधन्वयासककणामाद्रीसमङ्गाझटा

शुण्ठीमोचरसाऽजमोदविजयाजातीफलांभोमुचः ।

चूतास्थिक्षुरबीजखादिरपयस्सर्ज्जावराहं तथा

रम्भाधातकीनारिकेलकुसुमं चिञ्चांघ्रिबीजाजिनम् ।। 21 ।।

पूलासद्वयजं प्रमेहरिपुजंबर्बूरवीरद्रुमो-

द्भूतं पल्लव[1]माम्रनीपतरुजं क्षीरद्रुजम्बूत्वचः ।

बालन्तिन्दुकबिल्वदाडिमफलं लोद्रालयक्षद्दृग्

दध्याज्यं मधुलाजतैलमथितान्येतान्यतीसारिणम् ।। 22 ।।

---

1. आम्लनीवकुळुज - C ; आम्रनिम्व - D ; आम्रनिपकुरु - E ; अम्रुनिकुवुजं - F ; आम्रनीपट्टुटजा - H

[1]ग्रहणिरोगस्य -

पूतिकद्वयबाणपुङ्खमथितंक्षुद्बोधिनीबर्बरा
शार्ज्रेष्ठातलपोट[2]पर्पटवचाक्षारत्रयं जीरकम् ।
वर्षाभूद्वयपञ्चकोलमरिचान्यंकोलकैडर्यका
[3]शार्जरीदळहिंगुपञ्चलवणं घ्नन्ति ग्रहण्यामयान् ।। 23 ।।

[4]मन्दाग्निः -

यान्यतिसारहराणि प्रोक्तानि घ्नन्ति तान्यपि [5]ग्रहणीम् ।
ग्रहणीहराणि यानि च तानि ज्वलयन्ति जठरवह्निम् ।। 24 ।।

विषूचीरोगस्य -

[6]पूर्वं छर्दनमंभसा सपटुना नस्यं रसैर्भृङ्गजैः
[7]निष्पावच्छदविश्वसिद्धमुदकं [8]दाहं तथा पादयोः ।

---

1. ग्रहणिचिकित्सा - H
2. पप्पण - D
3. चाङ्गोरिद्वय - H
4. दीपनस्य - D
5. ग्रहणिवरा - D
6. पूर्वं चन्दन - H
7. निष्पादच्छद - H
8. दाहं च पार्ष्णोस्थित - C ; पार्ष्ण्योस्ततः - A ; दारुशपीपोस्थित - D ; दाहं च पार्ष्णोस्तथा - E

भ्रष्टस्यपिचुटङ्कणस्य पयसा पानं तथा भेषजं
वर्चोबन्धनमञ्जनञ्च कटुकं द्रव्यैर्द्विषूच्यां हितम् ।। 25 ।।

[1]मूत्ररोगस्य -

यष्टीगोक्षुरयुग्मकाश[2]कतकाद्राक्षागुडूचीवरी
कूष्माण्डेक्षुकपोतवङ्गझरसीदार्वीतृटी[3]चन्दनम् ।
मत्स्याक्षीकाशतण्डुलीयवसुकं ब्राह्मीक्षुरोर्वारुकं
धात्रीदुग्ध[4]सिताब्दकेरसलिलं स्यान्मूत्रकृच्छ्रापहम् ।। 26 ।।

[5]अश्मरीरोगस्य -

मुस्तागुच्छकुळुत्थटङ्कणयवक्षाराश्मभिद्वालुकं
[6]पद्मायष्टिशिलाजितूश्च तृणनिर्यासंप्रसारिण्यपि ।
मूलंमोरटशिग्रुपूगवरणैरण्डत्रि[7]वृञ्जीरकं
कृच्छ्रघ्नानि च भेषजानि सहसा घ्नन्त्यश्मरीशर्कराम् ।। 27 ।।

---

1. मूत्रकृच्छ्रस्य - A
2. कलिता - E
3. सैन्धवम् - H
4. शिताज्य - D ; शिताब्द - E ; शिताब्धि - F
5. अस्मर्या - A ; अस्मरिदांपस्य - E
6. पद्ममाला - D ; पद्मपुती - H
7. वृश्चिकम् - H ; जीवकम् - C ; वृश्चिकाः - G

[1]मेहरोगस्य -

आकुल्याम्बुदि[2]कोष्ठरात्रियुगळीकार्पासबीजामृता
पाठाबिम्बजकन्दशिग्रुकतकश्रेष्ठांश्च गुञ्जास्सिताः ।
निर्यासंखदिरारिमेदयुगळवीरद्रुमो निम्बकः
[3]व्रह्मक्षारिकपित्थजाश्च ककुभक्षीरद्रुजंबूत्वचः ।। 28 ।।

कान्ताह्यभ्रककिट्टगुग्गुलुशिलाजत्वम्बुमत्स्येक्षणा
[4]भार्जीपर्पट[5]कैरवेक्षुरभवं बीजञ्च कैडर्यकम् ।
पुष्पाश्वत्थककेर[6]पुष्पमुसलीवेणुच्छदाः किंशुकाः
[7]तैलंमाक्षिकमुद्गयूषमथितं घ्नन्ति प्रमेहं ध्रुवम् ।। 29 ।।

[8]पिटकायाः -

* [9]एलातुरुष्कगदपत्रिकरात्रिसेव्य
[10]क्षोणीयशुक्तिनस्यगुग्गुलुदेवधूपाः ।

---

1. प्रमेहस्य - B, F, H ; मेहस्य - D
2. कूट - B ; कोठ - F ; कोष्ठ - H
3. व्रह्माक्ष्मारिका - H ; व्रह्मक्षाज - C
4. भङ्गीकेसर - H ; भञ्जीकिक्कस - A
5. कैरवेक्षर - A ; वैवणक्षुर - B ; वैवगोक्षुर - E
6. पुष्पक्षीर - D
7. सैतलम् - A ; स्थैलम् - C
8. पिटकानाम् - A ; मेहपिटकानाम् - E, C ; पिटकायस्य - D

* अयं श्लोकः 'F' मातृकायां न दृश्यते ।

9. एलम् तु शुष्क - D
10. क्षौणि - H

श्रीवासबोळतगरागरुदेवदारु

क्षीरद्रुमाश्च [1]नियतं पिटकान्[2]निहन्युः ।। 30 ।।

[3]सोमरोगस्य -

निघ्नन्ति माषमुसलीहिमताळकन्द

[4]धात्रीवरीकतकगोक्षुरशर्करिलाः ।

द्राक्षा[5]गुडूचिकदळीफलकन्दपद्म-

किञ्जल्कसेव्यमधुकानि च सोमरोगम् ।। 31 ।।

[6]विद्रुथिरोगस्य -

त्रायन्तीत्रिफलाकरञ्जयुगळं शिग्रुद्वयी मोरटा

वर्षाभूवरुणाजशृङ्गिबृहतीद्वन्द्वाश्वगन्धा[7]शिफाः ।

[8]सेव्यद्वन्द्वपटोलगुग्गुलुशिला[9]जित्वग्निनिंबद्रुमा

बाह्याभ्यन्तरविद्रुथिप्रशमयन्त्यह्नाय लेपादिभिः ।। 32 ।।

---

1. नियनम् - D ; निभयम् - C ; नियतम् - D, E, H
2. वहन्याः - C ; निहनात् - E ; निहन्यात् - D
3. सोमरोगचिकित्सा - H
4. द्राक्षावली - A ; धात्रीवबीरी - H
5. लाक्षाभिधारिफल - F
6. विदृतिचिकित्सा - H ; विध्रधिरोगाणाम् - E
7. शिफा - H ; सफा - C ; शिशि - D ; शिफला - F ; अमृता - E
8. सेव्या - A
9. जित्वग्नि - A ; जत्वब्ज - C ; जित्वग्निजम्वा - H

[1]स्तनविद्रृथिरोगस्य -

[2]स्तनविद्रृथौ तु तिलयष्टिकन्यका
[3]कुरवकत्वगम्बुपिचुमन्दरात्रिभिः ।
[4]बहुपादचलदळसदाफल[5]त्वचः
घृतशारिबाकुळिदलैश्च विलेपनैः ।। 33 ।।

[6]वृद्धिरोगस्य -

हिंगुपटुलशुन[7]पर्पणलवण[8]यक्षाक्ष्यै[9]रण्डतैलमुण्डिन्यः ।
मोरटशिग्रु[10]चक्रलतोग्रवर्षाभूचित्रकाश्च वृद्धिघ्नाः ।। 34 ।।

---

1. स्तनविधृतिचिकित्सा - H ; स्तनविधृतेः - A ; स्तनविधृतिरोगाणाम् - E
2. त्रायन्ति स्तन - B, E
3. कमरुळत्व - D ; कन्दकत्व - F ; कुरुवुकाम्बुद - H
4. बहुपाश्चल - B, E, F ; बहुपात्सल - C ; बहुपाचल - D ; बहुपादछलच्छद - H
5. हृत्त्वच - F ; त्वचनत - B, E
6. विप्रतिचिकित्स्याः - H ; वृद्धिरोगाणाम् - E
7. पर्पट - B, E ; पप्पण - C, H, F
8. यवाक्षर - D
9. क्षेरण्डमुण्डिनीमोरट । चक्रलतोग्रवर्पाभू चित्रकं धृतिहृग्म् - H
10. शकुलतोग्र - A ; शत्रलता - E ; चक्रलता - D

[1]गुल्मरोगस्य -

निर्गुण्डीदशमूलबर्बरसुधाक्षीरीहरिन्मञ्जरी
त्रिक्षारं द्विकरञ्जपञ्चलवण[2]क्षुद्राग्न्यजाजीद्वयम् ।
श्रेष्ठाहिंगुकुळुत्थ[3]यूषवपुषाकेरी[4]पयश्चिद्विपा
कैडर्यव्योष गेहधूमलशुनास्याम्लस्तथा वेतसम् ।। 35 ।।

वृश्चीकद्वयपञ्चकोल[5]लवणादेवद्रुमः किंशुकं
नारङ्गोत्पलमूषरस्य सलिलं हिङ्ग्वाम्लकं मूलकम् ।
चिञ्चात्वक्स्नुहिताळपुष्प[6]भसितं तैलं तथैरण्डजं
गुल्मप्लीहयकृत्तनिंप्रतिकृन्निहन्यात्तथाष्ठीलकम् ।। 36 ।।

[7]रक्तगुल्मरोगस्य -

*द्विकरञ्जद्विपुनर्नवहिंगुकुळुत्थश्चानलक्वथाः ।
किंशुकपलाशभसितं क्षारोलशुनश्च रक्तगुल्मघ्नाः ।। 37 ।।

---

1. गुल्मरोगाणाम् - E ; अष्टिलस्य - F
2. क्षुद्राग्नि च - D ; क्षुद्राग - F
3. हपुपा - A ; वपुषा - D, व्योषा - F ; व्यूषां - C
4. पयश्चिद्विधा - B, C ; पयश्चिद्ब्दटा - A ; पयश्चिच्चकैडर्य - E
5. वरुणा - D
6. सहितम् - D, E ; भसितम् - A
   अयं श्लोकः 'H' मातृकायां न दृश्यते ।
7. रक्तगुल्मस्य - A ; गुल्मस्य - C ; रक्तगुल्माणाम् - E

* अयं श्लोकः 'F' च 'H' मातृकयोः न दृश्यते ।

[1]शूलरोगस्य -

वर्षाभूद्वयचव्यचित्रककणा तन्मूलशुण्ठीशिवा
निर्गुण्डी[2]धनदाक्षिकिंशुकवचा[3]तैलञ्चचित्रोद्भवम् ।
क्षाराहिंगु[4]कुळुत्थपञ्चलवणं तीक्ष्णं रसोनस्तथा
शूलघ्नञ्च समीरगुल्मशमनं [5]यच्चोक्तमप्यौषधम् ।। 38 ।।

[6]महोदररोगस्य -

*दन्तीशङ्खिनीहिंगुबिल्वलशुनं क्षारं पलाशोद्भवं
श्रेष्ठावारिधिशुक्तिपञ्चलवणान्यैरण्डतैलंस्नुही ।
[7]द्विक्षारोगिरिकर्णि[8]चित्रककणातन्मूलशुण्ठीत्रिवृ -
द्रोमूत्राणि च नाशयन्ति सहसा सर्वोदराणि ध्रुवम् ।। 39 ।।

---

1. शूलस्य - A; शूलानाम् - C, F
2. धनद्राक्षा - F
3. क्षारञ्च - F
4. पलाशभस्मरजनी - F
5. यस्य तत् दिव्यौषधम् - B, D; यस्या तदौषधम् - E; यश्चस्तदिव्यौषधम् - F; यच्चोक्त मत्यौषधम् - C

* अयं श्लोकः 'H' मातृकायां न दृश्यते ।

6. महोदरस्य - A; उदररोगाणाम् - E; उदरस्य - D; उदररोगस्य - F
7. त्रिक्षार - F; द्वौ क्षारौ - E; क्षारा - C
8. चित्रकवचाकङ्कुष्ठलोहोक्षुरगोमूत्रं च - F; चित्रकणीकङ्कुष्ठशोण्ठीत्रिवृत् - E

[1]पाण्डुरोगस्य -

व्योष[2]वचाघनचित्रकमण्डूरविळंग[3]कञ्चलोहरजः ।
[4]अजमहिषतक्रनिशाद्वयगोमूत्रञ्च पाण्डुरोगघ्नः ।। 40 ।।

कामिलायाः -

शुण्ठीपटोल[5]कटुकामलकाब्जानल
मत्स्येक्षणा[6]हिमवरी मणिबन्धदाहः ।
क्षीरामृताज्यमहिषीमथिताझटाश्च
[7]मुद्गैणशृङ्गिविजयानि च कामिलाघ्नाः ।। 41 ।।

[8]शोभरोगस्य -

वर्षाभूदशमूलदारुलशुनब्राह्मीगवाक्षीशिवा
रास्ना[9]शुक्तिपुनर्नवार्द्रकयवक्षारत्रिवृन्मोरटा ।

---

1. पाण्डुरोगाणाम् - E
2. वराघ्न - A ; वराघन - B, D, E
3. ताप्यलोह - B, D
4. अळमहिषिक्षीरतक्रनिशाद्वय - D ; अजमहिषतन्त्रनिश - E
5. कटुक - F ; मधुकाब्जनाल - D ; पटुकामिलकाव्दनाल - H
6. हिमकणि - D
7. मुद्गयूष - F
8. शोभरोगाणाम् - E ; शोफया - H
9. श्वेत - C ; शक्रि - H ; शुकि - F

दन्तीमुर्मुरिपञ्चकोलरजनीकंकुष्ठलोहेक्षुरा
गोमूत्राजपुरीषमूत्रमथितं शोभं हरन्त्यंजसा ।। 42 ।।

विसर्पिरोगस्य -

कल्हारोत्पलकन्दकेरमृदुपुष्पाम्भोऽमृतशारिबा
गोलोमीशुकनासिकाहिमबिसक्षीरद्रुशृङ्गाम्बुदाः ।
रक्ताग्रामय [1]निम्बसेव्यतुलसी[2]सर्पिस्तुगाशारिबा
[3]दूर्वायष्टिसपुष्पबोधिमुनयो वैसर्पगर्वापहाः ।। 43 ।।

[4]मसूरिकारोगस्य -

*वाशावरीनिम्बपटोलधात्री
ब्राह्मीकुनिम्बाज्यविभूतिदूर्वाः ।
माधव्यपानाद्धनसारवल्ली
त्रायन्ती मुस्ता च मसूरिकाघ्नाः ।। 44 ।।

---

1. निलसेव्या - C ; कदळीसेव्या - D
2. धर्पिस्तिल - A ; सर्पिस्तुक - H
3. दूर्पा - A ; मूर्वा - D
4. मसूरिका चिकित्सा - H ; मसूरिकरोगाणाम् - E

* अयं श्लोकः 'F' मातृकायां न दृश्यते ।

शीतपित्तस्य -

भूतिर्मरीचचूर्णं सर्षपसहितं[1]गुळूचिकापत्रम् ।
सैन्धवचन्दनसर्पि[2]स्सेव्य च निघ्नन्ति शीतपित्तार्तिम् ।। 45 ।।

कुष्ठरोगस्य -

❁वर्षाभूपिचुमन्दचन्दन[3]वराशम्याकसेव्या[4]वचा
त्रायन्तीनवमल्लिकासनहटा[5]ज्योतिष्मती[6]मार्तवः ।
जीमूतार्कपटोलगन्धकशिलाताळस्नुहीमोरटा
दार्वीवायसजम्बुकागृहभवोधूमोविशाला [7]निशा ।। 46 ।।

आवर्तं नवनीत शिग्रुखदिरो[8]त्पन्नश्शिरीषद्रुमा
[9]कासजिद्घनकारवल्लिक[10]रजासृजार्कवेल्लानि च ।

---

1. सहितम् - D, H
2. सेव्यश्च घ्नन्ति - C
❁ अयं श्लोकस्य पादद्वयम् 'F' मातृकायां न दृश्यते ।
3. निशा - H
4. निशा - F ; नला - H
5. हठज्योतिष्मती - H ; निशाज्योतिष्मती - C ; रविज्योतिस्मृति - F
6. मार्कवः - F ; मार्तव - H
7. निचा - E, D
8. पाला - C ; त्वचविल्वद्रुम - D
9. घनसार - C ; कासघ्नं घन - F ; घनकारवेल्ल - H
10. रजाजं स्पृश्य वेल्ला - D ; रुजास्पृश्यार्क - H ; जाश्वस्पृश्यवेल्लानि - F

बीजं वाकुचिचक्रमर्दक[1]वराङ्कोलाश्च भल्लातका
मूत्रान्यष्टककाकमाचिरखिलं कुष्ठं विनिघ्नन्त्यलम् ।। 47 ।।

[2]श्वेतकुष्ठरोगस्य -

नीलीवरा लशुनवाकुचिलोहचूर्णं
शम्याकफल्गु[3]मधुकासनशङ्खपुष्पम् ।
द्वीपीद्विपाञ्जन[4]मरुष्करमित्यमूनि
[5]श्वेतं हरन्त्यपि च कुष्ठहरौषधानि ।। 48 ।।

[6]उदरक्रिमिरोगस्य -

ब्रह्माक्ष्मारुहबीजवेल्लजरशिपथ्यावचायक्षादृक्
निर्गुण्डीघनचन्दनक्रिमिरिपु[7]र्निम्बंदळं [8]किंशुकम् ।
हिङ्ग्वाग्नीकणकारवेल्ललशुनक्षारालुकर्णीशिफा
वेत्राश्च क्रिमिहन्त्युरुष्करवचास्पृश्योपनास्तथा ।। 49 ।।

---

1. भुवनाङ्कोल - H ; मार्दकवराङ्कोल - G ; तुभकोलांश्च - F
2. श्वित्रकुष्टस्य - A ; श्वेतरोगस्य - F ; श्वेतकुष्ठचिकित्सा - H
3. मधुनाशिरि - E ; मधुकानि शङ्का - F ; मधुकंशिरि - A ; मधुकासनशङ्का - D, H
4. मरुष्करान्नित्य - C ; तुरुष्करपद्यमुनि - F ; गुरुष्कर - E
5. चित्रं हरन्त्या शिता कुष्ठनिवर्हणानि - B
6. उदरक्रिमिचिकित्सा - H ; क्रिमिरोगस्य - A
7. विम्वदळम् - B, E ; खर्जूरकम् - F
8. कीचक - D, H ; किञ्चक - E, F

वातरोगस्य -

रास्ना[1]सुराह्वदशमूलकरञ्जयुग्मं
कुष्ठाष्टवर्ग[2]वरणार्कबलाशताह्वा ।
एरण्डमोरट[3]कुरण्टकुळुत्थ[4]माषा
[5]कोरण्डकोलतगरागरु[6]रात्रिबोळाः ।। 50 ।।

निर्गुण्डिकाहरितमञ्जरि[7]चक्रतैलं
हिंगुप्रसारिणिपुनर्नव[8]देवधूपाः ।
तक्कोलगुग्गुलुसुधाद्वयपीलुतैल
कार्पासबीजसरलाश्च निहन्ति वातम् ।। 51 ।।

पित्तरोगस्य -

मत्स्याक्षीतृणपञ्चमूलफलिनीभूशर्कराशर्करा
द्राक्षावालुक सेव्यगोप[9]वनिताखर्जूरवाशामृताः ।

---

1. सुराह्य - A ; सुरांह्व - D, F ; पुराह्व - H
2. वर्गवरुण - D ; वर्गलवणार्क - F ; वर्गवनिर्का - H ; वर्गलवणानि जल - G
3. कुरण्ट - H, D
4. माष - A ; भूष - D
5. कोरङ्गि - G ; कोरण्टकोर - F
6. धार्पिवोळाः - A ; धात्रिवोळाः - D ; शात्रिवोळाः - F
7. शक्रतैल - A ; चक्रतैलम् - C ; चित्रतैलम् - F
8. गेहधूमाः - F
9. धनिका - A, B, C, E

भद्रश्रीघनसारनिम्बमधुकान्यग्रोध[1]बोधिद्रुमाः
प्लक्षोदुंबरजम्बुतिन्दुकवरीधात्रीविदारीघनाः ।। 52 ।।

जीवन्तीघननाददाडिमफलक्षीराज्यकेरीपयः
दूर्वाबिम्बपटोलमुद्ग[2]झरसीपुष्पं मधूकोद्भवम् ।
कन्या[3]हल्लकपद्मकन्दतगराण्यैलेयरम्भाफलैः
पुष्पोर्वारुफलं च शिग्रुकुसुमं पित्तं निहन्ति ध्रुवम् ।। 53 ।।

*श्लेष्मरोगस्य -

टङ्कणकणानतन्मूलमाक्षिकबृहती
वाशाकसनजिद्व्यायामास्तिक्ताः ।
स्त्रीसेवानिष्ठीवनजलक्रीडोदाघात
[4]धूमवमनशिरोविरेचनश्लेष्मघ्नाः ।। 54 ।।

❁प्रोक्तानि यानि पूर्वं कासश्वासक्षयप्रहारीणि ।
तान्येव भेषजानि श्लेष्माणं प्रशमयन्ति सर्वाणि ।। 55 ।।

---

1. दाडिम्बकम् - D
2. मुद्गजपयपुष्पम् - D ; पत्रकजपापुष्पम् - H
3. कन्याकोत्पल - B, C

* अयं श्लोकः B, D, F, H मातृकासु न दृश्यते ।
श्लेष्मचिकित्सा - H

4. धूमपवन - A

❁ अयं श्लोकः D, F मातृकयोः न दृश्यते ।

[1]रक्तवातरोगस्य -

रास्नामोरटयामिनीनकुलिका देवाह्वयष्टीवला
[2]वालुक्यादशमूल[3]शैलजटिला[4]क्षुद्रस्तथाकम्पिलम् ।
धान्यामेक्षुर[5]केतकीरसमिशिक्ष्मापीलुपञ्चाङ्गुळा
[6]सूर्यावर्तगळामृतागरुगदावातासृजोनाशनाः ।। 56 ।।

[7]आवृतरोगस्य -

जीवन्ती[8]कणाश्वगन्धद्विपपञ्चमूलानि ।
एलेयकलशुनबलामधुकानि च नियतमावृतघ्नानि ।। 57 ।।

---

1. रक्तवातस्य - B ; शोणितवातस्य - F ; रक्तवातानाम् - H
2. वालुश्च - D ; वालाक्षि - F ; बलाक्षि - H
3. तैलजटिल - F ; शैलजटिल - H
4. क्षुद्रारदकट्ललम् - C ; क्षौद्रतदाकट्वलम् - D ; क्षुद्रस्तदात्पलम् - E ; क्षुद्राच्छदपट्-फलाः - F ; क्षुद्रस्तथातत्फलम् - H
5. केतकवन - E ; केतकीसमिति - H ; केतकीरसिमिशिमिशिक्षापिलु - F ; रसमिशि-क्षारेलु - C
6. चाङ्गुलीं चुर्वावीरुगाला - H ; चाङ्गुळस्यां व्यर्था - D ; चाङ्गुळसूर्येणर्थ - F
7. आवृतरोगाणाम् - E
8. कणाश्वगन्धद्विपच - F

[1]अतिस्थूलरोगस्य -

विळङ्गकालायस[2]चूर्णतैलकुळुत्थगुग्गुल्वसनानलाश्च ।
[3]शिलाह्वपथ्ययवयवशूक [4]क्षौद्राण्यतिस्थौल्यनिबर्हणानि ।। 58 ।।

अतिकृशस्य -

विदारिकूष्माण्डतुरङ्गगन्धा
क्षीरं घृतं मांसरसः पयश्च ।
[5]वरीकुमारीदधिमहिषञ्च
कृशस्य कार्श्यं च निहन्ति सद्यः ।। 59 ।।

वन्ध्यायाः -

शार्ङ्गेष्टाहयगन्धिकधनददृग्लक्षीवरी[6]माषकी
मूलं शुक्तिपुनर्नवस्य च तथा श्वेतश्च पूलासकः ।
क्षीरिण्या अपि दाडिमद्वयपटु[7]र्मन्दार्कमौदुम्बरं
वन्ध्यास्ति ह्युदयार्तमज्जनदिने पीत्वा प्रसूते सुतान् ।। 60 ।।

---

1. अतिस्थैल्यस्य - F
2. सलोहचूर्णम् - F
3. नीलाह्व - F ; शिलारि - D
4. द्राक्षान्यपिस्थैल्य - E
5. जीवं कुमारी - F ; परिकुमारी - D
6. वरीवन्दकी - D ; वरीमाषकी - A
7. दाडिमोपटुपयोवन्ध्यका - E ; दाडिमद्वयपयोर्मन्दः - B, D

गर्भिण्याः -

नवनीतदुग्धसर्पिर्जांगल-
पिशितरसजीवनीय्यानि ।
अन्यानि च मधुराणि द्रव्याणि
सुखं च दिशन्ति गर्भिण्याः ।। 61 ।।

[1]सुखप्रसूतेः -

योनौ लेपनधूपनं गदफणि[2]त्वग्लांगलीसर्षपैः
वेण्यास्पर्शनमाशुतालुगळयोर्मूर्ध्न्याहितं स्नुक्पयः ।
ताळीसागरुकल्कपानमथवा मण्डेन हाला[3]गुवा
[4]पाण्यङ्घ्र्योध सुवर्चलां परिणतां कुर्यात्प्रसूते सुखम् ।। 62 ।।

बालरोगस्य -

शमनानि यानि [5]योषा [6]भेषज
जातानि तानि तीक्ष्णानि ।

---

1. सुखप्रसवस्य - E ; प्रसूतिकायस्य - D
2. त्वं ग्लाङ्गरि - C ; तालाङ्गुलैः - D ; त्वग्गालिर्शपैः - E
3. हालधात - E
4. पाण्यार्नङ्गः तु - D ; पाण्याद्यश्च - C ; पाण्याग्रौ तु - E
5. तेषाम् - C
6. भेपजानिः - B ; भेपजविहितानि - E

तेषु गदेषु शिशूना[1]मुपयुज्ज्यान्

मात्रया कनीय्यस्या ।। 63 ।।

वालग्रहस्य -

सर्पत्वग् घृतकुष्टसर्षप[2]वचा गोश्रृङ्ग[3]पाठात्रिवृत्

कार्पासास्थिसुरद्रुभूर्जरजनी निम्बच्छदैर्धूपनम् ।

स्नानं जम्बुकपित्थकिंशुकबला[4]क्षीरद्रुशुद्धाम्बुना

तत्तन्मासबलिश्च सत्क्रमकृतो बालग्रहान् नाशयेत् ।। 64 ।।

[5]भूतग्रहस्य -

धूपो हिंगुरसोनकेशवृहतीनिम्बच्छदाज्यक्षपा

[6]सिद्धार्थद्विपदन्तगुग्गुलु[7]वचानिर्माल्यबर्हिच्छदैः ।

पानं भूमिकदम्ब हंसपदिकाभूतांकुशत्वग्रुजा-

स्तत्तद्वाञ्चितवस्तुभिश्च [8]वलयोभूतंनयेयुश्शमम् ।। 65 ।।

---

1. उपयुञ्जान् मात्र - C ; उपयुञ्जान् वालरोगस्य - D ; उपयुञ्जन् नाथयानि - E
2. वरा - F
3. पालोविधि - C ; वालोर्विट - F
   'पाठा' आरभ्य 'सुरद्रु' पर्यन्तं 'D' मातृकायां न दृश्यते ।
4. क्षीरद्युशुद्धाम्बुदा - C ; क्षीरदूसिद्धाम्बुना - A
5. ग्रहधूपस्य - B
6. शिरार्धद्वीप - C ; सिद्धार्थद्विर - F
7. वचधूपं च वक्षिच्छदैः । पूजां होमवलिश्च मन्त्रविधिना भूतां कुशत्वग्रजः - F
8. जलयोभूतान् नयोयुष्यमन् - C ; भिषजः चूतग्रहान् नश्येत् - F

उन्मादस्य -

[1]द्राक्षाम्भोतरु लोहिताङ्गमधुकास्तन्येक्षुगोरोचनं
शार्दूलामिषपुष्पचन्दनवरी ब्राह्मीपयोदावराः ।
तीक्ष्णं नावनमञ्जनं प्रहरणं संत्रासनं तर्जनं
किञ्चित्[2]श्वासन हर्षणञ्च शमयन्त्युन्मादमत्युल्बणम् ।। 66 ।।

अपस्मारस्य -

गोजिह्वाश्वसृगालनागनकुलीमार्जालगोधाभुवा
पित्तेन त्रिफलाकरञ्जलशुन[3]व्योषैश्चनश्यं मुहुः ।
पानं पञ्चकगव्यशङ्ख[4]कुसुमं [5]ब्राह्मीवरीशारिभा
पुष्पाणां च हरन्त्यपस्मृतिरुजं धूपं च पक्षिच्छदैः ।। 67 ।।

[6]अक्षिरोगस्य -

सौवीराञ्जनशङ्खतुत्थयुगलीसिन्धूत्थ[7]पुष्पाञ्जनं
स्रोतोऽञ्जस्स्फटिकेन्दु चन्दनकणा [8]पाठाब्धिफेनक्षपा ।

---

1. द्राक्षां वस्तानु - B, E ; द्राक्षां वभ्य सन रोहिंतान्धः - F ; द्राक्षां वो मधु - D
2. जयासना - D ; रेखश्वासन - C
3. व्योक्षैश्व - A ; मोहो च नाशं - F
4. तुळसी - F ; शकीकुसुमम् - E
5. ब्राह्मीपयोधावरिपुष्प - B, E
6. नेत्ररोगस्य - F, D
7. विश्वावच - F
8. पादोदिजिनक्षपः - F ; पाथोदिफेनक्षप - B, D ; पादोदिफेनक्षप - E

दार्वीगैरिकगन्धताळक[1]शिलासुताहिकाशीसका
जातीकोशरसाञ्जने च मधुकं पत्रञ्च चिञ्चाफलम् ।। 68 ।।

रत्नानां नवकं गवादिदशनं श्रृङ्गाणि तेषां वचा
[2]हेमाद्या अपि धातवो श्रुति[3]मलोबोधिद्रु[4]पत्रोत्पलम् ।
श्वेतक्ष्माधर[5]कन्यहंसपदिक्षीरिण्यपिदाडिमञ्च*
मूलं शुक्तिपुनर्नवार्द्रकतकं लोध्रं सिता कुङ्कुमम् ।। 69 ।।

❁धात्रीपीतकरोहिणीगद[6]बलाकास्यंकरञ्जंफलं
जीवन्ती शफरीक्षणा लवणिका मेघारवं गृञ्जनम् ।
[7]अक्षारण्यकुळुत्थवाजिपृथुकामूलंवराटस्तिला
पुष्पं तीक्ष्णशिरः[8]पलाशविजया विश्वौषधं टङ्कणम् ।। 70 ।।

---

1. निला - C
2. हेपाद्या - C ; हेमाल्यौ - E ; हेमाद्यरविदाता - F
3. श्रुतिवलो - B, E ; श्रुतिमतो - C
4. पत्रोद्भवम् - B, E ; धद्रुमभोत्पलम् - F ; पत्रोत्पलाः - D
5. वरकन्या - B ; क्षारकन्या - C ; धरकरणा - D ; सितकर्णी - F

* वयपटुमनदाकमौदुम्वरम् इयं पङ्क्तिः 'B', 'C' प्रत्योः दृश्यते । अन्यत्र नास्ति ।

❁ अयं श्लोकः 'F' मातृकायां न दृश्यते ।

6. पलांनस्यंकर - B ; गदापलम् - D
7. अक्षंवन्य - B, E ; लक्ष्मीवातु - D
8. कपाला - D

नन्द्यावर्तक[1]तालवृन्तलिकुचवृक्षाम्ल[2]पुष्पोद्भवं
नारीक्षीरतटाकशुक्तिसलिलं ब्रह्मद्रुदुग्धान्यपि ।
क्षौद्राज्यं नवनीतमप्यपहरन्त्यक्ष्णोरशेषान्गदान्
गण्डूषाञ्जनतृप्तिनस्यपुटपाकाश्चोतनालेपनैः ।। 71 ।।

कर्णरोगस्य -

पत्राणिशिग्रुतुलसीरविसिन्धुवार
[3]पत्रस्नुहीरजनिबर्बरमूलकानाम् ।
मूर्वीवराळलिकुचाम्बुवचाशताह्वां
सिन्धूत्थगुग्गुलु[4]पलाण्डुसुधा[5]रसोनाः ।। 72 ।।

कार्पास[6]बालफलसर्षपतैलतैल
मावर्तिनी[7]फलिसुराह्वनिशार्द्रकानि ।
व्योषाजमूत्रनृपवृक्षफलत्रिशूल्यः
कर्ण्णर्तीः हन्त्यपि चामरतालनालाः ।। 73 ।।

---

1. ताळव्यन्त - C ; ताळामृत - F
2. पुष्पोरसोन - B, E ; पुष्पद्रसो - F
3. पत्राणि च स्फुरो च वर्बरा - C
4. पलेन्दु - F
5. रसोग्र - F ; रसोनापि - E
6. सभापला - F
7. वला - A ; बलासुताम् - E

[1]मतान्तर कर्णरोगस्य -

पत्तङ्गासनलोध्रसैन्धवकणागोमूत्रपत्थ्यात्रुटी
दार्वीग्रन्धिकदारुतीक्ष्णच्छविका तेजोवती वत्सकम् ।
ताळीसाग्निनिशान्तधूमकयवक्षारश्च विश्वौषधं
घ्रीबेरामयमाक्षिकेन [2]सहितं निघ्नन्ति कर्णामयान् ।। 74 ।।

नासरोगस्य -

ताळीसोषणवह्नि नागरकणामण्डूकपर्णानिशा
निर्गुण्डीतुलसी[3]कुळुत्थचविकापामार्गतक्कारिभिः ।
भृंगाङ्गस्त्य सुराह्वमूलकपुराजाजीद्वयग्रन्थिकं
श्रेष्ठावेल्ल[4]करञ्जबीजलशुनैर्नश्यन्ति नासामयान् ।। 75 ।।

ओष्ठरोगस्य -

सर्जरसतैलतैलं त्रिफलाक्षौद्राक्षपामधूच्छिष्टम् ।
निम्बाझटासुरद्रुमनिर्गुण्डीमधुकमोष्ठरोगघ्नम् ।। 76 ।।

---

1. कण्ठरोगस्य - D, F
2. च दृढं - E, F
3. कुरूठ - F
4. करञ्जबीज - F ; करञ्जयुग्म - A

गण्डालजीरोगस्य -

गण्डालज्यामपक्वां शोभ[1]वटुपचर्यन्ताञ्चाविदुग्धैश्च ।
[2]उपनाहैः विपाच्याश्चणकैः प्रत्साधयेद्व्रणनात् ।। 77 ।।

दन्तरोगस्य -

रास्नापुङ्खितिलारिमेदककुभत्वग्भानुकेरीपयो
वर्षाभूतालपोटहिंगुवकुळं बीजं हरिन्मञ्जरी ।
सिन्धूत्था[3]तसीविश्वपत्रखदिरं तैलञ्च कर्पूरजं
तैलं दीप्यकमुद्धरन्ति रदजान् तन्मूलजांश्चामयान् ।। 78 ।।

[4]तालुरोगस्य -

दार्वीव्योष[5]तिलाचनिम्बतुलसीसिन्धूत्थ[6]पत्थ्यानिशा
निर्गुण्डीखदिरारिमेदयुगळी [7]क्षीरद्रुमत्वग्गदा ।
वाशा पिप्पलिकाममाक्षिकघृतक्षीरोप[8]कुञ्चीबला
विष्णुक्रान्तपटोलिकाश्च रसनाताल्वामयच्छदनाः ।। 79 ।।

---

1. वक्षुपाचर्यन्तम् - B, E ; वटुवचव्यम् - C
2. उपनाहैविपा - B, E ; उपनाहैश्च - C
3. पत्रविश्व - D
4. जिह्वरोगस्य - F
5. तिलारि - F ; शिजश्च - E
6. पर्य - B ; वर्य - E
7. क्षीरद्रु दुग्धान्यपि - B, E
8. चिञ्चावचा - F

[1]आस्यरोगस्य -

जातीपत्रवराटिमेदमधुकं क्षीरद्रुनिम्बामया
दार्वीव्योषवराटजीरक[2]चतुर्जाताब्जतक्कोलकाः ।
जम्बूखादिरसालपार्थतुलसी गोमूत्रजातीफलं
क्षौद्रक्षीरशशाङ्क[3]राजतरवासर्वास्यरोगापहाः ।। 80 ।।

[4]शिरोरोगस्य -

यष्टीसिता[5]तगरकुङ्कुमकुष्ठगोपी
सेव्यत्रिजात[6]घनचन्दनकेसराणि ।
सिन्धूत्थ[7]रामठवरामृगनाभिकन्या
मञ्जिष्ठरात्रिकटु[8]भृङ्गवलाशताह्वाः ।। 81 ।।

वेल्लामृताजलरुहागरुदेवदारु
कर्पूर[9]रोचकनिशद्वितयोत्पलानि ।

---

1. सकलमुखरोगस्य - C ; मुखरोगस्य - F
2. चतुर्जाताब्ज - E
3. राजीतरु - E
4. मूर्ध्निरोगस्य - F
5. श्रगार - E ; तगारु - C ; तदर - D
6. नख - D
7. वालुक्यवरांमृत - A ; वालकरदामृत - E
8. भृंगवला - A ; भृंगजल - C
9. चूतक - D, F

कल्हारजातीफलतैलपयोधराश्च
मूर्ध्नामयान् प्रशमयन्ति कपालजांश्च ।। 82 ।।

व्रणरोगस्य -

धान्याम्लोदककन्यकातिलघृतक्षीरद्रुयष्टीवरा
दूर्वागुग्गुलु[1]वासकेश्वरलतागोपाङ्गनामाक्षिकम् ।
मञ्जिष्ठारजनीकरञ्जनवमाल्यारामसीताम्लिका
जातीपल्लवभृङ्गतीक्ष्ण[2]कटुकदार्वीमधूच्छिष्टकम् ।। 83 ।।

युक्तं तण्डुलखण्डनं पवनजित्तैलेनयुक्तं गुडं
चूर्णञ्चापि पुराणशैवलदळं सुश्लक्ष्णपिष्टं जलैः ।
पत्रं पप्पणबोधिनिम्ब[3]सुवहाकार्पासकी[4]केतकी
चिञ्चाकोलविदारिजं व्रणहरं [5]लेपोपनाहादिभिः ।। 84 ।।

सद्योव्रणस्य -

सद्यो व्रणे यष्टिमधूकदुग्धक्षौद्राज्यलाक्षांजनकाकतिक्ताः ।
पथ्यापलाण्डुप्रियभूरुहत्वङ्मयूरिका सर्जरसा हितास्स्युः ।। 85 ।।

---

1. वासुरेश्वरा - F ; वानरेश्वरा - D ; दन्तिकेश्वरा - E
2. तुत्थकटुक - D
3. तुवरा - F
4. सवीजं तथा - D ; कपोदकम् - F
5. सद्योपान - F ; शैलोपालेपोपानादिभिः - D

अग्निदग्धव्रणस्य -

सिद्धोदकजपाज्ययष्टि[1]दूर्वायक्षकदुग्धिका[2]कौळयः ।
केशहिमापामार्ग्यकासहदेव्यश्चाग्निजं व्रणं घ्नन्ति ।। 86 ।।

[3]सन्धिभङ्गस्य -

*[4]सिद्धार्थाघृतपट्टवंशबहुपादश्वत्थपार्थत्वचा
चिञ्चास्थित्वगुदुम्बरोद्भवपयोद्राक्षाण्डधात्रीशिवाः ।
तैलं भ्रष्टपटोत्कटं समरिचं [5]सर्जञ्च मृत्कर्परं
पानं [6]दुग्धयुतस्य बोळजतुनो [7]संसन्धिभङ्गे हितम् ।। 87 ।।

भगन्दरस्य -

[8]वराबिडालास्थिकणा[9]कणिश्च
न्यग्रोध[10]पक्वच्छदनं त्वगेलाः ।

---

1. दूर्वायक्षक - D ; दूर्पापत्तु - B, C
2. गैळयः - A
3. भङ्गव्रणस्य - D

* अयं श्लोकः F मातृकायां न दृश्यते ।

4. भङ्गार्थ - D
5. मश्वं च मृत्कर्पूरम् - D
6. बुद्धयुजोष्व - B ; बुधयुजोश्व - E
7. संसन्ति - E ; सक्तिभङ्गे - B ; संसंधि - C ; ज्योतिसंधि - D
8. वराभिडास्ति - D ; वराभिलाषास्ति - A
9. कणि - C, D ; कृलि - A
10. पक्षिच्छदन - F

भुजङ्गवृश्चीव [1]विळङ्गसाराः
क्षाराग्निकर्माणि भगन्दरे स्युः ।। 88 ।।

[2]मेदोग्रन्थिरोगस्य -

ग्रन्थिष्ववग्रसुधासदाफलकुरण्टस्फोटदुग्धा[3]ङ्गुळा
काशीसानलशङ्खभस्म[4]करञ्जोन्मत्ताश्च दन्तीहिमम् ।
मेदोग्रन्थिषु नागकिंशुकगदामूलश्च वार्ताकजं
वर्षाभूकरवीरशिग्रुजमपि स्याल्लाङ्गली[5]नाशकृत् ।। 89 ।।

अर्बुदरोगस्य -

गोमूत्रपञ्चलवणानलशिग्रुमूलं
पत्थ्याकरञ्जयुगभानुपुनर्नवाग्राः ।
भल्लातकस्नुहिकटुत्रयगेहधूमा-
श्शम्याकलाङ्गलि[6]निशास्सकलार्बुदघ्नाः ।। 90 ।।

---

1. विळङ्गरान् नीलक्षारक्षादाग्नि - B ; विळङ्गरसो शिलक्षारक्षादाग्नि - C ; विळङ्गसुरक्षाराग्नि - E
2. मेदोग्रन्थः - E ; वालग्रन्दिकी - D
3. गुड - E
4. करञ्जोधन्यलञ्चग्रन्थिहितम् - D
5. कन्दकम् - F
6. निशाद्वितयोपलालंसकल - C

श्लीपदरोगस्य -

शाखोटवीजविजयौषधमूत्रचित्र
तैलत्रिवृद्विबुधदारु [1]गुळूचिपर्णम् ।
[2]स्यात्श्रीपदस्य मधुसर्पपहिङ्गुधान्यं
[3]वार्ताकशिग्रुरविमूलविलेपनञ्च ।। 91 ।।

[4]उपव्रणस्य -

वीजं शिग्रुकरञ्जमूलकशमीजीमूतकं [5]वाकुची
निर्गुण्डीपटुनकुलीसुरतरुस्नुग्भानुदुग्धान्यपि ।
लाङ्गल्युत्तमकन्यका सहचरी शुण्ठी विशालानिशा
[6]वृश्चीकाश्वमहीगवादि खरजानिघ्नन्ति सद्योव्रणम् ।। 92 ।।

नाडीव्रणस्य -

नाडीव्रणेषु [7]तिलसैन्धवरात्रियुग्मा -
पामार्ग्य चञ्चूफलपूतिशिरीष[8]निम्वाः ।

---

1. गुळूचिपर्णम् - A
2. स्याच्चिपाद - A ; स्याच्ले पाद - B ; शाव्देपद - C ; साश्रीपदस्य - E
3. वर्तदाम्ला - B ; यावर्तदाम्लावट्टमूल - E
4. उपजिह्वांकव्रणस्य - C ; उपजीवितस्य - D ; उपजित - F
5. जम्ववाकुळं - E ; जिह्वाङ्गुळा - F
6. वृश्चिवाश्चमहीगवादि - B, E ; वृश्चिवाश्वतुहीन्द्रपञ्चकरञ्ज - D ; वृश्चिकाळिसमपिगवादिकुरग - F
7. तिलतैलराति - D
8. निक्काः - C ; निम्वपत्रम् - D

सौराष्ट्रि वज्ररविदुग्धनिशान्तधूम

घोंटाफलं रुचकयोजनवल्लिकाश्च ।। 93 ।।

[1]क्षुद्रव्रणस्य -

*अजगन्धादेः यवकच्छपिपनसिपाषाणगर्दभप्रख्यानाम् ।

सुरतरुकुष्ठ[2]शिलाह्वै लिम्पेत्पक्वानं तु साधयेत् व्रणवत् ।।94।।

मुखदूषिकापद्मकण्ठव्रणयोः -

❁मुखदूषिकांवचावट[3]दलधान्यकेरजलशुक्तिभिर्लिम्पेत् ।

[4]आरग्वधपिचुमन्दक्षौद्राज्यैः पद्मकण्टकं नस्येत् ।। 95 ।।

स्फोटकादीनाम् -

विवृतास्फोटमसूरीत्रिविधास्य [5]शिरगल्लिकाकक्ष्याः ।

साध्याः पित्तविसर्पिव[6]देवं स्याद्राजिकाचगर्दभिका ।। 96 ।।

---

1. अजगळ्यादीनाम् - F ; अजगळ्यादिक्षुद्रव्रणस्य - B, E

* D मातृकायां अयं श्लोकः न दृश्यते ।

2. शिलतैलिम्पे - E ; शिलावर्ति वेत्वाक्पानम् - C

❁ अयं श्लोकः D मातृकायां न दृश्यते ।

3. वद - A ; दरु - E

4. अयं श्लोकस्य उत्तरार्धः 'B' मातृकायां न दृश्यते । एकमेव पद्यं प्रत्येकं पादो भूत्वा लिखितम् । उत्तरार्धस्य शीर्पिका पद्मकण्ठस्य - E पद्मकण्टकव्रणस्य - C इति दृश्यते ।

5. शिगलि - C ; गण्डिकल्लि -

6. देवदारु - C

सान्ध्याग्नि[1]रोहिणी नहिपूर्वव[2]दन्यांश्च भेषजानां कुर्यात् ।
रेतासृङ्मोक्षलङ्घनशीतलरूक्षं [3]वाजालगर्दभजित् ।। 97 ।।

[4]शर्करार्बुदस्य -

* [5]रक्ते हृते विदारीश्लेष्माग्रन्थ्युक्तभेषजैश्शमयेत् ।
[6]मेदोऽर्बुदादितविधिः कर्तव्यः [7]शमेदर्बुदेस्सुतराम् ।। 98 ।।

[8]वल्मीककदररुद्धगुदानाम् -

वल्मीके [9]पटुफलिनीदन्त्यमृतारक्तमोक्षास्युः ।
[10]च्छित्वा दहेच्च कदरं रुद्धगुदं मलविधिः कार्यः ।। 99 ।।

---

1. रोहिणिभिः पूर्वा - B, E
2. वदास्यान्य - E
3. हिजल - E
4. रक्तार्बुदस्य - E

* D मातृकायाम् अयं श्लोकः न दृश्यते ।

5. रक्तेहृदे विदारि - F
6. वातार्बुदो - C
   'मेदोर्बुद' आरभ्य 'सुतरां' पर्यन्तं उत्तरार्धश्लोकः B मातृकायां न दृश्यते ।
7. शर्करार्बुदि - C ; शर्कवार्बुद - F
8. वल्मीकदुग्धगदस्य - C ; वल्मीकस्य - E
9. ऋतु - F
10. 'च्छित्वा' आरभ्य 'कार्य' पर्यन्तम् उत्तरार्धश्लोकः E, F, B मातृकासु न दृश्यते ।

[1]कुनखादेः -

*शस्त्रक्रिया तु [2]कुनखे गजकृष्णा लिकुचसर्ज[3]रसाः ।
क्षाराग्नि[4]तिलकाष्टर्क[5]मरिचं च चर्मकीलानामपि ।। 100 ।।

कर्दमव्रणस्य -

❁चूर्णानि [6]तिलनिम्बमूलधात्री धान्याम्लरात्रिकासीसम् ।
चिञ्चाफलञ्च दुग्धकेरं स्नेहञ्च कर्दमव्रणजित् ।। 101 ।।

[7]व्यङ्गलाञ्छनयोः -

क्षौद्रक्षीरतरु[8]त्वगंकुरनिशाजाक्षीरलोड्रामया
मञ्जिष्ठा [9]मुस्तारक्तपार्थफलिनी कोलास्थिदार्वीत्वचः ।

---

1. कुन्तस्वादीनाम् - F
* अयं श्लोकः D मातृकायां न दृश्यते ।
2. कुनखे चिञ्चोदगव्याङ्गलाचिकर्णरसः - C ; कुनखे दिव्यगज - E
3. सारः - E
4. कलका - B, E ; काळर्का - F
5. माषजतुमनि - B, E ; अंशुजतुमणि - F
❁ अयं श्लोकः D मातृकायां न दृश्यते । केवल शीर्षिका अस्ति ।
6. लवण - F
7. व्यङ्गस्य - F ; कर्दमव्रण - D
8. त्वचकुशानिशा - C
9. मुस्तापार्त - F ; शशरक्तपार्त - D

जम्बूशाल्मलिजीरकाः खुरमहीदाहाश्च कृष्णास्तिलाः
पत्तङ्गं सगुडं जयन्ति [1]नियतं व्यङ्गं तथा लाञ्छनम् ।। 102 ।।

[2]उपदंशानाम् -

आदारीदळतुत्थगैरिक[3]वचामृ[4]त्कर्परैलाशिला
यष्टीखादिरसारसैन्धवतिलाक्षौद्राज्य[5]पालाशिभिः ।
सौराष्ट्री जलभूतिभिश्च वलयं [6]सद्योपदंशं जये-
दन्येषां व्रणवच्च मेढ्रजनुषां कार्यो गदानां क्रमाः ।। 103 ।।

[7]कोष्ठगस्य -

दहनं हितं प्रसुप्तौ मारुतकुष्ठादिका चिकित्सा वा ।
[8]क्रूरकोष्ठेचिकित्सापित्तश्लेष्मकुर्यात्तथा क्लेदि कोष्ठे ।। 104 ।।

---

1. नियुक्तं गव्यन्तताज्यं जपं - D
2. मेढ्ररोगस्य - C ; मेढ्रव्रणस्य - D
3. शिला - D ; वरा - B
4. कर्पच्छिला - B ; कर्पतैल - C ; कपरिला - D
5. पार्तािळिजैः - B ; पार्तािळितैः - E ; पाधूळिजैः - F
6. श्रुपदंशं - A ; सद्यस्वादशोभचन्ये - C
7. उत्कटस्य - F
8. कोटे - F

[1]योन्यामयान् -

रास्नासैन्धवपञ्चकोल[2]मरीचाजाजीद्वयाश्वत्थकं
गीर्वाणद्रुमहिङ्गुदीप्यक[3]यवक्षाराब्दपाठा[4]शिवाः ।
उग्रागोक्षुरमातुलुङ्गक[5]शिफास्तैलं तथैरण्डजं
तैलक्षीरघृतानि च प्रशमयन्त्यह्नाय योन्यामयान् ।। 105 ।।

स्थावरविषस्य -

पाठाचन्दनलोध्रकुष्ठतगर[6]क्षौद्राज्य[7]कोशातकी
मूर्वाचव्यशिरीषचित्रकवचावेलाब्दमेघारवैः ।
दार्वीगैरिकहेमताप्यरजनीपथ्यापटोलामृता
सोमस्त्वग्नि पुनर्नवत्रिकटुकैश्शाम्येद्विषं स्थावरम् ।। 106 ।।

सर्पविषस्य -

व्याघ्रीस्पृग्गिरिकर्णिकामधुरसापाठाविशालेश्वरी
निर्गुण्डीकटुतुम्बिकार्कनकुली वृश्चीव नीलीशिवा ।

---

1. योनिरोगस्य - F ; योनिव्रणस्य - D
2. रजनी - C ; वरी - F
3. क्षाराग्नि - C ; क्षारश्चपालाशिका - D
4. शिफा - C
5. सिसशैलं कुदेरण्डजं - D
6. द्राक्षाज्य - F
7. कोशामृता - C

बीजं वाकुचिपत्रजीविवकुळाजीमूतगुञ्जामृता
नक्ताह्वानरमूत्रमाक्षिकघृतं [1]लालामलं कर्णजम् ।। 107 ।।

कर्कोटी[2]मुसलीनभोगरुडकाश्च श्वेतनिष्पावकः
कन्दव्योषवचारसोन रजनी मायूरशिख्यामयाः ।
भृंगीटङ्कणकाकमाचि सुरसा दार्वीहरिन्मञ्जरी
मेघध्वान [3]कुरुण्टवज्रलतिका [4]जन्तुघ्नसावित्रिका ।। 108 ।।

*नैर्माली[5]नवनीतधात[6]कीरसागीर्वाणताळीफलं
पञ्चाङ्गञ्च शिरीषजं गृहभवोधूमो महादुग्धिका ।
चिञ्चापल्लवकारवेल्लदळजं [7]सारङ्गमूत्रं शकृत्
पानालेपननस्यधूपनमुखैस्सर्पान्निहन्याद्विषम् ।।❁ 109 ।।

---

1. लाळं - B, E ; लालमाजः - D ; व्याळं - A ; लालामलः - F
2. मुसलीविषल्याकनहश्चभश्चारण्यकौळुत्थक - A
3. कुरूठलोटयुग्मकतक - C
4. जन्तुघ्नसारिप्रियासि - C ; जन्तुष्टसारात्रिकम् - E ; सर्वात्रिकम् - D

* जङ्गविषस्य - E

5. मातृनवनीत - C ; शतमातृ - D ; नवमातृभूत - E
6. नारसां - C
7. सारशकृतरणिकात्पानः - B, E ; सारशकृत्पान - C ; सारसकृतार्नना - F ; शत्रत्वगर्वानिशा - D

❁ C मातृकायां श्लोकाः समाप्ताः ।

कीटविषस्य -

पीताहिङ्गुविळङ्गवन्यतुळसीमूलाब्जनादात्रिवृत्
पाठाव्योषशिरीषसैन्धवयवक्षारामयास्सर्पिषा ।
मञ्जिष्ठागजकेसरीद्विरजनीपत्राङ्गमुस्तावचा
क्षीरक्ष्मारुह[1]वल्कलेपनमपि घ्नन्त्याशु कैट्यं विषम् ।। 110 ।।

वृश्चिकविषस्य -

यक्षाक्षकेसरपलाशकरञ्ज[2]युग्म-
[3]स्नुग्भानुदुग्धनवहिंगु[4]गुडोष्ट्रदन्ताः ।
तप्तारनाळघृतसैन्धवचक्रतैल
पत्थ्याकटुत्रयशिरीष[5]कपोतविष्ठाः ।। 111 ।।

[6]अश्वाजकर्णमलतुत्थकवत्स[7]नाभ
पिण्याकसर्पमलगोमयमातुलुङ्गाः ।

---

1. वल्कले आरभ्य विषान् पर्यन्तं D मातृकायां न दृश्यते ।
2. बीज - D
3. नाग - A
4. निशोष्ट्र - F ; व्याघ्रदंष्ट्र - D
5. कपित्थ - D
6. अस्याम्बु - B, E ; अस्याङ्कुर - D ; अन्याम्बु - F
7. रसनाभ - E ; वत्सनाभि - F

वृश्चीव मूल[1]फलिनी [2]सुरसात्रिकर्ण्यो
निघ्नन्ति वृश्चिकविषं हि विलेपनाद्यैः ।। 112 ।।

लूताविषस्य -

सर्पीमाक्षिकतैलगोमयरसापामार्ग्यरात्रिद्वयं
पत्राङ्गाक्षमन[3]श्शिला च तगरक्षीरद्रुम[4]त्वग्गुजाः ।
पाठा [5]चन्दनयुग्मयष्टिक[6]तृटीसिन्धूत्थगोपाङ्गनाः
पानालेपनयोगतः प्रशमयन्त्यह्वाय लूताविषम् ।। 113 ।।

[7]मूषिकविषस्य -

अर्काळर्ककपित्थसैन्धवनिशाद्वन्द्वामृता[8]सैर्यका
जीमूतामरताळनागधमनीभाण्डीपयोदारवः ।
मार्जालास्थिनिशान्तधूमकरजान्कोलद्रुनिर्गुण्डिका
गुञ्जाक्षाखुपुनर्नवेन्द्रलतिका घ्नन्त्युन्दुरूणां विषम् ।। 114 ।।

---

1. हरिणी - E
2. सुरसाधु - E ; सुरसायादिकन्या - D ; सुगोरसाद्रिकर्णी - F
3. शिलालता - B, E, F ; शिलालतधर - D
4. द्रुमार्तकजप - D
5. सौरिकयष्टिचंदन - B, E, F ; गौरिकयष्टिचंदन - D
6. तरु - D ; युग्म - A
7. दूर्विपस्य - D ; उन्दुरुविपस्य - F
8. सेव्यता - E ; सैर्यका - D

[1]अळर्कविषस्य -

[2]पाठात्रिधातुरविदुग्धशिरीषपत्र
ताम्बूलकल्क[3]वचाचूर्णनिशान्तधूमाः ।
अङ्कोल[4]वाजिपृथुकश्शिखि[5]पक्षवर्चो
दुत्तूरकास्फुटमळर्कविषं निहन्ति ।। 115 ।।

नखदन्तविषस्य -

[6]वटनिम्बशमीवल्कलफलिनीद्वि[7]निशात्रिपादिगोजिह्वाः ।
[8]गिरिकर्णिसोमवल्कं निखिलं निहन्ति नखदन्तविषम् ।। 116 ।।

[9]जरावलीपलितस्य -

[10]हेमव्योमरसेन्द्रगन्धक[11]विषायत्कान्तभल्लातकाः
[12]पत्थ्याक्षामलकानि गुग्गुलुशिलाजित्वग्निगोरण्टकाः ।

---

1. श्वानविपस्य - D
2. पात्रिधाता - A ; पाठात्रकायक - D ; पदात्रि - E
3. वचाचूर्ण - D ; नव - A
4. राजी - E ; राजाशी - D
5. राक्षदक्षपक्षादुत्तूरतः - E
6. वेल्ला - F
7. निशाशारिवा - D ; द्वानिशा - F
8. गरिकर्णि - A ; गिरिमृच्छा - E, D, F
9. रसायनानि - E, F
10. हेमव्योपरसम् - E ; रसीधगन्धक - D ; व्योमनलेन्दुगन्ध - F
11. वचायेनाङ्क - D
12. वन्द्याक्ष - E

ब्रह्माक्ष्मारुहभृङ्गशङ्खकुसुमं मण्डूकपर्णी[1]वचा
ब्राह्मीनागबला विदारिमुसलीविश्वौषधं मुण्डिनी ।। 117 ।।

वाणः कृष्णतिलाः पुनर्नवकणावेल्लामृतालाङ्गली
नीलीवायसजङ्घिका कुरुवक ज्योतिष्मती किंशुकाः ।
कन्या[2]वाकुचिकाकमाचिखदिरांकोलास्थि[3]चक्षीरिणी
पूलासाकुलिवृद्ध[4]दारुककुभश्चारग्वधोपानहाः ।। 118 ।।

जीवन्तीनवमल्लिकासननिशानिम्बाश्वगन्धावरी
निर्गुण्डी[5]लशुनं महेन्द्रलतिका [6]मूर्वास्थिराश्रेयसी ।
इत्येतानि रसायनानि ससिताक्षौद्राज्यदुग्धान्यपि
प्रत्येकञ्च जरावलीपलितहृतकायस्य कुर्यात्स्थिरम् ।। 119 ।।

[7]नष्टवीर्यस्य रेतोवृद्धिकराणि -

[8]सूतंकाञ्चनगन्धकाभ्रककणाशुण्ठीबिदार्यामृतं
वर्षाभूमधुकाष्टवर्ग्यमुसलीमाषाश्वगन्धाशिफाः ।

---

1. वरी - D ; निशा - E
2. वयसकाकमाची - F ; वाकुचिकामाचि - A ; वाकुचिवन्ध्या - D
3. रक्षिररिणी - D ; च क्षीरिणी - E
4. दाककुभः - F ; दारुककुभश्च - E
5. लशुनो महाद्र - E ; लशुनो महेन्द्रलतिका - F
6. दूर्व - E
7. धातुवृद्धिकर - D ; रेतोवीर्यवृद्धिकराणि - F ; वीर्यवृद्धिकरालु - E
8. सूतं तां च गन्धा - E

शाकोटेक्षुरमर्कटीसुरलतावीजं च भञ्जीभवं
निर्यासस्सलिलं च शाल्मलितरोर्जातीफलं भूसिता ।। 120 ।।

शिग्रोः पुष्पफलच्छदघनरवंश्वेताद्रिकर्णीदळं
मत्स्याक्षीच्छदनं तुरङ्गपृथुकाळर्कापयस्यावरी ।
धात्रीकर्कट[1]श्रृङ्गिकासिततिलाः पद्माः प्ररोहावटा
जीवन्तीदळगोक्षुरामृतलता [2]मज्ञाप्रियाळोस्तुगा ।। 121 ।।

केरीदुग्धजलेसितेक्षुररसं क्षीराज्यरम्भाफलं
मृद्वीकानवनीतमाक्षिकमधोः पुष्पञ्च खर्जूरकम् ।
गोधूमायवशालीपाष्टिकयुतं [3]श्रृङ्गञ्च वोधिद्रुजं
रेतोवृद्धिकरान्वदन्ति मुनयस्सर्वाण्यमूनीध्रुवम् ।। 122 ।।

इत्येतानि च[4] कल्कक्वाथरसाज्यतैललेह्यानि ।
पाननस्याङ्गलेपननावनवस्त्यादिभिः प्रयोज्यानि ।। 123 ।।

अत्रमधुराम्ल[5]स्निग्धोष्णान्यनिलजेषु
कषायतिक्तमधुरतीक्ष्णानि पित्तजेषु ।

---

1. कात्रिकटुक - F
2. माज्यप्रियालुतुगः - F
   जीवन्ती आरभ्य स्तुका पर्यन्तं E मातृकायां न दृश्यते ।
3. श्रृङ्गाश्च आरभ्य मुनयः पर्यन्तं F मातृकायां न दृश्यते ।
   श्रृङ्गाश्च वोदिद्रुजं रेतोवृद्धिकराण्युशन्ति मुनयः संवर्धनास्याञ्जसा । - F
4. कल्काज्यतैललेह्यरसायनैः । क्वथ रसाज्यतैललेह्यानि - A
5. स्नेहस्निग्धोष्णां वातभेपजम् - F

कफसम्भवेषु तिक्तकटुककषायोष्णानि
संसर्गजेषु मिश्राणि ।। 124 ।।

अखिलसमुत्थेषु सकलान्यपि युञ्ज्या-
द्रोगेषु द्रव्याणि सङ्गृहीतानि ।
युक्त्याप्रयोजयति यस्स
भिषक्शब्दस्य पात्रतां लभते ।। 125 ।।

इदं समस्तरोगाणां प्रशंसौषधसङ्ग्रहम् ।
अकार्षीद्बालबोधार्थम❁भिधानसरस्वती ।। 126 ।।

।। श्रीकृष्णार्पणमस्तु ।।

A. अवधानसरस्वती - B ; इत्यवधानसरस्वती शतश्लोकं समाप्यतम् - E

B. इत्यवधानसरस्वती शतश्लोकं समाप्यतम् - E

❁ अकार्पिद्बालवोधार्थमवधानसरस्वती ।
यतिकृत शतश्लोकानां पड्विंशतिमपेयुः ।। - F

श्लोकानुक्रमणिका

14.	कार्कोटीमुसली	108	42	सर्पविषस्य
15.	कार्पासबालफल	73	29	कर्णरोगस्य
16.	केरीदुग्धजलेसितेक्षु	122	47	नष्टवीर्यस्य रेतवृद्धिकराणि
17.	क्षौद्रक्षीरतरु	102	39	व्यङ्गलाञ्छनयोः
18.	गण्डालज्यामपक्वं	77	31	गण्डालजीरोगस्य
19.	गोजिह्वाश्वसृगाल	67	27	अपस्मारस्य
20.	गोमूत्रपञ्चलवण	90	35	अर्बुदरोगस्य
21.	ग्रन्धिष्ठवग्रसुधा	89	35	मेदोग्रन्थिरोगस्य
22.	चूर्णानि तिलनिम्ब	101	39	कर्दमव्रणस्य
23.	जम्बूक्षीरतरु	5	3	प्रदरस्य
24.	जातीपत्रवराटि	80	32	अस्यरोगस्य
25.	जीवन्तीघृत	10	5	क्षयस्य
26.	जीवन्तीघननाद	53	22	पित्तरोगस्य
27.	जीवन्तीनवमल्लिकासन	119	46	जरावलीपलितस्य
28.	जीवन्तीकणाश्वगन्ध	57	23	आवृतरोगस्य
29.	टङ्कणकणातन्मूल	54	22	श्लेष्मरोगस्य

30.	तद्वत्कुण्डलिवृश्चिकळि	9	5	हिक्काज्वरस्य
31.	ताळीसागरुहिङ्गुमूल	8	5	श्वासस्य
32.	ताळीसोषणवह्नि	75	30	नासरोगस्य
33.	त्रायन्तित्रिफला	32	13	विद्रुधिरोगस्य
34.	दन्तीशङ्खिनीहिङ्गु	39	16	महोदररोगस्य
35.	दशमूलपञ्चलवण	14	7	हृद्रोगस्य
36.	दहनं हितं प्रसुप्तौ	104	40	कोष्ठगस्य
37.	दार्वीव्योषतिलाच	79	31	तालुरोगस्य
38.	द्विकरञ्जद्विपुनर्नव	37	15	रक्तगुल्मरोगस्य
39.	द्राक्षाखर्जूररम्भाफल	15	7	मदमूर्छरोगस्य
40.	द्राक्षाम्भोतरुलोहिताङ्ग	66	27	उन्मादस्य
41.	धात्रीपीतकरोहिणी	70	28	अक्षिरोगस्य
42.	धान्याम्लोदक	83	33	व्रणरोगस्य
43.	धूपो हिङ्गुरसोन	65	26	भूतग्रहस्य
44.	नन्द्यावर्तकतालवृन्त	71	29	अक्षिरोगस्य
45.	नवनीतदुग्धसर्पि	61	25	गर्भिण्याः
46.	नाडीव्रणेषु तिलसैन्धव	93	36	नाडीव्रणस्य

64.	बीजं शिग्रुकरञ्जमूल	92	36	उपव्रणस्य
65.	ब्रह्माक्ष्मारुहबीजवेल्लज	49	20	क्रिमिरोगस्य
66.	भार्जीकर्कटशृङ्गिका	7	4	कासस्य
67.	भार्जीग्रन्थिककाकमाचि	11	6	स्वरसादस्य
68.	भूतिर्मरीचचूर्णं सर्षप	45	19	शीतपित्तस्य
69.	मत्स्याक्षीतृणपञ्चमूल	52	21	पित्तरोगस्य
70.	मुखदूषिकां वचा	95	37	मुखदूषिक-पद्मकण्ठव्रणयोः
71.	मुस्तागुच्छकुळुत्थ	27	11	अश्मरीरोगस्य
72.	मुस्तापर्पटधन्वयास	1	2	सर्वज्वरस्य
73.	मृद्भ्रष्टलोष्टहिम	13	6	वमनरोगस्य
74.	यक्षाक्षकेसरपलाश	111	43	वृश्चिकविषस्य
75.	यष्टीगोक्षुरयुग्मकाश	26	11	मूत्ररोगस्य
76.	यष्टीसितातगर	81	32	शिरोरोगस्य
77.	यष्टीसेव्यशशाङ्क	16	7	तृष्णारोगस्य
78.	यान्यतिसारहराणि	24	10	मन्दाग्निः
79.	युक्तं तण्डुलखण्डनं	84	33	व्रणरोगस्य

96.	वाराहीप्रियवृक्ष	6	4	अस्थिस्रावस्य
97.	वाशापर्पटसेव्यचन्दन	4	3	रक्तपित्तस्य
98.	वाशावरीनिम्ब	44	18	मसूरिकारोगस्य
99.	विदारीकूष्माण्डतुरङ्ग	59	24	अतिकृषस्य
100.	विवृतास्फोटमसूरी	96	37	स्फोटकादीनम्
101.	विळङ्गकालयसचूर्ण	58	24	अतिस्थूलरोगस्य
102.	वृश्चीकद्वयपञ्चकोल	36	15	गुल्मरोगस्य
103.	वेल्लामृताजलरुह	82	32	शिरोरोगस्य
104.	व्याघ्रीस्पग्गिरिकर्णि	107	41	सर्पविषस्य
105.	व्योषत्रिजातकसिता	12	6	अरोचकस्य
106.	व्योषवचाघनचित्रक	40	17	पाण्डुरोगस्य
107.	शमनानि यानि तेषां	63	25	बालरोगस्य
108.	शस्त्रक्रिया तु	100	39	कुनखादेः
109.	शाकोटबीजविजय	91	36	श्लीपदरोगस्य
110.	शार्ङ्गेष्टाहयगन्धिक	60	24	वन्धाय
111.	शिग्रोः पुष्पफलच्छद	121	47	नष्टवीर्यस्य रेतवृद्धिकराणि

112.	शुण्ठीपटोलमधुका	41	17	कामिलायाः
113.	श्यामात्रिवृत्तिल्व	20	9	उदावर्तरोगस्य
114.	श्रीनाथं शिरसा	-	1	मङ्गळश्लोक
115.	संन्यासे केशलुञ्चन	17	8	संन्यासरोगस्य
116.	सद्योव्रणे यष्टिमधूक	85	33	सद्योव्रणस्य
117.	सर्जरस तैलतैलम्	76	30	ओष्ठरोगस्य
118.	सर्पत्वग् घृतकुष्ठ	64	26	बालग्रहस्य
119.	सर्पिमाक्षिकतैल	113	44	लूतविषस्य
120.	सान्ध्याग्नि रोहिणि	97	38	स्फोटकादीनाम्
121.	सिद्धार्थघृतपट्टवंश	87	34	सन्धिभङ्गस्य
122.	सिद्धोदकजपाज्य	86	34	अग्निदग्धव्रणस्य
123.	सूतं काञ्चनगन्धक	120	46	अष्टवीर्यस्य रेतोवृद्धिकराणि
124.	सौवीरञ्जनशङ्खतुत्थ	68	27	अक्षिरोगस्य
125.	स्तनविद्रृथौ तु	33	14	स्तनविद्रृथिरोगस्य
126.	हिङ्गुपट्टुलशुन	34	14	वृद्धिरोगस्य
127.	हेमव्योमरसेन्द्रगन्धक	117	45	जरावलीपलितस्य

ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಭಾಗ

ಅವಧಾನಸರಸ್ವತೀವಿರಚಿತ ಶತಶ್ಲೋಕೀ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕಾ

ಪು.ಸಂ.

ಪು.ಸಂ.

ಅವಧಾನಸರಸ್ವತೀವಿರಚಿತ

ಶತಶ್ಲೋಕೀ

ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ

|| ಶ್ರೀ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ||

ಶ್ರೀನಾಥಂ ಶಿರಸಾ ನತ್ವಾ ಜ್ವರಾದ್ಯಾಮಯಶಾಂತಯೇ |
ಭೇಷಜಾನಿ ಪ್ರಶಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೃಹ್ಯಂತೇ ಸಮಂತತಃ ||

ಶ್ರೀನಾಥಂ - ಶ್ರೀನಾಥನನ್ನು, ಶಿರಸಾ ನತ್ವಾ - ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಿಸಿ, ಜ್ವರಾದ್ಯಾಮಯ - ಜ್ವರ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳ, ಶಾಂತಯೇ - ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ, ಸಮಂತತಃ - ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಶಸ್ತಾನಿ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಭೇಷಜಾನಿ - ಔಷಧ ಪದಾರ್ಥ (ಮೂಲಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಔಷಧದ್ರವ್ಯ)ಗಳನ್ನು, ಸಂಗೃಹ್ಯಂತೇ - ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಜ್ವರಗಳಿಗೆ -

1. ಮುಸ್ತಾಪರ್ಪಟಧನ್ವಯಾಸಧನಿಕಾಭೂನಿಂಬವಿಶ್ವಾಮೃತಾ
ಮೃದ್ವೀಕಾದಶಮೂಲನಿಂಬಸಹದೇವ್ಯಾರಗ್ವಧೋತ್ಯಾದಯಃ |
ಸೇವ್ಯಾಂಬಾಸ್ಸುನಿಷಣ್ಣಚಂದನಬಲಾಪಾಠಾವರೀಶಾರಿವಾ
ಖರ್ಜೂರತ್ರಿಫಲಾಮಧೂಕಮಧುಕಂ ಚಾಶ್ವತ್ಥಜಂ ವಲ್ಕಲಮ್ ||

ಮುಸ್ತಾ - ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಪರ್ಪಟ - ಪರ್ಪಾಟಕ, ಧನ್ವಯಾಸಃ - ತುರುಬಾ (ಮುಳ್ಳುಮದ್ದು ಗಿಡ), ಧನಿಕ - ಕೊತ್ತಂಬರಿಬೀಜ, ಭೂನಿಂಬ - ನೆಲಬೇವು, ವಿಶ್ವಾ - ಶುಂಠಿ, ಅಮೃತಾ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಮೃದ್ವೀಕಾ - ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ದಶಮೂಲ - ದಶಮೂಲ, ನಿಂಬ - ಬೇವು, ಸಹದೇವೀ - ಸಹದೇವಿ, ಆರಗ್ವಧಾ - ಕಕ್ಕೆ, ಸೇವ್ಯ - ಲಾವಂಚ, ಅಂಬಾ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಸುನಿಷಣ್ಣಾಂ - ಪುಳ್ಳಂಪರಚೆ (ನರವಲು ಗಿಡ), ಚಂದನ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ಬಲಾ - ಕಲ್ಲಂಗಡಲೆ, ಪಾತಾ - ಅಗಳುಶುಂಠಿ, ವರೀ - ಆಷಾಢಿ (ಶತಾವರಿಗಿಡ), ಶಾರಿಬಾ - ಸೊಗದೆ, ಖರ್ಜೂರ - ಖರ್ಜೂರ, ತ್ರಿಫಲಾ - ಅಳಲೆಕಾಯಿ, ತಾರೆಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ಮಧೂಕ - ಹಿಪ್ಪೆಹೂವು, ಮಧುಕಾ - ಯಷ್ಟಿಮಧುಕಾ, ಅಶ್ವತ್ಥಜಂ ವಲ್ಕಲಂ - ಅರಳೀ ನಾರು

2. ರಾಸ್ನಾನಿರ್ಜರದಾರುಚವ್ಯಚಪಲಾಮೂಲಾನಿ ಮೂರ್ವೋತ್ಪಲಾ
ಮಂಜಿಷ್ಠಾಕಣವೇಣುಪತ್ರಿಕಟುಕಾಭಾರ್ಜೀಪಟೋಲಾನಿ ಚ |
ಸ್ತನ್ಯಂಕ್ಷೋಣಿಭುಜಂಗಪುಷ್ಪಲತಿಕಾರುದ್ರಾಕ್ಷಗೋರೋಚನಾಃ
ಪಾಠಾಕೇರಜಲಾಜ್ಯಪತ್ರಕಶಿವಾಸ್ಸರ್ವಾ ನಿಹಂತಿ ಜ್ವರಾನ್ ||

ರಾಸ್ನಾ - ರಾಸ್ನೆ, ನಿರ್ಜರದಾರು - ದೇವದಾರು, ಚವ್ಯ - ಚವ್ಯ (ಪರಿಮಳಯುಕ್ತವಾದ ಔಷಧ ಪದಾರ್ಥ), ಚಪಲಮೂಲ - ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಮೂರ್ವಾ - ಕುರಟಿಗೆ, ಉತ್ಪಲಾ - ನೈದಲಗೆಡ್ಡೆ, ಮಂಜಿಷ್ಠ - ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಕಣಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವೇಣುಪತ್ರ - ಬಿದಿರುಸೊಪ್ಪು, ಕಟುಕಾ - ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಭಾರ್ಜೀ - ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಪಟೋಲಾ - ಕಹಿಪಡವಲ, ಸ್ತನ್ಯ - ಮೊಲೆಹಾಲು, ಕ್ಷೋಣಿ - ಕುಂಕುಮದ ಹೂವು, ಭುಜಂಗ - ಭುಜಂಗಪತ್ರ, ಪುಷ್ಪಲತಿಕಾ - ಕುಂಬಳದ ಹೂವು,

ರುದ್ರಾಕ್ಷ - ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಗೋರೋಚನ - ಗೋರೋಚನ, ವಾಶಾ - ಆಡುಸೋಗೆ, ಆಜ್ಯ - ತುಪ್ಪ, ವತ್ಸಕಾ - ಕೊಡಸೀಗೆ, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ, (ಸರ್ವಾನ್ ಜ್ವರಾನ್ - ಇವು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಜ್ವರಗಳನ್ನು, ನಿಹಂತಿ - ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ.) ಇವು ಸರ್ವಜ್ವರಹರದ್ರವ್ಯಗಳು.

ಶೀತಜ್ವರಕ್ಕೆ -

3. ಪಾಠಾದಾರ್ವೀಮಹಬಲಾತ್ರಿಕಟುಕಾಽಜಾಜೀರಸೋನಸ್ತಥಾ
ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಾಸಿನಾಡಿಕಾಗೃಹಭವೋಧೂಮಸ್ತುಲಸ್ಯಾ ದ್ವಯಮ್ |
ನಾರಂಗಸ್ಯ ಶಲಾಟುಪತ್ರಮರಳುತ್ವಕ್ಪತ್ರನಿರ್ಗುಂಡಿಕಾ
ಭಾರ್ಜೀ ಪಕ್ವವಟಶ್ಛಿದಾಶ್ಚ ಸಕಲಾನ್ ಶೀತಜ್ವರಾನ್ ಘ್ನಂತ್ಯಲಮ್ ||

ಪಾಠಾ - ಅಗಳುಶುಂಠಿ, ದಾರ್ವೀ - ಮರದರಿಶಿನ, ಮಹಾಬಲಾ - ದೊಡ್ಡಕಲ್ಲಂಗಡಲೆ, ತ್ರಿಕಟುಕಾ - ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲೀ, ಅಜಾಜೀ - ಜೀರಿಗೆ, ರಸೋನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತ - ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಿ, ಸುನಾಡಿಕಾ - ಅಡಕೆಪಟ್ಟು, ಗೃಹಭವೋಧೂಮ - ಇಲ್ಲಣ, ತುಲಸ್ಯಾದ್ವಯಮ್ - ಎರಡು ತುಲಸೀ (ಶ್ರೀತುಲಸೀ, ಭೂತುಲಸೀ ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣತುಲಸೀ) ❁ನಾರಂಗಸ್ಯಶಲಾಟುಪತ್ರಂ - ಹಿರಳೆಕಾಯಿ, ಅರಲುತ್ವಕ್ - ಹೆಮ್ಮರದ ಚಕ್ಕೆ, ಪತ್ರ - ಲವಂಗದ ಪತ್ರೆ, ನಿರ್ಗುಂಡಿಕಾ - ಲಕ್ಕಿ, ಭಾರ್ಜೀ - ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಪಕ್ವವಟಛಿದಾಶ್ಚ - ಆಲದ

❁ ನಾರಂಗವೆಂದರೆ ಕಿತ್ತಲೆ, ಶಲಾಟು - ಹೀಚು, ಪತ್ರ - ಎಲೆ ಅಂದರೆ ಕಿತ್ತಳೆಯ ಹೀಚುಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಎಳಸೆಲೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೂಲ ಮಾತೃಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಳೆಕಾಯಿ ಎಂದು ಕನ್ನಡಾರ್ಥವಿದೆ.

ಹಣ್ಣೆಲೆ ಮತ್ತು ಇದರ ನಾರು ಇವು ಸಕಲಶೀತಜ್ವರಹರಗಳು, (ಶೀತಜ್ವರಾನ್ - ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಶೀತಜ್ವರಗಳನ್ನು, ಸಕಲಾನ್ - ಇವೆಲ್ಲವೂ, ಅಲಂಘ್ನಂತಿ - ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತದೆ).

ರಕ್ತಪಿತ್ತಕ್ಕೆ -

4. ವಾಶಾಪರ್ಪಟಸೇವ್ಯಚಂದನಪಯಃಕೇರಪ್ರಸೂನಾಂಬುದ
ದ್ರಾಕ್ಷಾಯಷ್ಟಿಮಧೂಕಮೇಘನಿನದಾಶ್ರೇಷ್ಮಾಶ್ಚ ಖರ್ಜೂರಿಕಾಃ |
ದೂರ್ವಾದಾಡಿಮಶುಷ್ಕಗೋಮಯವರೀಕ್ಷೀರಾಜ್ಯಮತ್ಸ್ಯೇಕ್ಷಣಃ
ಕ್ಷೌದ್ರಂ ಮೋಚರಸೋ ವಟಾಂಕುರಸಿತಾ ಘ್ನಂತ್ಯಸ್ರಪಿತ್ತಮಯಾನ್ ||

ವಾಶಾ - ಆಡುಸೋಗೆ, ಪರ್ಪಟ - ಪರ್ಪಾಟಕ, ಸೇವ್ಯ - ಲಾವಂಚ, ಚಂದನ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ಪಯಃ - ಹಾಲು, ಕೇರಪ್ರಸೂನ - ತೆಂಗಿನಹೂವು, ಅಂಬುದ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ದ್ರಾಕ್ಷಾ - ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಯಷ್ಟಿ - ಅತಿಮಧುರ, ಮಧೂಕ - ಹಿಪ್ಪೆಹೂ, ಮೇಘನಿನದ - ಚಿಲುಕೀರೆಸೊಪ್ಪು, ಶ್ರೇಷ್ಮಾ - ಜಲಿಲೆ (ಏಲಕ್ಕಿ), ತಾರೇ - ನೆಲ್ಲಿ, ಖರ್ಜೂರಿಕಾ - ಖರ್ಜೂರ, ದೂರ್ವಾ - ಬಿಳಿಗರಿಕೆ, ದಾಡಿಮ - ದಾಳಿಂಬೆಯ ಹಣ್ಣು, ಶುಷ್ಕಗೋಮಯ - ಒಣಗಿದ ಸಗಣಿ, ವರೀ - ಆಷಾಢಿ (ಶತಾವರೀ), ಕ್ಷೀರ - ಹಾಲು, ಆಜ್ಯ - ತುಪ್ಪ (ಆಕಳತುಪ್ಪ), ಮತ್ಸ್ಯೇಕ್ಷಣ - ಹೊನಗೊನೆ ಸೊಪ್ಪು, ಕ್ಷೌದ್ರ - ಜೇನು, ಮೋಚರಸ - ಯಲವದಹಗಿನು (ಬೂರುಗದ ಅಂಟು), ವಟಾಂಕುರ - ಆಲದ ಮೊಗರು, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ ಇವು ರಕ್ತಪಿತ್ತಹರದ್ರವ್ಯಗಳು (ಅಸ್ರಪಿತ್ತಾಮಯಾನ್ - ರಕ್ತಪಿತ್ತರೋಗಗಳನ್ನು, ಘ್ನಂತಿ - ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತವೆ).

ಪ್ರದರರೋಗಕ್ಕೆ -

5. ಜಂಬೂಕ್ಷೀರತರುತ್ವಗಂಬುದಾವರೀಲಾಕ್ಷಾಜಪಾಚಂದನಂ
ರಂಭಾಕೇರಜಪುಷ್ಪಧಾತ್ರೀಖದಿರಂ ಕಿಂಜಲ್ಕಮಂಭೋರುಹಮ್ |
ಇಕ್ಷೋರ್ದಂಡಪಟುಬಿಸಂಕುವಲಯಂ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಕಾಲಿಂಗಯೋಃ
ಪತ್ರಂ ಚ ಪ್ರದರಂ ನಿಹಂತಿ ಸುದೃಶಾಮುದ್ರಿಕ್ತಮಪ್ಯಂಜಸಾ ||

ಜಂಬೂ - ನೇರಳೆ, ಕ್ಷೀರತರುತ್ವಕ್ - ಆಲದಚಕ್ಕೆ, ಅಂಬುದ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ವರೀ - ಆಷಾಢಿ, ಲಾಕ್ಷಾ - ಅರಗು, ಜಪಾ - ದಾಸವಾಳ, ಚಂದನ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ರಂಭಾ - ಬಾಳೆ, ಕೇರಜಪುಷ್ಪ - ತೆಂಗಿನಹೂವು, ಧಾತ್ರೀ - ನೆಲ್ಲಿ, ಖದಿರ - ಕಾಚು (ಕಗ್ಗಲಿ), ಕಿಂಜಲ್ಕಮಂಭೋರುಹ - ತಾವರೆ ಕುಸುಮ, ಇಕ್ಷುದಂಡ - ಕಬ್ಬು, ಪಟು - ಉಪ್ಪು, ಬಿಸವ್ - ತಾವರೆಗೆಡ್ಡೆ, ಕುವಲಯುವ್ - ನೈದಿಲೆಗೆಡ್ಡೆ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡಕಲಿಂಗಯೋಃ ಪತ್ರಮ್ - ಬೂದುಗುಂಬಳದ ಎಲೆ ಮತ್ತು ಕೌಟೆಸೊಪ್ಪು (ಕೊಡಸೀಗೆ ಸೊಪ್ಪು) ಇವು ಪ್ರದರಹರಗಳು.

ಅಸ್ಥಿಸ್ರಾವರೋಗಕ್ಕೆ -

6. ವಾರಾಹೀಪ್ರಿಯವೃಕ್ಷಮೋಚಕತರೋಃ ಪುಷ್ಪಂ ಮಧುಕೋದ್ಭವಂ
ಪಾಠಾ ಲೋಧ್ರಸರೋಜಪತ್ರಕದಳೀಕಂದಂಶ್ಚದಂಷ್ಟ್ರಾಂಬುದಮ್ |
ಜಂಬ್ವಾಮ್ರಾಸ್ಥಿಶತಾವರೀ ಸರಸಿಜಂ ಕಿಂಜಲ್ಕಮಪ್ಯುತ್ಪಲಂ
ಧಾತ್ರೀಯಷ್ಟ್ಯಮೃತಾಜತೂನಿ ಚ ಜಯಂತ್ಯಸ್ಥಿಸ್ರವಂ ಯೋಷಿತಾಮ್ ||

ವಾರಾಹೀ - ನೆಲದಾಳೆ, ಪ್ರಿಯವೃಕ್ಷ - ನಂದ್ಯಾವರ್ತ, ಮೋಚಕತರೋಃ ಪುಷ್ಪಮ್ - ❁ಮುತ್ತುಗದ ಹೂವು, ಮಧುಕೋದ್ಭವಮ್ - ಹಿಪ್ಪೆಹೂವು, ಪಾಠಾ - ಅಗುಳುಶುಂಠಿ, ಲೋಧ್ರ - ಬಿಳಿಯ ಲೋಧ್ರ, ಸರೋಜಪತ್ರ - ತಾವರೆ ಎಲೆ, ಕದಳೀಕಂದ - ಬಾಳೆದಿಂಡು, ಅಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರ - ಅಶ್ವಗಂಧಿ, ಅಂಬುದ - ಕೊನ್ನಾರಿಗೆಡ್ಡೆ, ಜಂಬೂ - ನೇರಳೆ, ಆಮ್ರಾಸ್ಥಿ - ಮಾವಿನ ತಿರುಳು, ಶತಾವರೀ - ಆಷಾಢೀ, ಸರಸಿಜಕಿಂಜಲ್ಕಮ್ - ತಾವರೆಕುಸುಮ, ಉತ್ಪಲಮ್ - ನೈದಿಲೆಕುಸುಮ, ಧಾತ್ರೀ - ನೆಲ್ಲಿ, ಯಷ್ಟಿ - ಅತಿಮಧುರ, ಅಮೃತ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಜತು - ಅರಗು ಇವು, ಯೋಷಿತಾಮ್ - ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಅಸ್ಥಿಸ್ರಾವಹರಗಳು. (ಅಸ್ಥಿಸ್ರವಂ - ಅಸ್ಥಿಸ್ರಾವವನ್ನು, ಜಯಂತಿ - ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.)

ಕೆಮ್ಮಿಗೆ -

7. ಭಾರ್ಙೀಕರ್ಕಟಶೃಂಗಿಕಾ ತ್ರಿಕಟುಕಂ ಮಾಂಸೀಹರಿದ್ರಾವಚಾ
ಚವ್ಯಗ್ರಂಥಿಕದೀಪ್ಯಕಾಗ್ನಿಲಶುನಾಜಾಜೀದ್ವಯಾರಗ್ವಧಾಃ |
ನಿರ್ಗುಂಡೀದಶಮೂಲಸರ್ಷಪವರಾರಾಸ್ನಾ ಚತುರ್ಜಾತಕಂ
ದೇವಾಹ್ವಾ ಚ ಮನಶ್ಶಿಲಾಕರಿಕಣಾ ತೇಜೋವತೀ ಸೈಂಧವಮ್ ||

ಭಾರ್ಙೀ - ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಕರ್ಕಟಶೃಂಗಿ - ಕರ್ಕಟಶೃಂಗಿ, ತ್ರಿಕಟುಕ - ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮೆಣಸು, ಮಾಂಸಿ - ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ಹರಿದ್ರಾ - ಅರಿಸಿನ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ಚವ್ಯ - ಚವ್ಯ, ಗ್ರಂಥಿಕಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ದೀಪ್ಯಕ - ಓಮ, ಅಗ್ನಿ - ಚಿತ್ರಮೂಲ,

---

❁ ಮೋಚಕತರು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗೆಮರ, ಬೂರುಗದ ಮರ ಅಥವಾ ಬಾಳೆಗಿಡ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ (ಮೂಲ ಮಾತೃಕೆಯಲ್ಲಿ) ಮುತ್ತುಗದ ಹೂವು ಎಂದು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಲಶುನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಅಜಾಜಿದ್ವಯಮ್ - ಜೀರಿಗೆ, ಕರಿಜೀರಿಗೆ, ಆರಗ್ವಧ - ಕಕ್ಕೆ, ನಿರ್ಗುಂಡಿ - ಲಕ್ಕಿ, ದಶಮೂಲ - ದಶಮೂಲ, ಸರ್ಷಪ - ಸಾಸಿವೆ, ವರಾ - ತ್ರಿಫಲಾ (ಅಳಲೆ, ತಾರೆ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ), ರಾಸ್ನಾ - ರಾಸ್ಮೆ, ಚತುರ್ಜಾತಕಮ್ - ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ನಾಗಕೇಸರ, ಏಲಕ್ಕಿ, ದೇವಾಹ್ವ - ದೇವದಾರು, ಮನಶ್ಶಿಲಾ - ಮಣಿಶಿಲೆ, ಕರಿಕಣಾ - ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ತೇಜೋವತೀ - ❁ಕಂಗೊಂಗೆ, ಸೈಂಧವ - ಸೈಂಧವಲವಣ ಇವು ಕಾಸಹರದ್ರವ್ಯಗಳು.

ಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ (ಉಬ್ಬಸ, ಗೂರಲು) -

8. ತಾಳೀಸಾಗರು ಹಿಂಗುಮೂಲಕಟುಕಾಕ್ಷೀರೀಕಪೋತಾಝುಟಾ
ವೃಶ್ಚಿಕಾಮಯಮಾತುಲುಂಗಕಯವಕ್ಷಾರಾಶ್ಚ ಜಾತೀಫಲಮ್ |
ಭೃಂಗಾಳರ್ಕ ಕುರುಂಟಕಾ ಕಸನಜಿದ್ವಾಶಾಹರಿಮಂಜರೀ
ಕಾರ್ಪಾಸೀದಳಮೇದಿನೀ ಕುರವಕಸ್ಫೂರ್ಜಾತಕಾ ಕಿಂಶುಕಃ ||

ತಾಳಿಸ - ತಾಳಸಪತ್ರ, ಅಗರು - ಅಗಿಲು, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ಮೂಲಕಃ - ಮೂಲಂಗಿ, ತುಗಾಃ - ತವಕ್ಷೀರ, ಕಪೋತ - ಪಾರಿವಾಳ, ಝುಟಾ - ಕಿರುನೆಲ್ಲಿ, ವೃಶ್ಚಿಕ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಆಮಯ - ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಮಾತುಲುಂಗ - ತೋಟಮಾದಾಳ, ಯವಕ್ಷಾರ - ಯವಕ್ಷಾರ, ಜಾತೀಫಲಮ್ - ಜಾಯಿಕಾಯಿ, ಭೃಂಗೀ - ಭೃಂಗೀ (ಗರಗ), ಅಳರ್ಕ - ಬಿಳಿಸುಂಡೆ, ಕುರುಟಕ - ಕೊರಟಿಗೆ, ಕಸನಜಿದ್ - ಯಲಹರಿ, ವಾಶಾ - ಆಡುಸೋಗೆ, ಹರಿನ್ಮಂಜರಿ - ತುಪ್ಪಕೀರೆ (ಕುಪ್ಪಿಹೀರೆ),

---

❁ ತೆಜೋವತಿ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ತೆಜಸ್ವಿನಿ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ ಕಂಗೊಂಗೆ ಗಿಡ ಎಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಕಾರ್ಪಾಸೀದಳ - ಹತ್ತಿಯ ಎಲೆ, ಮೇದಿನೀ - ಮೆಂತ್ಯ, ಕುರವಕ - ಗೋರಂಟಿ (ಬಿಳಿಹೂವಿನ ಗೋರಂಟಿ), ಸ್ಫುರ್ಜಾತಕ - ಪಾದರಿಚಕ್ಕೆ, ಕಿಂಶುಕ - ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗ ಇವು ಶ್ವಾಸಹರಗಳು.

ಬಿಕ್ಕುವುದಕ್ಕೆ -

9. ತದ್ವತ್ಕುಂಡಲಿವೃಶ್ಚಿಕಾಳಿಖದಿರಾಭೂತಾ ಕುಳುತ್ಥಃ ಪುರಃ
ಶಾಖೋಟಾಸೀವಸೋಮವಲ್ಕಸುರಸಾನ್ಯಂಕೋಲಬೀಜಾನಿ ಚ |
ಕ್ಷೌದ್ರಂಕ್ಷೀರಸಿತಾ ಹರಂತಿ ಕಸನಂ ಶ್ವಾಸಂ ಚ ಹಿಧ್ಮಾನಲಂ
ಕಾಪಿತ್ಥಂ ಬದರಾಸ್ಥಿ ಪಿಂಚಭಸಿತಂ ಹಿಧ್ಮಜ್ವರಂ ನಾಶಯೇತ್ ||

ಕುಂಡಲಿ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ವೃಶ್ಚಿಕಾಳಿ - ವೃಶ್ಚಿಕಾಲಿ, ಖದಿರ - ಕಾಚು (ಕಗ್ಗಲಿ), ಕುಳುತ್ಥ - ಹುರಳಿ, ಪುರಃ - ಗುಗ್ಗುಳ, ಶಾಖೋಟ - ಮಿಟಿಲ (ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಮುಳ್ಳುಗಿಡ), ಅಸೀವ - ಮುತ್ತುಗದ ಹೂವು, ಸೋಮವಲ್ಕ - ಬಿಳಿಕಗ್ಗಲಿ, ಸುರಸ - ತುಳಸಿ, ಅಂಕೋಲ ಬೀಜಾನಿ - ಅಂಕೋಲ ಬೀಜಗಳು, ಕ್ಷೌದ್ರಮ್ - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಕ್ಷೀರ - ಹಾಲು, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ, ಕಪಿತ್ಥಮ್ - ಬೇಲದ ಹಣ್ಣು, ಬದರಾಸ್ಥಿ - ಎಲಚಿ ಬೀಜ, ಪಿಂಚಭಸಿತಮ್ - ನವಿಲುಗರಿಭಸ್ಮ - ಇವುಗಳು ಕಸನಂ - ಕೆಮ್ಮನ್ನು, ಶ್ವಾಸಮ್ - ಉಬ್ಬಸವನ್ನು, ಚ - ಮತ್ತು, ಹಿಧ್ಮಾನಮ್ - ಬಿಕ್ಕುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಬಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಂತಿಯನ್ನು, ಹರಂತಿ - ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.

ಕ್ಷಯರೋಗಕ್ಕೆ -

10. ಜೀವಂತಿ ಘೃತಧನ್ವಮಾಂಸಮಮೃತಾಜಕ್ಷೀರಖರ್ಜೂರಿಕಾ
ದ್ರಾಕ್ಷಾನಾಗಬಲಾಷ್ಟವರ್ಗನವನೀತಾನ್ಯಶ್ವಗಂಧಾವಚಾ |

ಕೂಷ್ಮಾಂಡಂ ಚ ಮಧೂಲಿಕಾ ಚ ಕಸನಶ್ವಾಸಾಪಹಂ ಚೋದಿತಂ

ಪೂರ್ವಂ ಭೇಷಜಸಂಚಯಕ್ಷಯಮಪಿ ವ್ಯಕ್ತಂ ನಯಂತಿ ಕ್ಷಯಮ್ ||

ಜೀವಂತಿ - ಸಿಹಿಹಾಲೆ, ಘೃತ - ತುಪ್ಪ, ಧನ್ವಮಾಂಸ - ಉಡುವಿನ ಮಾಂಸ, ಅಮೃತ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಅಜಾಕ್ಷೀರ - ಆಡಿನ ಹಾಲು, ಖರ್ಜೂರ - ಖರ್ಜೂರದ ಹಣ್ಣು, ದ್ರಾಕ್ಷಾ - ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ನಾಗಬಲಾ - ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಅಷ್ಟವರ್ಗ - ಅಷ್ಟವರ್ಗ, ನವನೀತ - ಬೆಣ್ಣೆ, ಅಶ್ವಗಂಧ - ಅಶ್ವಗಂಧಿ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡ - ಬೂದಿಗುಂಬಳ, ಮಧುಳಿಕಾ - ಜೇನು, ಚ - ಮತ್ತು, ಪೂರ್ವಂ - ಮೊದಲು, ಕಸನಶ್ವಾಸ - ಕೆಮ್ಮು ಗೊರಲುಗಳನ್ನು, ಅಪಹೃಯೋದಿತವ್ - ಅಪಹರಿಸುತ್ತವೆಂದು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಭೇಷಜಸಂಚಯ - ಔಷಧಿಗಳ ಗುಂಪು, ಕ್ಷಯಮಪಿ - ಕ್ಷಯವನ್ನು ಕೂಡ, ನಶ್ಯಂತಿ - ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಸ್ವರಸಾದಕ್ಕೆ -

11. ಭಾರ್ಜೀ ಗ್ರಂಥಿಕಕಾಕಮಾಚಿಚವಿಕಾ ರಾಸ್ನಾಟರೂಷಾಗರೂ
ದ್ರಾಕ್ಷಾಮಾಕ್ಷಿಕಭೃಂಗರಾಜಬೃಹತೀದ್ವಂದ್ವಾಗ್ನಿಕೈಡರ್ಯಕಮ್ |
ಏಲಾಪತ್ರಕವಿಶ್ವಭೇಷಜಕಣಾಜಾಜಿಲವಂಗತ್ವಚಃ
ತೀಕ್ಷ್ಣಂ ಚ ಸ್ವರಸಾದಹೃಚ್ಚಕಸನಶ್ವಾಸಪಹಾಂ ಚೌಷಧಮ್ ||

ಭಾರ್ಜೀ - ಗಂಟುಬಾರಂಗಿ, ಗ್ರಂಥಿಕ - ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಕಾಕಮಾಚಿ - ಬೆಲ್ಲಗಣಕೆ (ಕಾಗೇಹಣ್ಣಿನ ಗಿಡ, ಗಣಿಕೆಗಿಡ), ಚಾವಿಕಾ - ಚವ್ಯ, ರಾಸ್ನಾ - ರಾಸ್ನೆ, ಅಟರುಷಾ - ಆಡುಸೋಗೆ, ಅಗರು - ಅಗಿಲು, ದ್ರಾಕ್ಷಾ - ದ್ರಾಕ್ಷಿಹಣ್ಣು, ಮಾಕ್ಷಿಕ - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಭೃಂಗರಾಜ - ಗರುಗದಸೊಪ್ಪು, ಬೃಹತೀದ್ವಂದ್ವ - ಕಿರುಗುಳ್ಳ,

ಹೆಗ್ಗುಲ (ಬಿಳಿಗುಳ್ಳ), ಅಗ್ನಿ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕೈಡರ್ಯಕ - ಕರಿಬೇವು, ಏಲಾ - ಏಲಕ್ಕಿ, ಪತ್ರಕಾ - ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ವಿಶ್ವಭೇಷಜ - ಶುಂಠಿ, ಕಣಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅಜಾಜಿ - ಜೀರಿಗೆ, ಲವಂಗ - ಲವಂಗ, ತ್ವಕ್ - ಚಕ್ಕೆ, ತೀಕ್ಷ್ಣಮ್ - ಮೆಣಸು ಇವಿಷ್ಟು, ಸ್ವರಸಾದ - ಸ್ವರಸಾದ, ಕಸನ - ಕೆಮ್ಮು, ಶ್ವಾಸಾಪಹಾಮ್ - ಗೂರಲುಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಅರೋಚಕಕ್ಕೆ -

12. ವ್ಯೋಷತ್ರಿಜಾತಕಸಿತಾಪಿಚುಮಂದಪುಷ್ಪ-
ಸಿಂಧೂತ್ಥಜೀರಕಗದಾರ್ದ್ರಕಮಾತುಲುಂಗಾಃ |
ತಾಲೀಸಚವ್ಯಕಣಮೂಲಝುರಸ್ಯಳರ್ಕಾ
ನಿಘ್ನಂತ್ಯರೋಚಕಮಪಿ ಪ್ರಬಲಂ ಕ್ಷಣೇನ ||

ವ್ಯೋಷ - ತ್ರಿಕಟುಕ, ತ್ರಿಜಾತಕ - ತ್ರಿಜಾತಕ, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ, ಪಿಚುಮಂದ - ಪುಷ್ಪಬೇವಿನ ದಂಟು, ಸಿಂಧೂತ್ಥ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ಜೀರಕ - ಜೀರಿಗೆ, ಗದಾ - ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಆರ್ದ್ರಕ - ಹಸಿಶುಂಠಿ, ಮಾತುಲುಂಗ - ಮಾದಳದ ಹಣ್ಣು, ತಾಳಿಸ - ತಾಲಿಸಪತ್ರ, ಚವ್ಯ - ಚವ್ಯ, ಕಣಮೂಲ - ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಝುರಸಿ - ಚೇತರಾಸಿ, ಅಲರ್ಕ - ಬಿಳಿಎಕ್ಕ ಇವು, ಪ್ರಬಲಂ ಅರೋಚಕಮಪಿ - ಅಧಿಕವಾದ ಅಜೀರ್ಣವನ್ನೂ ಕೂಡ, ಕ್ಷಣೇನ - ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ, ನಿಘ್ನಂತಿ - ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.

ವಮನರೋಗಕ್ಕೆ -

13. ಮೃದ್ಭೃಷ್ಟಲೋಷ್ಟಹಿಮದಾಡಿಮಮಾತುಲುಂಗಾಃ
ಜಂಬ್ವಾಮ್ರಪಲ್ಲವಸಿತಾಮಧುಬಿಲ್ವಲಾಜಾಃ |

ಕೋಲಾಸ್ಥಿಕೇರಜಲಸಕ್ತುಕಪಿತ್ಥಶುಂಠೀ-

ತಾಳೀಸಜೀರಕಪಯೋಧನಿಕಾ ವಮಿಘ್ನಾಃ ||

ಮೃದ್‌ಭೃಷ್ಟ - ಹುರಿದ ಕೆಂಮಣ್ಣು, ಲೋಷ್ಠ - ಹೆಂಟು, ಹಿಮ - ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ದಾಡಿಮ - ದಾಳಿಂಬೆಹಣ್ಣು, ಮಾತುಲುಂಗ - ಮಾದಳದ ಹಣ್ಣು, ಜಂಬೂ - ನೇರಳೆ, ಆಮ್ರಪಲ್ಲವ - ಮಾವಿನ ಚಿಗುರು, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ, ಮಧು - ಜೇನು, ಬಿಲ್ವ - ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ, ಲಾಜಾ - ಅರಳು, ಕೋಲಾಸ್ಥಿ - ಎಲಚಿಬೀಜ, ಕೇರಜಲ - ಎಳನೀರು, ಸಕ್ತು - ಹಿಟ್ಟು, ಕಪಿತ್ಥ - ಬೇಲದಹಣ್ಣು, ಶುಂಠೀ - ಶುಂಠಿ, ತಾಳಿಸ - ತಾಳಿಸಪತ್ರ, ಜೀರಕ - ಜೀರಿಗೆ, ಪಯಃ - ಹಾಲು, ಧನಿಕ - ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಇವು ವಮನಹರದ್ರವ್ಯಗಳು.

ಹೃದಯರೋಗಕ್ಕೆ -

14. ದಶಮೂಲಪಂಚಲವಣಹಿಂಗುಬಲಾದಾರುನಾಗರಕ್ಷಾರಾಃ |

ರಾಸ್ನಾಪುನರ್ನವಶಿವಘೃತತೈಲಾನ್ಯಪಹರಂತಿ ಹೃದ್ರೋಗಮ್ ||

14. ದಶಮೂಲ - ದಶಮೂಲ, ಪಂಚಲವಣ - ಪಂಚಲವಣ, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ಬಲಾ - ಕಲ್ಲಂಗಡಲೆ, ದಾರು - ದೇವದಾರು (ನಾಗರ - ಶುಂಠಿ, ಕ್ಷಾರ - ಕ್ಷಾರ), ರಾಸ್ನಾ - ರಾಸ್ನಾ, ಪುನರ್ನವ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಶಿವಾ - ಅಳಲೆಕಾಯಿ, ಘೃತ - ತುಪ್ಪ, ತೈಲ - ಎಣ್ಣೆ ಇವು, ಹೃದ್ರೋಗಮ್ - ಹೃದಯರೋಗವನ್ನು, ಅಪಹರಂತಿ - ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.

ಉನ್ಮಾದದ ಮೂರ್ಛೆರೋಗಕ್ಕೆ -

15. ದ್ರಾಕ್ಷಾಖರ್ಜೂರರಂಭಾಫಲಹಿಮಮಧುಕಸ್ತನ್ಯಕೋಲಾಸ್ಥಿಗೋಪೀ
ಕೂಷ್ಮಾಂಡಕ್ಷೀರಕೇರಸಲಿಲಘೃತಸಿತಾಮಸ್ತುಮದ್ಯೇಕ್ಷುಲಾಜಾಃ ।
ದುಸ್ಪ್ರುಕ್ಶೈಲೇಯಕೃಷ್ಣಾಬಿಸಜಲದಾವರೀದಾಡಿಮಾಂಭೋಮಧೂಕಂ
ಜೀವಂತೀ ಸೇವ್ಯನಾಗಾಹ್ವಯಮಪಿ ಚ ಮದಂ ಘ್ನಂತಿ ಮೂರ್ಛಾದಿಕಂ ಚ॥

ದ್ರಾಕ್ಷಾ - ದ್ರಾಕ್ಷಿಹಣ್ಣು, ಖರ್ಜೂರ - ಖರ್ಜೂರ, ರಂಭಾಫಲ - ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಹಿಮ - ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ಮಧುಕ - ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಸ್ತನ್ಯ - ಮೊಲೆಹಾಲು, ಕೋಲಾಸ್ಥಿ - ಎಲಚಿಬೀಜ, ಗೋಪಿ - ಸೊಗದೆ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡ - ಬೂದಿಗುಂಬಳ, ಕ್ಷೀರ - ಹಾಲು, ಕೇರಸಲಿಲ - ಎಳನೀರು, ಘೃತ - ತುಪ್ಪ, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ, ಮಸ್ತು - ಮೊಸರಿನ ನೀರು, ಮದ್ಯ - ಮದ್ಯ, ಇಕ್ಷು - ಕಬ್ಬು, ಲಾಜ - ಅರಳು, ದುಸ್ಪ್ರುಕ್ - ಹಣ್ಣು ಉರುಟೆ, ಶೈಲೇಯು - ಗಂಡು ಉರುಟೆ ಕಲ್ಲುಹೂವು, ಕೃಷ್ಣಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬಿಸ - ತಾವರೆಗೆಡ್ಡೆ, ದಾಡಿಮಫಲ - ದಾಳಿಂಬೆಹಣ್ಣು, ಅಂಭ - ಮುಡಿವಾಳ, ಮಧೂಕಂ - ಹಿಪ್ಪೆಹೂ, ಜೀವಂತೀ - ಸಿಹಿಹಾಲೆ, ಸೇವ್ಯ - ಲಾವಂಚ, ನಾಗಾಹ್ವಯ - ನಾಗಕೇಸರ ಇವು, ಮದವ್ - ಉನ್ಮಾದದಿಂದ, ಮೂರ್ಛಾದಿಕವ್ - ಅಧಿಕವಾದ ಮೂರ್ಛೆ ರೋಗವನ್ನು, ಘ್ನಂತಿ - ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.

ನೀರಡಿಕೆರೋಗಕ್ಕೆ -

16. ಯಷ್ಟಿಸೇವ್ಯಶಶಾಂಕಚಂದನವರೀಮುಸ್ತಾಪಟೋಲಾಮೃತಾ
ಧಾತ್ರೀಪರ್ಪಟಮುದ್ಗಯೂಷಧನಿಕಾಕಾಶ್ಮರ್ಯಭೂನಿಂಬಕೈಃ ।

ದ್ರಾಕ್ಷಾಕ್ಷೌದ್ರಶಿತೇಕ್ಷುದಾಡಿಮಪಯಃ ಖರ್ಜೂರಕೇರೀಜಲೈಃ
ಗೋಪೀಲಾಜಮಧೂಕಸಕ್ತುಸಲಿಲಕ್ಷೀರೈಶ್ಚ ತೃಟ್ಶಾಮ್ಯತಿ ||

ಯಷ್ಟಿ - ಅತಿಮಧುರ, ಸೇವ್ಯ - ಲಾವಂಚ, ಶಶಾಂಕ - ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ಚಂದನ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ವರೀ - ಆಷಾಢಿ (ಶತಾವರಿ), ಮುಸ್ತಾ - ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಪಟೋಲ - ಕಹಿಪಡವಲ, ಅಮೃತ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಧಾತ್ರೀ - ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ಪರ್ಪಟ - ಪರ್ಪಾಟಕ, ಮುದ್ಗಯೂಷ - ಹೆಸರುಕಟ್ಟು, ಧನಿಕ - ಕೊತ್ತಂಬರಿ, ಕಾಶ್ಮರ್ಯ - ಶಿವನಿ, ಭೂನಿಂಬ - ನೆಲಬೇವು, ದ್ರಾಕ್ಷಾ - ದ್ರಾಕ್ಷಿಹಣ್ಣು, ಕ್ಷೌದ್ರ - ಜೇನು, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ ಇಕ್ಷು - ಕಬ್ಬು, ದಾಡಿಮ - ದಾಳಿಂಬೆ, ಪಯಃ - ಹಾಲು, ಖರ್ಜೂರ - ಖರ್ಜೂರ, ಕೇರಜಲ - ಎಳನೀರು, ಗೋಪೀ - ಸೊಗದೆ, ಲಾಜಾ - ಅರಳು, ಮಧೂಕ - ಹಿಪ್ಪೆಹೂವು, ಸಕ್ತು - ಹಿಟ್ಟು (ಬಿನ್ನಿ), ಸಲಿಲ - ತಣ್ಣೀರು, ಚ - ಮತ್ತು, ಕ್ಷೀರ - ಹಾಲು ಇವು ತೃಷ್ಣಾಹರದ್ರವ್ಯಗಳು.

ಸಂನ್ಯಾಸರೋಗಕ್ಕೆ -

17. ಸಂನ್ಯಾಸೇ ಕೇಶಲುಂಛನ ನಸ್ಯಾಂಜನಧೂಮದಹನನಖತೋದಾಃ |
ದಂಶನಮಳಿಮುಖ್ಯೈರಪಿ ಲಶುನಪಟುವ್ಯೋಷಮಾತುಲುಂಗೈಶ್ಚ ||

ಸಂನ್ಯಾಸೇ - ಸನ್ಯಾಸರೋಗದಲ್ಲಿ, ಕೇಶಲುಂಛನ - ಕೂದಲು ಕೀಳಿಸುವುದು, ನಸ್ಯಂ - ನಸ್ಯ ಮಾಡಿಸುವುದು, ಅಂಜನ - ಅಂಜನ, ಧೂಮ - ಧೂಮ, ದಹನ - ರಕ್ಷೆ ಹಾಕಿಸುವುದು, (ಸುಡುವುದು, ಚಿಟಿಕೆ ಹಾಕುವುದು), ನಖತೋದಾಃ - ಉಗುರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸೂಜಿಯಿಂದ ನೇರಿಸುವುದು (ಚುಚ್ಚುವುದು), ದಂಶನಮಳಿಮುಖ್ಯೈರಪಿ -

ತುಂಬಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕಡಿಸುವುದು, ಲಶುನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಪಟು - ಸೈಂಧವ ಲವಣ ವ್ಯೋಷ - ತ್ರಿಕಟುಕ, ಮಾತುಲುಂಗ - ಮಾದಳದ ಹಣ್ಣು ಇವುಗಳು ಸನ್ಯಾಸರೋಗಹರಗಳು.

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿರೋಗಕ್ಕೆ -

18. ವರ್ಷಾಭೂವಜ್ರವಲ್ಲೀಮಥಿತಶಿಖಿವರಾಸೂರಣದ್ವಂದ್ವಮೌರ್ವೀ
ಕೈಡರ್ಯವ್ಯೋಷಾ ಭಲ್ಲಾತಕೀಕರಂಜಕಟಿಲ್ಲಾಮ್ಲಿಕಾಹಸ್ತಿಕನ್ಯಾಃ |
ಮುಂಡಿನ್ಯೋಲೂಕದಂತಿಲಶುನಗುಡಯವಕ್ಷಾರಗೋಮೂತ್ರಕುಂಭಾ
ನಿಘ್ನಂತ್ಯರ್ಶಾಂಸಿ ರಕ್ತಸ್ರುತಿದಹನವಿಧಿಕ್ಷಾರಕರ್ಮಾಣಿ ಚೈವ ||

ವರ್ಷಾಭೂ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ವಜ್ರವಲ್ಲೀ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಮಥಿತ - ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಶಿಖಿ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ವರಾ - ತ್ರಿಫಲಾ, ಸೂರಣದ್ವಂದ್ವ - ಸುವರ್ಣಗೆಡ್ಡೆ, ಕಾಡುಸೂರಣಗೆಡ್ಡೆ, ಮೌರ್ವೀ - ಹೆಗ್ಗೋರಟಗೆ, ಕೈಡರ್ಯ - ಕರಿಬೇವು, ವ್ಯೋಷ - ತ್ರಿಕಟುಕ, ಭಲ್ಲಾತಕೀ - ಗೇರು, ಕರಂಜ - ಹೊಂಗೆ, ಕಟಿಲ್ಲ - ಹಾಗಲ, ಆಮ್ಲಿಕಾ - ಪುಳ್ಳಂಪುರಚೆ (ಹುಣಸೆ), ಹಸ್ತಿಕನ್ಯಾ - ಬಲರಾಕ್ಷಸೀಗೆಡ್ಡೆ, ಮುಂಡಿನ್ಯ - ದೇವಗಂಟಿ, ಉಲೂಕಾ - ಕರಿಲಕ್ಕಿ, ದಂತಿ - ಕಟವರ್ತಿಗೆ, ಲಶುನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಗುಡ - ಬೆಲ್ಲ, ಯವಕ್ಷಾರ - ಯವಕ್ಷಾರ, ಗೋಮೂತ್ರ - ಗೋಮೂತ್ರ, ಕುಂಭಾ - ತಿಗಡೆ ಇವು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಹರಗಳು ಮತ್ತು, ರಕ್ತಸ್ರುತಿ - ರಕ್ತ ಸುರಿಸುವಿಕೆ, ದಹನವಿಧಿ - ಸುಡುವಿಕೆ, ಕ್ಷಾರಕರ್ಮಾಣಿ - ಕ್ಷಾರಕರ್ಮಗಳು, ಅರ್ಶಾಂಸಿ - ಅರ್ಶರೋಗಗಳನ್ನು, ನಿಘ್ನಂತಿ - ನಿವಾರಿಸುತ್ತವೆ.

ರಕ್ತಾರ್ಶರೋಗಕ್ಕೆ -

19. ಲೇಪೋಽರ್ಶಸ್ಯ ಹರಿತಮಂಜರಿಕಾವಿಶಲ್ಯ
ಜೀಮೂತನಾಗಪಟುಟಂಕಣಗೇಹಧೂಮಾಃ |
ರಕ್ತಾರ್ಶಸಂಕುಟಜತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಪಲಾಂಡುಪದ್ಮ
ಕಿಂಜಲ್ಕಗವ್ಯನವನೀತಮಯೂರಕಾಸ್ಸ್ಯುಃ ||

ಹರಿತಮಂಜರಿಕಾ - ತುಪ್ಪಕೀರೆ (ಕುಪ್ಪಿಗಿಡ), ವಿಷಾಲ್ಯ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಜೀಮೂತ - ಕಹಿಹೀರೆ, ನಾಗ - ವಿಳ್ಳೆದೆಲೆ, ಪಟು - ಸೈಂಧವಲವಣ, ಟಂಕಣ - ಬಿಲಗಾರ, ಗೇಹಧೂಮ - ಇಲ್ಲಣಗು, ಕುಟಜ - ಕೊಡಸೀಗೆ, ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯ - ಗರುಡಪಚ್ಚೆ, ಪಲಾಂಡು - ಈರುಳ್ಳಿ, ಪದ್ಮಕಿಂಜಲ್ಕ - ತಾವರೆ ಕುಸುಮ, ಗವ್ಯನವನೀತ - ಹಸುವಿನ ಬೆಣ್ಣೆ, ಮಯೂರಕ - ನವಿಲುಗರಿ ಇವುಗಳ, ಲೇಪೋಽರ್ಶಸ್ಯ - ಲೇಪನದಿಂದ, ರಕ್ತಾರ್ಶಸಂ - ರಕ್ತಾರ್ಶವು ಶಮನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಉದಾವರ್ತರೋಗಕ್ಕೆ -

20. ಶ್ಯಾಮಾತ್ರಿವೃದ್ಬಿಲ್ವರಸೋನದಂತೀ
ಸ್ನುಕ್‌ಶಂಕಿನೀಹಿಂಗುಶಿವಾಗವಾಕ್ಷ್ಯಃ |
ಏರಂಡಕಂಕುಷ್ಮಕುಳುತ್ಥವ್ಯೋಷ
ಮೂತ್ರಾಣ್ಯುದಾವರ್ತರುಜಂ ಜಯಂತಿ ||

20. ಶ್ಯಾಮಾ - ಮೆಣಸು, ತ್ರಿವೃತ್ - ತಿಗಡೆ, ಬಿಲ್ವ - ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ, ರಸೋನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ದಂತಿ - ಕಟ್ಟವರ್ತಿಗೆ, ಸ್ನುಹಿ - ಮುಂಡಗಳ್ಳಿ, ಶಂಕಿನೀ - ಈಶ್ವರೀ, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ಶಿವಾ - ಎಲಕ್ಕಿ (ಅಳಲೆ), ಗವಾಕ್ಷ್ಯ - ಮಾವುಮಿಣಕೆ, ಏರಂಡ

- ಔಡಲಬೇರು, ಕಂಕುಷ್ಠ - ಕುಷ್ಠ (ಕಂಕುಷ್ಟ), ಕುಳುತ್ಥ - ಹುರಳಿಕಟ್ಟು, ವ್ಯೋಷ - ತ್ರಿಕಟುಕ, ಮೂತ್ರಾಣಿ - ಗೋಮೂತ್ರ ಇವುಗಳು, ಉದಾವರ್ತರುಜಂ - (ಉದಾವರ್ತ) ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ ರೋಗವನ್ನು, ಜಯಂತಿ - ಜಯಿಸುತ್ತವೆ.

ಅತಿಸಾರರೋಗಕ್ಕೆ -

21. ಪಾಠಾವತ್ಸಕಧನ್ವಯಾಸಕಕಣಾಮಾದ್ರೀಸಮಂಗಾಝಟಾ
ಶುಂಠೀಮೋಚರಸಾಽಜಮೋದವಿಜಯಾಜಾತೀಫಲಾಂಭೋಮುಚಃ |
ಚೂತಾಸ್ಥಿಕ್ಷುರಬೀಜಖಾದಿರಪಯಸ್ಸರ್ಜಾವರಾಹಂ ತಥಾ
ರಂಭಾಧಾತಕೀನಾರಿಕೇಲಕುಸುಮಂ ಚಿಂಚಾಂಘ್ರಿಬೀಜಾಜಿನಮ್ ||

ಪಾಠಾ - ಅಗಳುಶುಂಠಿ, ವತ್ಸಕ - ಕೊಡಸೀಗೆ, ಧನ್ವಯಾಸ - ತುರುಚಾ, ಕಣಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, [ಮಾದ್ರೀಸಮಂಗಾ - ಮಂಜಿಷ್ಠೆ], ಝಟಾ - ನೆಲನೆಲ್ಲಿ, ಶುಂಠೀ - ಶುಂಠಿ, ಮೋಚರಸಾ - ಯಲವದ ಹಗಿನು, ಅಜಮೋದಾ - ದೊಡ್ಡ ಓಮ, ವಿಜಯಾ - ಭಂಗೀ, ಜಾತೀಫಲ - ಜಾಯಿಕಾಯಿ, ಅಂಭೋಮುಚ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ರಂಭಾ - ಬಾಳೆಹೂವು, ಧನಿಕಾ - ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಧಾತಕೀ - ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ನಾರೀಕೇಳಕುಸುಮ - ತೆಂಗಿನ ಹೊಂಬಾಳೆ, ಚಿಂಚಾಂಘ್ರಿಬೀಜಾಜಿನಮ್ - ಹುಣಿಸೇಬೀಜದ ಹುರುಪು (ತೊಕ್ಕು).

22. ಪೂಲಾಸದ್ವಯಜಂ ಪ್ರಮೇಹರಿಪುಜಂಬರ್ಬೂರವೀರದ್ರುಮೋ-
ದ್ಭೂತಂ ಪಲ್ಲವಮಾಮ್ರನೀಪತರುಜಂ ಕ್ಷೀರದ್ರುಜಂಬೂತ್ವಚಃ |
ಬಾಲಂತಿಂದುಕಬಿಲ್ವದಾಡಿಮಫಲಂ ಲೋದ್ರಾಲಯಕ್ಷದೃಗ್
ದಧ್ಯಾಜ್ಯಂ ಮಧುಲಾಜತೈಲಮಥಿತಾನ್ಯೇತಾನ್ಯತೀಸಾರಿಣಮ್ ||

*प्रमेಹರಿಪುಜಂ - ಜಾವರಿಕೆಬೀಜ, ಬರ್ಬೂರವೀರದ್ರುಮೋದ್ಭೂತ - ಬೂರದ ಮೇಣ, ಪಲ್ಲವಮಾಮ್ರ - ಮಾವಿನ ಚಿಗುರು, [ನೀಪರುಜಂ - ನೀಪದ ತೊಕ್ಕು], ಕ್ಷೀರದ್ರು - ಆಲ, ಜಂಬೂ - ನೇರಳೆ, ತ್ವಚಃ - ಇವುಗಳ ಚಿಗುರು ಚಕ್ಕೆ. [ಬಾಲತಿಂದುಕ - ಎಳೆಯ ಹುಣಸೆಹಣ್ಣು, ಬಿಲ್ವ - ಬಿಲ್ವದ ಕಾಯಿ, ದಾಡಿಮಫಲ - ದಾಳಿಂಬೆ ಹಣ್ಣು, ಲೋದ್ರಾಲ - ಲೋಧ್ರಗಿಡ, ಯಕ್ಷದೃಗ್ - ಮತ್ತಿಮರದ ಹಾಲು, ದಧಿ - ಮೊಸರು, ಆಜ್ಯ - ತುಪ್ಪ, ಮಧು - ಜೇನು, ಲಾಜ - ಅರಳು, ತೈಲ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಮಥಿತ - ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಏತಾನಿ - ಇವುಗಳು, ಅತಿಸಾರಿಣಮ್ - ಅತಿಸಾರ-ರೋಗಹರಗಳನ್ನು (ಹರಂತಿ - ನಾಶಮಾಡುತ್ತವೆ)].

ಗ್ರಹಣೀರೋಗಕ್ಕೆ -

23. ಪೂತಿಕದ್ವಯಬಾಣಪುಂಖಮಥಿತಂ ಕ್ಷುದ್ಬೋಧಿನೀಬರ್ಬರಾ
ಶಾರ್ಙ್ಗೇಷ್ಠಾತಲಪೋಟಪರ್ಪಟವಚಾಕ್ಷಾರತ್ರಯಂ ಜೀರಕಮ್ |
ವರ್ಷಾಭೂದ್ವಯಪಂಚಕೋಲಮರಿಚಾನ್ಯಂಕೋಲಕೈಡರ್ಯಕಾ
ಶಾರ್ಙ್ಗರೀದಳಹಿಂಗುಪಂಚಲವಣಂ ಘ್ನಂತಿ ಗ್ರಹಣ್ಯಾಮಯಾನ್ ||

ಪೂತಿಕಾದ್ವಯ - ತಾಪಸೀ ಹೊಂಗೆ, ಬಾಣಪುಂಖ - ಮುಳ್ಳುಕೊನ್ನೆ, ಮಥಿತ - ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಕ್ಷುದ್ಬೋಧಿನೀ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಬರ್ಬರಾ - ನಾರಂಬಾಳೆ, ಶಾರ್ಙ್ಗೇಷ್ಠಾ - ಕಿರುಗದಸೀಗೆ, ತಲಪೋಟ - ಆವರಿಕೆ, ಪರ್ಪಟ - ಪರ್ಪಾಟಕ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ಕ್ಷಾರತ್ರಯಮ್ - ಖಾದ್ಯಕ್ಷೀರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಬಿಲುಗಾರ, ಜೀರಕಮ್ - ಜೀರಿಗೆ,

---

* ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಆವರಣ (ಬ್ರಾಕೆಟ್)ದಲ್ಲಿರುವ ಭಾಗವು ಮೂಲ ಮಾತೃಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದು, ಸಂಪಾದಕರ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದೆ.

ವರ್ಷಾಭೂದ್ವ್ನಯ - ಕೊಮ್ಮೆ ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಪಂಚಕೋಲ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮೋಡಿ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಮರೀಚ - ಮೆಣಸು, ಅಂಕೋಲ - ಅಂಕೋಲ, ಕೈಡರ್ಯಕಾ - ಕರಿಬೇವು, ಶಾರ್ಜರೀದಳ - ಪುಲ್ಲಂಪರಿಚೆಸೊಪ್ಪು, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ಪಂಚಲವಣ - ಪಂಚಲವಣ (ಕಾಚಕ, ಸೈಂಧವ, ಸಾಮುದ್ರ, ವಿಡ, ಸೌವರ್ಚಲ) ಇವೆಲ್ಲವೂ, ಗ್ರಹಣ್ಯಾಮಯಾನ್ - ಗ್ರಹಣೀರೋಗವನ್ನು, ಘ್ನಂತಿ - ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.

ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೆ -

24. ಯಾನ್ಯತಿಸಾರಹರಾಣಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾನಿ ಘ್ನಂತಿ ತಾನ್ಯಪಿ ಗ್ರಹಣೀಮ್ |
ಗ್ರಹಣೀಹರಾಣಿ ಯಾನಿ ಚ ತಾನಿ ಜ್ವಲಯಂತಿ ಜಠರವಹ್ನಿಮ್ ||

ಯಾನಿ - ಯಾವ ದ್ರವ್ಯಗಳು, ಅತಿಸಾರಾಣಿ - ಅತಿಸಾರಹರಗಳೆಂದು, ಪ್ರೋಕ್ತಾನಿ - ಹೇಳಿರುವುವೋ, ತಾನ್ಯಪಿ - ಅವುಗಳೂ, ಗ್ರಹಣೀಮ್ - ಗ್ರಹಣೀ ರೋಗವನ್ನು, ಘ್ನಂತಿ - ನಾಶಮಾಡುತ್ತವೆ. ಯಾನಿ - ಯಾವ ದ್ರವ್ಯಗಳು, ಗ್ರಹಣೀಹರಾಣಿ - ಗ್ರಹಣಿರೋಗಹರಗಳು, ತಾನಿ - ಅವುಗಳು, ಜಠರವಾಹ್ನಮ್ - ಜಠರಾಗ್ನಿಯನ್ನು, ಜ್ವಲಯಂತಿ - ವೃದ್ಧಿಮಾಡುವುವು.

ವಿಷೂಚಿರೋಗಕ್ಕೆ -

25. ಪೂರ್ವಂ ಛರ್ದನಮಂಭಸಾ ಸಪಟುನಾ ನಸ್ಯಂ ರಸೈರ್ಭೃಂಗಜೈಃ
ನಿಷ್ಪಾವಚ್ಛದವಿಶ್ವಸಿದ್ಧಮುದಕಂ ದಾಹಂ ತಥಾ ಪಾದಯೋಃ |
ಭೃಷ್ಟಸ್ಯಪಿಚುಟಂಕಣಸ್ಯ ಪಯಸಾ ಪಾನಂ ತಥಾ ಭೇಷಜಂ
ವರ್ಚೋಽಬಂಧನಮಂಜನಂ ಚ ಕಟುಕಂ ದ್ರವ್ಯೈರ್ದ್ವಿಷೂಚ್ಯಾಂ ಹಿತಮ್ ||

ಪೂರ್ವಂ - ಮೊದಲು, ಸಪಟುನಾ - ಉಪ್ಪುಸಹಿತವಾದ, ಅಂಭಸಾ - ನೀರಿನಿಂದ, ಛರ್ದನಂ - ವಾಂತಿ ಮಾಡಿಸುವುದು, ರಸೈರ್ಭೃಂಗಜೈಃ - ಗರುಗದ ಸೊಪ್ಪಿನ ರಸದಿಂದ, ನಸ್ಯಾ - ನಸ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು, ನಿಷ್ಪಾವಚ್ಛದ - ಚಪ್ಪರದವರೆ ಸೊಪ್ಪು, ವಿಶ್ವಾ - ಶುಂಠಿ ಇದರ, ಸಿದ್ಧಮುದಕಮ್ - ಕಷಾಯವನ್ನು ಕುಡಿಸುವುದು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಪಾದಯೋಃ - ಹಿಮ್ಮಡಿಯಲ್ಲಿ, ದಾಹಮ್ - ರಕ್ಷೆ ಹಾಕಿಸುವುದು, ತತಃ - ಅನಂತರ, ಭೃಷ್ಟಸ್ಯಪಿಚುಟಂಕಣಸ್ಯ - ಬಿಲುಗಾರದ ಅರಳನ್ನು, ಪಯಃ ಪಾನಮ್ - ನೀರಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕುಡಿಸುವುದು, ವಚೋರ್ಬಂಧನಾ - ವಸ್ತಿ ಕಟ್ಟುವುದು, ಕಟುಕೈರ್ದ್ರವ್ಯೈಃ - ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ, ಅಂಜನಮ್ - ಅಂಜನವನ್ನು ಹಾಕಿಸುವುದು ಇವಿಷ್ಟೂ, ವಿಷೂಚ್ಯಾಂ - ವಿಷೂಚಿರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಿತಮ್ - ಹಿತವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು.

ಮೂತ್ರರೋಗಕ್ಕೆ -

26. ಯಷ್ಟೀಗೋಕ್ಷುರಯುಗ್ಮಕಾಶಕತಕಾದ್ರಾಕ್ಷಾಗುಡೂಚೀವರೀ
ಕೂಷ್ಮಾಂಡೇಕ್ಷುಕಪೋತವಂಗಝುರಸೀದಾರ್ವೀತ್ರುಟೀಚಂದನಮ್ |
ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀಕಾಶತಂಡುಲೀಯವಸುಕಂ ಬ್ರಾಹ್ಮೀಕ್ಷುರೋರ್ವಾರುಕಂ
ಧಾತ್ರೀದುಗ್ಧಸಿತಾಬ್ದಕೇರಸಲಿಲಂ ಸ್ಯಾನ್ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಾಪಹಮ್ ||

ಯಷ್ಟಿ - ಅತಿಮಧುರ, ಗೋಕ್ಷುರಯುಗ್ಮ - ನೆಗ್ಗಿಲು, ಆನೆನೆಗ್ಗಿಲು, ಕಾಶ - ಜಂಬುಹುಲ್ಲು, ಕತಕಾ - ಚಿಲ್ಲ, ದ್ರಾಕ್ಷಾ - ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಗುಡೂಚೀ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ವರೀ - ಆಷಾಢಿ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡ - ಬೂದಗುಂಬಳ, ಇಕ್ಷು - ಕಬ್ಬು, ಕಪೋತ - ಪಾರಿವಾಳ, ವಂಗ - ತಗರ, ಝುರಸಿ - ಚೇತರಾಸಿ, ದಾರ್ವೀ - ಮರದರಿಸಿನ,

ತ್ರುಟೀ - ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಚಂದನಂ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀ - ಹೊನಗೊನೆ, ಕಾಶ - ದರ್ಭೆ, ತಂಡುಲೀಯ - ಚೀಲಕೀರೆ, ವಸುಕಂ - ಎಕ್ಕ, ಬ್ರಾಹ್ಮೀ - ಗೋಣಿಸೊಪ್ಪು (ಹೊನಗೊನೆ), ಇಕ್ಷುರ - ಕೋಲಾವಲಿಕೆ, ಉರ್ವಾರುಕ - ಸೌತೆ, ಧಾತ್ರೀ - ನೆಲ್ಲಿ ಚೊಟ್ಟು, ದುಗ್ಧ - ಹಾಲು, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ, ಆಬ್ದಃ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಕೇರಸಲಿಲಂ - ಎಳನೀರು ಇವುಗಳು, ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಾಪಹಮ್ - ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರರೋಗಹರ ದ್ರವ್ಯಗಳು.

ಅಶ್ಮರೀರೋಗಕ್ಕೆ -

27. ಮುಸ್ತಾಗುಚ್ಛಕುಳುತ್ಥಟಂಕಣಯವಕ್ಷಾರಾಶ್ಮಭಿದ್ವಾಲುಕಂ
ಪದ್ಮಾಯಷ್ಟಿಶಿಲಾಜಿತೂಶ್ಚ ತೃಣನಿರ್ಯಾಸಂಪ್ರಸಾರಿಣ್ಯಪಿ |
ಮೂಲಂ ಮೋರಟಶಿಗ್ರುಪೂಗವರಣೈರಂಡತ್ರಿವೃಜ್ಜೀರಕಂ
ಕೃಚ್ಛ್ರಘ್ನಾನಿ ಚ ಭೇಷಜಾನಿ ಸಹಸಾ ಘ್ನಂತ್ಯಶ್ಮರೀಶರ್ಕರಾಮ್ ||

ಮುಸ್ತಾ - ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಗುಚ್ಛ - ಕಾಡುಹೆಸರು, ಕುಳುತ್ಥ - ಹುರುಳಿ, ಟಂಕಣ - ಬಿಲಗಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ - ಯವಕ್ಷಾರ, ಅಶ್ಮಭಿತ್ - ಪಾಷಾಣಬೋಧಿ, ವಾಲುಕ - ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ಪದ್ಮ - ಬೆಟ್ಟದಾವರೆ, ಯಷ್ಟಿ - ಅತಿಮಧುರ, ಶಿಲಾಜಿತು - ಶಿಲಾಜಿತು, ತೃಣನಿರ್ಯಾಸ - ಗರಿಕೆನೊರೆ, ಪ್ರಸಾರಿಣೀ - ಮುಳ್ಳಗಸೆ, ಮೂಲಂ - ಮೂಲಂಗಿ, ಮೋರಟ - ಕುರಟಗೆ, ಶಿಗ್ರು - ನುಗ್ಗೆ, ಪೂಗ - ಅಡಿಕೆ, ವರಣಾ - ಮಟ್ಟಮಾಲಗೆ, ಏರಂಡ - ಔಡಲ (ಹರಳು), ತ್ರಿವೃತ್ - ತಿಗಡೆ, ಜೀರಕಂ - ಜೀರಿಗೆ, ಭೇಷಜಾನಿ - ಈ ಔಷಧ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಅಶ್ಮರೀಶರ್ಕರಾಂ - ಮೂತ್ರ

ರೋಗ ಮತ್ತು ಅಶ್ಮರಿರೋಗಗಳಿಂದಾಗುವ, ಕೃಚ್ಛ್ರಘ್ನಾನಿ - ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು, ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ, ಘ್ನಂತಿ - ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಮೇಹರೋಗಕ್ಕೆ -

28. ಆಕುಲ್ಯಾಂಬುದಿಕೋಷ್ಠರಾತ್ರಿಯುಗಳೀಕಾರ್ಪಾಸಬೀಜಾಮೃತಾ
ಪಾಠಾಬಿಂಬಜಕಂದಶಿಗ್ರುಕತಕಶ್ರೇಷ್ಠಾಂಶ್ಚ ಗುಂಜಾಸ್ಸಿತಾಃ |
ನಿರ್ಯಾಸಂ ಖದಿರಾರಿಮೇದಯುಗಳವೀರದ್ರುಮೋ ನಿಂಬಕಃ
ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷಾರಿಕಪಿತ್ಥಜಾಶ್ಚ ಕಕುಭಕ್ಷೀರದ್ರುಜಂಬೂತ್ವಚಃ ||

ಆಕುಲೀ - ಆವರಿಕೆಬೀಜ, ಅಂಬುದಿ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಕೋಷ್ಠ - ಕುಷ್ಠ, ರಾತ್ರಿಯುಗಳೀ - ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಕಾರ್ಪಾಸಬೀಜ - ಹತ್ತಿಬೀಜ, ಅಮೃತಾ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಪಾಠಾ - ಅಗಳುಶುಂಠಿ, ಬಿಂಬಜಕಂದ - ತೊಂಡೆಗೆಡ್ಡೆ, ಶಿಗ್ರು - ನುಗ್ಗೆ, ಕತಕ - ಚಿಲ್ಲ, ಶ್ರೇಷ್ಠಾ - ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಗುಂಜ - ಗುಲಗಂಜಿ, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ, ನಿರ್ಯಾಸ - ಕಷಾಯರಸ, ಖದಿರ - ಕಾಚು, ಅರಿಮೇದಯುಗಳಂ - ಬಿಳಿಕಗ್ಗಲಿ, ಕರಿಕಗ್ಗಲಿ, ವೀರದ್ರುಮ - ಗೇರುಚಕ್ಕೆ, ನಿಂಬಕ - ಬೇವು, ಬ್ರಹ್ಮಾಕ್ಷರಿ - ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೀರ, ಕಪಿತ್ಥಜಾ - ಬೇಲದಹಣ್ಣು, ಕಕುಭ - ಕೆಂಪುಮತ್ತಿ, ಕ್ಷೀರದ್ರು - ಆಲ, ಜಂಬೂತ್ವಚ - ನೇರಳೇ ಚಕ್ಕೆ,

29. ಕಾಂತಾಹ್ವಭ್ರಕಕಿಟ್ಟಗುಗ್ಗುಲುಶಿಲಾಜತ್ವಂಬುಮತ್ಸ್ಯೇಕ್ಷಣಾ
ಭಾರ್ಜೀಪರ್ಪಟಕೈರವೇಕ್ಷುರಭವಂ ಬೀಜಂ ಚ ಕೈಡರ್ಯಕಮ್ |
ಪುಷ್ಪಾಶ್ವತ್ಥಕಕೇರಪುಷ್ಪಮುಸಲೀವೇಣುಚ್ಛದಾಃ ಕಿಂಶುಕಾಃ
ತೈಲಂ ಮಾಕ್ಷಿಕಮುದ್ಗಯೂಷಮಥಿತಂ ಘ್ನಂತಿ ಪ್ರಮೇಹಂ ಧ್ರುವಮ್ ||

ಕಾಂತಾ - ಕಾಂತಭಸ್ಮ, ಅಭ್ರಕಕಿಟ್ಟ - ಅಭ್ರಕಕಿಟ್ಟ, ಗುಗ್ಗುಲು - ಗುಗ್ಗುಳ, ಶಿಲಾಜಿತು - ಶಿಲಾಜಿತು, ಅಂಬು - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಮತ್ಸ್ಯೇಕ್ಷಣಾ - ಹೊನಗೊನೆ, ಭಾರ್ಜೀ - ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಪರ್ಪಟ - ಪರ್ಪಾಟಕ, ಕೈರವ - ಬಿಳಿನೈದಿಲು, ಇಕ್ಷುರಭವಬೀಜ - ಕೋಲಾವಲಿಕೆಬೀಜ, ಚ - ಮತ್ತು, ಕೈಡರ್ಯಕಂ - ಕರಿಬೇವು, ಪುಷ್ಪಾಶ್ವತ್ಥಕ - ಅಶ್ವತ್ಥಹೂವು, ಕೇರಪುಷ್ಪ - ತೆಂಗಿನ ಹೊಂಬಾಳೆ, ಮುಸಲೀ - ನೆಲದಾಳೆ, ವೇಣುಚ್ಛದ - ಬಿದಿರುಸಿಪ್ಪೆ, ಕಿಂಶುಕ - ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗ, ತೈಲಂ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಮಾಕ್ಷಿಕ - ಜೇನು, ಮುದ್ಗಯೂಷ - ಹೆಸರುಕಟ್ಟು, ಮಥಿತಂ - ಮಜ್ಜಿಗೆ ಇವುಗಳು, ಧ್ರುವಮ್ - ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಮೇಹಂ - ಪ್ರಮೇಹರೋಗವನ್ನು, ಘ್ನಂತಿ - ನಾಶಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಪಿಟಕಕ್ಕೆ -

30. ಏಲಾತುರುಷ್ಕಗದಪತ್ರಿಕರಾತ್ರಿಸೇವ್ಯ
ಕ್ಷೋಣೇಯಶುಕ್ತಿನಸ್ಯಗುಗ್ಗುಲುದೇವಧೂಪಾಃ |
ಶ್ರೀವಾಸಬೋಳತಗರಾಗರುದೇವದಾರು
ಕ್ಷೀರದ್ರುಮಾಶ್ಚ ನಿಯತಂ ಪಿಟಕಾನ್ ನಿಹನ್ಯುಃ ||

ಏಲಾ - ಏಲಕ್ಕಿ, ತುರುಷ್ಕ - ತುರುಕಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಗದಾಪತ್ರಿಕ - ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠದ ಎಲೆ, ರಾತ್ರಿ - ಅರಿಸಿನ, ಸೇವ್ಯ - ಮುಡಿವಾಳ, ಕ್ಷೋಣೇಯಶುಕ್ತಿ - ಕವಡೆ, ನಸ್ಯ - ನಸ್ಯ, ಗುಗ್ಗುಲು - ಗುಗ್ಗುಳ, ದೇವಧೂಪ - ಸಾಂಬ್ರಾಣಿ, ಶ್ರೀವಾಸ - ಸರಳವೃಕ್ಷದ ರಸ, ಬೋಳ - ಬಾಣಂತಿಬೋಳ, ತಗರ - ಗಂದಿಗೆತಗರ (ನಂದಿಬಟ್ಟಲು), ಅಗರು - ಅಗಿಲು, ದೇವದಾರು - ದೇವದಾರು, ಚ - ಮತ್ತು,

ಕ್ಷೀರದ್ರುಮಾ - ಆಲ ಇವುಗಳು, ನಿಯತಂ - ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ, ಪಿಟಕಾನ್ - ಪಿಟಕ ರೋಗಗಳನ್ನು (ಸಣ್ಣ ಕುರು ಅಥವಾ ಗುಳ್ಳೆಗಳನ್ನು), ನಿಹನ್ಯುಃ - ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಸೋಮರೋಗಕ್ಕೆ -

31. ನಿಘ್ನಂತಿ ಮಾಷಮುಸಲೀಹಿಮತಾಳಕಂದ
ಧಾತ್ರೀವರೀಕತಕಗೋಕ್ಷುರಶರ್ಕರೈಲಾಃ |
ದ್ರಾಕ್ಷಾಗುಡೂಚಿಕದಲೀಫಲಕಂದಪದ್ಮ-
ಕಿಂಜಲ್ಕಸೇವ್ಯಮಧುಕಾನಿ ಚ ಸೋಮರೋಗಮ್ ||

ಮಾಷ - ಉದ್ದು, ಮುಸಲೀ - ನೆಲದಾಳೆ, ಹಿಮ - ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ತಾಳಕಂದ - ತಾಳೆಗೆಡ್ಡೆ, ಧಾತ್ರೀ - ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು, ವರೀ - ಆಷಾಢಿ, ಕತಕ - ಚಿಲ್ಲ, ಗೋಕ್ಷುರ - ನೆಗ್ಗಿಲು, ಶರ್ಕರ - ಸಕ್ಕರೆ, ಏಲಾ - ಏಲಕ್ಕಿ, ದ್ರಾಕ್ಷಾ - ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಗುಡೂಚಿ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಕದಲೀಫಲ - ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಕಂದಪದ್ಮ - ತಾವರೆಗೆಡ್ಡೆ, ಕಿಂಜಲ್ಕ - ತಾವರೆಕುಸುಮ, ಸೇವ್ಯ - ಮುಡಿವಾಳ, ಮಧುಕ - ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ ಇವುಗಳು, ಸೋಮರೋಗಂ - ಸೋಮರೋಗವನ್ನು, ನಿಘ್ನಂತಿ - ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಕುರುವಿಗೆ -

32. ತ್ರಾಯಂತೀತ್ರಿಫಲಾಕರಂಜಯುಗಳಂ ಶಿಗ್ರುದ್ವಯೀ ಮೋರಟಾ
ವರ್ಷಾಭೂವರುಣಾಜಶೃಂಗಿಬೃಹತೀದ್ವಂದ್ವಾಶ್ಚಗಂಧಾಶಿಫಾಃ |
ಸೇವ್ಯದ್ವಂದ್ವಪಟೋಲಗುಗ್ಗುಲುಶಿಲಾಜಿತ್ವಗ್ನಿನಿಂಬದ್ರುಮಾ
ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರವಿದ್ರುಧಿಪ್ರಶಮಯಂತ್ಯಹ್ನಾಯ ಲೇಪಾದಿಭಿಃ ||

ತ್ರಾಯಂತೀ - ನೀರಾಮೆ ಬಳ್ಳಿ, ತ್ರಿಫಲಾ - ತ್ರಿಫಲೆ, ಕರಂಜಯುಗಲೀ - ಬಿಳಿಹೊಂಗೆ, ಕರಿಹೊಂಗೆ, ಶಿಗ್ರುದ್ವಯ - ಕರಿನುಗ್ಗೆ, ಬಿಳಿನುಗ್ಗೆ, ಮೋರಟ - ಸೇಗುಡಿಕೆ (ಕಬ್ಬಿನ ಬೇರು), ವರ್ಷಾಭೂ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ವರುಣಾ - ಹೊಳೇಲಕ್ಕಿ, ಅಜಶೃಂಗೀ - ಆಡಿನಕೊಂಬು (ಔಷಧಿಗಿಡ), ಬೃಹತಿದ್ವಯ - ಹೆಗ್ಗುಳ್ಳ, ಕಿರುಗುಳ್ಳ, ಅಶ್ವಗಂಧಾಶಿಫಾ - ಅಶ್ವಗಂಧಿಬೇರು, ಸೇವ್ಯದ್ವಂದ್ವ - ಲಾವಂಚ, ಮುಡಿವಾಳ, ಪಟೋಲ - ಕಹಿಪಡವಲ, ಗುಗ್ಗುಲು - ಗುಗ್ಗುಳ, ಶಿಲಾಜಿತು - ಶಿಲಾಜಿತು, ಅಗ್ನಿ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ನಿಂಬದ್ರುಮ - ಬೇವಿನಚಕ್ಕೆ ಇವುಗಳನ್ನು, ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ - ಕುರುವಿನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ (ಸುತ್ತಲೂ), ಲೇಪಾದಿಭಿಃ - ಲೇಪಿಸುವುದರಿಂದ, ವಿದ್ರುಧಿ - ಕುರುವಿನ, ದಹನ - ಉರಿಯುವಿಕೆಯನ್ನು, ಪ್ರಶಮಯಂತಿ - ಶಾಂತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಸ್ತನದಲ್ಲಾದ ಕುರುವಿಗೆ -

33. ಸ್ತನವಿದ್ರಧೌ ತು ತಿಲಯಷ್ಟಿಕನ್ಯಕಾ
ಕುರವಕತ್ವಗಂಬುಪಿಚುಮಂದರಾತ್ರಿಭಿಃ |
ಬಹುಪಾದಚಲದಳಸದಾಫಲತ್ವಚಃ
ಘೃತಶಾರಿಬಾಕುಳಿದಲೈಶ್ಚ ವಿಲೇಪನೈಃ ||

ಸ್ತನವಿದ್ರಧೌ ತು - ಸ್ತನವಿದ್ರಧಿರೋಗವಾದರೋ, ತಿಲ - ಎಳ್ಳು, ಯಷ್ಟಿ - ಅತಿಮಧುರ, ಕನ್ಯಕಾ - ಕರ್ತಾಳೆ (ಕುಮಾರಿ), ಕುರುವಕ - ಹಳದಿ ಗೋರಂಟಿ, ತ್ವಕ್ - ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ಅಂಬುದ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಪಿಚುಮಂದ - ಬೇವು, ರಾತ್ರಿಭಿಃ - ಅರಿಸಿನಗಳನ್ನೂ, ಬಹುಪಾದಚಲಚ್ಛದ - ಆಲದ ಎಲೆ, ಸದಾಫಲತ್ವಚಃ -

ಅರ್ತಿಚಕ್ಕೆ, ಘೃತ - ತುಪ್ಪ, ಶಾರಿಬಾ - ಸೊಗದೆ, ಆಕುಳೀದಲ್ಯೆ - ಜಾವರಿಕೆ ಸೊಪ್ಪುಗಳ, ವಿಲೇಪನ್ಯೆಃ - ಲೇಪನದಿಂದ ಶಮನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ವೃದ್ಧಿರೋಗಕ್ಕೆ -

34. ಹಿಂಗುಪಟುಲಶುನಪರ್ಪಣಲವಣಯಕ್ಷಾಕ್ಷ್ಯೈರಂಡತೈಲಮುಂಡಿನ್ಯಃಈ |
ಮೋರಟಶಿಗ್ರುಚಕ್ರಲತೋಗ್ರವರ್ಷಾಭೂಚಿತ್ರಕಾಶ್ಚ ವೃದ್ಧಿಘ್ನಾಃ ||

ಹಿಂಗು - ಇಂಗು, ಪಟು - ಸ್ಯೆಂಧವಲವಣ, ಲಶುನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಪರ್ಪಟ - ಪರ್ಪಾಟಕ (ಕಲ್ಲುಸಬಸಿಗೆ), ಲವಣ - ಉಪ್ಪು, ಯಕ್ಷಾಕ್ಷಿ - ಗೆಜ್ಜುಗ, ಏರಂಡತೈಲ - ಊಡಲದ ಎಣ್ಣೆ (ಹರಳೆಣ್ಣೆ), ಮುಂಡಿನೀ - ಬೋಳಾ, ಮೋರಟ - ಸೇಗುಡಿಕೆ (ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಇಕ್ಷುಮಾಲಾ), ಶಿಗ್ರು - ನುಗ್ಗೆ, ಚಕ್ರಲತಾ - ನರವಲು, ಉಗ್ರ - ಬಜೆ, ವರ್ಷಾಭೂ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಚಿತ್ರಕ - ಚಿತ್ರಮೂಲ ಇವುಗಳು, ವೃದ್ಧರೋಗಘ್ನಾಃ - ವೃದ್ಧಿರೋಗಹರಗಳು.

ಗುಲ್ಮರೋಗಕ್ಕೆ -

35. ನಿರ್ಗುಂಡೀದಶಮೂಲಬರ್ಬರಸುಧಾಕ್ಷೀರೀಹರಿನ್ಮಂಜರೀ
ತ್ರಿಕ್ಷಾರಂ ದ್ವಿಕರಂಜಪಂಚಲವಣಕ್ಷುದ್ರಾಗ್ನ್ಯಜಾಜೀದ್ವಯಮ್ |
ಶ್ರೇಷ್ಠಾಹಿಂಗುಕುಳುತ್ಥಯೂಷವಪುಷಾಕೇರೀಪಯಶ್ಛಿದ್ವಿಪಾ
ಕೈಡರ್ಯವ್ಯೋಷ ಗೇಹಧೂಮಲಶುನಾಸ್ಯಾಮ್ಲಸ್ತಥಾ ವೇತಸಮ್ ||

ನಿರ್ಗುಂಡೀ - ಲಕ್ಕಿ, ದಶಮೂಲ - ದಶಮೂಲ, ಬರ್ಬರ - ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಸುಧಾ - ಮುಂಡಗಳ್ಳಿ, ಕ್ಷೀರೀ - ಹಾಲುತೊಟ್ಟಿನ ಗಿಡ, ಹರಿನ್ಮಂಜರೀ - ತುಪ್ಪಕೀರೆ

(ಕುಪ್ಪಿಗಿಡ), ತ್ರಿಕ್ಷಾರ - ಸರ್ಜಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಟಂಕಣಕ್ಷಾರ, ದ್ವಿಕರಂಜ - ಹೊಂಗೆ, ಬಿಳಿಹೊಂಗೆ, ಪಂಚಲವಣ - ಐದು ವಿಧದ ಉಪ್ಪು (ಕಾಚಕ, ಸೈಂಧವ, ಸಾಮುದ್ರ, ವಿಡ ಮತ್ತು ಸೌವರ್ಚಲ), ಕ್ಷುದ್ರಾ - ಹೆಗ್ಗುಳ್ಳ, ಅಗ್ನಿ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಅಜಾಜೀದ್ವಯ - ಜೀರಿಗೆ, ಕರಿಜೀರಿಗೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠಾ - ನೆಲದಾವರೆ, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ಕುಳುತ್ಥ - ಹುರಳಿ, ಯೂಷವಪುಷ - ಮಾಂಸದ ಸಾರು, ಕೇರೀಪಯ - ಎಳನೀರು, ದ್ವಿಪಾ - ಏಲಕ್ಕಿ, ಕೈಡರ್ಯ - ಶಿವನಿ, ವ್ಯೋಷ - ತ್ರಿಕಟುಕ, ಗೇಹಧೂಮ - ಇಲ್ಲಣ, ಲಶುನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಅಮ್ಲ - ಹುಣಿಸೆ, ವೇತಸ - ನೀರಂಜಿ (ಹಬ್ಬೆಗಿಡ),

36. ವೃಶ್ಚೀಕದ್ವಯಪಂಚಕೋಲಲವಣಾದೇವದ್ರುಮಃ ಕಿಂಶುಕಂ
ನಾರಂಗೋತ್ಫಲಮೂಷರಸ್ಯ ಸಲಿಲಂ ಹಿಂಗ್ವಾಮ್ಲಕಂ ಮೂಲಕಮ್ |
ಚಿಂಚಾತ್ವಕ್ಸ್ನುಹಿತಾಳಪುಷ್ಪಭಸಿತಂ ತೈಲಂ ತಥೈರಂಡಜಂ
ಗುಲ್ಮಪ್ಲೀಹಯಕೃತ್ತನಿಂಪ್ರತಿಕೃನ್ನಿಹನ್ಯಾತ್ತಥಾಷ್ಠೀಲಕಮ್ ||

ವೃಶ್ಚೀಕದ್ವಯ - ಕೊಮ್ಮೆ, ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಪಂಚಕೋಲ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಮೋಡಿ ಮತ್ತು ಶುಂಠಿ, ಲವಣ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ದೇವದ್ರುಮ - ದೇವದಾರು, ಕಿಂಶುಕ - ಮುತ್ತುಗ, ನಾರಂಗೋತ್ಫಲ - ಕಿತ್ತಲೆಹಣ್ಣು, ಊಷರ - ಚೌಳುಮಣ್ಣು, ಸಲಿಲ - ನೀರು, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ಆಮ್ಲಕ - ಹುಣಿಸೆ, ಮೂಲಕ - ಮೂಲಂಗಿ, ಚಿಂಚಾತ್ವಕ್ - ಹುಣಿಸೆತೊಕ್ಕು, ಸ್ನುಹಿ - ಮುಂಡಗಳ್ಳಿ, ತಾಳಪುಷ್ಪ - ನೈದಿಲೆಹೂವು, ಭಸಿತ - ವಿಭೂತಿ, ತೈಲ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಏರಂಡಜ - ಔಡಲಹರಳು ಇವುಗಳು, ಗುಲ್ಮ - ಗುಲ್ಮ, ಪ್ಲೀಹ - ಪ್ಲೀಹ, ಯಕೃತ್ - ಯಕೃತ್, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಅಷ್ಠೀಲಕಮ್ - ಅಷ್ಠೀಲರೋಗಗಳನ್ನು, ನಿಹನ್ಯಾತ್ - ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ರಕ್ತಗುಲ್ಮರೋಗಕ್ಕೆ -

37. ದ್ವಿಕರಂಜದ್ವಿಪುನರ್ನವಹಿಂಗುಕುಳುತ್ಥಶ್ಯಾನಲಕ್ವಥಾಃ |
ಕಿಂಶುಕಪಲಾಶಭಸಿತಂ ಕ್ಷಾರೋಲಶುನಶ್ಚ ರಕ್ತಗುಲ್ಮಘ್ನಾಃ ||

ದ್ವಿಕರಂಜ - ಹೊಂಗೆ, ಬಿಳಿಹೊಂಗೆ, ದ್ವಿಪುನರ್ನವಾ - ಕೊಮ್ಮೆ, ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ಕುಳುತ್ಥ - ಹುರಳಿಕಟ್ಟು, ಅನಲಕ್ವಥ - ಬೇಯಿಸಿದ ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕಿಂಶುಕ - ಮುತ್ತುಗ, ಪಲಾಶಭಸಿತ - ಕಚೋರಭಸ್ಮ, ಕ್ಷಾರ - ಲವಣ, ಲಶುನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ ಇವುಗಳು, ರಕ್ತಗುಲ್ಮಘ್ನಾಃ - ರಕ್ತಗುಲ್ಮರೋಗಹರದ್ರವ್ಯಗಳು.

ಶೂಲರೋಗಕ್ಕೆ -

38. ವರ್ಷಾಭೂದ್ವಯಚವ್ಯಚಿತ್ರಕಕಣಾ ತನ್ಮೂಲಶುಂಠೀಶಿವಾ
ನಿರ್ಗುಂಡೀಘನದಾಕ್ಷಿಕಿಂಶುಕವಚಾತೈಲಂ ಚ ಚಿತ್ರೋದ್ಭವಮ್ |
ಕ್ಷಾರಾಹಿಂಗುಕುಳುತ್ಥಪಂಚಲವಣಂ ತೀಕ್ಷ್ಣಂ ರಸೋನಸ್ತಥಾ
ಶೂಲಘ್ನಂ ಚ ಸಮೀರಗುಲ್ಮಶಮನಂ ಯಚ್ಚೋಕ್ತಮಪ್ಯೌಷಧಮ್ ||

ವರ್ಷಾಭೂದ್ವಯ - ಕೊಮ್ಮೆ, ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಚವ್ಯ - ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಕ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕಣಾಮೂಲ - ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಶುಂಠೀ - ಶುಂಠಿ, ಶಿವಾ - ಅರಿಸಿನ, ನಿರ್ಗುಂಡೀ - ಲಕ್ಕಿ, ಘನದಾಕ್ಷಿ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಕಿಂಶುಕ - ಮುತ್ತುಗ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ತೈಲ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಚ - ಮತ್ತು, ಚಿತ್ರೋದ್ಭವ - ಚಿತ್ರಮೂಲದ ಬೇರು, ಕ್ಷಾರ - ಉಪ್ಪು, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ಕುಳುತ್ಥ - ಹುರುಳಿ, ಪಂಚಲವಣ - ಪಂಚಲವಣ, ತೀಕ್ಷ್ಣ - ಯವಕ್ಷಾರ, ರಸೋನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ ಇವುಗಳು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಯಚ್ಚೋಕ್ತಮಪ್ಯೌಷಧಮ್ - ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಿಗಳು, ಶೂಲಘ್ನ -

ಶೂಲರೋಗ, ಚ - ಮತ್ತು, ಸಮೀರಗುಲ್ಮ - ವಾತಗುಲ್ಮರೋಗಗಳನ್ನು, ಶಮನಮ್ - ಶಮನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಹೋದರರೋಗಕ್ಕೆ -

39. ದಂತೀಶಂಖಿನೀಹಿಂಗುಬಿಲ್ವಲಶುನಂ ಕ್ಷಾರಂ ಪಲಾಶೋದ್ಭವಂ
ಶ್ರೇಷ್ಠಾವಾರಿಧಿಶುಕ್ತಿಪಂಚಲವಣಾನ್ಯೆರಂಡತೈಲಂ ಸ್ನುಹೀ |
ದ್ವಿಕ್ಷಾರೋಗಿರಿಕರ್ಣಿಚಿತ್ರಕಕಣಾತನ್ಮೂಲಶುಂಠೀತ್ರಿವೃ-
ದ್ಗೋಮೂತ್ರಾಣಿ ಚ ನಾಶಯಂತಿ ಸಹಸಾ ಸರ್ವೋದರಾಣಿ ಧ್ರುವಮ್ ||

ದಂತೀ - ಜಾಪಾಳ, ಶಂಖಿನೀ - ಬಾಗೇ, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ಬಿಲ್ವ - ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ, ಲಶುನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಕ್ಷಾರ - ಲವಣ, ಪಲಾಶೋದ್ಭವ - ಮುತ್ತುಗದ ಬೇರು, ಶ್ರೇಷ್ಠ - ನೆಲತಾವರೆ, ವಾರಿಧಿಶುಕ್ತಿ - ಸಮುದ್ರಮುತ್ತಿನ ಚಿಪ್ಪು, ಪಂಚಲವಣ - ಪಂಚಲವಣ, ಏರಂಡತೈಲ - ಹರಳುತೈಲ, ಸ್ನುಹೀ - ಮುಂಡಗಳ್ಳಿ, ದ್ವಿಕ್ಷರ - ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಗಿರಿಕರ್ಣಿ - ಸಟ್ಟುಗದ ಹಂಬು, ಚಿತ್ರಕ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕಣಾಮೂಲ - ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಶುಂಠೀ - ಶುಂಠಿ, ತ್ರಿವೃತ್ - ಕೆಂಪುತಿಗಡೆ, ಚ - ಮತ್ತು, ಗೋಮೂತ್ರಾಣಿ - ಗೋಮೂತ್ರ ಇವು, ಸರ್ವೋದರಾಣಿ - ಎಲ್ಲಾ ಉದರರೋಗಗಳನ್ನು, ಸಹಸಾ - ಶೀಘ್ರ-ವಾಗಿಯೂ, ಧ್ರುವಮ್ - ಶಾಶ್ವತವಾಗಿಯೂ, ನಾಶಯಂತಿ - ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಪಾಂಡುರೋಗಕ್ಕೆ -

40. ವ್ಯೋಷವಚಾಘನಚಿತ್ರಕಮಂಡೂರವಿಳಂಗಕಂಚಲೋಹರಜಃ |
ಅಜಮಹಿಷತಕ್ರನಿಶಾದ್ವಯಗೋಮೂತ್ರಂ ಚ ಪಾಂಡುರೋಗಘ್ನಃ ||

ವ್ಯೋಷ - ತ್ರಿಕಟುಕಾ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ಘನ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಚಿತ್ರಕ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ❁ಮಂಡೂರ - ದಾಂಡು, ವಿಳಂಗ - ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಲೋಹರಜಃ - ಲೋಹದ ಪುಡಿ, ಅಜಮಹಿಷತಕ್ರ - ಆಡು ಎಮ್ಮೆಗಳ ಮಜ್ಜಿಗೆ, ನಿಶಾದ್ವಯ - ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಚ - ಮತ್ತು, ಗೋಮೂತ್ರ - ಗೋಮೂತ್ರ ಇವು, ಪಾಂಡುರೋಗಘ್ನಮ್ - ಪಾಂಡುರೋಗಹರದ್ರವ್ಯಗಳು.

ಕಾಮಿಲರೋಗಕ್ಕೆ -

41. ಶುಂಠೀಪಟೋಲಕಟುಕಾಮಲಕಾಬ್ಜಾನಲ
ಮತ್ಸ್ಯೇಕ್ಷಣಾಹಿಮವರೀ ಮಣಿಬಂಧದಾಹಃ |
ಕ್ಷೀರಾಮೃತಾಜ್ಯಮಹಿಷೀಮಥಿತಾಝಟಾಶ್ಚ
ಮುದ್ಗೈಣಶೃಂಗಿವಿಜಯಾನಿ ಚ ಕಾಮಿಲಾಘ್ನಾಃ ||

ಶುಂಠೀ - ಶುಂಠಿ, ಪಟೋಲ - ಕಹಿಪಡವಲ, ಕಟುಕಾ - ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಆಮಲಕ - ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು, ಅಬ್ಜಾನಲ - ತಾವರೆದಂಟು, ಮತ್ಸ್ಯೇಕ್ಷಣ - ಹೊನಗೊನೆ, ಹಿಮ - ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ವರೀ - ಆಷಾಢಿ, ಮಣಿಬಂಧದಾಹಃ - ಮಣಿಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಕ್ಷೆ ಹಾಕಿಸುವುದು (ಅಗ್ನಿಕರ್ಮ (ಚಿಟಿಕೆ ಹಾಕುವುದು) ಸುಡುವುದು (ಕಟ್ಟುವುದು)), ಕ್ಷೀರ - ಹಾಲು, ಅಮೃತ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಆಜ್ಯ - ತುಪ್ಪ, ಮಹಿಷೀಮಥಿತ - ಎಮ್ಮೆ ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಝಟಾ - ನೆಲನೆಲ್ಲಿ, ಮುದ್ಗ - ಹೆಸರು, ಏಣಶೃಂಗೀ - ಸಾರಂಗದ

❁ ಮಣ್ಡೂರ - ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಲೋಹದ ಮಲ, ಕಿಲುಬು, ತುಕ್ಕು ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳಿವೆ. ಮೂಲಮಾತೃಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಡೂರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ದಾಂಡು ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೊಂಬು, ವಿಜಯ - ಮಂಜಿಷ್ಠೆ ಅಥವಾ ಬಜೆ ಇವುಗಳು, ಕಾಮಿಲಘ್ನಾಃ - ಕಾಮಿಲಹರದ್ರವ್ಯಗಳು.

ಶೋಭರೋಗಕ್ಕೆ -

42. ವರ್ಷಾಭೂದಶಮೂಲದಾರುಲಶುನಬ್ರಾಹ್ಮೀಗವಾಕ್ಷೀಶಿವಾ
ರಾಸ್ನಾಶುಕ್ತಿಪುನರ್ನವಾರ್ದ್ರಕಯವಕ್ಷಾರತ್ರಿವೃನ್ಮೋರಟಾ |
ದಂತೀಮುರ್ಮುರಿಪಂಚಕೋಲರಜನೀಕಂಕುಷ್ಠಲೋಹೇಕ್ಷುರಾ
ಗೋಮೂತ್ರಾಜಪುರೀಷಮೂತ್ರಮಥಿತಂ ಶೋಭಂ ಹರಂತ್ಯಂಜಸಾ ||

ವರ್ಷಾಭೂ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ದಶಮೂಲ - ದಶಮೂಲ, ದಾರು - ದೇವದಾರು, ಲಶುನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮೀ - ಒಂದೆಲಗ, ಗವಾಕ್ಷೀ - ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆ, ಶಿವಾ - ಅಳಲೆ, ರಾಸ್ನಾ - ರಾಸ್ಮೆ, ಶುಕ್ತಿ - ಕಪ್ಪೆಚಿಪ್ಪು ಕವಡೆಯ ಹಾಲುಚಿಪ್ಪು, ಪುನರ್ನವಾ - ಕೊಮ್ಮೆ, ಆರ್ದ್ರಕ - ಹಸಿಶುಂಠಿ, ಯವಕ್ಷಾರ - ಯವಕ್ಷಾರ, ತ್ರಿವೃತ್ - ತಿಗಡೆ, ಮೋರಟ - ಸೇಗುಡಿಕೆ, ದಂತೀ - ಖಿಟ್ಟವರ್ತಿಗೆ, ಮುರ್ಮುರಿ - ನಾರಂಬಾಳೆ, ಪಂಚಕೋಲ - ಪಂಚಕೋಲ, ರಜನೀಕ - ಅರಿಸಿನ, ಕುಷ್ಠ - ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಲೋಹೇಕ್ಷುರಾ - ಕೋಲಾವಲಿಕೆ, ಗೋಮೂತ್ರ - ಗೋಮೂತ್ರ, ಅಜಪುರೀಷಮೂತ್ರ - ಆಡಿನ ಹೆಕ್ಕೆ ಮೂತ್ರ, ಮಥಿತ - ಮಜ್ಜಿಗೆ ಇವು, ಅಂಜಸಾ - ಶೀಘ್ರವಾಗಿ, ಶೋಭಂ - ಶೋಭರೋಗವನ್ನು, ಹರಂತಿ - ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.

ವಿಸರ್ಪ (ಕಜ್ಜಿ, ತುರಿ, ಕಡಿತ) ರೋಗಕ್ಕೆ -

43. ಕಲ್ಹಾರೋತ್ಪಲಕಂದಕೇರಮೃದುಪುಷ್ಪಾಂಭೋಽಮೃತಶಾರಿಬಾ
ಗೋಲೋಮೀಶಕುನಾಸಿಕಾಹಿಮಬಿಸಕ್ಷೀರದ್ರುಶೃಂಗಾಂಬುದಾಃ |

ರಕ್ತಾಗ್ರಾಮಯ ನಿಂಬಸೇವ್ಯತುಲಸೀಸರ್ಪಿತುಗಾಶಾರಿಬಾ

ದೂರ್ವಾಯಷ್ಟಿಸಪುಷ್ಪಬೋಧಿಮುನಯೋ ವೈಸರ್ಪಗರ್ವಾಪಹಾಃ ||

ಕಲ್ಹಾರೋತ್ಪಲಕಂದ - ಕಲ್ಹಾರವೆಂಬ ನೈದಿಲ ಗೆಡ್ಡೆ, ಕೇರಮೃದುಪುಷ್ಪ - ತೆಂಗಿನಎಳೆ ಹೊಂಬಾಳೆ, ಅಂಭ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಅಮೃತ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಶಾರಿಬಾ - ಸೊಗದೆ, ಗೋಲೋಮಿ - ಬಜೆ, ಶುಕನಾಸಿಕ - ಪಲಾಶ, ಹಿಮ - ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ಬಿಸ - ತಾವರೆಗೆಡ್ಡೆ, ಕ್ಷೀರದ್ರುಶೃಂಗ - ಸಾರಂಗದ ಕೊಂಬು, ಅಂಬುದ - ಮುಡಿವಾಳ, ರಕ್ತಾಗ್ರಮಯ - ಕೆಂಪು ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ನಿಂಬ - ಬೇವು, ಸೇವ್ಯ - ಲಾವಂಚ, ತುಲಸೀ - ತುಳಸೀ, ಸರ್ಪಿಃ - ತುಪ್ಪ, ತುಗಾ - ತವಕ್ಷೀರ, ಶಾರಿಬಾ - ಸೊಗದೆ, ದೂರ್ವಾ - ಗರಿಕೆ, ಯಷ್ಟಿ - ಅತಿಮಧುರ, ಸಪುಷ್ಪಬೋಧಿಮುನಯಃ - ಅಗಸೆ ಸೊಪ್ಪು ಇವುಗಳು, ವಿಸರ್ಪಗರ್ವಾಪಹಾಃ - ವಿಸರ್ಪಿಹರಗಳು.

ಸಿಡುಬು ರೋಗಕ್ಕೆ -

44. ವಾಶಾವರೀನಿಂಬಪಟೋಲಧಾತ್ರೀ

ಬ್ರಾಹ್ಮೀಕುನಿಂಬಾಜ್ಯವಿಭೂತಿದೂರ್ವಾಃ |

ಮಾಧವ್ಯಪಾನಾದ್ಘನಸಾರವಲ್ಲೀ

ತ್ರಾಯಂತೀ ಮುಸ್ತಾ ಚ ಮಸೂರಿಕಾಘ್ನಾಃ ||

ವಾಶ - ಆಡುಸೋಗೆ, ವರೀ - ಆಷಾಢಿ, ನಿಂಬ - ಬೇವು, ಪಟೋಲ - ಕಹಿಪಡವಲ, ಧಾತ್ರೀ - ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು, ಬ್ರಾಹ್ಮೀ - ಒಂದಲಗದ ಸೊಪ್ಪು (ಹೊನಗೊನೆ ಸೊಪ್ಪು), ಕುನಿಂಬ - ನೆಲಬೇವು, ಆಜ್ಯ - ತುಪ್ಪ, ವಿಭೂತಿ - ವಿಭೂತಿ, ದೂರ್ವಾ - ಗರಿಕೆ, ಮಾಧವ್ಯಪಾನಾತ್ - ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದನ್ನು

ಕುಡಿಯುವಿಕೆ, ಘನಸಾರ - ಕೊನ್ನಾರಿ ಗೆಡ್ಡೆಯ ತಿರುಳು, ವಲ್ಲೀ - ಅಜವಾನ, ತ್ರಾಯಂತೀ - ನಿರಾಮೆಬಳ್ಳಿ, ಚ - ಮತ್ತು, ಮುಸ್ತಾ - ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ ಇವು, ಮಸೂರಿಕಾಘ್ನಾಃ - ಸಿಡುಬುರೋಗಹರ ದ್ರವ್ಯಗಳು.

ಶೀತಪಿತ್ತಕ್ಕೆ -

45. ಭೂತಿರ್ಮರೀಚಚೂರ್ಣಂ ಸರ್ಷಪಸಹಿತಂ ಗುಳೂಚಿಕಾಪತ್ರಮ್ |
ಸೈಂಧವಚಂದನಸರ್ಪಿಸ್ಸೇವ್ಯ ಚ ನಿಘ್ನಂತಿ ಶೀತಪಿತ್ತಾರ್ತಿಮ್ ||

ಭೂತಿಃ - ಭಸ್ಮ, ಮರೀಚಚೂರ್ಣ - ಮೆಣಸಿನಹಿಟ್ಟು, ಸರ್ಷಪ - ಸಾಸಿವೆ, ಗುಳೂಚಿಕಾಪತ್ರಮ್ - ಅಮೃತ ಬಳ್ಳಿಯ ಎಲೆ, ಸೈಂಧವ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ಚಂದನ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ಸರ್ಪಿಃ - ತುಪ್ಪ, ಸೇವ್ಯ - ಮುಡಿವಾಳ ಇವು, ಶೀತಪಿತ್ತಾರ್ತಿಮ್ - ಶೀತಪಿತ್ತವನ್ನು ನಿಘ್ನಂತಿ - ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.

ಕುಷ್ಠರೋಗಕ್ಕೆ -

46. ವರ್ಷಾಭೂಪಿಚುಮಂದಚಂದನವರಾಶಮ್ಯಾಕಸೇವ್ಯಾವಚಾ
ತ್ರಾಯಂತೀನವಮಲ್ಲಿಕಾಸನಹಟಾಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀಮಾರ್ತವಃ |
ಜೀಮೂತಾರ್ಕಪಟೋಲಗಂಧಕಶಿಲಾತಾಳಸ್ನುಹೀಮೋರಟಾ
ದಾರ್ವೀವಾಯಸಜಂಬುಕಾಗೃಹಭವೋಧೂಮೋವಿಶಾಲಾ ನಿಶಾ ||

ವರ್ಷಾಭೂ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಪಿಚುಮಂದ - ಬೇವು, ಚಂದನ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ವರಾ - ತ್ರಿಫಲಾ (ಅಳಲೆ, ತಾರೆ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ), ಶಮ್ಯಾಕ - ಕಕ್ಕೆ, ಸೇವ್ಯಾ - ಮುಡಿವಾಳ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ತ್ರಾಯಂತೀ - ಕಟ್ಟುವರ್ತೀ ಅಥವಾ ನೀರಾಮೆ ಬಳ್ಳಿ,

ನವಮಲ್ಲಿಕಾ - ವೀರಜಾಜಿ, ಅಸನ - ಹೊನ್ನೆ, ಹಟಾ - ಅಂತರದಾವರೆ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀ - ಕಂಗಮ್ಮನಬಳ್ಳಿ (ಗಂಗುಗೆ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಿಲತೆ), ಮಾರ್ತವ - ಗರುಗ, ಜೀಮೂತ - ಕಹಿಹೀರೆ, ಅರ್ಕ - ಎಕ್ಕ, ಪಟೋಲ - ಕಹಿಪಡವಲ, ಗಂಧಕ - ಗಂಧಕ, ಶಿಲಾ - ಮಣಿಶಿಲೆ, ತಾಳ - ತಾಳೆ, ಸ್ನುಹೀ - ಮುಂಡಗಳ್ಳಿ, ಮೋರಟ - ಸೇಗುಡಿಕೆ (ಕಬ್ಬಿನ ಬೇರು), ದಾರ್ವೀ - ಮರದರಿಸಿನ, ವಾಯಸಜಂಘು - ಸರಳವೃಕ್ಷದ ಹಾಲುಮಡ್ಡಿ, ಗೃಹಭವೋಧೂಮ - ಇಲ್ಲಣ, ವಿಶಾಲ - ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆ, ನಿಶಾ - ಅರಿಸಿನ,

47. ಆವರ್ತಂ ನವನೀತ ಶಿಗ್ರುಖದಿರೋತ್ಪನ್ನಶ್ರಿರೀಷದ್ರುಮಾ
ಕಾಸಜಿದ್ಘನಕಾರವಲ್ಲಿಕರಜಾಸೃಜಾರ್ಕವೇಲ್ಲಾನಿ ಚ |
ಬೀಜಂ ವಾಕುಚಿಚಕ್ರಮರ್ದಕವರಾಂಕೋಲಾಶ್ಚ ಭಲ್ಲಾತಕಾ
ಮೂತ್ರಾನ್ಯಷ್ಟಕಕಾಕಮಾಚಿರಖಿಲಂ ಕುಷ್ಠಂ ವಿನಿಘ್ನಂತ್ಯಲಮ್ ||

ಆವರ್ತ - ತುತ್ತಾ, ನವನೀತ - ಬೆಣ್ಣೆ, ಶಿಗ್ರು - ನುಗ್ಗೆ, ಖದಿರೋತ್ಪನ್ನ - ಕಗ್ಗಲಿಮರದ ಗೋಂದು, ಶಿರೀಷದ್ರುಮ - ಬಾಗೇಮರ, ಕಾಸಜಿತ್ - ಭಾರಂಗಿಮರ, ಘನ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಕಾರವಲ್ಲಿ - ಹಾಗಲ, ಕರಜ - ಹೊಂಗೆ, ಅಸೃಜ್ - ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿ, ಅರ್ಕ - ಎಕ್ಕ, ಚ - ಮತ್ತು, ವೇಲ್ಲನಿ - ವಾಯುವಿಳಂಗಗಳು, ವಾಕುಚಿ - ಬಾಹುಜಿ ಗಿಡ ಚಕ್ರಮರ್ದಕ - ತಗಚಿಗಿಡ, ವರಾ - ತ್ರಿಫಲ, ಅಂಕೋಲ - ಅಂಕೋಲೆಗಿಡ, ಭಲ್ಲಾತಕ - ಗೇರು, ಬೀಜ - ಇವುಗಳ ಬೀಜ, ಮೂತ್ರಾನ್ಯಷ್ಟಕ - ಮೂತ್ರಾಷ್ಟಕ (ಅಷ್ಟಮೂತ್ರಗಳು), ಕಾಕಮಾಚೀ - ಬೆಲ್ಲಗಣಿಕೆ, ಅಖಿಲಮ್ - ಇವೆಲ್ಲವೂ, ಅಲಂ - ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ, ಕುಷ್ಠಂ - ಕುಷ್ಠರೋಗವನ್ನು, ನಿಘ್ನಂತಿ - ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.

ಬಿಳಿಯಕುಷ್ಠರೋಗಕ್ಕೆ -

48. ನೀಲೀವರಾ ಲಶುನವಾಕುಚಿಲೋಹಚೂರ್ಣಂ
ಶಮ್ಯಾಕಫಲ್ಗುಮಧುಕಾಸನಶಂಖಪುಷ್ಪಮ್ ।
ದ್ವೀಪೀದ್ವಿಪಾಂಜನಮರುಷ್ಕರಮಿತ್ಯಮೂನಿ
ಶ್ವೇತಂ ಹರಂತ್ಯಪಿ ಚ ಕುಷ್ಠಹರೌಷಧಾನಿ ॥

ನೀಲೀ - ನೀಲಿ, ವರಾ - ತ್ರಿಫಲಾ, ಲಶುನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ವಾಕುಚಿ - ಬಾಗುಂಚಿ, ಲೋಹಚೂರ್ಣ - ಲೋಹದ ಪುಡಿ, ಶಮ್ಯಾಕ - ಕಕ್ಕೆ, ಫಲ್ಗು - ಕಾಡಅತ್ತಿ, ಮಧೂಕ - ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಅಸನ - ಹೊನ್ನೆ, ಶಂಖಪುಷ್ಪ - ಅಗಸೆ, ದ್ವೀಪೀ - ಏಲಕ್ಕಿ, ದ್ವೀಪಾಂಜನ - ದ್ವೀಪಾಂಜನ, ಮರುಷ್ಕರ - ಗೇರು ಇವು ಶ್ವೇತಕುಷ್ಠಹರಗಳು. [ಇತ್ಯಮೂನಿ - ಇವುಗಳು, ಚ - ಮತ್ತು, ಕುಷ್ಠಹರೌಷಧಾನಿ - ಕುಷ್ಠರೋಗದ ಔಷಧಗಳು, ಅಪಿ - ಕೂಡ, ಶ್ವಿತ್ರಕುಷ್ಠಂ ಹರಂತಿ - ಶ್ವೇತಕುಷ್ಠವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.]

ಉದರಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೆ -

49. ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷ್ಮಾರುಹಬೀಜವೇಲ್ಲಜರಶಿಪಥ್ಯಾವಚಾಯಕ್ಷಾದೃಕ್
ನಿರ್ಗುಂಡೀಘನಚಂದನಕ್ರಿಮಿರಿಪುರ್ನಿಂಬಂ ದಳಂ ಕಿಂಶುಕಮ್ ।
ಹಿಂಗ್ವಾಗ್ನೀಕಣಕಾರವೇಲ್ಲಲಶುನಕ್ಷಾರಾಲುಕರ್ಣೀಶಿಫಾ
ವೇತ್ರಾಶ್ಚ ಕ್ರಿಮಿಹಂತ್ಯುರುಷ್ಕರವಚಾಸ್ಸ್ಯುಶ್ಯೋಪನಾಸ್ತಥಾ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷ್ಮಾರುಹಬೀಜ - ಮುತ್ತುಗದ ಬೀಜ, ವೇಲ್ಲಜರಸಿ - ಚೇತರಾಸಿ, ಪಥ್ಯಾ - ಅಳಲೆಕಾಯಿ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ಯಕ್ಷದ್ರುಕ್ - ಗೆಜ್ಜುಗ, ನಿರ್ಗುಂಡಿ - ಲಕ್ಕಿ, ಘನ

- ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಚಂದನ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ಕ್ರಿಮಿರಿಪು - ವಾಯುವಿಳಂಗ, ನಿಂಬದಳ - ಬೇವಿನ ಎಲೆ, ಕಿಂಶುಕ - ಮುತ್ತುಗ, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ಅಗ್ನಿ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕಣ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕಾರವೇಲ್ಲ - ಹಾಗಲಕಾಯಿ, ಲಶುನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಕ್ಷಾರಾಲು - ಕ್ಷಾರ, ಕರ್ಣೇಶಿಫಾ - ಇಲಿಕವಿಬೇರು, ವೇತ್ರ - ಬಿದಿರು, ಅರುಷ್ಕರ - ಗೇರು, ವಚಾ - ಬಜೆ ಇವುಗಳ ಸ್ಪ್ರಶ್ಯೋಪನಾಸ್ತಥಾ - ಉಪನಾಹ ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ, ಕ್ರಿಮೀನ್ ಹಂತಿ - ಉದರಕ್ರಿಮಿರೋಗಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.

ವಾತರೋಗಕ್ಕೆ -

50. ರಾಸ್ನಾಸುರಾಹ್ವದಶಮೂಲಕರಂಜಯುಗ್ಮಂ
ಕುಷ್ಠಾಷ್ಟವರ್ಗವರಣಾರ್ಕಬಲಾಶತಾಹ್ವಾ |
ಏರಂಡಮೋರಟಕುರಂಟಕುಳುತ್ಥಮಾಷಾ
ಕೋರಂಡಕೋಲತಗರಾಗರುರಾತ್ರಿಬೋಳಾಃ ||

ರಾಸ್ನಾ - ರಾಸ್ಮೆ, ಸುರಾಹ್ವ - ದೇವದಾರು, ದಶಮೂಲ - ದಶಮೂಲ, ಕರಂಜಯುಗ್ಮ - ಹೊಂಗೆ, ತಾಪಸಿ, ಕುಷ್ಠ - ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಅಷ್ಟವರ್ಗ - ಅಷ್ಟವರ್ಗ, ವರಣ - ನವಿಲಾಡಿ, ಅರ್ಕ - ಎಕ್ಕ, ಬಲಾ - ಕಲ್ಲಂಗಡಲೆ, ಶತಾಹ್ವ - ಸಬ್ಬಸಿಗೆ, ಏರಂಡ - ಹರಳು (ಔಡಲ), ಮೋರಟ - ಕಬ್ಬಿನ ಬೇರು, ಕುರಂಟ - ಕುರಟಗೆ, ಕುಳುತ್ಥ - ಹುರುಳಿ, ಮಾಷ - ಉದ್ದು, ಕೋರಂಡ - ಹುಣಿಸೆ, ಕೋಲ - ಏಲಚಿ, ತಗರ - ನಂದಿಬಟ್ಟಲು, ಅಗರು - ಅಗರು, ರಾತ್ರಿ - ಅರಿಸಿನ, ಬೋಳಾಃ - ಬೋಳ ಇವುಗಳು,

51. ನಿರ್ಗುಂಡಿಕಾಹರಿತಮಂಜರಿಚಕ್ರತೈಲಂ
ಹಿಂಗುಪ್ರಸಾರಿಣಿಪುನರ್ನವದೇವಧೂಪಾಃ ।
ತಕ್ಕೋಲಗುಗ್ಗುಲುಸುಧಾದ್ವಯಪೀಲುತೈಲ
ಕಾರ್ಪಾಸಬೀಜಸರಲಾಶ್ಚ ನಿಹಂತಿ ವಾತಮ್ ॥

ನಿರ್ಗುಂಡಿಕಾ - ಲಕ್ಕಿ, ಹರಿತಮಂಜರಿ - ಕುಪ್ಪಿ, ಚಕ್ರತೈಲ - ಚಕ್ರಮರ್ದ ವೃಕ್ಷದ ಫಲದಿಂದ ತಯಾರಾದ ತೈಲ, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ಪ್ರಸಾರಿಣೀ - ಮುಳ್ಳಗಸೆ, ಪುನರ್ನವ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ದೇವಧೂಪಾಃ - ಸಾಂಬ್ರಾಣಿ, ತಕ್ಕೋಲ - ತಕ್ಕೋಲ, ಗುಗ್ಗುಲು - ಗುಗ್ಗುಳ, ಸುಧಾದ್ವಯ - ನೆಲ್ಲಿ, ಕಿರುನೆಲ್ಲಿ, ಪೀಲುತೈಲ - ಕಿರಿಗೋಣಿತೈಲ, ಕಾರ್ಪಾಸಬೀಜ - ಹತ್ತಿಬೀಜ, ಸರಲಾಶ್ಚ - ಮತ್ತು ಸರಳದೇವದಾರು ಇವುಗಳು, ವಾತಂ ಹರಂತಿ - ವಾತವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.

ಪಿತ್ತರೋಗಕ್ಕೆ -

52. ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀತೃಣಪಂಚಮೂಲಫಲಿನೀಭೂಶರ್ಕರಾಶರ್ಕರಾ
ದ್ರಾಕ್ಷಾವಾಲುಕ ಸೇವ್ಯಗೋಪವನಿತಾಖರ್ಜೂರವಾಶಾಮೃತಾಃ ।
ಭದ್ರಶ್ರೀಘನಸಾರನಿಂಬಮದುಕಾನ್ಯಗ್ರೋಧಬೋಧಿದ್ರುಮಾಃ
ಪ್ಲಕ್ಷೋದುಂಬರಜಂಬುತಿಂದುಕವರೀಧಾತ್ರೀವಿದಾರೀಘನಾಃ ॥

ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀ - ಹೊನಗೊನೆ, ತೃಣ - ಹುಲ್ಲು, ಪಂಚಮೂಲ - ಪಂಚಮೂಲ, ಫಲಿನೀ - ಪ್ರಿಯಾಂಗ (ಪ್ರೇಂಕಣ), ಭೂಶರ್ಕರಾ - ಸಣ್ಣ ಚೂರು ಮಣ್ಣು (ಭೂಸಕ್ಕರೆ), ಶರ್ಕರಾ - ಸಕ್ಕರೆ, ದ್ರಾಕ್ಷಿ - ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ವಾಲುಕ - ಸುರಸುರುಕೆಸೊಪ್ಪು, ಸೇವ್ಯ - ಲಾವಂಚದ ಬೇರು, ಗೋಪವನಿತಾ - ಸೊಗದೆ, ಖರ್ಜೂರ - ಖರ್ಜೂರ,

ವಾಶಾ - ಆಡುಸೋಗೆ, ಅಮೃತಾ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಭದ್ರಶ್ರೀ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ಘನಸಾರ - ಕೊನ್ನಾರಿ ತಿರುಳು, ನಿಂಬ - ಬೇವು, ಮಧುಕಾ - ಯಷ್ಟಿಮಧುಕಾ, ನ್ಯಗ್ರೋಧ - ಆಲ, ಬೋಧಿದ್ರುಮ - ಅರಳಿ, ಪ್ಲಕ್ಷ - ಆಲ, ಉದುಂಬರ - ಅತ್ತಿ, ಜಂಬೂ - ನೇರಳೆ, ತಿಂದುಕ - ತುಂಬೆ, ವರೀ - ಶತಾವರಿ, ಧಾತ್ರೀ - ನೆಲ್ಲಿ, ವಿದಾರೀ - ನೆಲಗುಂಬಳ ಅಥವಾ ಮೂರೆಲೆ ಹೊನ್ನೆ, ಘನಾಃ - ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ,

53. ಜೀವಂತೀಘನನಾದದಾಡಿಮಫಲಕ್ಷೀರಾಜ್ಯಕೇರೀಪಯಃ
ದೂರ್ವಾಬಿಂಬಪಟೋಲಮುದ್ಗಝುರಸೀಪುಷ್ಪಂ ಮಧೂಕೋದ್ಭವಮ್ |
ಕನ್ಯಾಹಲ್ಲಕಪದ್ಮಕಂದತಗರಾಣ್ಯೈಲೇಯರಂಭಾಫಲೈಃ
ಪುಷ್ಪೋರ್ವಾರುಫಲಂ ಚ ಶಿಗ್ರುಕುಸುಮಂ ಪಿತ್ತಂ ನಿಹಂತಿ ಧ್ರುವಮ್ ||

ಜೀವಂತೀ - ಸೀಹಾಲೆ, ಘನನಾದ - ಚಿಲುಕೀರೆ, ದಾಡಿಮಫಲ - ದಾಳಿಂಬೆ ಹಣ್ಣು, ಕ್ಷೀರ - ಹಾಲು, ಆಜ್ಯ - ತುಪ್ಪ, ಕೇರೀಪಯಃ - ಎಳನೀರು, ದೂರ್ವಾ - ಗರಿಕೆ, ಬಿಂಬ - ತೊಂಡೆ, ಪಟೋಲ - ಕಹಿಪಡವಲ, ಮುದ್ಗ - ಹೆಸರು, ಝುರಸೀ - ಚೇತರಾಸಿ, ಪುಷ್ಪಮಧುಕೋದ್ಭವ - ಹಿಪ್ಪೆಹೂ, ಕನ್ಯಾಹಲ್ಲಕ - ಎಳೆಯ ಕಮಲ, ಪದ್ಮಕಂದ - ತಾವರೆಗೆಡ್ಡೆ, ತಗರ - ನಂದಿಬಟ್ಟಲು, ಐಲೇಯ - ಸುರಸುರಕೆ, ರಂಭಾಫಲ - ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಪುಷ್ಪ - ತಾಳೆಹೂ, ಉರ್ವಾರುಫಲಮ್ - ಸೌತೆಕಾಯಿ, ಶಿಗ್ರುಕುಸುಮಮ್ - ನುಗ್ಗೆಹೂವು - ಇವುಗಳು, ಧ್ರುವಮ್ - ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಯೂ, ಪಿತ್ತಮ್ - ಪಿತ್ತವನ್ನು, ನಿಹಂತಿ - ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.

ಶ್ಲೇಷ್ಮರೋಗಕ್ಕೆ -

54. ಟಂಕಣಕಣಾನತನ್ಮೂಲಮಾಕ್ಷಿಕಬೃಹತೀ
ವಾಶಾಕಸನಜಿದ್ವ್ಯಾಯಾಮಾಸ್ತಿಕ್ತಾಃ |
ಸ್ತ್ರೀಸೇವಾನಿಷ್ಠೀವನಜಲಕ್ರೀಡೋದಾಘಾತ
ಧೂಮವಮನಶಿರೋವಿರೇಚನಶ್ಲೇಷ್ಮಘ್ನಾಃ ||

ಟಂಕಣ - ಬಿಲಗಾರ, ಕಣಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ತನ್ಮೂಲ - ಹಿಪ್ಪಲಿಬೇರು, ಮಕ್ಷಿಕ - ಜೇನು, ಬೃಹತೀ - ಹೆಗ್ಗುಳ, ವಾಶಾ - ಆಡುಸೋಗೆ, ಕಸನಜಿತ್ - ಕಾಸಹರ, ತಿಕ್ತಾಃ - ಕಷಾಯರಸಗಳು, ವ್ಯಾಯಾಮ - ಶಾರೀರಿಕ ವ್ಯಾಯಾಮಗಳು, ಸ್ತ್ರೀಸೇವಾ - ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗ, ನಿಷ್ಠೀವನ - ಉಗುಳುವುದು, ಜಲಕ್ರೀಡ - ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುವುದು, ಉದಾಘಾತ - ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಈಜುವುದು, ಧೂಮ - ಧೂಮಸೇವನೆ, ವಮನ - ವಾಂತಿ ಮಾಡುವಿಕೆ, ಶಿರೋವಿರೇಚನ - ನಸ್ಯ ಮಾಡಿಸುವುದು ಎಂಬುದಾಗಿ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಘ್ನಾಃ - ಶ್ಲೇಷ್ಮರೋಗಹರಗಳೆಂದು,

55. ಪ್ರೋಕ್ತಾನಿ ಯಾನಿ ಪೂರ್ವಂ ಕಾಸಶ್ವಾಸಕ್ಷಯಪ್ರಹಾರೀಣಿ |
ತಾನ್ಯೇವ ಭೇಷಜಾನಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಣಂ ಪ್ರಶಮಯಂತಿ ಸರ್ವಾಣಿ ||

ಯಾನಿ - ಯಾವ ಔಷಧೋಪಚಾರಗಳು, ಪ್ರೋಕ್ತಾನಿ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಮತ್ತು, ಪೂರ್ವಂ - ಮೊದಲು, ಕಾಸಶ್ವಾಸಕ್ಷಯಪ್ರಹರಿಣಿ - ಕೆಮ್ಮು, ಉಬ್ಬಸ, ಕ್ಷಯರೋಗಹರಗಳಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ತಾನ್ಯೇವ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೇಷಜಾನಿ - ಆ ಎಲ್ಲಾ ಔಷಧಿಗಳು, ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಣಮ್ - ಶ್ಲೇಷ್ಮರೋಗವನ್ನು, ಶಮಯಂತಿ - ಶಮನಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ರಕ್ತವಾತರೋಗಕ್ಕೆ -

56. ರಾಸ್ನಾಮೋರಟಯಾಮಿನೀನಕುಲಿಕಾ ದೇವಾಹ್ವಯಷ್ಟೀಬಲಾ
ವಾಲುಕ್ಯಾದಶಮೂಲಶೈಲಜಟಿಲಾಕ್ಷುದ್ರಸ್ತಥಾ ಕಂಪಿಲಮ್ |
ಧಾನ್ಯಾಮೇಕ್ಷುರುಕೇತಕೀರಸಮಿಶಿಕ್ಷ್ಮಾಪೀಲುಪಂಚಾಂಗುಳಾ
ಸೂರ್ಯಾವರ್ತಗಳಾಮೃತಾಗರುಗದಾವಾತಾಸೃಜೋನಾಶನಾಃ ||

ರಾಸ್ನಾ - ರಾಸ್ಮೆ, ಮೋರಟ - ಕುರಟಿಗೆ, ಯಾಮಿನೀ - ಅರಿಸಿನ, ನಕುಲಿಕಾ - ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿ ಅಥವಾ ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ದೇವಾಹ್ವ - ದೇವದಾರು, ಯಷ್ಟೀ - ಅತಿಮಧುರ, ಬಲಾ - ಕಲ್ಲಂಗಡಲೆ, ವಾಲುಕ್ಯ - ಸುರಸುರಕೆ, ದಶಮೂಲ - ದಶಮೂಲ, ಶೈಲಜಟಿಲ - ಕಾಡುಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕ್ಷುದ್ರ - ಹೆಗ್ಗುಳ, ಕಂಪಿಲ್ಲ - ಕಪಿಲೆಹಿಟ್ಟು ಎಂಬ ಔಷಧ, ಧಾನ್ಯಾ - ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಇಕ್ಷುರ - ಕೊಲಾವಲಿಕೆ, ಕೇತಕೀರಸ - ತಾಳೆಮರದ ರಸ, ಪೀಲು - ಬಿಗಿನಿಹಣ್ಣು, ಪಂಚಾಂಗುಳಾ - ಏರಂಡ, ಸೂರ್ಯಾವರ್ತ - ಸೂರ್ಯಾವರ್ತಿ, ಅಮೃತ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಅಗರು - ಅಗರುಚಂದನ ಇವುಗಳು, ಗದಾ - ರೋಗಿಯ, ವಾತಸೃಜೋನಾಶನಾಃ - ವಾತರಕ್ತವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಆವೃತರೋಗಕ್ಕೆ -

57. ಜೀವಂತೀಕಣಾಶ್ವಗಂಧದ್ವಿಪಪಂಚಮೂಲಾನಿ |
ಏಲೇಯಕಲಶುನಬಲಾಮಧುಕಾನಿ ಚ ನಿಯತಮಾವೃತಘ್ನಾನಿ ||

ಜೀವಂತೀ - ಸಿಹಿಹಾಲೆ, ಕಣಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅಶ್ವಗಂಧ - ಅಶ್ವಗಂಧ, ದ್ವಿಪ - ಮರದರಿಸಿನ, ಪಂಚಮೂಲಾನಿ - ಪಂಚಮೂಲ, ಏಲೇಯಕ - ಏಲಕ್ಕಿ, ಲಶುನ -

ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಬಲಾ - ಕಲ್ಲಂಗಡಲೆ, ಚ - ಮತ್ತು, ಮಧುಕಾನಿ - ಯಷ್ಟಿ-ಮಧುಕಗಳು ನಿಯತಮ್ - ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ, ಆವೃತರೋಗಘ್ನಾನಿ - ಆವೃತಹರರೋಗಗಳು.

ಅತಿಸ್ಥೂಲರೋಗಕ್ಕೆ -

58. ವಿಳಂಗಕಾಲಾಯಸಚೂರ್ಣತೈಲಕುಳುತ್ಥಗುಗ್ಗುಲ್ವಸನಾನಲಾಶ್ಚ |
ಶಿಲಾಹ್ವಪಥ್ಯಯವಯವಶೂಕ ಕ್ಷೌದ್ರಾಣ್ಯತಿಸ್ಥೌಲ್ಯನಿಬರ್ಹಣಾನಿ ||

ವಿಳಂಗ - ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಕಾಲಾಯಸ - ಕಬ್ಬಿಣ, ಚೂರ್ಣ - ಸುಣ್ಣ, ತೈಲ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಕುಳುತ್ಥ - ಹುರುಳಿ, ಗುಗ್ಗುಲು - ಗುಗ್ಗುಳ, ಅಸನ - ಹೊನ್ನೆ, ಚಿತ್ರಮೂಲ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶಿಲಾಹ್ವ - ಶಿಲಾಜಿತು, ಪಥ್ಯ - ಅಳಲೆ, ಯವ - ಗೋಧಿ, ಯವಶೂಕ - ಗೋಧಿತೆನೆಯ ಮುಳ್ಳು, ಕ್ಷೌದ್ರ - ಜೇನುತುಪ್ಪ ಇವುಗಳು, ಅತಿಸ್ಥೌಲ್ಯಾನಿ - ಅತಿಸ್ಥೂಲ ಉಂಟು ಮಾಡುವ ರೋಗಗಳನ್ನು, ನಿಬರ್ಹಣಾನಿ - ಶಮನ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಅತಿಕೃಶಕ್ಕೆ -

59. ವಿದಾರಿಕೂಷ್ಮಾಂಡತುರಂಗಗಂಧಾ
ಕ್ಷೀರಂ ಘೃತಂ ಮಾಂಸರಸಃ ಪಯಶ್ಚ |
ವರೀಕುಮಾರೀದಧಿಮಹಿಷಂ ಚ
ಕೃಶಸ್ಯ ಕಾರ್ಶ್ಯಂ ಚ ನಿಹಂತಿ ಸದ್ಯಃ ||

ವಿದಾರಿ - ನೆಲಗುಂಬಳ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡ - ಬೂದಿಗುಂಬಳ, ತುರಂಗಗಂಧಾ - ಅಶ್ವಗಂಧಿ, ಕ್ಷೀರ - ಹಾಲು, ಘೃತ - ತುಪ್ಪ, ಮಾಂಸರಸ - ಮಾಂಸದ ರಸ, ಪಯಃ - ನೀರು, ವರೀಕುಮಾರೀ - ಶತಾವರಿ, ಚ - ಮತ್ತು, ದಧಿಮಾಹಿಷ -

ಎಮ್ಮೆಯ ಮೊಸರು, ಕೃಶಸ್ಯ - ತೆಳ್ಳಗಿರುವವನ, ಕಾರ್ಶ್ಯಮ್ - ಕೃಶತೆಯನ್ನು, ನಿಹಂತಿ - ನಾಶಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಬಂಜೆತನಕ್ಕೆ -

60. ಶಾಙ್ರ್ಜೇಷ್ಟಾಹಯಗಂಧಿಕಧನದದೃಗ್ಲಕ್ಷ್ಮೀವರೀಮಾಷಕೀ
ಮೂಲಂ ಶುಕ್ತಿಪುನರ್ನವಸ್ಯ ಚ ತಥಾ ಶ್ವೇತಶ್ಚ ಪೂಲಾಸಕಃ |
ಕ್ಷೀರಿಣ್ಯಾ ಅಪಿ ದಾಡಿಮದ್ವಯಪಟುರ್ಮಂದಾರ್ಕಮೌದುಂಬರಂ
ವಂಧ್ಯಾಸ್ತಿ ಹ್ಯುದಯಾರ್ತಮಜ್ಜನದಿನೇ ಪೀತ್ವಾ ಪ್ರಸೂತೇ ಸುತಾತ್ ||

ಶಾಙ್ರ್ಜೇಷ್ಟಾ - ಅಂಗಾರವಲ್ಲಿಕಾ, ಹಯಗಂಧಿಕ - ಅಶ್ವಗಂಧ, ಧನದ - ಚಿತ್ರಕ, ವರೀ - ಶತಮೂಲಿ, ಮಾಷಕೀ - ಉದ್ದು, ಮೂಲ - ಮೂಲಂಗಿ (ಹಿಪ್ಪಲಿ ಬೇರು), ಶುಕ್ತಿ - ಕಪ್ಪೆಚಿಪ್ಪು, ಪುನರ್ನವ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಶ್ವೇತಸ್ಯ - ಬಿಳಿಯ ಜೀರಿಗೆಯ, ಪುಲಾಸಕ - ಧಾನ್ಯ, ಕ್ಷೀರಿಣ್ಯ - ಆಲದ ರಸ ಇತ್ಯಾದಿ, ದಾಡಿಮದ್ವಯ - ಎರಡು ರೀತಿಯ ದಾಳಿಂಬೆ, ಪಟು - ಉಪ್ಪು, ಮಂದಾರ್ಕ - ಮೃದುವಾದ ಎಕ್ಕ, ಔದುಂಬುರಮ್ - ಅತ್ತಿ ಇವುಗಳನ್ನು, ಆರ್ತ - ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮಜ್ಜನದಿನೇ - ತಲೆಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ದಿನ, ಉದಯ - ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಪೀತ್ವಾ - ಕುಡಿದರೆ, ವಂಧ್ಯಾಸ್ತಿ - ಬಂಜೆತನ ಇರುವವರು, ಸುತಾನ್ - ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಪ್ರಸೂತೇ - ಹಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆ -

61. ನವನೀತದುಗ್ಧಸರ್ಪಿರ್ಜಾಂಗಲ-
ಪಿಶಿತರಸಜೀವನೀಯ್ಯಾನಿ |

ಅನ್ಯಾನಿ ಚ ಮಧುರಾಣಿ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ

ಸುಖಂ ಚ ದಿಶಂತಿ ಗರ್ಭಿಣ್ಯಾಃ ||

ನವನೀತ - ಬೆಣ್ಣೆ, ದುಗ್ಧ - ಹಾಲು, ಸರ್ಪಿಃ - ತುಪ್ಪ, ಜಾಂಗಲಪಿಶಿತಸ್ಯ - ಕಾಡುಮೃಗಗಳ ಮಾಂಸದ ರಸ, ಜೀವನೀಯ್ಯಾನಿ - ನೀರು, ಸಿಹಿಹಾಲೆ ಮುಂತಾದ ಜೀವನೀಯಗಣದ್ರವ್ಯ, ಅನ್ಯಾನಿ - ಬೇರೆ, ಮಧುರಾಣಿ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ - ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಗರ್ಭಿಣ್ಯಾಃ - ಗರ್ಭಿಣಿಗೆ, ಸುಖಮ್ - ಸುಖವನ್ನು, ದಿಶಂತಿ - ಕೊಡುತ್ತವೆ.

ಸುಖಪ್ರಸವಕ್ಕಾಗಿ -

62. ಯೋನೌ ಲೇಪನಧೂಪನಂ ಗದಫಣಿತ್ವಗ್ಲಾಂಗಲೀಸರ್ಷಪೈಃ
ವೇಣ್ಯಾಸ್ಪರ್ಶನಮಾಶುತಾಲುಗಳಯೋರ್ಮೂರ್ಧ್ನ್ಯಾಹಿತಂ ಸ್ನುಕ್ಪಯಃ |
ತಾಳೀಸಾಗರುಕಲ್ಕಪಾನಮಥವಾ ಮುಂಡೇನ ಹಾಲಾಗುವಾ
ಪಾಣ್ಯಂಘ್ರ್ಯೋರ್ಥ ಸುವರ್ಚಲಾಂ ಪರಿಣತಾಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಸೂತೇ
ಸುಖಮ್ ||

ಯೋನೌ - ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ, ಫಣಿತ್ವಕ್ - ಹಾವಿನಪೊರೆ, ಲಾಂಗಲೀ - ನೀರುಹಿಪ್ಪಲಿ, ಸರ್ಷಪೈಃ - ಸಾಸಿವೆಗಳಿಂದ, ಲೇಪನಧೂಪನಮ್ - ಲೇಪನ ಹಾಗೂ ಧೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಆಶು - ಬೇಗನೆ (ಶೀಘ್ರವಾಗಿ), ವೇಣ್ಯಾ ಸ್ಪರ್ಶನಮ್ - ಕೂದಲನ್ನು (ಜಡೆಯಿಂದ) ಸ್ಪರ್ಶಿಸಬೇಕು. ತಾಲುಗಳಯೋರ್ಮೂರ್ಧ್ನಿ - ಅಂಗಳು, ಕುತ್ತಿಗೆ, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ, ಸ್ನುಕ್‌ಪಯಃ - ಮುಂಡಗಳ್ಳಿಯ ಹಾಲನ್ನು, ಆಹಿತಮ್ - ಹಾಕುವುದು. ತಾಳಿಸ - ತಾಲೀಸಪತ್ರೆ, ಅಗರು - ಅಗರು, ಕಲ್ಕ -

ಕಲ್ಕವನ್ನು (ಅರೆದು ಮಾಡಿದ್ದು), ಪಾನಮ್ - ಕುಡಿಸುವುದು, ಅಥವಾ - ಅಥವಾ, ಮಂಡೇನ - ಗಂಜಿಯೊಡನೆ, ಹಾಲಾಭುವಾ - ಮದ್ಯದೊಡನೆ (ಕಲ್ಕವನ್ನು), ಪಾನಮ್ - ಕುಡಿಸುವುದು. ಪಾಣ್ಯಂಘ್ರ್ಯೋಽಥ - ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನು ಕಾಲಿನ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು, ಪರಿಣತಾಂ ಸುವರ್ಚಲಾ - ಪಕ್ವವಾದ ಅಗಸೆಸೊಪ್ಪಿನಿಂದ ಶಾಖ ಬರುವಂತೆ ಉಜ್ಜುವುದನ್ನು, ಕುರ್ಯಾತ್ - ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ, ಪ್ರಸೂತೇ ಸುಖಮ್ - ಸುಖವಾಗಿ ಹೆರಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಾಲರೋಗಕ್ಕೆ -

63. ಶಮನಾನಿ ಯಾನಿ ಯೋಷಾ ಭೇಷಜಜಾತಾನಿ ತಾನಿ ತೀಕ್ಷ್ಣಾನಿ |
ತೇಷು ಗದೇಷು ಶಿಶೂನಾಮುಪಯುಂಜ್ಯಾನ್ ಮಾತ್ರಯಾ ಕನೀಯ್ಯಸ್ಯಾ ||

ಯೋಷಾ ಭೇಷಜಶಮನಾನಿ - ಸ್ತ್ರೀಯರ ರೋಗಗಳ ಉಪಶಮನಕ್ಕಾಗಿ, ಯಾನಿ ತೀಕ್ಷ್ಣಾನಿ - ಯಾವ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೇವೋ, ತೇಷು - ಆ ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ, ಶಿಶೂನಾಂಗದೇಷು - ಮಕ್ಕಳ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ, ಕನೀಯಸ್ಯ ಮಾತ್ರಾಯ - ಅಲ್ಪಪ್ರಮಾಣದಿಂದ, ಉಪಯುಂಜ್ಯಾನ್ - ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಬಾಲಗ್ರಹಕ್ಕೆ -

64. ಸರ್ಪತ್ವಗ್ ಘೃತಕುಷ್ಠಸರ್ಷಪವಚಾ ಗೋಶೃಂಗಪಾಠಾತ್ರಿವೃತ್
ಕಾರ್ಪಾಸಾಸ್ಥಿಸುರದ್ರುಭೂರ್ಜರಜನೀ ನಿಂಬಚ್ಛದೈರ್ಧೂಪನಮ್ |
ಸ್ನಾನಂ ಜಂಬುಕಪಿತ್ಥಕಿಂಶುಕಬಲಾಕ್ಷೀರದ್ರುಶುದ್ಧಾಂಬುನಾ
ತತ್ತನ್ನಾಮ್ನಸಬಲಿಶ್ಚ ಸತ್ಕ್ರಮಕೃತೋ ಬಾಲಗ್ರಹಾನ್ ನಾಶಯೇತ್ ||

ಸರ್ಪತ್ವಕ್ - ಹಾವಿನಪೊರೆ, ಘೃತ - ತುಪ್ಪ, ಕುಷ್ಠ - ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಸರ್ಷಪ - ಸಾಸಿವೆ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ಗೋಶೃಂಗ - ಹಸುವಿನ ಕೊಂಬು, ಪಾಠಾ - ಅಗರುಶುಂಠಿ, ತ್ರಿವೃತ್ - ತಿಗಡೆ, ಕಾರ್ಪಾಸಾಸ್ಥಿ - ಹತ್ತಿಯ ಬೀಜ, ಸುರದ್ರು - ಪಾರಿಜಾತ, ಭೂರ್ಜರಜನೀ - ಭೂರ್ಜಪತ್ರೆ, ನಿಂಬಚ್ಛದ - ಬೇವಿನ ಎಲೆ - ಇವುಗಳಿಂದ, ಧೂಪನಮ್ - ಕೊಡುವ ಹೊಗೆ (ಧೂಪ), ಜಂಬೂ - ನೇರಳೆ, ಕಪಿತ್ಥ - ಬೇಲ, ಕಿಂಶುಕ - ಮುತ್ತುಗ, ಬಲಾ - ಅರಿಸಿನ, ಕ್ಷೀರದ್ರು - ಆಲ ಇವುಗಳ, ಶುದ್ಧಾಂಬುನಾ - ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರಿನಿಂದ, ಸ್ನಾನಮ್ - ಸ್ನಾನ, ಸತ್ಕ್ರಮಕೃತೋ - ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡಿದ, ತತ್ತನ್ಮಾಸಬಲಿಶ್ಚ - ಆಯಾಯಾ ತಿಂಗಳ ಭೂತಬಲಿ - ಇವುಗಳು, ಬಾಲಗ್ರಹಾನ್ - ಬಾಲಗ್ರಹರೋಗಗಳನ್ನು, ನಾಶಯೇತ್ - ನಾಶಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಭೂತಗ್ರಹಕ್ಕೆ -

65. ಧೂಪೋ ಹಿಂಗುರಸೋನಕೇಶಬೃಹತೀನಿಂಬಚ್ಛದಾಜ್ಯಕ್ಷಪಾ
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥದ್ವಿಪದಂತಗುಗ್ಗುಲುವಚಾನಿರ್ಮಾಲ್ಯಬರ್ಹಿಚ್ಛದೈಃ |
ಪಾನಂ ಭೂಮಿಕದಂಬ ಹಂಸಪದಿಕಾಭೂತಾಂಕುಶತ್ವಗ್ರುಜಾ-
ಸ್ತತ್ತದ್ವಾಂಚಿತವಸ್ತುಭಿಶ್ಚ ಬಲಯೋಭೂತಂನಯೇಯುಶ್ಶಮಮ್ ||

ಹಿಂಗು - ಇಂಗು, ರಸೋನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಕೇಶ - ಲಾವಂಚ, ಬೃಹತೀ - ಹೆಗ್ಗುಳ್ಳ, ನಿಂಬಚ್ಛದ - ಬೇವಿನ ಎಲೆ, ಆಜ್ಯ - ತುಪ್ಪ, ಕ್ಷಪಾ - ಅರಿಸಿನ, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ - ಬಿಳಿಸಾಸಿವೆ, ದ್ವಿಪದಂತ - ಆನೆದಂತ, ಗುಗ್ಗುಲು - ಗುಗ್ಗುಳ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ - ದೇವತಾ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ, ಬರ್ಹಿಚ್ಛದೈಃ - ನವಿಲುಗರಿಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ, ಕ್ಷಪಾ - ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಧೂಪಃ - ಹೊಗೆ ಹಾಕುವುದು. ಭೂಮಿಕದಂಬ - ಕದಂಬ

(ಶ್ರಾವಣಿ), ಹಂಸಪದಿಕಾ - ಹಂಸಪಾದೀ ಲತೆ ಇವುಗಳ, ತ್ವಕ್ - ತೊಗಟೆಯ ಕಷಾಯವನ್ನು, ಪಾನವ್ - ಕುಡಿಯುವಿಕೆ, ಭೂತಾಂಕುಶ - ಭೂತಗಳಿಗೆ ಅಂಕುಶವಾಗುತ್ತದೆ. ರುಜಾಃ - ಈ ಪಂಚಭೂತಸಂಬಂಧವಾದ ರೋಗಗಳು, ತತ್ತದ್ವಾಂಛಿತವಸ್ತುಭಿಶ್ಚ - ಆಯಾಯಾ ಭೂತಗಳ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ಬಲಯೋಭೂತಮ್ - ಉಪಹಾರ ನೀಡುವುದರಿಂದ ಭೂತಗ್ರಹವು, ಶಮಂ ನಯೇಯುಃ - ಶಮನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಉನ್ಮಾದರೋಗಕ್ಕೆ -

66. ದ್ರಾಕ್ಷಾಂಭೋತರು ಲೋಹಿತಾಂಗಮಧುಕಾಸ್ತನ್ಯೇಕ್ಷುಗೋರೋಚನಂ
ಶಾರ್ದೂಲಾಮಿಷಪುಷ್ಪಚಂದನವರೀ ಬ್ರಾಹ್ಮೀಪಯೋದಾವರಾಃ |
ತೀಕ್ಷ್ಣಂ ನಾವನಮಂಜನಂ ಪ್ರಹರಣಂ ಸಂತ್ರಾಸನಂ ತರ್ಜನಂ
ಕಿಂಚಿತ್‌ಶ್ವಾಸನಹರ್ಷಣಂ ಚ ಶಮಯಂತ್ಯುನ್ಮಾದಮತ್ಯುಲ್ಬಣಮ್ ||

ದ್ರಾಕ್ಷಾ - ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಅಂಭೋತರು - ತಾವರೆಗಿಡ, ಲೋಹಿತಾಂಗ - ಕುಂಕುಮ ಕೇಸರಿ, ಮಧುಕಾ - ಯಷ್ಟಿಮಧುಕಾ, ಸ್ತನ್ಯ - ಮೊಲೆಹಾಲು, ಇಕ್ಷು - ಕಬ್ಬು, ಗೋರೋಚನ - ಗೋರೋಚನ, ಚಂದನ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ವರೀ - ಶತಾವರಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮೀ - ಒಂದಲಗ ಅಥವಾ ಹೊನಗೊನೆ, ಪಯೋದಾ - ಕೊನ್ನಾರಿಗೆಡ್ಡೆ, ವರಾಃ - ತ್ರಿಫಲಾ, ತೀಕ್ಷ್ಣಮ್ - ಯವಕ್ಷಾರ, ನಾವನಮ್ - ಯಾಚಿಸುವುದು, ಅಂಜನಮ್ - ಅಂಜನ ಹಾಕುವುದು, ಪ್ರಹರಣಮ್ - ಹೊಡೆಯುವುದು, ಸಂತ್ರಾಸನಮ್ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೆದರಿಸುವುದು, ತರ್ಜನಮ್ - ಬಯ್ಯುವುದು, ಕಿಂಚಿತ್‌ಶ್ವಾಸನಮ್ - ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಶ್ವಾಸನಿರೋಧ, ಚ - ಮತ್ತು, ಹರ್ಷಣಮ್ - ಸಂತೋಷ

ಗೊಳಿಸುವುದು ಇವೆಲ್ಲವೂ, ಅತ್ಯುಲ್ಬಣಮ್ ಉನ್ಮಾದಮ್ - ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿರುವ ಉನ್ಮಾದವನ್ನು, ಶಮಯಂತಿ - ಶಮನಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಅಪಸ್ಮಾರರೋಗಕ್ಕೆ -

67. ಗೋಜಿಹ್ವಾಶ್ವಸೃಗಾಲನಾಗನಕುಲೀಮಾರ್ಜಾಲಗೋಧಾಭುವಾ
ಪಿತ್ತೇನ ತ್ರಿಫಲಾಕರಂಜಲಶುನವ್ಯೋಷಶ್ಚ ನಶ್ಯಂ ಮುಹುಃ |
ಪಾನಂ ಪಂಚಕಗವ್ಯಶಂಖಕುಸುಮಂ ಬ್ರಾಹ್ಮೀವರೀಶಾರಿಭಾ
ಪುಷ್ಪಾಣಾಂ ಚ ಹರಂತ್ಯಪಸ್ಮೃತಿರುಜಂ ಧೂಪಂ ಚ ಪಕ್ಷಿಚ್ಛದೈಃ ||

ಗೋಜಿಹ್ವಾ - ಗೋಜಿಹ್ವಾ, ಅಶ್ವ - ಕುದುರೆ, ಸೃಗಾಲ - ನರಿ, ನಾಗ - ಆನೆ, ನಕುಲೀ - ಹೆಣ್ಣು ಮುಂಗುಸಿ, ಮಾರ್ಜಾಲ - ಬೆಕ್ಕು, ಗೋಧಾ - ನೀರುಡ (ಉಡ) ಇವುಗಳ, ಪಿತ್ತೇನ ಭುವಾ - ಪಿತ್ತಗಳಿಂದಾದ ಔಷಧ. ತ್ರಿಫಲಾ - ಅಳಲೆ, ತಾರೆ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ಕರಂಜ - ಹೊಂಗೆ, ಲಶುನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಚ - ಮತ್ತು, ವ್ಯೋಷೈಃ - ತ್ರಿಕಟುಕಗಳಿಂದ, ಮುಹುಃ - ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ, ನಶ್ಯಮ್ - ನಶ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು, ಪಂಚಕಗವ್ಯ - ಪಂಚಗವ್ಯ, ಶಂಖಕುಸುಮಮ್ - ಶಂಖಪುಷ್ಪೀ, ಬ್ರಾಹ್ಮೀ - ಒಂದೆಲಗ ಅಥವಾ ಹೊನಗೊನೆ, ವರೀ - ಶತಾವರಿ, ಶಾರಿಭಾ - ಸೊಗದೆ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯಾದಿಗಳನ್ನು, ಪಾನಮ್ - ಕುಡಿಸುವುದು. ಪುಷ್ಪಾಣಾಮ್ - ಹೂವುಗಳಿಂದ, ಚ - ಮತ್ತು, ಪಕ್ಷಚ್ಛದೈಃ - ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗರಿಗಳಿಂದ, ಧೂಪಮ್ - ಹೊಗೆ ಕೊಡಿಸುವುದು ಇವು, ಅಪಸ್ಮೃತಿರುಜಮ್ - ಅಪಸ್ಮಾರ ರೋಗವನ್ನು, ಹರಂತಿ - ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಕಣ್ಣಿನ ರೋಗಕ್ಕೆ -

68. ಸೌವೀರಾಂಜನಶಂಖತುತ್ಥಯುಗಲೀಸಿಂಧೂತ್ಥಪುಷ್ಪಾಂಜನಂ
ಸ್ರೋತೋಂऽಜಸ್ಸ್ಫಟಿಕೇಂದುಚಂದನಕಣಾ ಪಾಠಾಬ್ಧಿಫೇನಕ್ಷಪಾ |
ದಾರ್ವೀಗೈರಿಕಗಂದತಾಳಕಶಿಲಾಸುತಾಹಿಕಾಶೀಸಕಾ
ಜಾತೀಕೋಶರಸಾಂಜನೇ ಚ ಮಧುಕಂ ಪತ್ರಂ ಚ ಚಿಂಚಾಫಲಮ್ ||

ಸೌವೀರಾಂಜನ - ಎಲಚಿಯ ಕಾಡಿಗೆ, ಶಂಖತುತ್ಥಯುಗಲೀ - ಶಂಖತುತ್ಥ, ಮೈಲುತುತ್ಥ, ಸಿಂಧೂತ್ಥ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ಪುಷ್ಪಾಂಜನ - ಹೂವಿನಿಂದಾದ ಕಾಡಿಗೆ, ಸ್ರೋತೋಂऽಜಃ - ಸೌವೀರಾಂಜನ, ಸ್ಫಟಿಕೇಂದು - ಚಂದ್ರಕಾಂತಶಿಲೆ, ಚಂದನ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ಕಣಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಪಾಠಾ - ಅಗಳುಶುಂಠಿ, ಅಬ್ಧಿಫೇನ - ಸಮುದ್ರದ ನೊರೆ, ಕ್ಷಪಾ - ಅರಿಸಿನ, ದಾರ್ವೀ - ಮರದರಿಸಿನ, ಗೈರಿಕ - ಗೈರಿಕಧಾತು, ಗಂಧ - ಕೆಂಪುಗಂಧ, ತಾಳಕ - ತಾಳೆ, ಶಿಲಾ - ಮಣಶಿಲೆ, ಸುತಾಹಿ - ದ್ರುಮತಿ, ಕಾಸೀಸಕ - ಅನ್ನಭೇದಿ, ಜಾತೀ - ಜಾಜಿ, ಕೋಶರಸಾಂಜನೇ ಚ - ಲಾವಂಚ ಮತ್ತು ರಸಾಂಜನ, ಮಧುಕಮ್ - ಯಷ್ಟಿಮಧುಕಾ, ಪತ್ರಂ ಚ ಚಿಂಚಾಫಲಮ್ - ಹುಣಸೆಸೊಪ್ಪು ಮತ್ತು ಹಣ್ಣು,

69. ರತ್ನಾನಾಂ ನವಕಂ ಗವಾದಿದಶನಂ ಶೃಂಗಾಣಿ ತೇಷಾಂ ವಚಾ
ಹೇಮಾದ್ಯಾ ಅಪಿ ಧಾತವೋ ಶ್ರುತಿಮಲೋಬೋಧಿದ್ರುಪತ್ರೋತ್ಪಲಮ್|
ಶ್ವೇತಕ್ಷ್ಮಾಧರಕನ್ಯಹಂಸಪದಿಕ್ಷೀರಿಣ್ಯಪಿದಾಡಿಮಂ ಚ
ಮೂಲಂ ಶುಕ್ತಿಪುನರ್ನವಾದ್ರ್ರಕತಕಂ ಲೋಧ್ರಂ ಸಿತಾ ಕುಂಕುಮಮ್ ||

ರತ್ನಾನಾಂ ನವಕಮ್ - ನವರತ್ನಗಳು (ಮುತ್ತು, ಮಾಣಿಕ್ಯ, ವೈಡೂರ್ಯ, ಗೋಮೇಧಾ, ಹವಳ, ವಜ್ರ, ಪುಷ್ಪರಾಗ, ಮರಕತ, ನೀಲ), ಗವಾದಿದಶನಮ್ - ಹಸು ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ತೇಷಾಮ್ - ಅವುಗಳ, ಶೃಂಗಾಣಿ - ಕೊಂಬುಗಳು, ವಚಾ - ಬಜೆ, ಹೇಮಾದ್ಯಾ ಅಪಿ ಧಾತವೋ ಶ್ರುತಿಮಲಿ - ಶೋಧಿಸಿದ ಚಿನ್ನ ಮೊದಲಾದ ಧಾತುಗಳು, ಬೋಧಿದ್ರುಪತ್ರ - ಬೋಧಿವೃಕ್ಷದ ಎಲೆ, ಉತ್ಪಲಮ್ - ಕನ್ನೈದಿಲೆ ಹೂವು, ಶ್ವೇತ - ಬಿಳಿಜೀರಿಗೆ, ಕ್ಷ್ಮಾಧರಕನ್ಯ - ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ, ಹಂಸಪದಿಕಾ - ಹಂಸಪಾದಿಲತೆ, ಕ್ಷೀರಿಣ್ಯಪಿ - ಹಾಲುಸುರಿಸುವ ಆಲ ಇತ್ಯಾದಿ, ದಾಡಿಮ - ದಾಳಿಂಬೆ, ಮೂಲಮ್ - ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಶುಕ್ತಿ - ಕಪ್ಪೆಚಿಪ್ಪು, ಪುನರ್ನವಾ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಕತಕ - ಚಿಲ್ಲ, ಲೋಡ್ರ - ಲೋಧ್ರ, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ, ಕುಂಕುಮ - ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿ,

70. ಧಾತ್ರೀಪೀತಕರೋಹಿಣೀಗದಬಲಾಕಾಸ್ಯಂ ಕರಂಜಂ ಫಲಂ
ಜೀವಂತೀ ಶಫರೀಕ್ಷಣಾ ಲವಣಿಕಾ ಮೇಘಾರವಂ ಗೃಂಜನಮ್ ।
ಅಕ್ಷಾರಣ್ಯಕುಳುತ್ಥವಾಜಿಪೃಥುಕಾಮೂಲಂ ವರಾಟಸ್ತಿಲಾ
ಪುಷ್ಪಂ ತೀಕ್ಷ್ಣಶಿರಃಪಲಾಶವಿಜಯಾ ವಿಶ್ವೌಷಧಂ ಟಂಕಣಮ್ ॥

ಧಾತ್ರೀ - ನೆಲ್ಲಿ, ಪೀತಕ - ನಂದಿವೃಕ್ಷ, ರೋಹಿಣೀ - ಬಿಳಿಕಗ್ಗಲಿ, ಗದ - ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಬಲಾ - ಅರಿಸಿನ, ಕಾಸ್ಯ - ವಾಸಾ, ಕರಂಜಫಲ - ಹೊಂಗೆಹಣ್ಣು, ಜೀವಂತೀ - ಸಿಹಿಹಾಲೆ, ಲವಣಿಕಾ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ಗುಂಜನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಅಕ್ಷಾರಣ್ಯ - ಕಾಡುತಾರೆ, ಕುಳುತ್ಥ - ಹುರಳಿ, ವಾಜೀ - ಅಶ್ವಗಂಧ, ಪೃಥುಕಾಮೂಲ - ಎಳೆಯ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವರಾಟ - ತಾವರೆಕಾಯಿ, ತಿಲ - ಎಳ್ಳು, ಪುಷ್ಪ - ಹೂವು,

ತೀಕ್ಷ್ಣಶಿರಃ - ಯವಕ್ಷಾರ, ಪಲಾಶ - ಮುತ್ತುಗ, ವಿಜಯಾ - ಮಂಜಿಷ್ಠೆ (ಬಜೆ ಅಥವಾ ಹಳದಿಮಲ್ಲಿಗೆ), ವಿಶ್ವೌಷಧ - ಶುಂಠಿ, ಟಂಕಣ - ಬಿಲಗಾರದ ಹರಳು,

71. ನಂದ್ಯಾವರ್ತಕತಾಲವೃಂತಲಿಕುಚವೃಕ್ಷಾಮ್ಲಪುಷ್ಪೋದ್ಭವಂ
ನಾರೀಕ್ಷೀರತಟಾಕಶುಕ್ತಿಸಲಿಲಂ ಬ್ರಹ್ಮದ್ರುದುಗ್ಧಾನ್ಯಪಿ |
ಕ್ಷೌದ್ರಾಜ್ಯಂ ನವನೀತಮಪ್ಯಪಹರಂತ್ಯಕ್ಷ್ಣೋರಶೇಷಾನ್ ಗದಾನ್
ಗಂಡೂಷಾಂಜನತೃಪ್ತಿನಸ್ಯಪುಟಪಾಕಾಶ್ಚ್ಯೋತನಾಲೇಪನೈಃ ||

ನಂದ್ಯಾವರ್ತಕ - ನಂದಿಬಟ್ಟಲು ಹೂವು, ತಾಲವೃಂತ - ತಾಳೆಹಣ್ಣು, ಲಿಕುಚ - ಗಜನಿಂಬೆ, ವೃಕ್ಷಾಮ್ಲಪುಷ್ಪೋದ್ಭವ - ಹುಣಸೆಮರದ ಹೂವಿನ ಚಿಗುರು ಮತ್ತು ರಸ, ನಾರೀಕ್ಷೀರ - ಮೊಲೆಹಾಲು, ತಟಾಕಶುಕ್ತಿಸಲಿಲ - ತಾವರೆಗಳುಳ್ಳ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಂಖ ಮತ್ತು ನೀರು, ಬ್ರಹ್ಮದ್ರುದುಗ್ಧಾನ್ಯಪಿ - ಅತ್ತಿಮರದ ಹಾಲು, ಕ್ಷೌದ್ರಾಜ್ಯ - ಜೇನುತುಪ್ಪ ಮತ್ತು ಆಕಳತುಪ್ಪ, ನವನೀತ - ಬೆಣ್ಣೆ ಇವು ಅಕ್ಷ್ಣೋರಶೇಷಾಂಗದಾನ್ - ಕಣ್ಣು ಮತ್ತು ಶೇಷ ಅಂಗದ (ಶಿರಸ್ಸಿನ ಬೇರೆ ಅಂಗದ) ವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು, ಹರಂತಿ - ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಗಂಡೂಷ - ನೀರಿನಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸುವುದು, ನಶ್ಯ - ಮೂಗಿಗೆ ನಶ್ಯ ಮಾಡಿಸುವುದು, ಪುಟಪಾಕ - ಪುಟಪಾಕ, ಶ್ಚ್ಯೋತನ - ಸುರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ, ಆಲೇಪನೈಃ - ಲೇಪನ ಇವುಗಳು, ಅಕ್ಷ್ಣೋಃ - ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳ, ಗದಾನ್ - ರೋಗಗಳನ್ನು, ಅಪಹರಂತಿ - ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಕರ್ಣರೋಗಕ್ಕೆ -

72. ಪತ್ರಾಣಶಿಗ್ರುತುಲಸೀರವಿಸಿಂಧುವಾರ
ಪತ್ರಸ್ನುಹೀರಜನಿಬರ್ಬರಮೂಲಕಾನಾಮ್ |

ಮೂರ್ವೀವರಾಳಲಿಕುಚಾಂಬುವಚಾಶತಾಹ್ವಾಂ

ಸಿಂಧೂತ್ಥಗುಗ್ಗುಲಪಲಾಂಡುಸುಧಾರಸೋನಾಃ ||

ಶಿಗ್ರು - ನುಗ್ಗೆ, ತುಲಸೀ - ತುಲಸೀ, ರವಿ - ಎಕ್ಕ, ಸಿಂಧುವಾರ - ಲಕ್ಕಿಗಿಡ ಇವುಗಳ, ಪತ್ರಾಣಿ - ಎಲೆಗಳು, ಸ್ನುಹೀ - ಮುಂಡಗಳ್ಳಿ, ರಜನಿ - ನೀಲಿಗಿಡ, ಬರ್ಬರ - ನಾರಂಬೇಳೆ, ಮೂಲಕಾನಾಮ್ - ಮೂಲಂಗಿಗಿಡಗಳ, ಪತ್ರಮ್ - ಎಲೆ (ಸೊಪ್ಪುಗಳು), ಮೂರ್ವೀ - ಕೊರಟಿಗೆಬಳ್ಳಿ, ವರಾಳಲಿಕುಚಾಂಬು - ಗಜನಿಂಬೆಯ ರಸ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ಶತಾಹ್ವಾ - ಶತಾವರಿ, ಸಿಂಧೂತ್ಥ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ಗುಗ್ಗುಲು - ಗುಗ್ಗುಳ, ಪಲಾಂಡು - ಈರುಳ್ಳಿ, ಸುಧಾ - ಅಳಲೆ ಅಥವಾ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ರಸೋನಾಃ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ ಇವುಗಳು,

73. ಕಾರ್ಪಾಸಬಾಲಫಲಸರ್ಷಪತೈಲತೈಲ-

ಮಾವರ್ತಿನೀಫಲಿಸುರಾಹ್ವನಿಶಾರ್ದ್ರಕಾನಿ |

ವ್ಯೋಷಾಜಮೂತ್ರನೃಪವೃಕ್ಷಫಲಾತ್ರಿಶೂಲ್ಯಃ

ಕರ್ಣ್ಣಾರ್ತೀಃ ಹಂತ್ಯಪಿ ಚಾಮರತಾಲನಾಲಾಃ ||

ಕಾರ್ಪಾಸಬಾಲಫಲ - ಹತ್ತಿಯ ಎಳೆಕಾಯಿ, ಸರ್ಷಪತೈಲ - ಸಾಸಿವೆ ಎಣ್ಣೆ, ತೈಲಮ್ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಆವರ್ತಿನೀಫಲಿ - ಬಲಮರಿಗಿಡದ ಹಣ್ಣು, ಸುರಾಹ್ವ - ದೇವದಾರು, ನಿಶಾ - ಅರಿಶಿನ, ಆರ್ದ್ರಕಾನಿ - ಹಸಿಶುಂಠಿ, ವ್ಯೋಷ - ತ್ರಿಕಟುಕ, ಅಜಮೂತ್ರ - ಮೇಕೆಯ ಮೂತ್ರ, ನೃಪವೃಕ್ಷಫಲ - ಕಕ್ಕೆಗಿಡದ ಹಣ್ಣು, ಚಾಮರ - ಜಂಬೂಗರಿಕೆ ಹುಲ್ಲಿನ ನಾಳ, ತಾಳನಾಲ - ತಾಳೆಮರದ ದಂಟು ಇವುಗಳು, ತ್ರಿಶೂಲ್ಯಃ - ಮೂರುವಿಧವಾದ, ಕರ್ಣಾರ್ತೀಃ - ಕಿವಿಯ ರೋಗಗಳನ್ನು, ಹಂತಿ - ನಾಶಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಮತಾಂತರ ಕರ್ಣರೋಗಕ್ಕೆ -

74. ಪತಂಗಾಸನಲೋಧ್ರಸೈಂಧವಕಣಾಗೋಮೂತ್ರಪಥ್ಯಾತ್ರುಟೀ
ದಾರ್ವೀಗ್ರಂಧಿಕದಾರುತೀಕ್ಷ್ಣಚವಿಕಾ ತೇಜೋವತೀ ವತ್ಸಕಮ್ |
ತಾಳೀಸಾಗ್ನಿನಿಶಾಂತಧೂಮಕಯವಕ್ಷಾರಶ್ಚ ವಿಶ್ವೌಷಧಂ
ಘ್ರೀಬೇರಾಮಯಮಾಕ್ಷಿಕೇನ ಸಹಿತಂ ನಿಘ್ನಂತಿ ಕರ್ಣಾಮಯಾನ್ ||

ಪತ್ತಂಗ - ಪಾದರಸ, ಅಸನ - ಹೊನ್ನೆ, ಲೋಧ್ರ - ಲೋಧ್ರ, ಸೈಂಧವ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ಕಣಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗೋಮೂತ್ರ - ಗೋಮೂತ್ರ, ಪಂಥ್ಯಾ - ಅಳಲೆ, ತ್ರುಟೀ - ಸಣ್ಣ ಏಲಕ್ಕಿ, ದಾರ್ವೀ - ಮರದರಿಸಿನ, ಗ್ರಂಥಿಕ - ಬಿಸಗ್ರಂಥಿ, ದಾರು - ದೇವದಾರು ತೀಕ್ಷ್ಣ - ಯವಕ್ಷಾರ, ಛವಿಕಾ - ಚವ್ಯ, ತೇಜೋವತೀ - ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಿ, ವತ್ಸಕ - ಗಂಧಕಾಮ್ಲಲವಣ, ತಾಲೀಸ - ತಾಲಿಸಪತ್ರೆ, ಅಗ್ನಿ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ನಿಶಾಂತಧೂಮಕ - ಇಲ್ಲಣ, ಯವಕ್ಷಾರ - ಯವಕ್ಷಾರ, ವಿಶ್ವೌಷಧ - ಶುಂಠಿ, ಮಾಕ್ಷಿಕ - ಜೇನುತುಪ್ಪ ಇವುಗಳು, ಕರ್ಣಾಮಯಾನ್ - ಕಿವಿಯ ರೋಗಗಳನ್ನು, ನಿಘ್ನಂತಿ - ನಾಶಮಾಡುತ್ತವೆ.

ನಾಸರೋಗಕ್ಕೆ -

75. ತಾಳೀಸೋಷಣವಹ್ನಿ ನಾಗರಕಣಾಮಂಡೂಕಪರ್ಣಾನಿಶಾ
ನಿಗುಂಡೀತುಲಸೀಕುಳುತ್ಥಚವಿಕಾಪಾಮಾರ್ಗತಕ್ಕಾರಿಭಿಃ |
ಭೃಂಗಾಂಗಸ್ತ್ಯ ಸುರಾಹ್ವಮೂಲಕಪುರಾಜಾಜೀದ್ವಯಗ್ರಂಥಿಕಂ
ಶ್ರೇಷ್ಠಾವೇಲ್ಲಕರಂಜಬೀಜಲಶುನ್ಯೈರ್ನಶ್ಯಂತಿ ನಾಸಾಮಯಾನ್ ||

ತಾಳೀಸ - ತಾಲಿಸಪತ್ರೆ, ಓಷಣವಹ್ನಿ - ಕಟುರಸದ ಹೊಗೆ, ನಾಗರ - ಕೊಸ್ನಾರಿ ಅಥವಾ ಶುಂಠಿ, ಕಣಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮಂಡೂಕ - ಹೆಮ್ಮರ, ಪರ್ಣಾ - ಒಂದೆಲಗ ಅಥವಾ ಹೊನಗೊನೆ ಸೊಪ್ಪು, ನಿಶಾ - ಅರಿಸಿನ, ನಿರ್ಗುಂಡೀ - ಲಕ್ಕಿ, ತುಲಸೀ - ತುಲಸೀ, ಕುಳುತ್ಥ - ಹುರಳಿ, ಚವಿಕಾ - ಚವ್ಯ, ಅಪಾಮಾರ್ಗ - ಉತ್ತರಣೆ, ತಕ್ಕಾರಿಭಿಃ - ತಕ್ಕೋಲ, ಭೃಂಗಾಂಗಸ್ಯ - ಗರುಗದ ಸೊಪ್ಪು, ಸುರಾಹ್ವ - ದೇವದಾರು, ಮೂಲಕ - ಮೂಲಂಗಿ, ಪುರ - ಗುಗ್ಗುಳ, ಅಜಾಜೀದ್ವಯ - ಜೀರಿಗೆ, ಕರಿಜೀರಿಗೆ, ಗ್ರಂಥಿಕ - ಮಾಚೀಪತ್ರೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠಾ - ನೆಲದಾವರೆ, ವೇಲ್ಲ - ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಕರಂಜಬೀಜ - ಹೊಂಗೆಬೀಜ, ಲಶುನೈಃ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ ಇವುಗಳಿಂದ ನಾಸಾಮಯಾ - ಮೂಗಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ರೋಗಗಳು, ನಶ್ಯಂತಿ - ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ತುಟಿಯ ರೋಗಕ್ಕೆ -

76. ಸರ್ಜರಸತೈಲತೈಲಂ ತ್ರಿಫಲಾಕ್ಷೌದ್ರಾಕ್ಷಪಾಮಧೂಚ್ಛಿಷ್ಟಮ್ |
ನಿಂಬಾರ್ಝುಟಾಸುರದ್ರುಮನಿರ್ಗುಂಡೀಮಧುಕಮೋಷ್ಠರೋಗಘ್ನಮ್ ||

ಸರ್ಜರಸ - ಮತ್ತಿಮರದ ಹಾಲು ಮತ್ತು, ತೈಲ - ಎಣ್ಣೆ, ತೈಲ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ತ್ರಿಫಲ - ಅಳಲೆಕಾಯಿ, ತಾರೆಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ಕ್ಷೌದ್ರ - ಸಂಪಿಗೆ, ಕ್ಷಪಾ - ಅರಿಸಿನ, ಮಧೂಚ್ಛಿಷ್ಟ - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ನಿಂಬ - ಬೇವು, ಝುಟಾ - ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ಸುರದ್ರುಮ - ದೇವದಾರು, ನಿರ್ಗುಂಡಿ - ಲಕ್ಕಿ, ಮಧುಕ - ಯಷ್ಟಿಮಧುಕಾ ಇವುಗಳು, ಓಷ್ಠರೋಗಘ್ನವ್ - ತುಟಿಯ ರೋಗಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವಂತಹವುಗಳು.

ಗಂಡಮಾಲಾರೋಗಕ್ಕೆ -

77. ಗಂಡಾಲಜ್ಯಾಮಪಕ್ವಾಂ ಶೋಭವಟುಪಚರ್ಯಂತಾಂಚಾವಿದುಗ್ಧೈಶ್ಚ |
ಉಪನಾಹೈಃ ವಿಪಾಚ್ಯಾಶ್ಚಣಕ್ಯೈಃ ಪ್ರತ್ಸಾಧಯೆದ್‌ವ್ರಣನಾತ್ ||

ಗಂಡಾಲಜ್ಯಾಮ್ - ಗಂಡಮಾಲ, ಅಲರ್ಜಿಗಳಿಗೆ, ಅಪಕ್ವಾಮ್ - ಅರ್ಧ ಬೆಂದಿರುವ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು, ಶೋಭವತ್ - ಅರಿಸಿನ ಅಥವಾ ಗೋರೋಚನದಂತೆ, ಚ - ಮತ್ತು, ಅವಿದುಗ್ಧೈಃ - ಆಡಿನ ಹಾಲುಗಳಿಂದ, ಉಪಚರ್ಯಂತಾಮ್ - ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಪಾಚ್ಯಾಶ್ಚಣಕ್ಯೈಃ - ಕಾಯಿಸಿದ ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟುಗಳಿಂದ, ಉಪನಾಹೈಃ - ಪೋಟ್ಲಿಸ್ ಕಟ್ಟುವುದನ್ನು, ವ್ರಣನಾತ್ - ವ್ರಣದಂತೆ, ಪ್ರಸಾಧಯೇತ್ - ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ದಂತರೋಗಕ್ಕೆ -

78. ರಾಸ್ನಾಪುಂಖಿತಿಲಾರಿಮೇದಕಕುಭತ್ವಗ್ಭಾನುಕೇರೀಪಯೋ
ವರ್ಷಾಭೂತಾಲಪೋಟಹಿಂಗುವಕುಳಂ ಬೀಜಂ ಹರಿನ್ಮಂಜರೀ |
ಸಿಂಧೂತ್ಥಾತಸೀವಿಶ್ವಪತ್ರಖದಿರಂ ತೈಲಂ ಚ ಕರ್ಪೂರಜಂ
ತೈಲಂ ದೀಪ್ಯಕಮುದ್ಧರಂತಿ ರದಜಾನ್ ತನ್ಮೂಲಜಾಂಶ್ಚಾಮಯಾನ್ ||

ರಾಸ್ನಾ - ರಾಸ್ನೆ, ಪುಂಖಿ - ಹರಿದ್ರಾ, ತಿಲ - ಎಳ್ಳು, ಅರಿಮೇದ - ದುರ್ವಾಸನೆಯ ಕಗ್ಗಲಿ, ಕಕುಭ - ಕೆಂಪು ಮತ್ತಿಮರದ, ತ್ವಕ್ - ಚಕ್ಕೆ, ಭಾನು - ಎಕ್ಕ, ಕೇರೀಪಯಃ - ಎಳನೀರು, ವರ್ಷಾಭೂ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ತಾಲ - ತಾಳೆ ಇವುಗಳನ್ನು, ಪೋಟ - ಬೆರೆಸಿ ಮಾಡಿದ ಕಷಾಯ, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ವಕುಳಬೀಜ

- ವಕುಳವೃಕ್ಷದ ಬೀಜ, ಹರಿನ್‌ಮಂಜರೀ - ತುಪ್ಪಕೀರೆ (ಕುಪ್ಪಿಹೀರೆ), ಸಿಂಧೂತ್ಥ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ಅತಸೀ - ಅಗಸೆನಾರು, ವಿಶ್ವ - ಶುಂಠಿ, ಖದಿರ - ಕಗ್ಗಲಿಮರದ, ಪತ್ರ - ಎಲೆ, ಚ - ಮತ್ತು, ತೈಲ - ಎಣ್ಣೆ, ದೀಪ್ಯಕ - ಬಿಸಿಯಾದ, ಕರ್ಪೂರರಜಂ ತೈಲಮ್ - ಕರ್ಪೂರತೈಲ ಇವುಗಳು, ರದಜಾನ್ - ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ, ಆಮಯಾನ್ - ರೋಗಗಳನ್ನು, ತನ್ಮೂಲಜಾಂಶ್ಚ - ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಇತರ ರೋಗಗಳನ್ನು, ಉದ್ಧರಂತಿ - ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತದೆ.

ತಾಲು (ಅಂಗುಳ) ರೋಗಕ್ಕೆ -

79. ದಾರ್ವೀವ್ಯೋಷತಿಲಾ ಚ ನಿಂಬತುಲಸೀಸಿಂಧೂತ್ಥಪಥ್ಯಾನಿಶಾ
ನಿರ್ಗುಂಡೀಖದಿರಾರಿಮೇದಯುಗಳೀ ಕ್ಷೀರದ್ರುಮತ್ವಗ್ಗದಾ |
ವಾಶಾ ಪಿಪ್ಪಲಿಕಾಮಮಾಕ್ಷಿಕಘೃತಕ್ಷೀರೋಪಕುಂಚೀಬಲಾ
ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಪಟೋಲಿಕಾಶ್ಚ ರಸನಾತಾಲ್ವಾಮಯಚ್ಛದನಾಃ ||

ದಾರ್ವೀ - ಮರದರಿಶಿನ, ವ್ಯೋಷ - ತ್ರಿಕಟು (ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ), ಚ - ಮತ್ತು, ತಿಲಾ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ನಿಂಬ - ಬೇವು, ತುಲಸೀ - ತುಲಸಿ, ಸಿಂಧೂತ್ಥ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ಪಥ್ಯಾ - ಅಳಲೆ, ನಿಶಾ - ಅರಿಸಿನ, ನಿರ್ಗುಂಡೀ - ಲಕ್ಕಿ, ಖದಿರ - ಕಗ್ಗಲಿ, ಅರಿಮೇದಯುಗಳೀ - ದುರ್ವಾಸನೆಯ ಕಗ್ಗಲಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಗ್ಗಲಿ, ಕ್ಷೀರದ್ರುಮತ್ವಕ್ - ಹಾಲು ಸುರಿಸುವ ಆಲ, ಅರಳಿ, ಬೇವು, ಮತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಮರಗಳ ತೊಗಟೆ, ವಾಶಾ - ಆಡುಸೋಗೆ, ಆಮಪಿಪ್ಪಲಿಕ - ಎಳೆಯ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮಾಕ್ಷಿಕಘೃತ - ಜೇನುತುಪ್ಪ ಮತ್ತು ಆಕಳ ತುಪ್ಪ, ಕ್ಷೀರ - ಹಾಲು, ಉಪಕುಂಚೀ - ಕರಿಜೀರಿಗೆ ಅಥವಾ ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಬಲಾ - ಕಲ್ಲಂಗಡಲೆ, ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತ -

ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಿ, ಪಟೋಲಿಕಾ - ಕಹಿಪಡವಲ ಇವುಗಳು, ರಸನಾತಾಲ್ವಾಮಯ-ಚ್ಛದನಾ - ನಾಲಿಗೆ ಮತ್ತು ತಾಲುರೋಗಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚುವಂತಹವು ಅಂದರೆ ರೋಗಗಳನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಮುಖರೋಗಕ್ಕೆ -

80. ಜಾತೀಪತ್ರವರಾಟಿಮೇದಮದುಕಂ ಕ್ಷೀರದ್ರುನಿಂಬಾಮಯಾ
ದಾರ್ವೀವ್ಯೋಷವರಾಟಜೀರಕಚತುರ್ಜಾತಾಬ್ಧತಕ್ಕೋಲಕಾಃ |
ಜಂಬೂಖಾದಿರಸಾಲಪಾರ್ಥತುಲಸೀ ಗೋಮೂತ್ರಜಾತೀಫಲಂ
ಕ್ಷೌದ್ರಕ್ಷೀರಶಶಾಂಕರಾಜತರವಾಸರ್ವಾಸ್ಯರೋಗಾಪಹಾಃ ||

ಜಾತೀಪತ್ರ - ಜಾಯಿಕಾಯಿಪತ್ರೆ, ವರಾ - ಅರಿಸಿನ, ಅರಿಮೇದ - ಕಗ್ಗಲಿ, ಮಧುಕಮ್ - ಅತಿಮಧುರಾ, ಕ್ಷೀರದ್ರು - ಆಲ, ನಿಂಬ - ಬೇವು, ದಾರ್ವೀ - ಮರದರಿಸಿನ, ವ್ಯೋಷ - ತ್ರಿಕಟುಕಾ, ವರಾಟ - ತಾವರೆಕಾಯಿ, ಜೀರಕ - ಜೀರಿಗೆ, ಚತುರ್ಜಾತ - ಲವಂಗ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಜಾಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ನಾಗಕೇಸರ, ಅಬ್ಧ - ಉಪ್ಪು, ತಕ್ಕೋಲಕಾಃ - ತಕ್ಕೋಲವೃಕ್ಷದ ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯ, ಜಂಬೂ - ನೇರಳೆ, ಖಾದಿರ - ಕಗ್ಗಲಿಮರದ ಗೋಂದು, ಸಾಲ - ಸರ್ಜರಸ, ಪಾರ್ಥ - ಕೆಂಪುಮತ್ತಿ, ತುಲಸೀ - ತುಳಸೀ, ಗೋಮೂತ್ರ - ಗಂಜಲ, ಜಾತೀಫಲಮ್ - ಜಾಯಿಕಾಯಿ, ಕ್ಷೌದ್ರ - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಕ್ಷೀರ - ಹಾಲು, ಶಶಾಂಕರಾಜತರವಾ - ಚಂದ್ರನಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಸರ್ವಾ - ಇವೆಲ್ಲವೂ, ಆಸ್ಯರೋಗಾಪಹಾಃ - ಮುಖರೋಗಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತವೆ.

ಶಿರೋರೋಗಕ್ಕೆ -

81. ಯಷ್ಟೀಸಿತಾತಗರಕುಂಕುಮಕುಷ್ಠಗೋಪೀ
ಸೇವ್ಯತ್ರಿಜಾತಘನಚಂದನಕೇಸರಾಣಿ |
ಸಿಂಧೂತ್ಥರಾಮಟವರಾಮೃಗನಾಭಿಕನ್ಯಾ
ಮಂಜಿಷ್ಠರಾತ್ರಿಕಟುಭೃಂಗಬಲಾಶತಾಹ್ವಾಃ ||

ಯಷ್ಟೀ - ಅತಿಮಧುರ, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ, ತಗರ - ನಂದಿಬಟ್ಟಲು, ಕುಂಕುಮ - ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿ, ಕುಷ್ಠ - ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಗೋಪೀ - ಸೊಗದೆ, ಸೇವ್ಯ - ಲಾವಂಚ, ತ್ರಿಜಾತ - ಜಾಪತ್ರೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಪಟ್ಟೆ, ಘನ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಚಂದನ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ಕೇಸರಾಣಿ - ಕಮಲ, ನಾಗಸಂಪಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಹೂಗಳ ಕುಸುರು, ಸಿಂಧೂತ್ಥ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ರಾಮಠ - ಹಿಂಗು, ವರಾ - ತ್ರಿಫಲಾ, ಮೃಗನಾಭಿಕನ್ಯ - ಕಸ್ತೂರಿ, ಮಂಜಿಷ್ಠ - ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ರಾತ್ರಿ - ಅರಿಸಿನ, ಕಟು - ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಭೃಂಗ - ಗರಗದ ಸೊಪ್ಪು, ಬಲಾ - ಕಲ್ಲಂಗಡಲೆ, ಶತಾಹ್ವಾಃ - ಶತಾವರಿ,

82. ವೇಲ್ಲಾಮೃತಾಜಲರುಹಾಗರುದೇವದಾರು
ಕರ್ಪೂರರೋಚಕನಿಶದ್ವಿತಯೋತ್ಪಲಾನಿ |
ಕಲ್ಹಾರಜಾತೀಫಲತೈಲಪಯೋಧರಾಶ್ಚ
ಮೂರ್ಧ್ನಾಮಯಾನ್ ಪ್ರಶಮಯಂತಿ ಕಪೋಲಜಾಂಶ್ಚ ||

ವೇಲ್ಲ - ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಅಮೃತ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಜಲರುಹ - ತಾವರೆ, ಅಗರು - ಅಗರುಚಂದನ, ದೇವದಾರು - ದೇವದಾರು, ಕರ್ಪೂರ - ಕರ್ಪೂರ, ರೋಚಕ - ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ನಿಶಾದ್ವಿತಯ - ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಉತ್ಪಲಾನಿ -

ಕನ್ನೈದಿಲೆ, ಕಲ್ಹಾರ - ಎಳೆಗೆಂಪುಳ್ಳ ನೈದಿಲೆ, ಜಾತೀಫಲ - ಜಾಯಿಕಾಯಿ, ತೈಲ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಪಯೋಧರಾಃ - ಕೊನ್ನಾರಿಗೆಡ್ಡೆ ಇವುಗಳು, ಮೂರ್ಧ್ನಾಮಯಾನ್ - ಶಿರೋರೋಗಗಳನ್ನು, ಚ - ಮತ್ತು, ಕಪಾಲಜಾನ್ - ಕಪಾಲರೋಗಗಳನ್ನು (ಕೆನ್ನೆ, ದವಡೆ ರೋಗಗಳನ್ನು), ಪ್ರಶಮಯಂತಿ - ಶಮನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಗಾಯಕ್ಕೆ -

83. ಧಾನ್ಯಾಮ್ಲೋದಕಕನ್ಯಕಾತಿಲಘೃತಕ್ಷೀರದ್ರುಯಷ್ಟೀವರಾ
ದೂರ್ವಾಗುಗ್ಗುಲುವಾಸಕೇಶ್ವರಲತಾಗೋಪಾಂಗನಾಮಾಕ್ಷಿಕಮ್ಃ |
ಮಂಜಿಷ್ಠಾರಜನೀಕರಂಜನವಮಾಲ್ಯಾರಾಮಸೀತಾಮ್ಲಿಕಾ
ಜಾತೀಪಲ್ಲವಭೃಂಗತೀಕ್ಷ್ಣಕಟುಕದಾರ್ವೀಮಧೂಚ್ಛಿಷ್ಟಕಮ್ ||

ಧಾನ್ಯಾಮ್ಲೋದಕ - ಗಂಜಿ, ಅಂಬಲಿಯ ನೀರು, ಕನ್ಯಕಾತಿಲ - ಎಳ್ಳಿನ ಚಿಗುರು, ಘೃತ - ತುಪ್ಪ, ಕ್ಷೀರದ್ರು - ಹಾಲು ಸುರಿಸುವ ಮರಗಳ ಹಾಲು, ಯಷ್ಟೀ - ಅತಿಮಧುರ, ವರಾ - ಅರಿಸಿನ, ದೂರ್ವಾ - ಗರಿಕೆಹುಲ್ಲು, ಗುಗ್ಗುಲು - ಗುಗ್ಗುಳ, ವಾಸಕ - ಆಡುಸೋಗೆ, ಈಶ್ವರೀಲತಾ - ಈಶ್ವರಿ ಹಂಬು, ಗೋಪಾಂಗನಾ - ಸೊಗದೆ, ಮಾಕ್ಷಿಕ - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಮಂಜಿಷ್ಠಾ - ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ರಜನೀ - ನೀಲಿಗಿಡ ಅಥವಾ ಕೆಂಪು ಅಗರು, ಕರಂಜ - ಹೊಂಗೆ, ನವಮಾಲ್ಯ - ವೀರಜಾಜೀ, ಆರಾಮಸೀತ - ತೋಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಪೈರು, ಆಮ್ಲಿಕಾ - ಹುಣಸೆ, ಜಾತೀಪಲ್ಲವ - ಜಾಜಿಯ ಚಿಗುರು, ಭೃಂಗ - ಗರುಗದ ಸೊಪ್ಪು, ತೀಕ್ಷ್ಣ - ಯವಕ್ಷಾರ, ಕಟುಕ - ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ದಾರ್ವೀ - ಮರದರಿಸಿನ, ಮಧೂಚ್ಛಿಷ್ಟಕಮ್ - ಜೇನುಮೇಣ,

84. ಯುಕ್ತಂ ತಂಡುಲಖಂಡನಂ ಪವನಜಿತ್ತೈಲೇನಯುಕ್ತಂ ಗುಡಂ
ಚೂರ್ಣಂ ಚಾಪಿ ಪುರಾಣಶ್ಶೈವಲದಳಂ ಸುಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಪಿಷ್ಟಂ ಜಲೈಃ |
ಪತ್ರಂ ಪಪ್ಪಣಬೋಧಿನಿಂಬಸುವಹಾಕಾರ್ಪಾಸಕೀಕೇತಕೀ
ಚಿಂಚಾಕೋಲವಿದಾರಿಜಂ ವ್ರಣಹರಂ ಲೇಪೋಪನಾಹಾದಿಭಿಃ ||

ತಂಡುಲಖಂಡನವ್ - ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟಿನೊಡನೆ, ಗುಡವ್ - ಬೆಲ್ಲವನ್ನು, ಪವನಪಿತ್ತೈಲೇನ ಯುಕ್ತಮ್ - ವಾತಹರ ತೈಲದೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ, ಚ - ಮತ್ತು, ಪುರಾಣಚೂರ್ಣಮಪಿ - ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ (ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವ) ಎಲ್ಲಾ ಚೂರ್ಣ (ಪುಡಿ)ಗಳನ್ನು, ಶೈವಲದಳಮ್ - ಪಾಚಿಯ ಎಲೆಯನ್ನು, ಸುಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಪಿಷ್ಟಮ್ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲೆಸಿರುವ ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟನ್ನು, ಜಲೈಃ - ನೀರಿನಲ್ಲಿ, ಯುಕ್ತಮ್ - ಸೇರಿಸಿ, ಬೋಧಿ - ಅರಳಿ, ನಿಂಬ - ಬೇವು, ಸುವಹಾ - ಹಂಸಪದೀ, ಕಾರ್ಪಾಸಕೀ - ಹತ್ತಿ, ಕೇತಕೀ - ತಾಳೆಮರಗಳ, ಪುಷ್ಪಮ್ - ಹೂವು ಮತ್ತು, ಪತ್ರಮ್ - ಎಲೆಗಳು, ಚಿಂಚ - ಹುಣಿಸೆ, ಕೋಲ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವಿದಾರಿ - ನೆಲಗುಂಬಳ ಅಥವಾ ಮೂರೆಲೆ ಹೊನ್ನೆ ಇವುಗಳ, ಲೇಪ - ಲೇಪನದಿಂದ, ಉಪನಾಹಾ - ಪೋಟ್ಲಿಸ್ ಕಟ್ಟುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ, ವ್ರಣಹರಮ್ - ಗಾಯವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಗ ತಾನೆ ಆದ ಗಾಯಕ್ಕೆ -

85. ಸದ್ಯೋ ವ್ರಣೇ ಯಷ್ಟಿಮಧೂಕದುಗ್ಧಕ್ಷೌದ್ರಾಜ್ಯಲಾಕ್ಷಾಂಜನಕಾಕತಿಕ್ತಾಃ |
ಪಥ್ಯಾಪಲಾಂಡುಪ್ರಿಯಭೂರುಹತ್ವಙ್ಮಯೂರಿಕಾ ಸರ್ಜರಸಾ ಹಿತಾಸ್ಸ್ಯುಃ ||

ಯಷ್ಟಿ - ಅತಿಮಧುರ, ಮಧೂಕ - ಹಿಪ್ಪೆಹೂವು, .ದುಗ್ಧ - ಹಾಲು, ಕ್ಷೌದ್ರ - ಜೇನು, ಆಜ್ಯ - ತುಪ್ಪ, ಲಾಕ್ಷಾಂಜನ - ಅಗರು ಅಂಜನ, ಕಾಕತಿಕ್ತಾಃ - ಕಾಕ

ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಪತ್ಥ್ಯಾ - ಅಳಲೆ, ಪಲಾಂಡು - ಈರುಳ್ಳಿ, ಪ್ರಿಯಭೂರುಹತ್ವಕ್ - ಪ್ರಿಯಂಗುಮರದ ತೊಗಟೆ, ಮಯೂರಿಕಾ - ಉತ್ತರಣೆ, ಸರ್ಜರಸ - ಸಾಲವೃಕ್ಷದ ಹಾಲು ಇವುಗಳು, ಸದ್ಯೋವ್ರಣೇ - ಆಗ ತಾನೆ ಆದ ಗಾಯದಲ್ಲಿ, ಹಿತಾಸ್ಸ್ಯುಃ - ಹಿತವಾಗುತ್ತವೆ.

ಸುಟ್ಟಗಾಯಕ್ಕೆ -

86. ಸಿದ್ಧೋದಕಜಪಾಜ್ಯಯಷ್ಟಿದೂರ್ವಾಯಕ್ಷಕದುಗ್ಧಿಕಾಕೌಳ್ಯಃ |
ಕೇಶಹಿಮಾಪಾಮಾರ್ಗ್ಯಕಾಸಹದೇವ್ಯಶ್ಚಾಗ್ನಿಜಂ ವ್ರಣಂ ಘ್ನಂತಿ ||

ಜಪಾ - ದಾಸವಾಳ, ಆಜ್ಯ - ತುಪ್ಪ, ಯಷ್ಟಿ - ಅತಿಮಧುರ, ದೂರ್ವಾ - ಗರಿಕೆ, ಯಕ್ಷಕ - ಆಲದ ಹಾಲು, ದುಗ್ಧಿಕಾ - ಹಾಲುತೊಟ್ಟಿನ ಗಿಡ, ಕೌಳ್ಯಃ - ಮೂಳೆ, ಕೇಶ - ಲಾವಂಚ, ಹಿಮ - ಕರ್ಪೂರ, ಅಪಾಮಾರ್ಗ್ಯಕಾ - ಉತ್ತರಣೆ, ಸಹದೇವೀ - ಈಶ್ವರೀಹಂಬು ಇವುಗಳಿಂದ, ಸಿದ್ಧೋದಕ - ತಯಾರಿಸಿದ ಜಲವು, ಅಗ್ನಿಜಂ ವ್ರಣಮ್ - ಸುಟ್ಟಗಾಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಕೀಲುಗಳ ಮುರಿತಕ್ಕೆ -

87. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಾಘೃತಪಟ್ಟವಂಶಬಹುಪಾದಶ್ವತ್ಥಪಾರ್ಥತ್ವಚಾ
ಚಿಂಚಾಸ್ಥಿತ್ವಗುದುಂಬರೋದ್ಭವಪಯೋದ್ರಾಕ್ಷಾಂಡಧಾತ್ರೀಶಿವಾಃ |
ತೈಲಂ ಭೃಷ್ಟಪಟೋತ್ಕಟಂ ಸಮರಿಚಂ ಸರ್ಜ ಚ ಮೃತ್ಕರ್ಪರಂ
ಪಾನಂ ದುಗ್ಧಯುತಸ್ಯ ಬೋಳಜತುನೋ ಸಂಸಂಧಿಭಂಗೇ ಹಿತಮ್ ||

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಾ - ಬಿಳಿಸಾಸಿವೆ, ಘೃತ - ತುಪ್ಪ, ಪಟ್ಟವಂಶ - ಗಾಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುವ ಬಿದಿರಿನ ಪಟ್ಟಿ, ಬಹುಪಾದ - ಆಲ, ಅಶ್ವತ್ಥ - ಅರಳಿ, ಪಾರ್ಥ - ಕೆಂಪುಮತ್ತಿ,

ತ್ವಚ - ಈ ಮರಗಳ ತೊಗಟೆ, ಚಿಂಚಾಸ್ಥಿತ್ವಕ್ - ಹುಣಿಸೆಮರದ ತೊಗಟೆ, ಉದುಂಬರೋದ್ಭವ - ಅತ್ತಿಮರದ ಬೀಜ, ಪಯಃ - ಹಾಲು, ದ್ರಾಕ್ಷಾಂಡ - ದ್ರಾಕ್ಷಿಬೀಜ, ಧಾತ್ರೀ - ನೆಲ್ಲಿ, ಶಿವಾಃ - ಅಳಲೆ, ತೈಲಮ್ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಭೃಷ್ಟಪಟ - ಹುರಿದ ಉಪ್ಪು, ಸಮರಿಚಮ್ - ಮೆಣಸಿನೊಡನೆ, ಉತ್ಕಟಮ್ - ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಚ - ಮತ್ತು, ಸರ್ಜಮ್ - ಸಾಲವೃಕ್ಷದ ಹಾಲು, ಮೃತ್ಕರ್ಪರ - ಮಡಿಕೆಯ ಚೂರು, ದುಗ್ಧಯುತಸ್ಯ - ಹಾಲಿನ ಜೊತೆ, ಬೋಳ - ಬಾಣಂತಿಬೋಳದ, ಪಾನಮ್ - ಪಾನ, ಜತುನಃ - ಅರಿಸಿನ ಲೇಪನ, ಸಸಂಧಿಭಂಗೇ - ಮೂಳೆ, ಕೀಲುಗಳ ಮುರಿತದಲ್ಲಿ, ಹಿತಮ್ - ಹಿತವಾದುದು.

ಭಗಂದರ ರೋಗಕ್ಕೆ -

88. ವರಾಬಿಡಾಲಾಸ್ಥಿಕಣಾಕಣಿಶ್ಚ
ನ್ಯಗ್ರೋಧಪಕ್ಷಚ್ಛದನಂ ತ್ವಗೇಲಾಃ |
ಭುಜಂಗವೃಶ್ಚೀವ ವಿಳಂಗಸಾರಾಃ
ಕ್ಷಾರಾಗ್ನಿಕರ್ಮಾಣಿ ಭಗಂದರೇ ಸ್ಯುಃ ||

ವರಾ - ಅಳಲೆಕಾಯಿ, ಬಿಡಾಲಾಸ್ಥಿ - ಬೆಕ್ಕಿನ ಮೂಳೆ, ಕಣಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕಣಿ - ಕಲಸಿದ ಹಿಟ್ಟು, ನ್ಯಗ್ರೋಧಪಕ್ಷಚ್ಛದನಮ್ - ಆಲದ ಹಣ್ಣೆಲೆ (ಪಕ್ಷಿಚ್ಛದನ - ಹಕ್ಕಿಯಗರಿ), ತ್ವಗೇಲಾ - ಯಾಲಕ್ಕಿ ಸಿಪ್ಪೆ, ಭುಜಂಗ - ನಾಗಕೇಸರ, ವೃಶ್ಚೀವ - ವೃಶ್ಚಿಕಾಲಿ, ವಿಳಂಗಸಾರಾಃ - ವಾಯುವಿಳಂಗದ ತಿರುಳು, ಕ್ಷಾರ - ಕ್ಷಾರ, ಅಗ್ನಿಕರ್ಮಾಣಿ - ಅಗ್ನಿಕರ್ಮ ಮಾಡುವುದು, ಭಗಂದರೇ - ಭಗಂದರ ರೋಗದಲ್ಲಿ, ಸ್ಯುಃ - ಗುಣಕಾರಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಮೇದೋಗ್ರಂಥಿರೋಗಕ್ಕೆ -

89. ಗ್ರಂಥಿಷ್ವವಗ್ರಸುಧಾಸದಾಫಲಕುರಂಟಸ್ಫೋಟದುಗ್ಧಾಂಗುಳಾ
ಕಾಶೀಸಾನಲಶಂಖಭಸ್ಮಕರಂಜೋನ್ಮತ್ತಾಶ್ಚ ದಂತೀಹಿಮಮ್ ।
ಮೇದೋಗ್ರಂಥಿಷು ನಾಗಕಿಂಶುಕಗದಾಮೂಲಶ್ಚ ವಾರ್ತಾಕಜಂ
ವರ್ಷಾಭೂಕರವೀರಶಿಗ್ರುಜಮಪಿ ಸ್ಯಾಲ್ಲಾಂಗಲೀನಾಶಕೃತ್ ॥

ಸುಧಾ - ಮುಂಡಗಳ್ಳಿ, ಸದಾಫಲ - ಬಿಲ್ವ ಅಥವಾ ಅತ್ತಿ, ಕುರಂಟಸ್ಫೋಟ-ದುಗ್ಧಾಂಗುಳಾ - ಗೋರಂಟಿಮರ ಮತ್ತು ಅರಳಿಮರ ಒಡೆದು ಸುರಿದ ಹಾಲು, ಕಾಶೀಸ - ಅನ್ನಭೇದಿ, ಅನಲ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶಂಖಭಸ್ಮ - ಶಂಖಭಸ್ಮ, ಕರಂಜ - ಹೊಂಗೆ, ಉನ್ಮತ್ತ - ಉಮ್ಮತ್ತಿ, ಚ - ಮತ್ತು, ದಂತೀ - ಜಾಪಾಳ, ಹಿಮಮ್ - ಕರ್ಪೂರ, ನಾಗ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಕಿಂಶುಕ - ಮುತ್ತುಗ, ಗದಾ - ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಮೂಲಮ್ - ಮೂಲಂಗಿ (ಅಥವಾ ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ), ವಾರ್ತಾಕಜಮ್ - ಬದನೆಕಾಯಿ, ವರ್ಷಾಭೂ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಕರವೀರ - ಗನ್ನೇರಳೆ, ಶಿಗ್ರುಜಮ್ - ನುಗ್ಗೆಕಾಯಿ, ಲಾಂಗಲೀ - ನೀರುಹಿಪ್ಪಲಿ ಇವುಗಳು, ಮೇದೋಗ್ರಂಥಿಷು - ಮೇದೋಗ್ರಂಥಿ ರೋಗದಲ್ಲಿ, ನಾಶಕೃತ್ ಸ್ಯಾತ್ - ನಾಶಕಾರಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಅರ್ಬುದರೋಗಕ್ಕೆ -

90. ಗೋಮೂತ್ರಪಂಚಲವಣಾನಲಶಿಗ್ರುಮೂಲಂ
ಪತ್ಥ್ಯಾಕರಂಜಯುಗಭಾನುಪುನರ್ನವಾಗ್ರಾಃ ।
ಭಲ್ಲಾತಕಸ್ನುಹಿಕಟುತ್ರಯಗೇಹಧೂಮಾ-
ಶ್ಯಮ್ಯಾಕಲಾಂಗಲಿನಿಶಾಸ್ಸಕಲಾರ್ಬುದಘ್ನಾಃ ॥

ಗೋಮೂತ್ರ - ಗೋಮೂತ್ರ, ಪಂಚಲವಣ - ಪಂಚಲವಣ (ಕಾಚಕ, ಸೈಂಧವ, ಸಾಮುದ್ರ, ವಿಡ ಮತ್ತು ಸೌವರ್ಚಲ), ಅನಲ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶಿಗ್ರು - ನುಗ್ಗೆ, ಮೂಲಮ್ - ಮೂಲಂಗಿ, ಪತ್ಥ್ಯಾ - ಅಳಲೆ, ಕರಂಜ - ಹೊಂಗೆ, ಯುಗ - ಕೋವಿದಾರ ವೃಕ್ಷ, ಭಾನು - ಎಕ್ಕ, ಪುನರ್ನವಾಗ್ರ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆಯ ಅಗ್ರಭಾಗ, ಭಲ್ಲಾತಕ - ಗೇರುಹಣ್ಣು, ಸ್ನುಹಿ - ಮುಂಡಗಳ್ಳಿ, ಕಟುತ್ರಯ - ತ್ರಿಕಟು (ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮೆಣಸು), ಗೇಹಧೂಮ - ಇಲ್ಲಣ, ಲಾಂಗಲಿ - ನೀರು ಹಿಪ್ಪಲಿ, ನಿಶಾ - ಅರಿಸಿನ, ಸಕಲಾರ್ಬುದಘ್ನಾಃ - ಇವು ಅರ್ಬುದ ರೋಗಹರಗಳು.

ಆನೆಕಾಲು ರೋಗಕ್ಕೆ -

91. ಶಾಖೋಟಬೀಜವಿಜಯೌಷಧಮೂತ್ರಚಿತ್ರ
ತೈಲತ್ರಿವೃದ್ಧಿಬುಧದಾರು ಗುಳೂಚಿಪರ್ಣಮ್ |
ಸ್ಯಾತ್ ಶ್ರೀಪದಸ್ಯ ಮಧುಸರ್ಷಪಹಿಂಗುಧಾನ್ಯಂ
ವಾರ್ತಾಕಶಿಗ್ರುರವಿಮೂಲವಿಲೇಪನಂ ಚ ||

ಶಾಖೋಟಬೀಜ - ಕಾರೆಗಿಡದ ಬೀಜ, ವಿಜಯೌಷಧ - ಬಜೆ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ ಗಳಿಂದಾದ ಔಷಧ, ಮೂತ್ರ - ಗಂಜಲ, ಚಿತ್ರ - ಏರಂಡ, ತೈಲ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ತ್ರಿವೃತ್ - ತಿಗಡೆ, ವಿಬುಧದಾರು - ಅರಳೀಮರ, ಗುಳೂಚಿಪರ್ಣಮ್ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ ಎಲೆ, ಮಧು - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಸರ್ಷಪ - ಸಾಸಿವೆ, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ಧಾನ್ಯಮ್ - ಭತ್ತ ಇತ್ಯಾದಿ ಧಾನ್ಯ, ವಾರ್ತಾಕ - ಬದನೆ, ಶಿಗ್ರು - ನುಗ್ಗೆ, ರವಿ - ಎಕ್ಕ, ಮೂಲಮ್ - ಹಿಪ್ಪಲಿ ಬೇರು ಇವುಗಳನ್ನು, ಶ್ಲೀಪದಸ್ಯ - ಆನೆಕಾಲು ರೋಗಕ್ಕೆ, ವಿಲೇಪನಮ್ - ಲೇಪನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ರೋಗವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪವ್ರಣಕ್ಕೆ -

92. ಬೀಜಂ ಶಿಗ್ರುಕರಂಜಮೂಲಕಶಮೀಜೀಮೂತಕಂ ವಾಕುಚೀ
ನಿಗುಂಡೀಪಟುನಕುಲೀಸುರತರುಸ್ನುಗ್ಭಾನುದುಗ್ಧಾನ್ಯಪಿ |
ಲಾಂಗಲ್ಯುತ್ತಮಕನ್ಯಕಾ ಸಹಚರೀ ಶುಂಠೀ ವಿಶಾಲಾನಿಶಾ
ವೃಶ್ಚೀಕಾಶ್ವಮಹೀಗವಾದಿಖರಜಾನಿಘ್ನಂತಿ ಸದ್ಯೋವ್ರಣಮ್ ||

ಶಿಗ್ರು - ನುಗ್ಗೆ, ಕರಂಜ - ಹೊಂಗೆ, ಮೂಲಕ - ಮೂಲಂಗಿಗೆಡ್ಡೆ, ಶಮೀ - ಬನ್ನಿ, ಜೀಮೂತಕ - ದೇವತಾಳೆ, ವಾಕುಚೀ - ಬಹುಜಾಜಿ, ಬೀಜ - ಇವುಗಳ ಬೀಜ, ನಿರ್ಗುಂಡೀ - ಲಕ್ಕಿ, ಪಟು - ಸೈಂಧವಲವಣ, ನಕುಲೀ - ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿ, ಸುರತರು - ದೇವದಾರು, ಸ್ನುಕ್ - ಕಳ್ಳಿ, ಭಾನು - ಎಕ್ಕ, ದುಗ್ಧಾನ್ಯಪಿ - ಈ ಗಿಡಗಳ ಹಾಲು, ಲಾಂಗಲೀ - ನೀರುಹಿಪ್ಪಲಿ, ಉತ್ತಮ - ಅಧಿಕವಾದ, ಕನ್ಯಕಾಸಹಚರೀ - ಎಳೆಯ ಹಳದಿ ಗೋರಂಟಿ, ಶುಂಠೀ - ಶುಂಠಿ, ವಿಶಾಲಾ - ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆ, ನಿಶಾ - ಅರಿಸಿನ, ವೃಶ್ಚೀಕ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಅಶ್ವಮಹೀಗವಾದಿಖರಜಾ - ಕುದುರೆ, ಎಮ್ಮೆ ಹಾಗೂ ಕತ್ತೆ ಇವುಗಳ ಹಾಲು, ಸದ್ಯೋವ್ರಣಮ್ - ಆಗ ತಾನೆ ಆದ ಗಾಯವನ್ನು, ನಿಘ್ನಂತಿ - ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ನಾಡಿಗಾಯಕ್ಕೆ -

93. ನಾಡೀವ್ರಣೇಷು ತಿಲಸೈಂಧವರಾತ್ರಿಯುಗ್ಮಾ-
ಪಾಮಾರ್ಗ್ಯ ಚಂಚೂಫಲಪೂತಿಶಿರೀಷನಿಂಬಾಃ |
ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಿ ವಜ್ರರವಿದುಗ್ಧನಿಶಾಂತಧೂಮ
ಘೋಂಟಾಫಲಂ ರುಚಕಯೋಜನವಲ್ಲಿಕಾಶ್ಚ ||

ನಾಡೀವ್ರಣೇಷು - ನಾಡಿಯಲ್ಲಾದ ಗಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ತಿಲ - ಎಳ್ಳು, ಸೈಂಧವ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ರಾತ್ರಿಯುಗ್ಮ - ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಅಪಾಮಾರ್ಗ್ಯ - ಉತ್ತರಣೆ, ಚಂಚೂಫಲ - ಹುಣಿಸೆಹಣ್ಣು, ಪೂತಿಶಿರೀಷ - ಶುದ್ಧವಾದ ಬಾಗೆ, ನಿಂಬ - ಬೇವು, ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಿ - ತೊಗರಿ, ವಜ್ರ - ಆಮಲಕ, ರವಿದುಗ್ಧ - ಎಕ್ಕದ ಹಾಲು, ನಿಶಾಂತಧೂಮ - ಇಲ್ಲಣ, ಘೋಟಂ ಫಲಮ್ - ಎಳಚಿಹಣ್ಣು, ರುಚಕ - ಮಾದಳ ಅಥವಾ ಗೋರೋಚನ, ಚ - ಮತ್ತು, ಯೋಜನವಲ್ಲಿಕಾ - ಯೋಜನಬಳ್ಳಿ ಇವುಗಳು ಔಷಧಗಳು.

ಒಡೆದ ಗಾಯಕ್ಕೆ -

94. ಅಜಗಂಧಾದೇಃ ಯವಕ್ಚಪಿಪನಸಿಪಾಷಾಣಗರ್ದಭಪ್ರಖ್ಯಾನಾಮ್ |
ಸುರತರುಕುಷ್ಠಶಿಲಾಹ್ವೈ ಲಿಂಪೇತ್ಪಕ್ವಾನಂ ತು ಸಾಧಯೇತ್ ವ್ರಣವತ್ ||

ಪಕ್ವಾನಾಮ್ - ಮಾಗಿದ, ಅಜಗಂಧ - ನಾರಂಬಾಳೆ, ಯವ - ಗೋಧಿ, ಕಚ್ಛಪಿ - ಜೊಂಡುಹುಲ್ಲು, ಪನಸಿ - ಹಲಸು, ಪಾಷಾಣ - ಪಾಷಾಣಭೇದಿ, ಗರ್ದಭ - ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಸುರತರು - ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ, ಕುಷ್ಠ - ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಶಿಲಾಹ್ವ - ಶಿಲಾಜತು, ಪ್ರಖ್ಯಾನಾಮ್ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ, ಲಿಂಪೇತ್ - ಲೇಪನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ವ್ರಣವತ್ ಸಾಧಯೇತ್ - ಗಾಯದಂತೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಬೇಕು.

ಮುಖವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವ ಕಪ್ಪುಮಚ್ಚೆಗೆ -

95. ಮುಖದೂಷಿಕಾಂ ವಚಾವಟದಲಧಾನ್ಯಕೇರಜಲಶುಕ್ತಿಭಿರ್ಲಿಂಪೇತ್ |
ಆರಗ್ವಧಪಿಚುಮಂದಕ್ಷೌದ್ರಾಜ್ಯೈಃ ಪದ್ಮಕಂಟಕಂ ನಶ್ಯೇತ್ ||

ಮುಖದೂಷಿಕಾಮ್ - ಮುಖದ ಕಲೆಯ ಮೇಲೆ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ವಟದಲ - ಆಲದ ಎಲೆ, ಧಾನ್ಯ - ಧಾನ್ಯ, ಕೇರಜಲ - ಎಳನೀರು, ಶುಕ್ತಿ - ಕಪ್ಪೆಚಿಪ್ಪು ಇವುಗಳಿಂದ ತೇಯ್ದು ಬಂದ ದ್ರಾವಣವನ್ನು, ಲಿಂಪೇತ್ - ಲೇಪಿಸಬೇಕು. ಕ್ಷೌದ್ರ - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಆಜ್ಯೈಃ - ತುಪ್ಪಗಳೊಡನೆ, ಆರಗ್ವಧಾ - ಕಕ್ಕೆ, ಪಿಚುಮಂದ - ಬೇವುಗಳನ್ನು ತೇಯ್ದು ಬರುವ ದ್ರಾವಣದಿಂದ, ಪದ್ಮಕಂಟಕ - ಮುಖದಲ್ಲಿನ ಕಪ್ಪುಕಲೆಗಳನ್ನು, ನಶ್ಯೇತ್ - ನಾಶಮಾಡಬೇಕು.

ಸಿಡುಬುಗಳಿಗೆ -

96. ವಿವೃತಾಸ್ಫೋಟಮಸೂರೀತ್ರಿವಿಧಾಸ್ಯ ಶಿರಗಲ್ಲಿಕಾಕಕ್ಷ್ಯಾಃ |
ಸಾಧ್ಯಾಃ ಪಿತ್ತವಿಸರ್ಪಿವದೇವಂ ಸ್ಯಾದ್ರಾಜಿಕಾಚಗರ್ದಭಿಕಾ ||

ವಿವೃತಾ - ವಿವೃತ, ಸ್ಫೋಟ - ಸ್ಫೋಟ, ಮಸೂರಿ - ಮಸೂರಿ ಎಂಬುದಾಗಿ, ತ್ರಿವಿಧಾಸ್ಯ - ಸಿಡುಬುರೋಗವು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಶಿರಗಲ್ಲಿಕಾ ಕಕ್ಷ್ಯಾಃ - ಇದು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆನ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಂಕುಳುಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಧ್ಯಾಃ - ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಪಿತ್ತವಿಸರ್ಪಿವದೇವಂ ಸ್ಯಾತ್ - ಪಿತ್ತ ವಿಸರ್ಪದಂತೆ, ರಾಜಿಕಾ - ರಾಜಿಕಾ ಮತ್ತು, ಗರ್ದಭಿಕಾ - ರಕ್ತಕುರು ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ,

97. ಸಾಂಧ್ಯಾಗ್ನಿರೋಹಿಣೀ ನಹಿಪೂರ್ವವದನ್ಯಾಂಶ್ಚ ಭೇಷಜಾನಾಂ
ಕುರ್ಯಾತ್ |
ರೇತಾಸ್ಯಸೃಙ್ಮೋಕ್ಷಲಂಘನಶೀತಲರೂಕ್ಷಂ ವಾಜಾಲಗರ್ದಭಜಿತ್ ||

ಅಗ್ನಿ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ರೋಹಿಣೀ - ಕಟುಕರೋಹಿಣಿಗಳನ್ನು, ನ ಹಿ ಪೂರ್ವವದನ್ಯಾಮ್ - ಹಿಂದಿನ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವಂತೆ ಕೊಡದೆ ಬೇರೆ,

ಭೇಷಜಾನಾಮ್ - ಔಷಧಿಗಳನ್ನು, ಕುರ್ಯಾತ್ - ಮಾಡಬೇಕು. ರೇತಾ - ರೇತಸ್, ಸೃಜ್ಮೋಕ್ಷ - ರಕ್ತಸ್ರಾವ, ಲಂಘನಶೀಲತ - ಉಪವಾಸ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ, ವಾ - ಅಥವಾ, ರೂಕ್ಷಮ್ - ರೂಕ್ಷಣದಿಂದ, ಜಾಲಗರ್ದಭಜಿತ್ - ಜಾಲ ಗರ್ದಭವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಬೇಕು.

ಶರ್ಕರಾರ್ಬುದಕ್ಕೆ -

98. ರಕ್ತೇ ಹೃತೇ ವಿದಾರೀಶ್ಲೇಷ್ಮಾಗ್ರಂಧ್ಯುಕ್ತಭೇಷಜೈಶ್ಶಮಯೇತ್ |
ಮೇದೋಽರ್ಬುದಾದಿತವಿಧಿಃ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಶಮೇದರ್ಬುದೇಸ್ಸುತರಾಮ್ ||

ರಕ್ತೇ ಹೃತೇ - ರಕ್ತಶರ್ಕರಾರ್ಬುದದಲ್ಲಿ, ವಿದಾರಿ - ವಿದಾರಿ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಗ್ರಂಧ್ಯುಕ್ತ - ಶ್ಲೇಷಾತಕ ಗ್ರಂಥಿಗೆ ಹೇಳಿದ, ಭೇಷಜ್ಯೈಃ - ಔಷಧಿಗಳಿಂದ, ಶಮಯೇತ್ - ಶಮನಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಮೇದಾರ್ಬುದೋದಿತವಿಧಿಃ - ಮೇದಾರ್ಬುದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ, ಕರ್ತವ್ಯಃ - ಕರ್ತವ್ಯದಿಂದ, ಶಮೇದರ್ಬುದೇಃಸುತರಾಮ್ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಬುದವನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸಬಹುದು.

ಹುತ್ತದಂತೆ ಆವರಿಸಿದ ಕದರು ರೋಗಕ್ಕೆ -

99. ವಲ್ಮೀಕೇ ಪಟುಫಲಿನೀದಂತ್ಯಮೃತಾರಕ್ತಮೋಕ್ಷಾಸ್ಯುಃ |
ಛಿತ್ವಾ ದಹೇಚ್ಚ ಕದರಂ ರುದ್ಧಗುದಂ ಮಲವಿಧಿಃ ಕಾರ್ಯಃ ||

ವಲ್ಮೀಕೇ - ದೇಹದ ಚರ್ಮವು ಆನೆಚರ್ಮದಂತೆ ಊದಿಕೊಳ್ಳುವ ರೋಗದಲ್ಲಿ, ಪಟು - ಉಪ್ಪು, ಫಲಿನೀ - ಕೋಳಿಕುಟುಕನ ಗಿಡ, ದಂತಿ - ಜಾಪಾಳ, ಅಮೃತ - ಅಮೃತ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ, ರಕ್ತಮೋಕ್ಷಾಸ್ಯುಃ - ರಕ್ತಸ್ರಾವ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ರುದ್ಧಗುದಮ್ - ರುದ್ಧಗುದವಿದ್ದರೆ, ಕದರಮ್ - ಗರಗಸದಿಂದ ಕದರುವನ್ನು, ಛಿತ್ವಾ - ಕತ್ತರಿ, ದಹೇ - ಶರೀರದಿಂದ, ಮಲವಿಧಿಃ - ಮಲವನ್ನು ಹೊರ ಹೋಗುವಂತೆ, ಕಾರ್ಯಃ - ಮಾಡಬೇಕು.

ಉಗುರಿನ ರೋಗಕ್ಕೆ -

100. ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯಾ ತು ಕುನಖೇ ಗಜಕೃಷ್ಣಾ ಲಿಕುಚಸರ್ಜರಸಾಃ |
ಕ್ಷಾರಾಗ್ನಿತಿಲಕಾಷ್ಟಕಮರಿಚಂ ಚ ಚರ್ಮಕೀಲಾನಾಮಪಿ ||

ಕುನಖೇ - ಉಗುರಿನ ರೋಗಕ್ಕೆ, ಗಜಕೃಷ್ಣಾ - ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಲಿಕುಚ - ಗಜನಿಂಬೆ, ಸರ್ಜರಸ - ಮತ್ತಿಮರದ ಹಾಲು, ಕ್ಷಾರ - ಕ್ಷಾರ, ಅಗ್ನಿ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ತಿಲಕಾಷ್ಟಕ - ಎಳ್ಳಿನ ಜಳ್ಳು, ಚ - ಮತ್ತು, ಮರಿಚಮ್ - ಮೆಣಸು ಇವುಗಳನ್ನು, ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯಾ ತು - ಉಗುರಿನ ನೋವಿರುವ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಚರ್ಮಕೀಲಾನ್ ಅಪಿ - ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಗುಳ್ಳೆಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಿಗಳಿಂದ ನಿವಾರಿಸಬೇಕು.

ಕೆಸರಿನಿಂದಾದ ಗಾಯಕ್ಕೆ -

101. ಚೂರ್ಣಾನಿ ತಿಲನಿಂಬಮೂಲಧಾತ್ರೀ ಧಾನ್ಯಾಮ್ಲರಾತ್ರಿಕಾಸೀಸಮ್ |
ಚಿಂಚಾಫಲಂ ಚ ದುಗ್ಧಕೇರಂ ಸ್ನೇಹಂ ಚ ಕರ್ದಮವ್ರಣಜಿತ್ ||

ತಿಲ - ಎಳ್ಳು, ನಿಂಬಮೂಲ - ಬೇವಿನ ಬೇರು, ಧಾತ್ರೀ - ನೆಲ್ಲಿ, ಚೂರ್ಣಾನಿ - ಇವುಗಳ ಪುಡಿಗಳನ್ನು, ಧಾನ್ಯಾಮ್ಲ - ಅನ್ನದ ಗಂಜಿ, ರಾತ್ರಿ - ಅರಿಸಿನ, ಕಾಸೀಸ - ಅನ್ನಭೇದಿ, ಚಿಂಚಾಫಲಮ್ - ಹುಣಸೆಹಣ್ಣಿನೊಡನೆ, ದುಗ್ಧ - ಹಾಲು, ಚ -

ಮತ್ತು, ಕೀರಮ್ - ಎಳನೀರುಗಳನ್ನು, ಸ್ನೇಹಂ ಚ - ಸ್ನೇಹ ಮಾಡಿ (ಸೇರಿಸಿ) ಹಚ್ಚುವುದರಿಂದ, ಕರ್ದಮವ್ರಣಜಿತ್ - ಕರ್ದಮವ್ರಣವು ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಖದಲ್ಲಿ ಏಳುವ ಮಚ್ಚೆಗಳಿಗೆ -

102. ಕ್ಷೌದ್ರಕ್ಷೀರತರುತ್ವಗಂಕುರನಿಶಾಜಾಕ್ಷೀರಲೋಧ್ರಾಮಯಾ
ಮಂಜಿಷ್ಠಾ ಮುಸ್ತಾರಕ್ತಪಾರ್ಥಫಲಿನೀ ಕೋಲಾಸ್ಥಿದಾರ್ವೀತ್ವಚಃ |
ಜಂಬೂಶಾಲ್ಮಲಿಜೀರಕಾಃ ಖುರಮಹೀದಾಹಾಶ್ಚ ಕೃಷ್ಣಾಸ್ತಿಲಾಃ
ಪತ್ತಂಗಂ ಸಗುಡಂ ಜಯಂತಿ ನಿಯತಂ ವ್ಯಂಗಂ ತಥಾ ಲಾಂಛನಮ್ ||

ಕ್ಷೌದ್ರ - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಕ್ಷೀರತರುತ್ವಕ್ - ಹಾಲುಸುರಿಸುವ ಮರಗಳ ತೊಗಟೆ, ಅಂಕುರ - ಮೊಳಕೆ (ಮೊಗ್ಗು), ನಿಶಾ - ಅರಿಸಿನ, ಅಜಾಕ್ಷೀರ - ಆಡಿನ ಹಾಲು ಲೋಧ್ರ - ಲೋಧ್ರ ಮಂಜಿಷ್ಠಾ - ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಮುಸ್ತಾ - ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ರಕ್ತಪಾರ್ಥ - ಕೆಂಪುಮತ್ತಿ, ಫಲಿನೀ - ಕೋಳಿಕುಟುಮನ ಗೆಡ್ಡೆ, ಕೋಲಾಸ್ಥಿ - ಚಿತ್ರಮೂಲದ ಕಾಂಡ, ದಾರ್ವೀತ್ವಚ - ಮರದರಿಸಿನದ ಸಿಪ್ಪೆ, ಜಂಬೂ - ನೇರಳೆ, ಶಾಲ್ಮಲಿ - ಬೂರುಗ, ಜೀರಕಾಃ - ಜೀರಿಗೆ, ಖುರ - ನಖವೆಂಬ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯ, ಚ - ಮತ್ತು, ಮಹೀದಾಹಾ - ಬೂದಿ, ಕೃಷ್ಣಾಸ್ತಿಲಾಃ - ಕರಿಎಳ್ಳು, ಪತ್ತಂಗಮ್ - ಪಾದರಸವನ್ನು, ಸಗುಡವಮ್ - ಬೆಲ್ಲದ ಜೊತೆಗೆ ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ನಿಯತವಮ್ - ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ, ವ್ಯಂಗ - ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗಾಯಗಳಿಂದಾಗುವ ಮಚ್ಚೆಗಳು, ಚ - ಮತ್ತು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಲಾಂಛನವಮ್ - ಕಲೆಗಳು, ಜಯಂತಿ - ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ.

ರತಿರೋಗಕ್ಕೆ -

103. ಆದಾರೀದಳತುತ್ಥಗೈರಿಕವಚಾಮೃತ್ಕರ್ಪರೈಲಾಶಿಲಾ

ಯಷ್ಟೀಖಾದಿರಸಾರಸೈಂಧವತಿಲಾಕ್ಷೌದ್ರಾಜ್ಯಪಾಲಾಶಿಭಿಃ |

ಸೌರಾಷ್ಟ್ರೀ ಜಲಭೂತಿಭಿಶ್ಚ ವಲಯಂ ಸದ್ಯೋಪದಂಶಂ ಜಯೇ-

ದನ್ಯೇಷಾಂ ವ್ರಣವಚ್ಚ ಮೇಢ್ರಜನುಷಾಂ ಕಾರ್ಯೋ ಗದಾನಾಂ ಕ್ರಮಾಃ ||

ಆದಾರೀದಳ - ಆದಾರಿದಳ, ತುತ್ಥ - ಮೈಲುತುತ್ಥ, ಗೈರಿಕ - ಗೈರಿಕವೆಂಬ ಧಾತು, ವಚಾ - ಬಜೆ, ಮೃತ್ಕರ್ಪರ - ಮಡಿಕೆಚೂರು, ಏಲಾ - ಏಲಕ್ಕಿ, ಶಿಲಾ - ಶಿಲಾಜಿತು, ಯಷ್ಟೀ - ಅತಿಮಧುರ, ಖದಿರಸಾರ - ಕಗ್ಗಲಿಮರದ ಗೋಂದು, ಸೈಂಧವ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ತಿಲ - ಎಳ್ಳು, ಕ್ಷೌದ್ರ - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಆಜ್ಯ - ಆಕಳ ತುಪ್ಪ, ಪಾಲಾಶಿಭಿಃ - ಪಲಾಶವೃಕ್ಷದ ರೆಂಬೆ, ಕೊಂಬೆ, ಎಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸೌರಾಷ್ಟ್ರೀ - ತೊಗರಿ, ಜಲಭೂತಿಭಿಶ್ಚ - ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹುಲ್ಲುಗಳನ್ನು, ವಲಯಮ್ - ಸುತ್ತಲೂ ಲೇಪಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಸದ್ಯೋಪದಂಶಮ್ - ಆಗತಾನೆ ಬಂದಿರುವ ಉಪದಂಶರೋಗವನ್ನು, ಜಯೇತ್ - ನಿವಾರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮೇಢ್ರಜನುಷಾಮ್ - ಜನನೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ, ಅನ್ಯೇಷಾಮ್ - ಇತರ, ಗದಾನಾಮ್ - ರೋಗಗಳಿಗೂ, ವ್ರಣವಚ್ಚಕ್ರಮಾಃ - ಗಾಯಕ್ಕೆ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುವಂತೆ, ಕಾರ್ಯಃ - ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಒಳಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ರೋಗಕ್ಕೆ -

104. ದಹನಂ ಹಿತಂ ಪ್ರಸುಪ್ತೌ ಮಾರುತಕುಷ್ಠಾದಿಕಾ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಾ |

ಕ್ರೂರಕೋಷ್ಠೇ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಕುರ್ಯಾತ್ತಥಾ ಕ್ಲೇದಿ ಕೋಷ್ಠೇ ||

ಪ್ರಸುಪ್ತೌ - ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ, ದಹನಂಹಿತಮ್ - ಶಾಖ ಕೊಡುವುದು ಹಿತವಾದುದು, ವಾ - ಅಥವಾ, ಮಾರುತಕುಷ್ಠಾದಿಕಾ - ವಾಯು ತುಂಬಿರುವ ಕೋಷ್ಠ (ಹೊಟ್ಟೆ), ಚಿಕಿತ್ಸಾ - ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ಲೇದಿಕೋಷ್ಠೇ - ಒಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೋರುವಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಕ್ರೂರಕೋಷ್ಠೇ - ಮಲಬದ್ಧವಾದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ, ಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಚಿಕಿತ್ಸಾಮ್ - ಪಿತ್ತ, ಶ್ಲೇಷ್ಮದಂತೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು, ಕುರ್ಯಾತ್ - ಮಾಡಬೇಕು.

ಯೋನಿರೋಗಕ್ಕೆ -

105. ರಾಸ್ನಾಸೈಂಧವಪಂಚಕೋಲಮರೀಚಾಜಾಜೀದ್ವಯಾಶ್ವತ್ಥಕಂ
ಗೀರ್ವಾಣದ್ರುಮಹಿಂಗುದೀಪ್ಯಕಯವಕ್ಷಾರಾಬ್ದಪಾಠಾಶಿವಾಃ |
ಉಗ್ರಾಗೋಕ್ಷುರಮಾತುಲುಂಗಕಶಿಫಾಸ್ತೈಲಂ ತಥೈರಂಡಜಂ
ತೈಲಕ್ಷೀರಘೃತಾನಿ ಚ ಪ್ರಶಮಯಂತ್ಯಹ್ನಾಯ ಯೋನ್ಯಾಮಯಾನ್ ||

ರಾಸ್ನಾ - ರಾಸ್ಮೆ, ಸೈಂಧವ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ಪಂಚಕೋಲ - ಪಂಚಕೋಲ, ಮರೀಚ - ಮೆಣಸು, ಅಜಾಜಿದ್ವಯ - ಜೀರಿಗೆ ಕರಿಜೀರಿಗೆ, ಅಶ್ವತ್ಥಕಮ್ - ಅರಳಿ, ಗೀರ್ವಾಣದ್ರುಮ - ದೇವದಾರು, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ದೀಪ್ಯಕ - ಓಮ, ಯವಕ್ಷಾರ - ಯವಕ್ಷಾರ, ಅಬ್ದ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಪಾಠಾ - ಅಗಲು ಶುಂಠಿ, ಶಿವಾ - ಅಳಲೆ ಅಥವಾ ಅರಿಸಿನ, ಉಗ್ರ - ಬಜೆ, ಗೋಕ್ಷುರ - ನೆಗ್ಗಿಲು, ಮಾತುಲುಂಗಕ - ಮಾದಳದ ಹಣ್ಣು, ಶಿಫಾ - ತಾವರೆಬೇರು, ತೈಲ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಏರಂಡಜಂ ತೈಲ - ಹರಳೆಣ್ಣೆ, ಕ್ಷೀರ - ಹಾಲು, ಚ - ಮತ್ತು, ಘೃತ - ಆಕಳ ತುಪ್ಪ ಇವುಗಳು,

ಯೋನ್ಯಾಮಯಾನ್ - ಯೋನಿರೋಗಗಳನ್ನು, ಅಹ್ನಾಯ - ಶೀಘ್ರವಾಗಿ, ಪ್ರಶಮಯಂತಿ - ಗುಣ ಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಸ್ಥಾವರವಿಷಕ್ಕೆ (ಎಲೆ, ಫಲ, ಗಿಡದ ರಸ, ಹಾಲು ಮುಂತಾದ ವಿಷ) -

106. ಪಾಠಾಚಂದನಲೋಧ್ರಕುಷ್ಠತಗರಕ್ಷೌದ್ರಾಜ್ಯಕೋಶಾತಕೀ
ಮೂರ್ವಾಚವ್ಯಶಿರೀಷಚಿತ್ರಕವಚಾವೇಲಾಬ್ದಮೇಘಾರವೈಃ |
ದಾರ್ವೀಗೈರಿಕಹೇಮತಾಪ್ಯರಜನೀಪಥ್ಯಾಪಟೋಲಾಮೃತಾ
ಸೋಮಸ್ತ್ವಗ್ನಿ ಪುನರ್ನವತ್ರಿಕಟುಕೈಶ್ಶಾಮ್ಯೇದ್ವಿಷಂ ಸ್ಥಾವರಮ್ ||

ಪಾಠಾ - ಅಗಳುಶುಂಠಿ, ಚಂದನ - ಶ್ರೀಗಂಧ, ಲೋಧ್ರ - ಲೋಧ್ರ, ಕುಷ್ಠ - ಚಂಗಲ ಕೋಷ್ಠ, ತಗರ - ನಂದಿಬಟ್ಟಲು, ಕ್ಷೌದ್ರ - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಆಜ್ಯ - ಆಕಳತುಪ್ಪ, ಕೋಶಾತಕೀ - ಕಹಿಹೀರೆ, ಮೂರ್ವಾ - ಕೊರಟಿಗೆ, ಚವ್ಯ - ಚವ್ಯ, ಶಿರೀಷ - ಬಾಗೇ, ಚಿತ್ರಮೂಲ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ವೇಲ್ಲ - ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಅಬ್ದ - ಕೊನ್ನಾರಿಗೆಡ್ಡೆ, ದಾರ್ವೀ - ಮರದರಿಸಿನ, ಗೈರಿಕ - ಗೈರಿಕಧಾತು, ಹೇಮತಾಪ್ಯ - ಹೇಮತಾಪ್ಯಲೋಹ, ರಜನೀ - ಅರಿಸಿನ, ಪಥ್ಯಾ - ಅಳಲೆ, ಪಟೋಲ - ಕಹಿಪಡವಲ, ಅಮೃತ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಸೋಮ - ಕರ್ಪೂರ, ಅಗ್ನಿ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಪುನರ್ನವ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ತ್ರಿಕಟುಕೈಃ - ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ ಮತ್ತು ಮೆಣಸುಗಳಿಂದ, ಸ್ಥಾವರವಿಷವ್ - ಸ್ಥಾವರವಿಷವನ್ನು, ಶಾಮ್ಯೇತ್ - ಶಮನಗೊಳಿಸಬಹುದು.

ಸರ್ಪವಿಷಕ್ಕೆ -

107. ವ್ಯಾಘ್ರೀಸ್ಪೃಗ್ಗಿರಿಕರ್ಣಿಕಾಮಧುರಸಾಪಾತಾವಿಶಾಲೇಶ್ವರೀ
ನಿರ್ಗುಂಡೀಕಟುತುಂಬಿಕಾರ್ಕನಕುಲೀ ವೃಶ್ಚೀವ ನೀಲೀಶಿವಾ |
ಬೀಜಂ ವಾಕುಚಿಪತ್ರಜೀವಿವಕುಳಾಜೀಮೂತಗುಂಜಾಮೃತಾ
ನಕ್ತಾಹ್ವಾನರಮೂತ್ರಮಾಕ್ಷಿಕಘೃತಂ ಲಾಲಾಮಲಂ ಕರ್ಣಜಮ್ ||

ವ್ಯಾಘ್ರೀಸ್ಪೃಕ್ - ಹೆಗ್ಗುಳ್ಳ, ಗಿರಿಕರ್ಣಿಕಾ - ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತ, ಮಧುರಸಾ - ಹಾಲುತೊಟ್ಟಿನ ಗಿಡಗಳ ಹಾಲು, ಪಾತಾ - ಅಗಳುಶುಂಠಿ, ವಿಶಾಲ - ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆ, ಈಶ್ವರೀ - ಈಶ್ವರೀಹಂಬು, ನಿರ್ಗುಂಡಿ - ಲಕ್ಕಿ, ಕಟುತುಂಬಿ - ಕಹಿಸೋರೆ, ಕಾರ್ಕ - ಎಲಚಿ, ನಕುಲೀ - ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ವೃಶ್ಚೀವ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ನೀಲೀ - ನೀಲಿ, ಶಿವಾ - ಅರಿಸಿನ, ವಾಕುಚಿಬೀಜಮ್ - ಬಹುಜಾಜಿ ಗಿಡದ ಬೀಜ, ವಕುಲಾಪತ್ರ - ಬಕುಳಮರದ ಎಲೆ, ಜೀಮೂತ - ಕೊನ್ನಾರಿಯ ಒಂದು ಭೇದ, ಗುಂಜಾ - ಗುಲಗಂಜಿ, ಅಮೃತಾ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ನಕ್ತಾಹ್ವಾ - ಹೊಂಗೆ, ನರಮೂತ್ರ - ನರಮೂತ್ರ, ಮಾಕ್ಷಿಕ - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಘೃತ - ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪ, ಲಾಲಾಮಲಮ್ - ಜೇಡರ ಬಲೆ, ಕರ್ಣಜಮ್ - ಕಿವಿಯ ಗುಗ್ಗೆ,

108. ಕರ್ಕೋಟೀಮುಸಲೀನಭೋಗರುಡಕಾಶ್ಚ ಶ್ವೇತನಿಷ್ಪಾವಕಃ
ಕಂದವ್ಯೋಷವಚಾರಸೋನ ರಜನೀ ಮಾಯೂರಶಿಖ್ಯಾಮಯಾಃ |
ಭೃಂಗೀಟಂಕಣಕಾಕಮಾಚಿ ಸುರಸಾ ದಾರ್ವೀಹರಿನ್ಮಂಜರೀ
ಮೇಘಧ್ವಾನ ಕುರುಂಟವಜ್ರಲತಿಕಾ ಜಂತುಘ್ನಸಾವಿತ್ರಿಕಾ ||

ಕರ್ಕೋಟೀ - ಬಿಲ್ವ, ಮುಸಲೀ - ನೆಲತಾಳೆ, ನಭೋಗರುಡಕಾ - ಆಕಾಶಗರುಡ, ಶ್ವೇತ - ಬಿಳಿಯ ಜೀರಿಗೆ, ನಿಷ್ಪಾವಕ - ಅವರೆ, ಕಂದ - ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸು, ವ್ಯೋಷ - ತ್ರಿಕಟುಕ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ರಸೋನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ರಜನೀ - ನೀಲಿ, ಮಾಯೂರಶಿಖ್ಯಾ - ಉತ್ತರಣೆಗಿಡದ ತುದಿ, ಭೃಂಗೀ - ಆಲ, ಟಂಕಣ - ಬಿಲಗಾರ, ಕಾಕಮಾಚಿ - ಗಣಿಕೆ ಅಥವಾ ಕಾಚಿ, ಸುರಸಾ - ಈಶ್ವರಿಹಂಬು, ದಾರ್ವೀ - ಮರದರಿಸಿನ, ಹರಿಮಂಜರೀ - ತುಪ್ಪಕೀರೆ, ಕುರೂಂಟ - ಹಳದಿ ಗೋರಂಟಿ, ವಜ್ರಲತಿಕಾ - ಆಮಲಕದ ಬಳ್ಳಿ, ಜಂತುಘ್ನ - ವಾಯುವಿಳಂಗ,

109. ನೈರ್ಮಾಲೀನವನೀತಧಾತಕೀರಸಾಗೀರ್ವಾಣತಾಳೀಫಲಂ
ಪಂಚಾಂಗಂ ಚ ಶಿರೀಷಜಂ ಗೃಹಭವೋಧೂಮೋ ಮಹಾದುಗ್ಧಿಕಾ |
ಚಿಂಚಾಪಲ್ಲವಕಾರವೇಲ್ಲದಳಜಂ ಸಾರಂಗಮೂತ್ರಂ ಶಕೃತ್
ಪಾನಾಲೇಪನನಸ್ಯಧೂಪನಮುಖ್ಯೈಸ್ಸರ್ಪಾನ್ನಿಹನ್ಯಾದ್ವಿಷಮ್ ||

ನೈರ್ಮಾಲೀ - ಕಥಕ, ನವನೀತ - ಬೆಣ್ಣೆ, ಧಾತಕೀ - ಮರಾಠಿಮೊಗ್ಗು, ರಸಃ - ಇವುಗಳ ರಸ, ಗೀರ್ವಾಣ - ದೇವದಾರು, ತಾಳೀಫಲಮ್ - ತಾಳೆಹಣ್ಣು, ಶಿರೀಷಜಂ ಪಂಚಾಂಗಂ ಚ - ಬಾಗೆ ಮರದ ಐದು ಭಾಗಗಳಾದ ಎಲೆ, ಹೂವು, ತೊಗಟೆ, ಹಣ್ಣು, ಬೇರು, ಗೃಹಭವೋಧೂಮಃ - ಇಲ್ಲಣ, ಮಹಾದುಗ್ಧಿಕಾ - ದೊಡ್ಡ ಹಾಲು ತೊಟ್ಟಿನ ಗಿಡ, ಚಿಂಚಾಪಲ್ಲವ - ಹುಣಿಸೆಮರದ ಚಿಗುರು, ಕಾರವೇಲ್ಲದಳಜಮ್ - ಹಾಗಲದ ಎಲೆಯ ಕುಡಿ, ಸಾರಂಗಮೂತ್ರಮ್ - ಸಾರಂಗದ ಮೂತ್ರ, ಶಕೃತ್ - ಸಾರಂಗದ ಮಲ ಇವುಗಳ (ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳ), ಪಾನ - ಕುಡಿಯುವಿಕೆ, ಲೇಪನ - ಹಚ್ಚುವುದು, ನಸ್ಯ -

ಮೂಗಿನಿಂದ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಧೂಪನ - ಹೊಗೆ ಕೊಡುವುದು, ಮುಖ್ಯೈಃ - ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ, ಸರ್ಪಾತ್ ವಿಷಮ್ - ಸರ್ಪದಿಂದಾಗುವ ವಿಷವನ್ನು, ನಿಹನ್ಯಾತ್ - ದೂರಮಾಡಬೇಕು.

ಕೀಟವಿಷಕ್ಕೆ -

110. ಪೀತಾಹಿಂಗುವಿಳಂಗವನ್ಯತುಳಸೀಮೂಲಾಬ್ಜನಾದಾತ್ರಿವೃತ್
ಪಾಠಾವ್ಯೋಷಶಿರೀಷಸೈಂಧವಯವಕ್ಷಾರಾಮಯಾಸ್ಸರ್ಪಿಷಾ |
ಮಂಜಿಷ್ಠಾಗಜಕೇಸರೀದ್ವಿರಜನೀಪತ್ರಾಂಗಮುಸ್ತಾವಚಾ
ಕ್ಷೀರಕ್ಷ್ಮಾರುಹವಲ್ಕಲೇಪನಮಪಿ ಘ್ನಂತ್ಯಾಶು ಕೈಟ್ಯಂ ವಿಷಮ್ ||

ಪೀತ - ಹಳದಿಬಣ್ಣದ ಹರಿದಳವೆಂಬ ಖನಿಜ, ಹಿಂಗು - ಹಿಂಗು, ವಿಳಂಗ - ವಾಯುವಿಳಂಗ, ವನ್ಯ - ಕರಿಯ ನೆಲಗುಂಬಳದ ಗೆಡ್ಡೆ, ತುಲಸೀ - ತುಳಸಿ, ಮೂಲ - ಸೂರಣಗೆಡ್ಡೆ ಅಥವಾ ಹಿಪ್ಪಲಿ ಬೇರು, ಅಬ್ಜ - ನೀರುಹಲಸು, ನಾದಾ - ಹುಲ್ಲು, ತ್ರಿವೃತ್ - ತಿಗಡೆ, ಪಾಠಾ - ಅಗಳುಶುಂಠಿ, ವ್ಯೋಷ - ತ್ರಿಕಟುಕಾ, ಶಿರೀಷ - ಬಾಗೆ, ಸೈಂಧವ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ಯವಕ್ಷಾರ - ಯವಕ್ಷಾರ, ಸರ್ಪಿಷಾ - ಆಕಳತುಪ್ಪ, ಮಂಜಿಷ್ಠಾ - ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಅಗಜ - ಶಿಲಾಜಿತು, ಕೇಸರೀ - ಸುರಗಿ ಅಥವಾ ನಾಗಸಂಪಿಗೆ, ದ್ವಿರಜನೀ - ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಪತ್ರಾಂಗ - ಕೆಂಪು ಚಂದನ, ಮುಸ್ತಾ - ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ಕ್ಷೀರಕ್ಷ್ಮಾರುಹವಲ್ಕಲೇಪನಮ್ - ಹಾಲು ಸುರಿಸುವ ಆಲ ಮೊದಲಾದ ಮರಗಳ ತೊಗಟೆ ಮತ್ತು ಹಾಲಿನ ಲೇಪನ, ಆಶು - ಕೂಡಲೆ, ಕೈಟ್ಯಂ ವಿಷಮ್ - ಕೀಟ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿಷವನ್ನು, ಘ್ನಂತಿ - ದೂರಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಚೇಳಿನ ವಿಷಕ್ಕೆ -

111. ಯಕ್ಷಾಕ್ಷಕೇಸರಪಲಾಶಕರಂಜಯುಗ್ಮ-
ಸ್ನುಗ್ಭಾನುದುಗ್ಧನವಹಿಂಗುಗುಡೋಷ್ಟ್ರದಂತಾಃ |
ತಪ್ತಾರನಾಳಘೃತಸೈಂಧವಚಕ್ರತೈಲ
ಪಥ್ಯಾಕಟುತ್ರಯಶಿರೀಷಕಪೋತವಿಷ್ಠಾಃ ||

ಯಕ್ಷ - ಆಲ, ಅಕ್ಷ - ತಾರೆ, ಕೇಸರ - ನಾಗಸಂಪಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುರಗಿ, ಪಲಾಶ - ಮುತ್ತುಗ, ಕರಂಜಯುಗ್ಮ - ಹೊಂಗೆ, ಬಿಳಿಹೊಂಗೆ, ಸ್ನುಕ್ - ಕಳ್ಳಿ, ಭಾನುದುಗ್ಧ - ಎಕ್ಕದ ಹಾಲು, ನವಹಿಂಗು - ಹೊಸದಾದ ಹಿಂಗು, ಗುಡ - ಬೆಲ್ಲ, ಉಷ್ಟ್ರದಂತಾಃ - ಒಂಟೆಯ ಹಲ್ಲು, ಸಪ್ತ - ಏಳು ವಿಧದ, ಅರ - ಪಾಚಿ, ನಾಲ - ತಾವರೆದಂಟು (ಸಪ್ತಾರನಾಲ - ಏಳೆಲೆ ಬಾಳೆಯ ದಂಟು), ಘೃತ - ತುಪ್ಪ, ಸೈಂಧವ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ಚಕ್ರತೈಲ - ಚಕ್ರಮರ್ದ ವೃಕ್ಷದ ಫಲದಿಂದ ತಯಾರಾದ ತೈಲ, ಪಥ್ಯಾ - ಅಳಲೆ, ಕಟುತ್ರಯ - ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮೆಣಸು, ಶಿರೀಷ - ಬಾಗೆ, ಕಪೋತವಿಷ್ಠಾಃ - ಪಾರಿವಾಳದ ಮಲ,

112. ಅಶ್ವಾಜಕರ್ಣಮಲತುತ್ಥಕವತ್ಸನಾಭ
ಪಿಣ್ಯಾಕಸರ್ಪಮಲಗೋಮಯಮಾತುಲುಂಗಾಃ |
ವೃಶ್ಚೀವ ಮೂಲಫಲಿನೀ ಸುರಸಾತ್ರಿಕರ್ಣ್ಯೋ
ನಿಘ್ನಂತಿ ವೃಶ್ಚಿಕವಿಷಂ ಹಿ ವಿಲೇಪನಾದ್ಯೈಃ ||

ಅಶ್ವ - ಕುದುರೆ, ಅಜ - ಆಡು, ಕರ್ಣ - ಕಿವಿ ಇವುಗಳ, ಮಲ - ಮಲ, ತುತ್ಥಕ - ರಸಾಂಜನ ಅಥವಾ ಮೈಲುತುತ್ಥ, ವತ್ಸನಾಭ - ಉಗ್ರವಾದ ವಿಷ, ಪಿಣ್ಯಾಕ

- ಎಳ್ಳು ಮೊದಲಾದ ಬೀಜಗಳಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆದ ಮೇಲೆ ಉಳಿಯುವ ಹಿಂಡಿ, ಸರ್ಪಮಲ - ಸರ್ಪ ಮಲ, ಗೋಮಯ - ಸಗಣಿ, ಮಾತುಲುಂಗ - ಮಾದಳ, ವೃಶ್ಚೀವ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಮೂಲ - ಹಿಪ್ಪಲಿಬೇರು, ಫಲಿನೀ - ಪ್ರೇಂಕಣ ಅಥವಾ ಕೋಳಿಕುಟುಮನ ಗೆಡ್ಡೆ, ಸುರಸಾ - ತುಳಸಿ, ವಿಲೇಪನಾದ್ಯೈಃ - ಇವುಗಳನ್ನು ತೇಯ್ದು, ಬಂದ ದ್ರಾವಣವನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದು, ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ವೃಶ್ಚಿಕವಿಷಮ್ - ಚೇಳಿನ ವಿಷವನ್ನು, ನಿಘ್ನಂತಿ - ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಜೇಡರಹುಳುವಿನ ವಿಷಕ್ಕೆ -

113. ಸರ್ಪಿರ್ಮಾಕ್ಷಿಕತೈಲಗೋಮಯರಸಾಪಾಮಾರ್ಗ್ಯರಾತ್ರಿದ್ವಯಂ
ಪತ್ರಾಂಗಾಕ್ಷಮನಶ್ಶಿಲಾ ಚ ತಗರಕ್ಷೀರದ್ರುಮತ್ವಗ್ರುಜಾಃ |
ಪಾಠಾ ಚಂದನಯುಗ್ಮಯಷ್ಟಿಕತ್ರುಟೀಸಿಂಧೂತ್ಥಗೋಪಾಂಗನಾಃ
ಪಾನಾಲೇಪನಯೋಗತಃ ಪ್ರಶಮಯಂತ್ಯಹ್ನಾಯ ಲೂತಾವಿಷಮ್ ||

ಸರ್ಪಿಃ - ತುಪ್ಪ, ಮಾಕ್ಷಿಕ - ಜೇನುತುಪ್ಪ,. ತೈಲ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಗೋಮಯ - ಸಗಣಿ, ರಸ - ಪಾದರಸ, ಅಪಾಮಾರ್ಗ್ಯ - ಉತ್ತರೇಣಿ, ರಾತ್ರಿದ್ವಯಮ್ - ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಪತ್ರಾಂಗ - ಕೆಂಪುಚಂದನ, ಅಕ್ಷ - ತಾರೆ, ಮನಶ್ಶಿಲಾ - ಮಣಿಶಿಲೆ, ತಗರ - ಅಗರು, ಕ್ಷೀರದ್ರುಮತ್ವಗ್ರುಜಾಃ - ಹಾಲು ಸುರಿಸುವ ಮರಗಳ ತೊಗಟೆಯಿಂದ ಸುರಿಯುವ ಹಾಲು, ಪಾಠಾ - ಅಗಳುಶುಂಠಿ, ಚಂದನಯುಗ್ಮ - ಕೆಂಪು, ಬಿಳಿ ಶ್ರೀಗಂಧ, ಯಷ್ಟಿಕ - ಅತಿಮಧುರ, ಸಿಂಧೂತ್ಥ - ಉಪ್ಪು, ಗೋಪಾಂಗನಾಃ - ಸೊಗದೆ ಇವುಗಳ, ಪಾನ - ಕುಡಿಯುವಿಕೆ, ಆಲೇಪನಯೋಗತಃ

- ಹಚ್ಚುವುದು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ, ಅಹ್ನಾಯ - ಕೂಡಲೆ, ಲೂತವಿಷಮ್ - ಜೇಡರಹುಳುವಿನ ವಿಷವನ್ನು, ಪ್ರಶಮಯಂತಿ - ಶಮನಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಇಲಿಯ ವಿಷಕ್ಕೆ -

114. ಅರ್ಕಾಳರ್ಕಕಪಿತ್ಥಸೈಂಧವನಿಶಾದ್ವಂದ್ವಾಮೃತಾಸೈರ್ಯಕಾ
ಜೀಮೂತಾಮರತಾಳನಾಗಧಮನೀಭಾಂಡೀಪಯೋದಾರವಃ |
ಮಾರ್ಜಾಲಾಸ್ಥಿನಿಶಾಂತಧೂಮಕರಜಾನ್‌ಕೋಲದ್ರುನಿರ್ಗುಂಡಿಕಾ
ಗುಂಜಾಕ್ಷಾಖುಪುನರ್ನವೇಂದ್ರಲತಿಕಾ ಘ್ನಂತ್ಯುಂದುರೂಣಾಂ ವಿಷಮ್ ||

ಅರ್ಕ - ಎಕ್ಕ, ಆಳರ್ಕ - ಬಿಳಿಎಕ್ಕ, ಕಪಿತ್ಥ - ಬೇಲ, ಸೈಂಧವ - ಸೈಂಧವಲವಣ, ನಿಶಾದ್ವಂದ್ವ - ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಅಮೃತಾ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಸೈರ್ಯಕ (ಸೈರೀಯಕ, ಸೈರೇಕ) - ಮುಳ್ಳುಗೋರಂಟಿ, ಜೀಮೂತ - ದೇವತಾಳೆ, ಅಮರ - ಕಳ್ಳಿ, ತಾಳ - ತಾಳೆ, ನಾಗ - ನಾಗಕೇಸರ, ಧಮನೀ - ನರಿಹೊನ್ನೆ, ಭಾಂಡೀ (ಭಾಂಡೀರ) - ಆಲದಹಾಲು, ದಾರವಃ - ದಾರುಹರಿದ್ರ, ಮಾರ್ಜಾಲಾಸ್ಥಿ - ಬೆಕ್ಕಿನ ಮೂಳೆ, ನಿಶಾಂತಧೂಮ - ಇಲ್ಲಣ, ಕರಜಾನ್ - ಹೊಂಗೆ, ಕೋಲದ್ರು - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ನಿರ್ಗುಂಡಿಕಾ - ಲಕ್ಕಿ, ಗುಂಜಾ - ಗುಲಗಂಜಿ, ಅಕ್ಷ - ತಾರೆ, ಪುನರ್ನವ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಇಂದ್ರಲತಿಕಾ - ಬೆಟ್ಟಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಳ್ಳಿ, ಆಖು - ದೇವತಾಳೆ ಇವು, ಉಂದುರೂಣಾಂ ವಿಷಮ್ - ಇಲಿಗಳ ವಿಷವನ್ನು, ಘ್ನಂತಿ - ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ನಾಯಿಯ ವಿಷಕ್ಕೆ -

115. ಪಾಠಾತ್ರಿಧಾತುರವಿದುಗ್ಧಶಿರೀಷಪತ್ರ
ತಾಂಬೂಲಕಲ್ಕವಚಾಚೂರ್ಣನಿಶಾಂತಧೂಮಾಃ |

ಅಂಕೋಲವಾಜಿಪೃಥುಕಶ್ಶಿಖಿಪಕ್ಷವರ್ಚೋ-

ದುತ್ತೂರಕಾಸ್ಫುಟಮಲರ್ಕವಿಷಂ ನಿಹಂತಿ ||

ಪಾಠಾ - ಅಗಳುಶುಂಠಿ, ತ್ರಿಧಾತು - ಮೂರು ಧಾತುಗಳು, ರವಿದುಗ್ಧ - ಎಕ್ಕದ ಹಾಲು, ಶಿರೀಷಪತ್ರ - ಬಾಗೆಮರದ ಎಲೆ, ತಾಂಬೂಲಕಲ್ಕ - ತಾಂಬೂಲದ ಅಗಿದ ಕವಳ, ವಚಾಚೂರ್ಣ - ಬಜೆಯ ಪುಡಿ, ನಿಶಾಂತಧೂಮ - ಇಲ್ಲಣ, ಅಂಕೋಲ - ಅಂಕೋಲ, ವಾಜಿಪೃಥುಕ - ಎಳೆಯ ಅಶ್ವಗಂಧಾ, ಶಿಖಿಪಕ್ಷವರ್ಚ - ನವಿಲಿನ ಗರಿ, ದತ್ತೂರಕಾ - ದತ್ತೂರಿ ಗಿಡ ಇವು, ಸ್ಫುಟಮ್ - ನಿಜವಾಗಿ, ಅಲರ್ಕವಿಷಮ್ - ನಾಯಿಯ ವಿಷವನ್ನು, ನಿಹಂತಿ - ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಉಗುರು, ಹಲ್ಲಿನ ವಿಷಕ್ಕೆ -

116. ವಟನಿಂಬಶಮೀವಲ್ಕಲಫಲಿನೀದ್ವಿನಿಶಾತ್ರಿಪಾದಿಗೋಜಿಹ್ವಾಃ |

ಗಿರಿಕರ್ಣಸೋಮವಲ್ಕಂ ನಿಖಿಲಂ ನಿಹಂತಿ ನಖದಂತವಿಷಮ್ ||

ವಟ - ಆಲ, ನಿಂಬ - ಬೇವು, ಶಮೀ - ಬನ್ನಿ ಇವುಗಳ, ವಲ್ಕಲ - ತೊಗಟೆ, ಫಲಿನೀ - ಪ್ರೇಂಕಣ ಅಥವಾ ಕೋಳಿಕುಟುಮನ ಗೆಡ್ಡೆ, ದ್ವಿನಿಶಾ - ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ತ್ರಿಪಾದಿ - ಹಂಸಪಾದಿ, ಗೋಜಿಹ್ವ - ಗೋಜಿಹ್ವಾ (ಬೆಂಡೆಗಿಡ), ಗಿರಿಕರ್ಣ - ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಿ, ಸೋಮವಲ್ಕ - ಬಿಳಿಕಗ್ಗಲಿ ಇವು, ನಿಖಿಲಮ್ - ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ, ನಖದಂತವಿಷಮ್ - ಉಗುರು ಮತ್ತು ಹಲ್ಲಿನಿಂದಾದ ವಿಷವನ್ನು, ನಿಹಂತಿ - ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಮುದಿತನ, ಸುಕ್ಕುಗಟ್ಟುವುದು, ನೆರೆಗಳಿಗೆ -

117. ಹೇಮವ್ಯೋಮರಸೇಂದ್ರಗಂಧಕವಿಷಾಯತ್ಕಾಂತಭಲ್ಲಾತಕಾಃ
ಪಥ್ಯಾಕ್ಷಾಮಲಕಾನಿ ಗುಗ್ಗುಲುಶಿಲಾಜಿತ್ವಗ್ನಿಗೋರಂಟಕಾಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಾಕ್ಷ್ಮಾರುರಭೃಂಗಶಂಖಕುಸುಮಂ ಮಂಡೂಕಪರ್ಣೀ ವಚಾ
ಬ್ರಾಹ್ಮೀನಾಗಬಲಾ ವಿದಾರಿಮುಸಲೀವಿಶ್ವೌಷಧಂ ಮುಂಡಿನೀ ||

ಹೇಮ - ಒಂದು ಮಾಷತೂಕದ ಚಿನ್ನ, ವ್ಯೋಮ - ಅಭ್ರಕ, ರಸೇಂದ್ರ - ಪಾದರಸ, ಗಂಧಕ - ಗಂಧಕ, ವಿಷಾ - ಅತಿಬಜೆ, ಕಾಂತಾ - ಪ್ರಿಯಾಂಗು, ಭಲ್ಲಾತಕಾ - ಗೇರುಹಣ್ಣು, ಪತ್ಥ್ಯಾ - ಅಳಲೆ, ಅಕ್ಷ - ತಾರೆ, ಆಮಲಕಾನಿ - ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಗಳು, ಗುಗ್ಗುಲು - ಗುಗ್ಗುಳ, ಶಿಲಾಜಿತು - ಶಿಲಾಜತು, ಅಗ್ನಿ - ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಗೋರಂಟಕ - ಗೋರಂಟಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಕ್ಷ್ಯಾರುಹ - ಮುತ್ತುಗ ಅಥವಾ ಅತ್ತಿ, ಭೃಂಗ - ಗರುಗದ ಸೊಪ್ಪು, ಶಂಖಕುಸುಮ - ಶಂಖಪುಷ್ಪೀ, ಮಂಡೂಕಪರ್ಣೀ - ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ವಚಾ - ಬಜೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮೀ - ಒಂದೆಲಗ, ನಾಗ - ನಾಗಕೇಸರ, ಬಲಾ - ಕಲ್ಲಂಗಡಲೆ, ವಿದಾರಿ - ಮೂರೆಲೆ ಹೊನ್ನೆ (ನೆಲಗುಂಬಳ), ಮುಸಲೀ - ನೆಲತಾಳೆ, ವಿಶ್ವೌಷಧಮ್ - ಶುಂಠಿ,

118. ಬಾಣಃ ಕೃಷ್ಣತಿಲಾಃ ಪುನರ್ನವಕಣಾವೇಲ್ಲಾಮೃತಾಲಾಂಗಲೀ
ನೀಲೀವಾಯಸಜಂಘಿಕಾ ಕುರವಕ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀ ಕಿಂಶುಕಾಃ |
ಕನ್ಯಾವಾಕುಚಿಕಾಕಮಾಚಿಖದಿರಾಂಕೋಲಾಷ್ಠಿಚಕ್ಷೀರಿಣೀ
ಪೂಲಾಸಾಕುಲಿವೃದ್ಧದಾರುಕಕುಭಶ್ಯಾರಗ್ವಧೋಪಾನಹಾಃ ||

ಬಾಣಃ - ಕರಿಯ ಹೂವಿನ ಗೋರಂಟಿ, ಕೃಷ್ಣತಿಲಾಃ - ಕರಿಎಳ್ಳು, ಪುನರ್ನವ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಕಣಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವೇಲ್ಲ - ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಅಮೃತಾ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಲಾಂಗಲೀ - ನೀರು ಹಿಪ್ಪಲಿ ಅಥವಾ ಕೋಳಿಕುಟುಮನ ಗೆಡ್ಡೆ, ನೀಲೀ - ನೀಲಿ, ವಾಯಸ - ಅಗುರು ಅಥವಾ ಸರಳವೃಕ್ಷದ ಹಾಲುಮಡ್ಡಿ, ಕುರುವಕ - ಹಳದಿಗೋರಂಟಿ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಿ - ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಿ, ಕಿಂಶುಕ - ಮುತ್ತುಗ, ಕನ್ಯಾ ವಾಕುಚಿ - ಎಳಸಾಗಿರುವ ಬಾವಂಚಿ, ಕಾಕಮಾಚಿ - ಕಾಚಿ ಅಥವಾ ಗಣಿಕೆ, ಖದಿರ - ಕಗ್ಗಲಿ, ಅಂಕೋಲಸ್ಥಿ - ಅಂಕೋಲೆಯ ತೊಗಟೆ, ಪೂಲಾಸ - ಧಾನ್ಯ, ಕುಲಿ - ಹೆಗ್ಗುಳ್ಳ, ವೃದ್ಧದಾರು - ಅನಂತನ ಗೊಂಡೆಸೊಪ್ಪು, ಕಕುಭ - ಕೆಂಪುಮತ್ತಿ, ಆರಗ್ವಧೋಪಾನಹಾ - ಕಕ್ಕೆಮರದ ತೊಗಟೆ,

119. ಜೀವಂತೀನವಮಲ್ಲಿಕಾಸನನಿಶಾನಿಂಬಾಶ್ವಗಂಧಾವರೀ
ನಿರ್ಗುಂಡೀಲಶುನಂ ಮಹೇಂದ್ರಲತಿಕಾ ಮೂರ್ವಾಸ್ಥಿರಾಶ್ರೇಯಸೀ |
ಇತ್ಯೇತಾನಿ ರಸಾಯನಾನಿ ಸಸಿತಾಕ್ಷೌದ್ರಾಜ್ಯದುಗ್ಧಾನ್ಯಪಿ
ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಚ ಜರಾವಲೀಪಲಿತಹೃತಕಾಯಸ್ಯ ಕುರ್ಯಾತ್ಸ್ಥಿರಮ್ ||.

ಜೀವಂತೀ - ಸಿಹಿಹಾಲೆ, ನವಮಲ್ಲಿಕಾ - ವೀರಜಾಜಿ, ಅಸನ - ಹೊನ್ನೆ, ನಿಶಾ - ಅರಿಸಿನ, ನಿಂಬ - ಬೇವು, ಅಶ್ವಗಂಧಾ - ಅಶ್ವಗಂಧ, ವರೀ - ಶತಾವರಿ, ನಿರ್ಗುಂಡೀ - ಲಕ್ಕಿ, ಲಶುನ - ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಮಹೇಂದ್ರಲತಿಕಾ - ಬೆಟ್ಟಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಳ್ಳಿ, ಮೂರ್ವಾ - ಕೊರಟಿಗೆ, ಸ್ಥಿರಾ - ಮೂರೆಲೆ ಹೊನ್ನೆ, ಶ್ರೇಯಸೀ - ಅಳಲೆ ಅಥವಾ ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇತ್ಯೇತಾನಿ ರಸಾಯನಾನಿ - ಈ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ರಸಾಯನಗಳನ್ನು, ಸಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ, ಕ್ಷೌದ್ರ - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಆಜ್ಯ - ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪ, ದುಗ್ಧಾನಿ - ಹಾಲುಗಳೊಡನೆ

ಸೇರಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅದು, ಜರಾವಲೀ ಪಲಿತಹೃತ್ - ಮುಪ್ಪು, ಸುಕ್ಕು, ನೆರೆತಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ, ಕಾಯಸ್ಯ - ಶರೀರಕ್ಕೆ, ಚಿರಂ ಕುರ್ಯಾತ್ - ಗಟ್ಟಿತನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ನಷ್ಟವಾದ ವೀರ್ಯವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ -

120. ಸೂತಂ ಕಾಂಚನಗಂಧಕಾಭ್ರಕಕಣಾಶುಂಠೀಬಿದಾರ್ಯಾಮೃತಂ
ವರ್ಷಾಭೂಮಧುಕಾಷ್ಟವರ್ಗ್ಯಮುಸಲೀಮಾಷಾಶ್ವಗಂಧಾಶಿಫಾಃ |
ಶಾಕೋಟೇಕ್ಷುರಮರ್ಕಟೀಸುರಲತಾಬೀಜಂ ಚ ಭಂಜೀಭವಂ
ನಿರ್ಯಾಸಸ್ಸಲಿಲಂ ಚ ಶಾಲ್ಮಲಿತರೋರ್ಜಾತೀಫಲಂ ಭೂಸಿತಾ ||

ಸೂತಮ್ - ಪಾದರಸ, ಕಾಂಚನ - ಚಿನ್ನ, ಗಂಧಕ - ಗಂಧಕ, ಅಭ್ರಕ - ಅಭ್ರಕ, ಕಣಾ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠೀ - ಶುಂಠಿ, ವಿದರೀ - ಮೂರೆಲೆ ಹೊನ್ನೆ, ಅಮೃತ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ವರ್ಷಾಭೂ - ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆ, ಮಧುಕ - ಅತಿಮಧುರ, ಅಷ್ಟವರ್ಗ - ಅಷ್ಟವರ್ಗ, ಮುಸಲೀ - ನೆಲತಾಳೆ, ಮಾಷ - ಉದ್ದು, ಅಶ್ವಗಂಧಶಿಫಾ - ಅಶ್ವಗಂಧಿಯ ಬೇರು, ಶಾಕೋಟ - ಕಾರೆ, ಇಕ್ಷುರ - ಕೊಳವಳಿಕೆ, ಮರ್ಕಟೀ - ಉತ್ತರಣೆ, ಸುರಲತಾ - ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಿಲತೆ, ಬೀಜಮ್ - ಇವುಗಳ ಬೀಜ, ಚ - ಮತ್ತು, ಭಂಜೀಭವಮ್ ನಿರ್ಯಾಸಃ - ಮರಗಳ ಹಾಲು ಅಥವಾ ರಸ, ಚ - ಮತ್ತು, ಸಲಿಲ - ನೀರು, ಶಾಲ್ಮಲೀತರೋ - ಬೂರುಗದ ಮರದ ರಸ, ಜಾತೀಫಲಮ್ - ಜಾಯಿಕಾಯಿ, ಭೂಸಿತಾ - ಭೂಸಕ್ಕರೆ,

121. ಶಿಗ್ರೋಃ ಪುಷ್ಪಫಲಚ್ಛದಘನರವಂಶ್ವೇತಾದ್ರಿಕರ್ಣೀದಳಂ
ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀಚ್ಛದನಂ ತುರಂಗಪೃಥುಕಾಳಕರ್ಾಪಯಸ್ಯಾವರೀ |

ಧಾತ್ರೀಕರ್ಕಟಶೃಂಗಿಕಾಸಿತತಿಲಾಃ ಪದ್ಮಾಃ ಪ್ರರೋಹಾವಟಾ
ಜೀವಂತೀದಳಗೋಕ್ಷುರಾಮೃತಲತಾ ಮಜ್ಜಾಪ್ರಿಯಾಳೋಸ್ತುಗಾ ||

ಶಿಗ್ರೋಃ - ನುಗ್ಗೆಗಿಡದ, ಪುಷ್ಪ - ಹೂವು, ಫಲ - ಕಾಯಿ, ಛದ - ಸೊಪ್ಪು, ಘನ - ಕೊನ್ನಾರಿ, ಶ್ವೇತಾದ್ರಿಕರ್ಣೀದಳ - ಬಿಳಿ ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಿಗಿಡದ ಎಲೆ, ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀಛದನ - ಹೊನಗೊನೆ ಸೊಪ್ಪು, ತುರಂಗ - ಅಶ್ವಗಂಧಿ, ಪೃಥುಕಾಳರ್ಕಾಪಯಸ್ಯ - ಎಳೆಯ ಬಿಳಿ ಎಕ್ಕದ ಹಾಲು, ವರೀ - ಶತಾವರಿ, ಧಾತ್ರೀ - ನೆಲ್ಲಿ, ಕರ್ಕಟ - ಸೌತೆ, ಶೃಂಗಿಕಾ - ಅತಿಬಜೆ, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ, ತಿಲಾ - ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಪದ್ಮಾಪ್ರರೋಹ - ಬೆಟ್ಟತಾವರೆಯ ಚಿಗುರು, ವಟಾ - ಆಲ, ಜೀವಂತೀದಳ - ಸಿಹಿಹಾಲೆಯ ದಳ, ಗೋಕ್ಷುರ - ನೆಗ್ಗಿಲು, ಅಮೃತಲತಾ - ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಪ್ರಿಯಾಳಮಜ್ಜ - ಪ್ರಿಯಾಳವೃಕ್ಷದ ರಸ, ತುಗಾ - ತವಕ್ಷೀರ,

122. ಕೇರೀದುಗ್ಧಜಲೇಸಿತೇಕ್ಷುರರಸಂ ಕ್ಷೀರಾಜ್ಯರಂಭಾಫಲಂ
ಮೃದ್ವೀಕಾನವನೀತಮಾಕ್ಷಿಕಮಧೋಃ ಪುಷ್ಪಂ ಚ ಖರ್ಜೂರಕಮ್ |
ಗೋಧೂಮಾಯವಶಾಲೀಷಾಷ್ಟಿಕಯುತಂ ಶೃಂಗಂ ಚ ಬೋಧಿದ್ರುಜಂ
ರೇತೋವೃದ್ಧಿಕರಾನ್ವದಂತಿ ಮುನಯಸ್ಸರ್ವಾಣ್ಯಮೂನೀಧ್ರುವಮ್ ||

ಕೇರೀದುಗ್ಧಜಲ - ತೆಂಗಿನಹಾಲು ಮತ್ತು ಎಳನೀರು, ಸಿತಾ - ಸಕ್ಕರೆ, ಇಕ್ಷುರರಸ - ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲು, ಕ್ಷೀರ - ಆಕಳಹಾಲು, ಆಜ್ಯ - ಆಕಳತುಪ್ಪ, ರಂಭಾಫಲ - ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಮೃದ್ವೀಕ - ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ನವನೀತ - ಬೆಣ್ಣೆ, ಮಾಕ್ಷಿಕ - ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಮಧೋಃ ಪುಷ್ಪ - ಹಿಪ್ಪೆಹೂವು, ಚ - ಮತ್ತು, ಖರ್ಜೂರಕ - ಖರ್ಜೂರ, ಗೋಧೂಮ - ಗೋಧಿ, ಯವ - ಜವೆಗೋಧಿ, ಶಾಲಿ - ಬತ್ತ, ಷಾಷ್ಟಿಕಯುತಮ್

- ಅರವತ್ತು ವರ್ಷ ಹಳೆಯದಾದ, ಬೋಧಿದ್ರುಜಂ ಶೃಂಗಮ್ - ಬೋಧಿವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೊಂಬೆಯ ತುದಿ, ಸರ್ವಾಣಿ - ಇವುಗಳು, ಧ್ರುವಮ್ - ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ, ರೇತೋವೃದ್ಧಿಕರಾಣಿ - ರೇತಸ್ಸನ್ನು ಅಧಿಕಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು, ಮುನಯಃ - ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ವದಂತಿ - ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

123. ಇತ್ಯೇತಾನಿ ಚ ಕಲ್ಕಕ್ವಾಥರಸಾಜ್ಯತೈಲಲೇಹ್ಯಾನಿ |
ಪಾನನಸ್ಯಾಂಗಲೇಪನನಾವನವಸ್ತ್ಯಾದಿಭಿಃ ಪ್ರಯೋಜ್ಯಾನಿ ||

ಇತ್ಯೇತಾನಿ - (ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ) ಈ ಎಲ್ಲಾ, ಕಲ್ಕ - ಕಲ್ಕ, ಕ್ವಾಥ - ಕ್ವಾಥ, ರಸ - ರಸಾಯನ, ಆಜ್ಯ - ತುಪ್ಪ, ತೈಲ - ತೈಲಗಳಿಂದಾದ, ಲೇಹ್ಯಾನಿ - ಲೇಹ್ಯಗಳ, ಪಾನ - ಕುಡಿಯುವಿಕೆ, ನಸ್ಯ - ನಸ್ಯಕರ್ಮ, ಅಂಗಲೇಪನ - ಮೈಗೆ ಹಚ್ಚುವಿಕೆ, ವಸ್ತ್ಯಾದಿಭಿಃ - ಬಸ್ತಿಕರ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ, ಪ್ರಯೋಜ್ಯಾನಿ - ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ಅರ್ಹವಾಗಿವೆ.

124. ಅತ್ರ ಮಧುರಾಮ್ಲಸ್ನಿಗ್ಧೋಷ್ಣಾನ್ಯನಿಲಜೇಷು
ಕಷಾಯತಿಕ್ತಮಧುರತೀಕ್ಷ್ಣಾನಿ ಪಿತ್ತಜೇಷು |
ಕಫಸಂಭವೇಷು ತಿಕ್ತಕಟುಕಕಷಾಯೋಷ್ಣಾನಿ
ಸಂಸರ್ಗಜೇಷು ಮಿಶ್ರಾಣಿ ||

ಅತ್ರ - ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ಮಧುರ - ಸಿಹಿ, ಆಮ್ಲ - ಆಮ್ಲ, ಸ್ನಿಗ್ಧ - ಸ್ನಿಗ್ಧವಾದ, ಉಷ್ಣಾ - ಬಿಸಿಯಾದ ಔಷಧಗಳು, ಅನಿಲಜೇಷು - ವಾಯು ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ, ಕಷಾಯ - ಕಷಾಯ, ತಿಕ್ತ - ತಿಕ್ತ, ಮಧುರ - ಸಿಹಿ, ತೀಕ್ಷ್ಣ - ತೀಕ್ಷ್ಣ ರಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಔಷಧಗಳನ್ನು, ಪಿತ್ತಜೇಷು - ಪಿತ್ತಸಂಬಂಧಿ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ, ತಿಕ್ತ - ತಿಕ್ತ,

ಕಟು - ಕಟು, ಕಷಾಯ - ಕಷಾಯ, ಉಷ್ಣಾನಿ - ಉಷ್ಣ ಔಷಧಗಳನ್ನು, ಕಫಸಂಭವೇಷು - ಕಫಸಂಬಂಧಿ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಸರ್ಗಜೇಷು - ವಾತ ಪಿತ್ತ ಕಫಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ, ಮಿಶ್ರಾಣಿ - ಮಿಶ್ರ ಮಾಡಿದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

125. ಅಖಿಲಸಮುತ್ಥೇಷು ಸಕಲಾನ್ಯಪಿ ಯುಂಜ್ಯಾ-
ದ್ರೋಗೇಷು ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಸಂಗೃಹೀತಾನಿ |
ಯುಕ್ತ್ಯಾಪ್ರಯೋಜಯತಿ ಯಸ್ಸ
ಭಿಷಕ್‌ಶಬ್ದಸ್ಯ ಪಾತ್ರತಾಂ ಲಭತೇ ||

ಅಖಿಲಸಮುತ್ಥೇಷು ರೋಗೇಷು - ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಗೃಹೀತಾನಿ - ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವ, ಸಕಲಾನ್ಯಪಿ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ - ಎಲ್ಲಾ ಔಷಧ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು, ಯುಂಜ್ಯಾತ್ - (ವೈದ್ಯನು) ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಯಃ - ಯಾವನು, ಯುಕ್ತ್ಯಾ - ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ, ಪ್ರಯೋಜಯತಿ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ರೋಗನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೋ, ಸಃ - ಅವನು, ಭಿಷಕ್‌ಶಬ್ದಸ್ಯ - ವೈದ್ಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಪಾತ್ರತಾಂ ಲಭತೇ - ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ.

126. ಇದಂ ಸಮಸ್ತರೋಗಾಣಾಂ ಪ್ರಶಂಸೌಷಧಸಂಗ್ರಹಮ್ |
ಅಕಾರ್ಷೀದ್ಬಾಲಬೋಧಾರ್ಥಮಭಿಧಾನಸರಸ್ವತೀ ||

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

ಅವಧಾನಸರಸ್ವತೀ - ಅವಧಾನಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬುವವರು, ಬಾಲ ಬೋಧಾರ್ಥಮ್ - ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಯದಂತಹ ಬಾಲರಿಗೆ ಔಷಧಗಳ

ತಿಳುವಳಿಕೆಗಾಗಿ, ಸಮಸ್ತರೋಗಾಣಾಮ್ - ಸಕಲ ರೋಗಗಳಿಗೆ, ಇದಂ ಪ್ರಶಂಸೌಷಧಸಂಗ್ರಹಮ್ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗ್ರಹರೂಪದ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು, ಅಕಾರ್ಷೀತ್ - ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

ಶತಶ್ಲೋಕೀ ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತಹ

ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳು

1. ಅಜಾಜೀದ್ವಯ - ಜೀರಿಗೆ, ಕರಿಜೀರಿಗೆ.
2. ಅರಿಮೇಧಯುಗಳೀ - ಕರಿಯ ಕಗ್ಗಲಿ, ಬಿಳಿಯ ಕಗ್ಗಲಿ.
3. ಅಷ್ಟವರ್ಗ - ಕಾಕೋಳಿ, ಕ್ಷೀರಕಾಕೋಳಿ, ವೃದ್ಧಿ, ಮಹಾವೃದ್ಧಿ, ಮೇಧ, ಮಹಾಮೇಧ, ಜೀವಿಕ, ವೃಷಭಕ.
4. ಕರಂಜಯುಗ್ಮ - ಹೊಂಗೆ, ಬಿಳಿಹೊಂಗೆ.
5. ಗೋಕ್ಷುರಯುಗ್ಮ - ನೆಗ್ಗಿಲು, ಆನೆನೆಗ್ಗಿಲು.
6. ಚತುರ್ಜಾತಕ - ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ನಾಗಕೇಸರ, ಏಲಕ್ಕಿ.
7. ಚಂದನಯುಗ್ಮ - ಬಿಳಿಶ್ರೀಗಂಧ, ಕೆಂಪುಶ್ರೀಗಂಧ.
8. ತುಳಸೀದ್ವಯ - ಶ್ರೀತುಳಸಿ, ಭೂತುಳಸಿ.
9. ತ್ರಿಕಟು(ಕ) - ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮೆಣಸು.
10. ತ್ರಿಕ್ಷಾರ - ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಬಿಳಿಗಾರ.
11. ತ್ರಿಜಾತ - ಚಾಪತ್ರೆ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಏಲಕ್ಕಿ.

12. ತ್ರಿಫಲಾ - ಅಳಲೆಕಾಯಿ, ತಾರೆಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ.

13. ದಶಮೂಲ - ಶಿವನಿ, ನೆಗ್ಗಿಲು, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ರಾಮಗುಳ್ಳ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ, ಪಾಪ್ರ, ನರವಲು, ಹೆಗ್ಗುಳ, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ.

14. ದ್ವಿನಿಶಾ, ದ್ವಿರಜನೀ - ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ.

15. ನವರತ್ನಾನಿ - ಮುತ್ತು, ಮಾಣಿಕ್ಯ, ವೈಡೂರ್ಯ, ಗೋಮೇಧ, ಹವಳ, ವಜ್ರ, ಪುಷ್ಪರಾಗ, ಮರಕತ, ನೀಲ.

16. ಪಂಚಕೋಲ - ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಮೋಡಿ, ಶುಂಠಿ.

17. ಪಂಚಗವ್ಯ - ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಗೋಮೂತ್ರ, ಗೋಮಯ (ಸಗಣಿ).

18. ಪಂಚತಿಕ್ತ - ಬೇವು, ನೆಲ್ಲಿ, ಹೆಗ್ಗುಳ, ಆಡುಸೋಗೆ, ಕಹಿಪಡವಲ.

19. ಪಂಚಮೂಲ - ಮಧ್ಯಮಪಂಚಮೂಲ, ಲಘುಪಂಚಮೂಲ, ಬೃಹತ್ ಪಂಚಮೂಲ, ಜೀವನೀಯ ಪಂಚಮೂಲ, ತೃಣಪಂಚಮೂಲ.

ಮಧ್ಯಮಪಂಚಮೂಲ - ಬಲಾ (ಕಲ್ಲಂಗಡಲೆ) , ಪುನರ್ನವಾ (ಬಿಳಿ ಕೊಮ್ಮೆ), ಏರಂಡ (ಹರಳು), ಮಾಷಪರ್ಣಿ (ಉದ್ದು), ಮುದ್ಗಪರ್ಣಿ (ಹೆಸರು)

ಲಘುಪಂಚಮೂಲ - ಶಾಲಪರ್ಣಿ, ಪೃಶ್ನಿಪರ್ಣಿ, ಬೃಹತೀ, ಕಂಟಕಾರಿ, ಗೋಕ್ಷುರ.

ಬೃಹತ್‌ಪಂಚಮೂಲ - ಬಿಲ್ವ, ಅಗ್ನಿಮಂಥ, ಪಾಟಲ, ಕಾಶ್ಮರಿ, ಶ್ಯೋನಾಕ.

ಜೀವನೀಯಪಂಚಮೂಲ - ಶತಾವರಿ, ಜೀವಂತೀ, ಜೀವಕ, ವೀರಾ, ಋಷಭಕ.

ತೃಣಪಂಚಮೂಲ - ದರ್ಭೆ, ಕಬ್ಬು, ಕಾಶ, ಶಾಲಿ, ಶರ.

- ಈ ಐದು ಪಂಚಮೂಲಗಳು ಸೇರಿ ಪಂಚಪಂಚಮೂಲ.

20. ಪಂಚಲವಣ - ಕಾಚಕ, ಸೈಂಧವ, ಸಾಮುದ್ರ, ಸೌವರ್ಚಲ, ವಿಡ.

21. ಪಂಚಾಂಗಮ್ - ಮರದ ಬೇರು, ತೊಗಟೆ, ಎಲೆ, ಹೂವು, ಹಣ್ಣು.

22. ಮೂತ್ರಾಷ್ಟಕ - ಗೋಮೂತ್ರ, ಆನೆಮೂತ್ರ, ಆಡಿನ ಮೂತ್ರ, ಕುರಿಮೂತ್ರ, ಕುದುರೆಮೂತ್ರ, ಒಂಟೆಮೂತ್ರ, ಕತ್ತೆಮೂತ್ರ, ಎಮ್ಮೆಮೂತ್ರ.

23. ಶಂಖತುತ್ಥಯುಗಳೀ - ಶಂಖತುತ್ಥ, ಮೈಲುತುತ್ಥ.

24. ಸುಧಾದ್ವಯ - ನೆಲ್ಲಿ, ಕಿರುನೆಲ್ಲಿ.

25. ಸೇವ್ಯದ್ವಂದ್ವ - ಲಾವಂಚ, ಮುಡಿವಾಳ.

ಅವಲೋಕನಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಶಬ್ದಾರ್ಥಕೌಸ್ತುಭಃ

ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕನ್ನಡ-ಶಬ್ದಕೋಶ, ಸಂಪುಟ 1 ರಿಂದ 6

ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯ

ಬಾಪ್ಕೋ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, 1987

2. ಅಮರಸಿಂಹನ ಅಮರಕೋಶ

ಲೂಯಿ ರೈಸ್

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, 1989

3. ಸಿದ್ಧಯೋಗಸಂಗ್ರಹ

ವೈದ್ಯ ಯಾದವಜೀ ತ್ರಿಕಮಜೀ ಆಚಾರ್ಯ

ವೈದ್ಯ ಕೃ.ಸು. ಭಟ್ಟ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, 1959

4. ಸುಶ್ರುತ ಸಂಹಿತಾ (ಉತ್ತರಾರ್ಧ)

ಅನು : ಪಂಡಿತ ಎನ್.ಎಲ್. ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, 1973

5. ಚರಕಸಂಹಿತಾ, ಚಿಕಿತ್ಸಾಸ್ಥಾನ (ಭಾಗ-2)
ಅನು : ಆಯುರ್ವೇದ ತೀರ್ಥ ಅನಂತಾಚಾರ್ಯ ಆದ್ಯ
ಆದ್ಯ ಅನಂತಾಚಾರ್ಯರು, ಆರ್ಯವೈದ್ಯಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ,
ವಿಜಾಪುರ, 1950

6. ವೈದ್ಯಸಾರಸಂಗ್ರಹ
ಅನು : ಟಿ.ಸಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್
ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರೆಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, 1884

7. **Studies on Medicinal Plants & Drugs in Dhanvantari Nighantu**
Dr. S.D. Kamat
Chowkhamba Sanskrit Pratishthana, Delhi

8. **New Catalogus Catalogorum, Vol-I**
University of Madras, 1968

ಶತಶ್ಲೋಕೀಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಮೂಲಿಕಾಸಸ್ಯಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ (ವೈಜ್ಞಾನಿಕ) ಹೆಸರುಗಳು

अगरुः (पुं) ಅಗರುಃ
ಅಗಿಲು, ಅಗರುಚಂದನ
Aquilaria agallocha, Roxb

अग्निः (पुं) ಅಗ್ನಿಃ ; अनलः (पुं) ಅನಲಃ
ಚಿತ್ರಕ, ಚಿತ್ರಮೂಲಗಿಡ
Plumbago zeylanica Linn

अग्निमन्थ (पुं) ಅಗ್ನಿಮಂಥ
ನರವಲು, ಹೊಸಲಕ್ಕಿಗಿಡ
Clerodendron phlomidis Linn

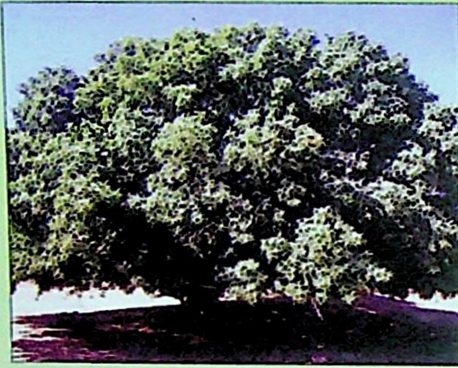
अङ्कोल (ट) (पुं) ಅಂಕೋಲ (ಟ)
ಅಂಕೋಲೆಗಿಡ
Alangium salvifolium Wang

अजगन्धा (स्त्री) ಅಜಗಂಧಾ ;
वर्वरा (स्त्री) ಬರ್ಬರಾ ನಾರಂಬೇಳೆಗಿಡ
Polanisia icosandr Linn

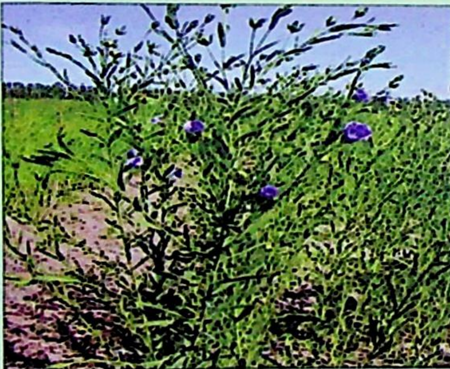
अजमोद (पुं) ಅಜಮೋದ ;
दीप्यका (स्त्री) ದೀಪ್ಯಕಾ ಓಮ, ವಾದಕ್ಕಿ
Trachyspermum ammi sprague

अजश्रृङ्गी (स्त्री) ಅಜಶೃಂಗೀ ಬಲಮುರಿಗಿಡ -
Pistacia integerrima stew.ex Brandis

अजाजी (स्त्री) ಅಜಾಜೀ ; जीरका (स्त्री) ಜೀರಕಾ
ಜೀರಿಗೆ - Cuminum cyminum. Linn

अतसी (स्त्री) ಅತಸೀ
ಅಗಸೆಗಿಡ Linum usitatissimum Linn

अतिविपा (स्त्री) ಅತಿವಿಷಾ
ಅತಿಬಜೆ Aconitum heterophyllum Wall

अपामार्ग (पुं) ಅಪಾಮಾರ್ಗ
ಉತ್ತರೇಣಿಗಿಡ Achyranthes aspera Linn

अब्ज (पुं) ಅಬ್ಜ
ತಾವರೆ Nymphaea lotun willd

अमृता (स्त्री) ಅಮೃತಾ ; गुडू(ळू)ची (स्त्री) ಗುಡೂ(ಳೂ)ಚಿ
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ Tinospora cordifolia Miers

अम्बुद (पुं) ಅಂಬುದ ; घन (पुं) ಘನ
ಕೊನ್ನಾರಿಗೆಡ್ಡೆ Cyperus rotundus Linn

अरुष्कर (पुं) ಅರುಷ್ಕರ ; भल्लातक (पुं) ಭಲ್ಲಾತಕ
ಗೇರುಮರ Semecarpus anacardium Linn

अर्क (पुं) ಅರ್ಕ ; भानु (पुं) ಭಾನು
ಎಕ್ಕದಗಿಡ Calotropis procera R.Br.

अर्जुन (पुं) ಅರ್ಜುನ ; ककुभ (पुं) ಕಕುಭ
ಕೆಂಪುಮತ್ತಿಮರ Terminalia arjuna Bedd.

अलर्क (पुं) ಅಲರ್ಕ
ಬಿಳಿ ಎಕ್ಕದ ಗಿಡ Calotropis Procera R.Br.

अशोक (पुं) ಅಶೋಕ
ಅಶೋಕವೃಕ್ಷ Saraca asoca Roxb

अश्वगन्धा (स्त्री) ಅಶ್ವಗಂಧಾ
ಅಶ್ವಗಂಧಿಗಿಡ Withania Somnifera Dunal.

अश्वत्थ (पुं) ಅಶ್ವತ್ಥ ; पिप्पल (पुं) ಪಿಪ್ಪಲ
ಅರಳೀಮರ Ficus religiosa Linn

असन (पुं) - ಅಸನ ; जीवकः (पुं) - ಜೀವಕಃ
ಹೊನ್ನೆಮರ Pterocarpus marsupium Roxb.

आखुपर्णी (स्त्री) ಆಖುಪರ್ಣೀ ; द्रवन्ती (स्त्री) ದ್ರವಂತೀ
ಇಲಿಕಿವಿಗಿಡ, ಇಲಿಯಾಲದ ಗಿಡ ;
Jatropha glandulifera Roxb.

आमलकम् (न) ಆಮಲಕಮ್; शिवम् (न) ಶಿವಮ್;
धात्रीफलम् (न) ಧಾತ್ರೀಫಲಮ್;
ನೆಲ್ಲಿಮರ Emblica officinalis Gaertn.

आम्र (पुं) ಆಮ್ರ
ಮಾವಿನಮರ Mangifera indica Linn.

आम्लिका (स्त्री) ಆಮ್ಲಿಕಾ ; चिञ्चा (स्त्री) ಚಿಂಚಾ
ಹುಣಿಸೆಮರ Tamarindus indica Linn

आरग्वध (पुं) ಆರಗ್ವಧ
ಕಕ್ಕೆಗಿಡ Cassia rhombifolial Roxb

आर्द्रक (पुं) ಆರ್ದ್ರಕ
ಹಸಿಶುಂಠಿ Zingiber officinale Rosc

इक्षुः (पुं) ಇಕ್ಷುಃ
ಕಬ್ಬಿನ ಗಿಡ Saccharum officinarum Linn

उत्पल (न) ಉತ್ಪಲ
ಕನ್ನೈದಿಲೆ ಹೂವು Water lily

उदुम्बर (पुं) ಉದುಂಬರ
ಅತ್ತಿಮರ Ficus racemosa Linn

उपकुञ्ची (स्त्री) ಉಪಕುಂಚೀ ;
पृथ्वीका (स्त्री) ಪೃಥ್ವೀಕಾ ಕರಿಜೀರಿಗೆ Nigella sativa Linn

उर्वारु (पुं) ಉರ್ವಾರು
ಸೌತೆಗಿಡ Cucumis melo Var. Linn

उशीर (पुं) ಉಶೀರ ; सेव्य (पुं) ಸೇವ್ಯ
ಲಾವಂಚ Andropogon squarrosus Linn

एरण्ड (पुं) ಏರಂಡ
ಹರಳುಗಿಡ Ricinus communis Linn

एला (स्त्री) ಏಲಾ
ಏಲಕ್ಕಿಗಿಡ Amomum aromaticum Roxb.

कट्फल (पुं) ಕಟ್ಫಲ ; सोमवल्क (पुं) ಸೋಮವಲ್ಕ
ಶಿವನಿ ಅಥವಾ ತೇಗದ ಮರ Myrica Nagi Thumb.

कटुका (स्त्री) ಕಟುಕಾ ;
कटुकरोहिणी (स्त्री) ಕಟುಕರೋಹಿಣೀ
ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ Picrorhiza kurroa Royle ex Benth.

कणा (स्त्री) ಕಣಾ ; पिप्पली (स्त्री) ಪಿಪ್ಪಲೀ
कृष्णा (स्त्री) ಕೃಷ್ಣಾ ಹಿಪ್ಪಲಿ
Piper longum Linn.

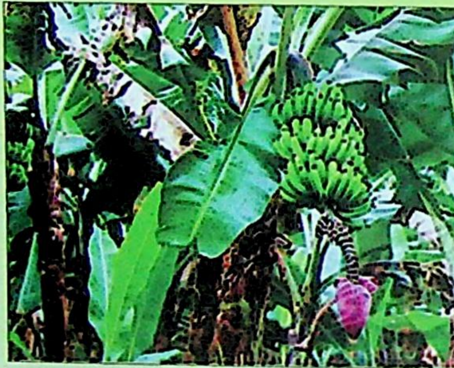
कण्टकारि(का) (स्त्री) ಕಂಟಕಾರಿ(ಕಾ) ;
क्षुद्रा (स्त्री) ಕ್ಷುದ್ರಾ ; ಹೆಗ್ಗುಳ್ಳದ ಗಿಡ
Solanum xanthocarpum Schard & Wendle

कतक (पुं) ಕತಕ
ಚಿಲ್ಲದ ಗಿಡ
Strychnos potatorum Linn.

कदम्बः (पुं) ಕದಂಬಃ ; नीप (पुं) ನೀಪಃ
ಕದಂಬವೃಕ್ಷ
Mitragyna parvifolia Korth.

कदली (स्त्री) ಕದಲೀ ; रम्भा (स्त्री) ರಂಭಾ
ಬಾಳೆಗಿಡ Musa paradisiaca Linn

कपिकच्छू (स्त्री) ಕಪಿಕಚ್ಛೂ ;
मर्कटी (स्त्री) ಮರ್ಕಟೀ ನಸುಗುನ್ನಿ ಗಿಡ
Mucuna preruiens Hook.

कपित्थ (पुं) ಕಪಿತ್ಥ
ಬೇಲದ ಮರ Feronia limonia Linn

करञ्ज (पुं) ಕರಂಜ ; तमाल (पुं) ತಮಾಲ
ಹೊಂಗೆಮರ Pongamia pinnata Merr.

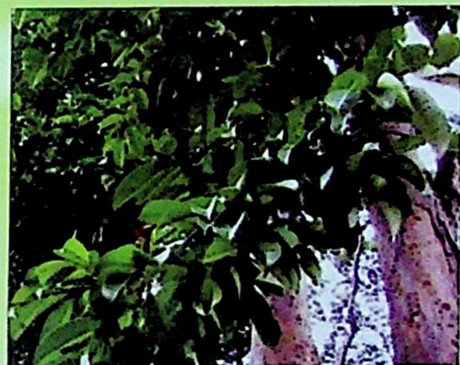
करवीर (पुं) ಕರವೀರ
ಗನ್ನೇರಳೆ ಗಿಡ
Nerium indicum Mill.

कर्कटश्रृङ्गी (स्त्री) ಕರ್ಕಟಶೃಂಗೀ
ಕಾಕಡಶೃಂಗೀ, ಕರ್ಕಟಶೃಂಗೀ
- Pistacia integerrima Stew ex. Brandis

कर्णिकार (पुं) ಕರ್ಣಿಕಾರ
ಬೆಟ್ಟಗಣಿಗಲೆ ಗಿಡ
Cassia fistula Linn & Willd.

कर्पूरः (पुं) ಕರ್ಪೂರಃ ; हिमः (पुं) ಹಿಮಃ
ಕರ್ಪೂರ
Dryobalanops aromatica Gaertn.

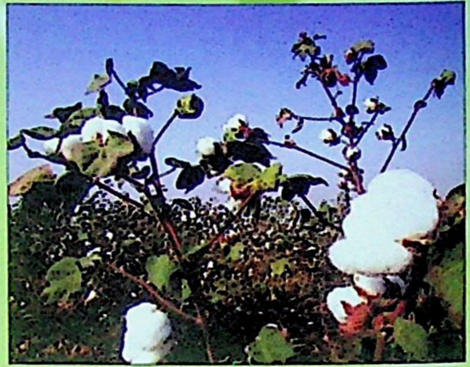
कलिकारी (वि) ಕಲಿಕಾರೀ
ತಪಸಿಗಿಡ Caesalpinia Bonducella Linn

काकमाची (स्त्री) ಕಾಕಮಾಚೀ
ಕಾಗೆಹಣ್ಣಿನ ಗಿಡ, ಬೆಲ್ಲಗಣಕೆ ಗಿಡ
Solanum dulcamara Linn.

कारवेल्ल (पुं) ಕಾರವೇಲ್ಲ ; कट्टिल्ल (पुं) ಕಟ್ಟಿಲ್ಲ
ಹಾಗಲದ ಗಿಡ
Momordica charantia

कार्पास (न) ಕಾರ್ಪಾಸ
ಹತ್ತಿಗಿಡ
Gossypium herbaceum

काश (पुं) ಕಾಶ
ಜಂಬುಹುಲ್ಲು, ಜೊಂಡುಹುಲ್ಲು
Saccharum spontaneum Linn.

काश्मर्य (पुं) ಕಾಶ್ಮರ್ಯ
ಶಿವನೆಯ ಮರ
Gmelina arborea Linn.

कासमर्दः (पुं) ಕಾಸಮರ್ದಃ
ಕಾಸಮರ್ದ ವೃಕ್ಷ Cassia sophera Linn.

किंशुक (पुं) ಕಿಂಶುಕ ; पलाश (पुं) ಪಲಾಶ
ಮುತ್ತುಗ Butea monosperma (Lam) Kuntze.

किञ्जल्क (पुं) ಕಿಂಜಲ್ಕ
ಹೂವುಗಳ ಕೇಸರ, ತಾವರೆ ಕುಸುಮ
A filament

कुङ्कुम (न) ಕುಂಕುಮ ; असृग्(ज्) (न) ಅಸೃಗ್(ಜ್)
ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿ
Crocus sativus Linn.

कुटजः (पुं) ಕುಟಜಃ ; वत्सकः (पुं) ವತ್ಸಕಃ
ಕೊಡಸಿಗ, ಬೆಟ್ಟಮಲ್ಲಿಗೆ ಗಿಡ
Holarrhena antidysenterica Wall.

कुमारी (स्त्री) ಕುಮಾರೀ ;
कन्या (स्त्री) ಕನ್ಯಾ ಲೋಳೆಸರ
Aloevera

कुरवकः (पुं) ಕುರಬಕಃ ;
कुरण्टकः (पुं) ಕುರಂಟಕಃ ಹಳದಿ ಗೋರಂಟಿ ಗಿಡ
Barleria involucrata Nees.

कुरुटक (पुं) - ಕುರುಟಕ
ಕೊರಟಿಗೆ
Pergularia deamia (Forsk) Chiov.

कुलत्थ (पुं) ಕುಲತ್ಥ
ಹುರುಳಿಗಿಡ
Dolichos uniflorus Lamk.

कुष्ठ (पुं) ಕುಷ್ಠ ; गदः (न) ಗದಃ ; उत्पल (न) ಉತ್ಪಲ
ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ
Saussurea lappa C.B. Clarke

कूष्माण्डिका (स्त्री) ಕೂಷ್ಮಾಂಡಿಕಾ
ಕುಂಬಳಕಾಯಿ
Benincasa hispida Cogn.

केसरम् (पुं, न) ಕೇಸರಮ್; नागकेसरम् (पुं, न) ನಾಗಕೇಸರಮ್
ನಾಗಸಂಪಿಗೆ ಗಿಡ Mesua ferra Linn.

कोविदारः (पुं) ಕೋವಿದಾರಃ
ಕೆಂಗಾಂಚಾಳದ ಗಿಡ Bauhinia Candida Willd.

कोशातकी (स्त्री) ಕೋಶಾತಕೀ
ಕಹಿಹೀರೆ ಗಿಡ Luffa acutangula Roxb.

खदिर (पुं) ಖದಿರ ; कण्टकी (वि) ಕಂಟಕಿ
ಕಗ್ಗಲಿಮರ Acacia catechu Willd.,
Mimosa catechu Linn.

खर्जूर (पुं) ಖರ್ಜೂರ
ಖರ್ಜೂರ
Phoenix dactylifera Linn.

गवाक्षी (स्त्री) ಗವಾಕ್ಷೀ ;
इन्द्रवारुणी (स्त्री) ಇಂದ್ರವಾರುಣೀ ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆ ಗಿಡ
Citrullus Colocynthis Schrad.

गिरिकर्णी (स्त्री) ಗಿರಿಕರ್ಣೀ
ಸಟ್ಟುಗದ ಹಂಬು
Clitoria ternatea Linn.

गुग्गुलुः (पुं) ಗುಗ್ಗುಲುಃ ; पुरः (पुं) ಪುರಃ
ಗುಗ್ಗುಳದ ಗಿಡ, ಹಾಲುಮಡ್ಡಿ
Commiphora mukul Engl.

गुडूची (स्त्री) ಗುಡೂಚೀ ;
अमृता (स्त्री) ಅಮೃತಾ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ
Tinospora cordifolia (Willd) miers.

गोक्षुरः (पुं) ಗೋಕ್ಷುರಃ
ನೆಗ್ಗಿಲು ಗಿಡ Tribulus terrestris Linn.

चक्रमर्दः (पुं) ಚಕ್ರಮರ್ದಃ
ತಗಚಿ ಗಿಡ Casia tora Linn.

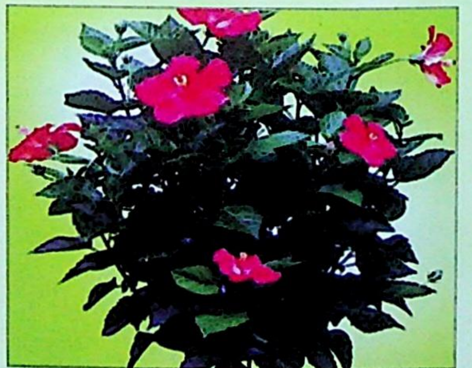
चन्दन (पुं, न) ಚಂದನ ;
भद्रश्री (स्त्री) ಭದ್ರಶ್ರೀ ಗಂಧದ ಮರ
Santalum album Linn.

चम्पकः (पुं) ಚಂಪಕಃ
ಸಂಪಿಗೆ ಮರ
Michelia Champaca Linn.

चविका (स्त्री) ಚವಿಕಾ ;
कोलवल्ली (स्त्री) ಕೋಲವಲ್ಲೀ ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ
Piper chaba w. Hunter.

जपा (स्त्री) ಜಪಾ
ದಾಸವಾಳದ ಗಿಡ
Hibiscus rosa - sinensis.

जम्बीरः (पुं) ಜಂಬೀರಃ
ಮರುಗ
Pogostemon parviflorus Benth.

जम्बू (स्त्री) ಜಂಬೂ
ನೇರಳೆಮರ
Eugenia jambolana Lam.

जाती (स्त्री) ಜಾತೀ ಜಾಜಿಗಿಡ
Jasminum grandiflorum Linn.

जातीफलम् (न) ಜಾತೀಫಲಮ್
ಜಾಯಿಕಾಯಿ Myristica fragrans Houtt.

जीमूतकः (पुं) ಜೀಮೂತಕಃ
ದೇವತಾಳೆ ಮರ Luffa echinata Roxb.

जीवन्ती (स्त्री) ಜೀವಂತೀ
ಸಿಹಿಹಾಲೆಗಿಡ Leptadenia reticulata W & A.

तगर (पुं) ತಗರ
ನಂದಿಬಟ್ಟಲು ಅಥವಾ ಮಂಗಾರೆ ಗಿಡ
Valeriana wallichii DC

तण्डुलीयकः (पुं) ತಂಡುಲೀಯಕಃ ;
मेघनादः (पुं) ಮೇಘನಾದಃ ಚಿಲುಕೀರೆ
Amaranthus blitum Linn.

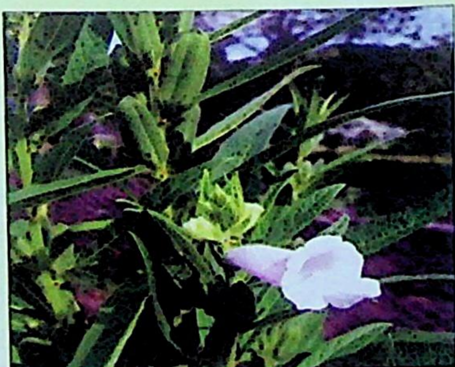
तालः (पुं) ತಾಲಃ
ತಾಳೆಮರ
Borassus flabellifer Linn.

तालीस (पुं) ತಾಲೀಸ
ತಾಲೀಶಪತ್ರೆಗಿಡ
Abies webbiana Lindl

तिन्दुक (पुं) ತಿಂದುಕ ತೂಬರೆಗಿಡ, ತುಂಬೆಗಿಡ
Diospyros melanoxylon Roxb.

तिल (पुं) ತಿಲ ಎಳ್ಳಿನ ಗಿಡ
Sesamum indicum Linn.

तुलसी (स्त्री) ತುಲಸೀ ; सुरसा (स्त्री) ಸುರಸಾ
ತುಳಸೀಗಿಡ Ocimum sanctum Linn.

तुरुष्क (पुं) ತುರುಷ್ಕ ; यावनः (पुं) ಯಾವನಃ
ಯಾವನ Liquidamber orientalis miller

तेजस्विनी (स्त्री) ತೇಜಸ್ವಿನಿ ; तेजवती (स्त्री) ತೇಜವತಿ
ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಿಲತೆ
Zanthoxylum alatum Roxb.

त्रायन्ती (स्त्री) ತ್ರಾಯಂತೀ
ನೀರಾಮೆ ಬಳ್ಳಿ
Thalictrum foliolosum DC

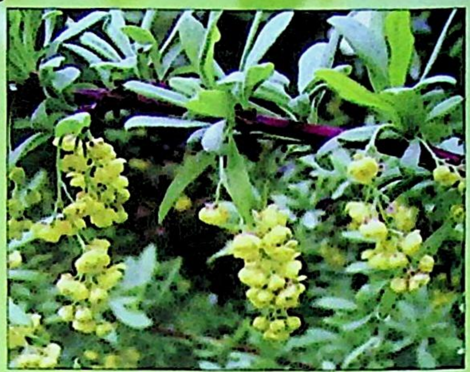
त्वक् (पुं) ತ್ವಕ್; उत्कट (पुं) ಉತ್ಕಟ
ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ದಾಲ್ಚಿನಿ
Cinnamomum zeylanicum Blume.

दन्ती (स्त्री) ದಂತೀ ; विशल्या (स्त्री) ವಿಶಲ್ಯಾ
ಜಾಪಾಳದ ಗಿಡ
Baliospermum montanum Muell. Arg.

दाडिम (वि) (मः - न) ದಾಡಿಮ
ದಾಳಿಂಬೆಗಿಡ
Punica granatum Linn.

दारुहरिद्रा (स्त्री) ದಾರುಹರಿದ್ರಾ ; पीता (स्त्री) ಪೀತಾ ;
ಮರದರಿಸಿನ, ಅರಿಸಿನ
Berberis aristata DC.

दूर्वा (स्त्री) ದೂರ್ವಾ
ಗರಿಕೆಹುಲ್ಲು Cynodon dactylon Pers.

देवदारु (न) ದೇವದಾರು ; सुराह्व (पुं) ಸುರಾಹ್ವ
ದೇವದಾರು ಮರ Cedrus deodara (Roxb) Loud.

द्राक्षा (स्त्री) ದ್ರಾಕ್ಷಾ ದ್ರಾಕ್ಷೀಬಳ್ಳಿ
Vitis vinifera Linn.

धत्तूर (पुं) ಧತ್ತೂರ ಧತ್ತೂರಿ ಗಿಡ
Datura fastuosa Linn.

धन्वयासः (पुं) ಧನ್ವಯಾಸಃ
ತುರುಚಾ, ಮುಳ್ಳುಮದ್ದಿನ ಗಿಡ
Alhagi camelorum Fisch

धातकी (स्त्री) ಧಾತಕೀ
ಮರಾಠಿಮೊಗ್ಗು
Woodfordia fruiticosa Kurz.

धान्या (स्त्री) ಧಾನ್ಯಾ ; धनिका (स्त्री) ಧನಿಕಾ
ಧನಿಯಾ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ ಬೀಜ
Coriandrum sativum Linn.

नाकुली (स्त्री) ನಾಕುಲೀ ; सर्पगन्धा (स्त्री) ಸರ್ಪಗಂಧಾ
ಈಶ್ವರೀಹಂಬೂ
Merremia vitifolia Hallier

नारिकेल (पुं) ನಾರಿಕೇಲ
ತೆಂಗಿನಮರ Cocos nucifera Linn.

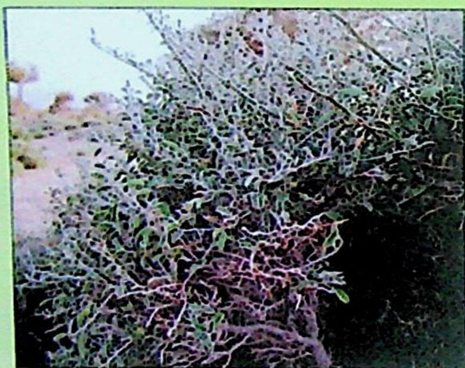
नारङ्ग (पुं) ನಾರಂಗ
ಕಿತ್ತಲೆಗಿಡ Citrus reticulata Blanco.

निम्व (पुं) ನಿಂಬ ;
पिचुमन्द (पुं) ಪಿಚುಮಂದ ಬೇವಿನಮರ
Azadirachata indica A.Jurs.

निर्गुण्डी (स्त्री) ನಿರ್ಗುಂಡೀ
ಲಕ್ಕೀಗಿಡ
Vitex leucoxylon Willd.

नीलिनी (स्त्री) ನೀಲಿನೀ
ನೀಲಿಗಿಡ Indigofera oblongifolia Forsk.

पटोलः (पुं) ಪಟೋಲಃ
ಕಹಿಪಡವಲ Trichosanthes dioica Roxb.

पथ्या (स्त्री) ಪಥ್ಯಾ ; हरीतकी (स्त्री) ಹರೀತಕೀ
ಅಳಲೆಗಿಡ Terminalia chebula Retz. & Willd.

पर्पटः (पुं) ಪರ್ಪಟಃ
ಪರ್ಪಾಟಕ Fumaria officinalis Linn.

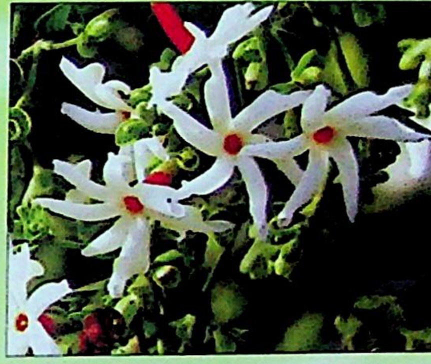
पलाण्डुः (पुं) ಪಲಾಂಡು
ಈರುಳ್ಳಿ
Allium cepa Linn.

पाटला (स्त्री) ಪಾಟಲಾ
ಪಾದರೀಗಿಡ
Stereospermum suaveolens DC. prode

पाठा (स्त्री) ಪಾಠಾ ಅಗರುಶುಂಠಿ
Cissampelos pareira Linn.

पारिजात (पुं) ಪಾರಿಜಾತ ಪಾರಿಜಾತ
Nyctanthes Arbor teistes

पुनर्नवा (स्त्री) ಪುನರ್ನವಾ ; वृश्चीरः(वः) ವೃಶ್ಚೀರಃ(ವಃ)
ಬಿಳಿಕೊಮ್ಮೆಗಿಡ Boerhavia diffusa Linn.

पूग (पुं) ಪೂಗ ಅಡಿಕೆಮರ
Areca catechu Linn.

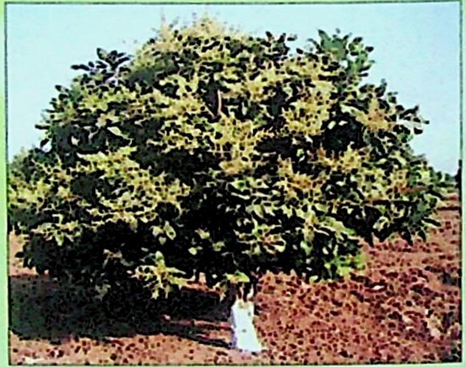
पूतिका (स्त्री) ಪೂತಿಕಾ
ಬಸಳೆ Basella alba Linn.

प्रसारिणी (स्त्री) ಪ್ರಸಾರಿಣೀ
ಮುಳ್ಳಗಸೆ ಗಿಡ Paederia foetida Linn.

प्रियङ्गु (स्त्री) ಪ್ರಿಯಂಗು ; फलिनी (स्त्री) ಫಲಿನೀ
ಪ್ರೇಂಕಣಗಿಡ Prunus mahaleb Linn.

प्रियाल (पुं) ಪ್ರಿಯಾಲ
ಮೊರಟೆಗಿಡ Buchanania lanzan Spreng

वदर (पुं) ಬದರ ; कोल (पुं) ಕೋಲ
ಬೋರೆಗಿಡ, ಎಲಚಿಗಿಡ Zizyphus jujuba Lam.

वला (स्त्री) ಬಲಾ ; महावला (स्त्री) ಮಹಾಬಲಾ
ಕಲ್ಲಂಗಡಲೆ ಗಿಡ Abutilon indicum G.Don

वाकुची (स्त्री) ಬಾಕುಚೀ ;
सोमवल्ली (स्त्री) ಸೋಮವಲ್ಲೀ
ಬಾಹುಜಿಗೆ ಗಿಡ Psoralea corylifolia Linn.

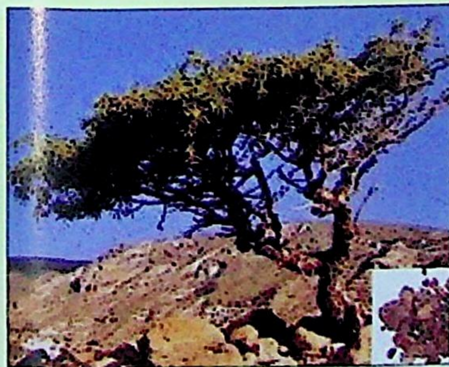
विभीतकः (पुं) ಬಿಭೀತಕಃ
ತಾರೆಗಿಡ
Terminalia bellirica Roxb.

विम्वी (स्त्री) ಬಿಂಬೀ
ತೊಂಡೆಗಿಡ Coccinia indica W. & A.

विल्व (पुं) ಬಿಲ್ವ ; शलाटुः (पुं) ಶಲಾಟುಃ
ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆಮರ Aegle marmelos Corr.

वोलम् (न) ಬೋಲಮ್
ಬಾಣಂತಿಬೋಳ Commiphora myrrha (Nees)

ब्राह्मी (स्त्री) ಬ್ರಾಹ್ಮೀ
ಒಂದೆಲಗ Centella asiatica Linn.

भार्गी(र्जी) (स्त्री) ಭಾರ್ಗೀ(ರ್ಜೀ)
ಭಾರಂಗಿ
Clerodendron serratum (L) moon.

भृङ्गराज (पुं) ಭೃಂಗರಾಜ
ಗರುಗದ ಸೊಪ್ಪು
Eclipta alba Hasslk.

मञ्जिष्ठा (स्त्री) ಮಂಜಿಷ್ಠಾ
ಮಂಜಿಷ್ಠೆ Rubia cordifolia Linn.

मधुक (पुं) ಮಧುಕ ; यष्टीमधु (पुं) ಯಷ್ಟಿಮಧು
ಅತಿಮಧುರ Glycyrrhiza glabra Linn.

मधूक (पुं) ಮಧೂಕ
ಹಿಪ್ಪೆಹೂವು Madhuca indica J.F. Gmel.

मरी(रि)च (पुं) ಮರೀ(ರಿ)ಚ
ಮೆಣಸಿನಗಿಡ Piper nigrum Linn.

मल्लिका (स्त्री) ಮಲ್ಲಿಕಾ

ಮಲ್ಲಿಗೆಗಿಡ

Jasminum sambac Ait.

मांसी (स्त्री) ಮಾಂಸೀ ; पिशिता (स्त्री) ಪಿಶಿತಾ

ಜಟಾಮಾಂಸೀ

Nardostachys jatamansi DC.

मातुलुङ्गः (पुं) ಮಾತುಲುಂಗಃ

ಮಾದಳದ ಗಿಡ

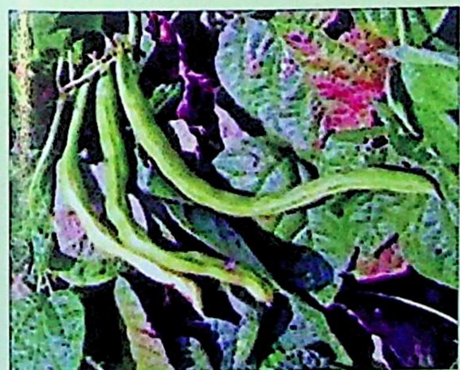
Citrus medica Linn.

माषपर्णी (स्त्री) ಮಾಷಪರ್ಣೀ

ಕಾಡುಉದ್ದಿನ ಗಿಡ

Teramnus labialis spreng

मुद्गपर्णी (स्त्री) ಮುದ್ಗಪರ್ಣೀ

ಕಾಡುಹೆಸರುಗಿಡ Phaseolus trilobus Ait.

मुस्ता (स्त्री) ಮುಸ್ತಾ ; घना (स्त्री) ಘನಾ ; अब्दः (पुं) ಅಬ್ದಃ

ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ Cyperus rotundus Linn.

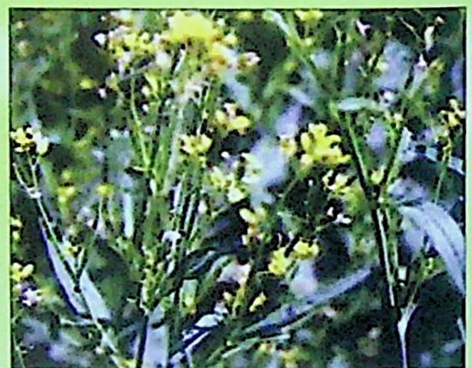
मूर्वा (स्त्री) ಮೂರ್ವಾ ; मोरटा (स्त्री) ಮೋರಟ
ಕುರಟಿಗೆ ಬಳ್ಳಿ Maerua ovalifolia Canw.

मूलकम् (न) ಮೂಲಕಮ್
ಮೂಲಂಗಿಗೆಡ್ಡೆ Raphanus sativus Linn.

यव (पुं) ಯವ
ಜವೆಗೋಧಿ Hordeum vulgare Linn.

राजिका (स्त्री) ರಾಜಿಕಾ
ಕರಿಸಾಸಿವೆ Brassica juncea Roxb.

रास्ना (स्त्री) ರಾಸ್ನಾ ; श्रेयसी (स्त्री) ಶ್ರೇಯಸೀ
ಸಣ್ಣರಾಸ್ತ್ರೆ Inula helenium Linn.

लवङ्गम् (न) ಲವಂಗಮ್
ಲವಂಗ Syzygium aromaticum merr. Perry

लशुन (पुं) ಲಶುನ ; रसोन (पुं) ರಸೋನ

ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ Allium sativum Linn.

लाङ्गली (स्त्री) ಲಾಂಗಲೀ

ನೀರುಹಿಪ್ಪಲಿ ಅಥವಾ ಕೋಳಿಕುಟುಮನ ಗೆಡ್ಡೆ

Gloriosa superba Linn.

वचा (स्त्री) ವಚಾ ; उग्रा (स्त्री) ಉಗ್ರ

ಬಜೆ Acorus calamus Linn.

वटः (पुं) ವಟಃ ; न्यग्रोधः (पुं) ನ್ಯಗ್ರೋಧಃ

ಆಲದ ಮರ Ficus benghalensis Linn.

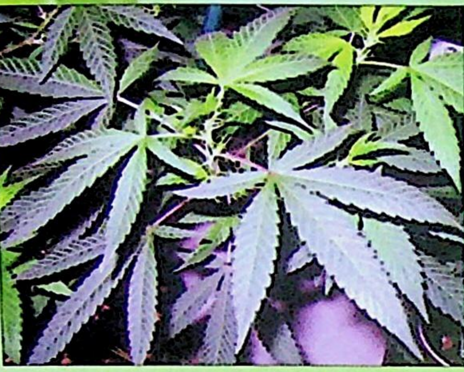
वालुक (न) ವಾಲುಕ

ಸುರಸುರಕೆ ಗಿಡ Vetiveria zizaniodes Nash

वासका (स्त्री) ವಾಸಕಾ ; वासा (स्त्री) ವಾಸಾ

ಆಡುಸೋಗೆ ಗಿಡ Adhatoda vasica Nees.

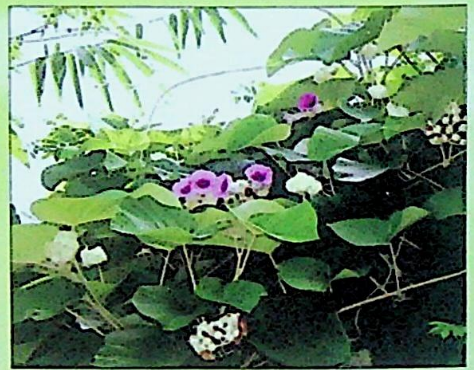
विजया (स्त्री) ವಿಜಯಾ ; भङ्गी (स्त्री) ಭಂಗೀ ಭಂಗೀ
Cannabis sativa Linn.

विडङ्गम् (न, पुं) ವಿಡಂಗಮ್; तण्डुली (स्त्री) ತಂಡುಲೀ
ವಾಯುವಿಳಂಗ Embelia ribes Burm.

विष्णुक्रान्ता (स्त्री) ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಾ
ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತೀ ಗಿಡ Evolvulus alsinoides Linn.

वृद्धदारु (न) ವೃದ್ಧದಾರು
ಅನಂತನಗೊಂಡೆಸೊಪ್ಪು Argyreia nervosa (Burm f.)

वृन्ताकी (स्त्री) ವೃಂತಾಕೀ ; वृन्ता (स्त्री) ವೃಂತಾ
ಬದನೆಗಿಡ Solanum melongena Linn.

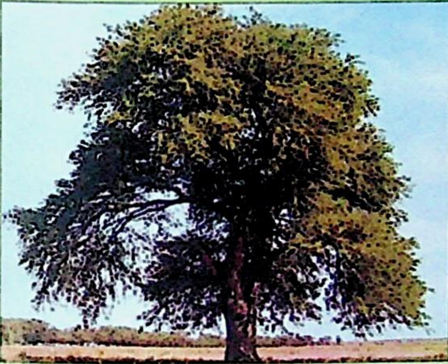
वेणु (पुं) ವೇಣು
ಬಿದಿರು Bambusa aurundinacea Retz.

शङ्खपुष्पी (स्त्री) ಶಂಖಪುಷ್ಪೀ
ಶಂಖಪುಷ್ಪೀ
Canscora decussata R and Seb.

शतावरी (स्त्री) ಶತಾವರೀ ; वरी (स्त्री) ವರೀ
ಶತಮೂಲಿಗಿಡ, ಹಲವು ಮಕ್ಕಳ ಬೇರು
Asparagus racemosus Willd.

शमी (स्त्री) ಶಮೀ
ಬನ್ನಿಮರ
Prosopis spicigera Linn.

शालपर्णी (स्त्री) ಶಾಲಪರ್ಣೀ ;
स्थिरा (स्त्री) ಸ್ಥಿರಾ ಮೂರೆಲೆ ಹೊನ್ನೆಮರ
Desmodium gangeticum DC.

शालि (पुं) ಶಾಲಿ
ಬತ್ತ, ನೆಲ್ಲು Oryza s tiva Linn.

शाल्मली (स्त्री) ಶಾಲ್ಮಲೀ ; मोचा (स्त्री) ಮೋಚಾ
ಬೂರುಗದ ಮರ Salmalia malabarica Schott.

शिंशपा (स्त्री) ಶಿಂಶಪಾ ಅಗುರು ಗಿಡ
Dalbergia sissoo Roxb.

शिग्रु (पुं) ಶಿಗ್ರು ನುಗ್ಗೆ ಮರ
Moringa oleifera Lam.

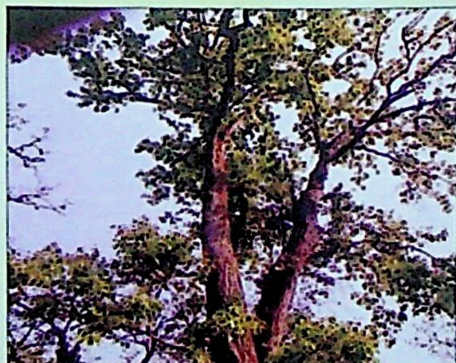
शिफा (स्त्री) ಶಿಫಾ ; शताह्वा (स्त्री) ಶತಾಹ್ವಾ
ಕಾಡುಸಬ್ಬಸಿಗೆ
Anethum sova Kurz.

शिरीष (पुं) ಶಿರೀಷ
ಬಾಗೇಮರ
Albizia lebbeck Benth.

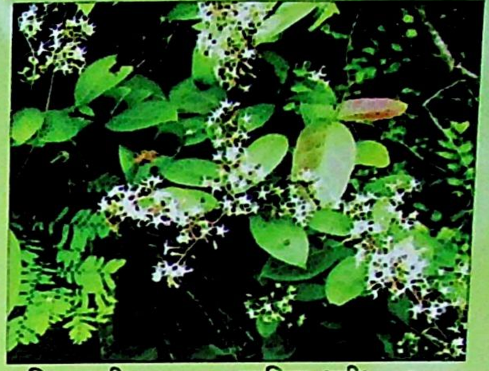
शुण्ठी (स्त्री) ಶುಂಠೀ ; नागरम् (न) ನಾಗರಮ್
ಒಣಶುಂಠಿ Zingiber officinale Rosc.

सर्जरसः (पुं) ಸರ್ಜರಸಃ ; रालः (पुं) ರಾಲಃ
ಸಾಲವೃಕ್ಷ Shorea robusta Gaerth

सर्षपः (पुं) ಸರ್ಷಪ ; सिद्धार्थ (पुं) ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ
ಸಾಸಿವೆ ಗಿಡ
Brassica campestris Linn.

सारिवा (स्त्री) ಸಾರಿವಾ ; शारिवा (स्त्री) ಶಾರಿವಾ ;
गोपा (स्त्री) ಗೋಪಾ ಸೊಗದೆ ಗಿಡ
Ichnocarpus frutescens R.Br.

सुरसा (स्त्री) ಸುರಸಾ ; शङ्खिनी (स्त्री) ಶಂಖಿನೀ ;
नाकुली (स्त्री) ನಾಕುಲೀ ಈಶ್ವರೀಹಂಬು
Ipomoea grandiflora Roxb.

सुवर्चला (स्त्री) ಸುವರ್ಚಲಾ ; मण्डूकपर्णी
(स्त्री) ಮಂಡೂಕಪರ್ಣೀ ; मत्स्याक्षी (स्त्री) ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀ
ಹೊನಗೊನೆಸೊಪ್ಪು Achyranthes

सूरण (पुं) ಸೂರಣ ಚೂರಣದ ಗಿಡ
Amorphophallus campanulatus Blume Gc Decne

सैरेयकः (पुं) ಸೈರೇಯಕಃ ; सैरेयः (पुं) ಸೈರೇಯಃ
ಮುಳ್ಳು ಗೋರಂಟಿ Barleria prionitis Linn.

सोमवल्कः (पुं) ಸೋಮವಲ್ಕಃ
ಬಿಳಿಯ ಕಗ್ಗಲಿ ಮರ Acacia ferruginea DC.

स्नुक् ಸ್ನುಕ್; स्नुही (स्त्री) ಸ್ನುಹೀ
ಮುಂಡಗಳ್ಳಿ, Euphorbia neriifolia Linn.

स्योनाकः (पुं) ಸ್ಯೋನಾಕಃ ;
अरलुः (पुं) ಅರಲುಃ ; टिण्टुकः (पुं) ಟಿಂಟುಕಃ
ಹೆಮ್ಮರ, ತಿಗಡುಮರ Oroxylum indicum Vent.

हंसपादी (स्त्री) ಹಂಸಪಾದೀ
ಹಂಸಪಾದೀ ಗಿಡ
Adiantum lunulatum Brum.

हरिचन्दन (पुं, न) ಹರಿಚಂದನ ;
ಕೆಂಪು ಗಂಧದ ಮರ Pterocarpus santalinus Linn.

हरितमञ्जरी (स्त्री) ಹರಿತಮಂಜರಿ
ಕುಪ್ಪೆಗಿಡ Acalypha indica Linn.

हरिद्रा (स्त्री) ಹರಿದ್ರಾ ; रजनी (स्त्री) ರಜನೀ
ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ Curcuma longa Linn.

हिङ्गु (न) ಹಿಂಗು ; रामठ (न) ರಾಮಠ
ಇಂಗು Ferula foetida Regel.

प्राच्यविद्यासंशोधनालयः, मैसूरु विश्वविद्यानिलयः, मैसूरु-570005